

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

GAZİANTEP İLİ ŞAHİNBEY İLÇESİNDE
ÖĞRENİM GÖREN ORTAÖĞRETİM 9. SINIF
ÖĞRENCİLERİ ÖZELİNDE BİLGİ TOPLUMU
VE DİJİTAL KÜLTÜR KAVRAMI ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Ozan KIRTAY

2502140465

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Mehmet CANATAR

İSTANBUL - 2020

ÖZ

GAZİANTEP İLİ ŞAHİNBEY İLÇESİNDE ÖĞRENİM GÖREN ORTAÖĞRETİM 9. SINIF ÖĞRENCİLERİ ÖZELİNDE BİLGİ TOPLUMU VE DİJİTAL KÜLTÜR KAVRAMI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

OZAN KIRTAY

Teknolojinin pek çok olumlu yönünün bulunmasının yanı sıra, olumsuz etkilerinin de olduğu unutulmamalıdır. Günümüzde teknolojinin olumlu taraflarını kullanıp, olumsuz yönlerinden etkilenmeyen, dijital çağda doğru bilgiye nasıl ulaşılması gerektiğini bilen ve teknolojinin eğlence kısmına kendini kaptırmayarak okuma alışkanlığına etki etmemesini sağlayan toplumlar, bilgi toplumu olma yolunda hızla ilerlemektedirler.

Çalışmamızda, bilgi toplumu olma yolunda, bilgiye en hızlı ve doğru bir biçimde ulaşabilmek için teknolojinin öğelerinden nasıl ve ne şekilde faydalanmamız gerektiği araştırılmış, gençlerimizin teknolojiyi doğru ve etkili kullanmalarının önemini anlatılması hedeflenmiştir. Gençlerimizin okuma alışkanlığını ve kütüphane kullanımını engellememesi için dijital dünyada dikkat etmeleri gerekenler ve dijital kütüphanelerin kullanımının önemi bu çalışmada belirtilmiştir. E-kitap, e-devlet gibi dijital kültürün önemli öğelerinin dünya ülkelerine kıyasla ülkemizdeki durumunun tespiti yapılmıştır. Araştırmamızın son bölümünde ise teknoloji ve okuma alışkanlığı arasındaki ilişki incelenerek ortaöğretim 9. Sınıf öğrencilerine yönelik iki ölçek ve bir anket çalışması gerçekleştirilmiş ve sonuçları analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre teknoloji bağımlılığı ile kitap okuma alışkanlığı arasında negatif yönlü bir ilişkinin olduğu anlaşılmıştır. Cinsiyete göre incelendiğinde ise kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla okuma alışkanlığına sahip olduğu, ancak teknoloji kullanımı açısından kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmada kız öğrencilerin interneti erkek öğrencilere göre daha fazla eğitsel amaçlı kullandıkları,

erkek öğrencilerin ise çevrimiçi oyunlara kız öğrencilere göre daha fazla zaman ayırdıkları anlaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Bilgi, Bilgi Toplumu, Dijital Kültür, Okuma Alışkanlığı, Teknoloji, Lise Öğrencileri, Kütüphane

ABSTRACT

EXAMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN INFORMATION SOCIETY AND DIGITAL CULTURE CONCEPT IN THE 9th GRADE STUDENTS OF SECONDARY EDUCATION STUDYING IN GAZIANTEP PROVINCE SAHINBEY DISTRICT

OZAN KIRTAY

It should not to be forgotten that there are many positive aspects of technology as well as negative effects. In our age, societies that use the positive aspects of technology and are not affected by its negative aspects, who know how to reach the right information in digital age, and who make sure that technology does not affect the habit of reading by not losing itself to the entertainment part, are moving rapidly towards becoming an information society.

In our study, in order to become an information society, we investigated how and how to utilize the elements of technology in order to reach information in the fastest and correct way, it is aimed to explain the importance of our young people to use technology. In this study, the importance of the use of digital libraries is stated in order to prevent the reading habits of our youth and the use of libraries in the digital world. Important elements of digital culture, such as e-books, e-government gateway, were determined in our country compared to the countries of the world. In the last part of our study, the relationship between technology and reading habits was examined and two scales and a survey was conducted for 9th grade students in secondary education and their results were analysed. According to the results, it is understood that there is a negative relationship between technology addiction and the habit of reading books. When analyzed by gender, it was found that female students had more reading habits than male students, but there was no significant difference between male and female students in terms of technology use. In addition, it was found in the study that female students use the internet more for educational

purposes than male students, on the other hand the male students spend more time on online games than female students.

Key Words: Information, Information Society, Digital Culture, Reading Habits, Technology, High School Students, Library

ÖNSÖZ

Bilgi tarihini incelediğimiz zaman dört önemli dönüm noktası olduğu görülmektedir. Bunlardan ilki yazının icadı, ikincisi matbaanın bulunuşu, üçüncüsü radyo, televizyon vb. gibi kitle iletişim araçlarının ortaya çıkışı ve dördüncüsü ise bilgisayar ve internetin icadı ile internet bağlantılı telefonlar, elektronik tabletler gibi keşiflerle birlikte bilginin dijital ortama aktarıldığı dijital dönemdir. İnternetin keşfinden önce bilgiye erişimde gazete, kitap, dergi gibi basılı yayınlar kullanılırken günümüzde ise internet vasıtası ile de bilgiye erişim sağlanabilmektedir. İnternet teknolojilerinin gelişmesi ile birlikte internetten elde edeceğimiz güvenilir kaynaklı raporlar, belgeler sayesinde bilgi dünyamızı genişletebilirken internetin olumsuz etkileri ile karşılaşabileceğimiz de unutulmamalıdır. Teknolojik yenilikleri kullanma konusunda öz disiplinli olmamız gerektiğini, bu yeniliklerin çok yönlü kullanım amaçlarının olduğunu ve teknolojik unsurlara fazla vakit harcamanın okuma alışkanlığımızı olumsuz yönde etkilediğinin farkına varmalıyız. Bilgi toplumu olabilmek için, bireylerin okuma alışkanlığına sahip olması, kütüphane kullanım alışkanlıklarının olması, aynı zamanda bilgiye dijital ortamda erişebilmenin yollarını bilmeleri gerekmektedir.

Gaziantep ili Şahinbey ilçesinde öğrenim gören ortaöğretim 9. Sınıf öğrencileri özelinde bilgi toplumu ve dijital kültür kavramı arasındaki ilişkiyi incelediğim bu çalışmamda bana destek olan başta anneme ve babama; bilgisiyle ve donanımıyla bana yol gösteren danışmanım Sayın Prof. Dr. Mehmet Canatar'a; tez izleme komitesinde yer alan Sayın Prof. Dr. İshak Keskin'e ve Sayın Prof. Dr. Ahmet Oğuz İcimsoy'a çok teşekkür ederim. Çalışmam boyunca hatalarımı görmemi sağlayan, tecrübeleriyle yoluma ışık tutan hocalarım Sayın Dr. Öğretim Üyesi Mehmet Fahri Furat ve Sayın Dr. Öğretim Üyesi Güssün Güneş'e çok teşekkür ederim. Ayrıca; çalışmam boyunca bana destek çıkan arkadaşlarım Mehmet Güneş, Aygöl Çiçek, Hacı Mehmet Demirci, İlker Çakmakkaya, Orçin Uzun, Barış Yıldırım, Çetin Aslan'a çok teşekkür ederim. Ayrıca çalışmam boyunca bana desteklerini esirgemeyen okul müdürüm Zekiye Canan Erdem Aslan'a da çok teşekkür ederim.

OZAN KIRTAY

İSTANBUL-2020

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	ii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	vi
TABLolar LİSTESİ.....	xi
RESİMLER LİSTESİ.....	xiii
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xiiiv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BİLGİ VE BİLGİ TOPLUMU KAVRAMLARINA GENEL BİR BAKIŞ

1.1 BİLGİNİN ÖNEMİ VE BİLGİ KAVRAMI.....	5
1.2 VERİ VE ENFORMASYONUN BİLGİ İLE OLAN İLİŞKİSİ.....	9
1.2.1 Veri	9
1.2.2 Enformasyon	11
1.2.3 Bilgi	11
1.3 BİLGİNİN ÖZELLİKLERİ VE TÜRLERİ.....	14
1.3.1 Kaynağına Göre Bilgi Türleri	15
1.3.1.1 Açık Bilgi.....	16
1.3.1.2 Örtük Bilgi	16
1.3.2 Kullanım Biçimine Göre Bilgi Türleri.....	18
1.3.2.1 İdealist Bilgi.....	18
1.3.2.2 Sistematik Bilgi.....	19
1.3.2.3 Pragmatik Bilgi	19
1.3.2.4 Otomatik Bilgi	20
1.3.3 İçeriğine Göre Bilgi Türleri	20
1.3.3.1 Bireysel Bilgi	20

1.3.3.2 Örgütsel Bilgi.....	20
1.4 TARİHSEL AÇIDAN BİLGİNİN AKTARILMASI.....	21
1.5 BİLGİ TOPLUMU VE ÖZELLİKLERİ.....	23
1.6 BİLGİ TOPLUMUNDA TEKNOLOJİ VE BİLGİ MERKEZLERİ	32
1.7 BİLGİ TOPLUMUNDA BİLGİ POLİTİKALARININ ÖNEMİ.....	36

İKİNCİ BÖLÜM

DİJİTAL KÜLTÜRÜN TANIMI VE ÖĞELERİ

2.1 DİJİTAL KÜLTÜR KAVRAMI	39
2.2 BİLGİYE ERİŞİMDE DİJİTAL KÜLTÜRÜN ROLÜ	42
2.3 DİJİTAL KÜLTÜRÜN ÖĞELERİ.....	46
2.3.1 Bireysel İnternet Kullanım Oranları	46
2.3.2 Genişbant ve Mobil İnternet Hız Oranları	50
2.3.3 E-Kitap Okuyucu ve Tablet Kullanım Oranları	53
2.3.4 Sosyal Medya Kullanım Oranları	62
2.3.5 E-Devlet Kullanım Oranları ve Gelişmişlik Düzeyleri.....	64
2.3.6 Dijital Kütüphanelerin Gelişmişlik Düzeyleri	69

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİJİTAL KÜLTÜRÜN OKUMA ALIŞKANLIĞINA ETKİSİ

3.1 OKUMA VE OKUMA ALIŞKANLIĞI.....	76
3.2 TEKNOLOJİ VE OKUMA ALIŞKANLIĞI	79
3.3 OKURYAZARLIK VE TÜRLERİ.....	85
3.3.1 Dijital Okuryazarlık	87
3.3.2 Medya Okuryazarlığı	89
3.3.3 Bilgi Okuryazarlığı	91
3.4 KÜTÜPHANELER VE OKUMA ALIŞKANLIĞI.....	93
3.4.1 Okul Kütüphaneleri.....	97
3.4.2 Halk Kütüphaneleri	101

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

4.1 Araştırmanın Amacı.....	104
4.2 Hipotez.....	104
4.3 Araştırma Modeli.....	105
4.4 Çalışma Grubu.....	106
4.5 Veri Toplama Araçları.....	108
4.6 Verilerin Toplanması.....	125
4.7 Verilerin Analizi.....	126

BEŞİNCİ BÖLÜM

BULGULAR

Teknoloji Bağımlılığı ile Kitap Okumaya Yönelik Tutum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	128
Kitap Okumaya Yönelik Tutumun Yordanmasında Teknoloji Bağımlılığının Rolü.....	129
Teknoloji Bağımlılığının Cinsiyete Göre Farklılaşma Durumunun İncelenmesi.....	130
Kitap Okumaya Yönelik Tutumun Cinsiyete Göre Farklılaşma Durumunun İncelenmesi.....	131
Öğrencilerin Teknoloji Kullanımı ve Kitap Okuma Alışkanlıklarının İncelenmesi.....	132
Öğrencilerin Teknoloji Kullanımları.....	132
Öğrencilerin Boş Zaman Aktiviteleri.....	132
Öğrencilerin Kullandıkları Teknolojik Aletler.....	134
Öğrencilerin İnternete Erişim İçin Kullandıkları Araçlar.....	135
Öğrencilerin Evlerinde İnternet Mevcudiyeti.....	135
Öğrencilerin Evlerindeki İnternetin Hızı.....	136
Öğrencilerin İnterneti Kullanım Amaçları.....	137
Öğrencilerin Kullandıkları Sosyal Medya Platformları.....	138
Öğrencilerin Sosyal Medya Kullanım Amaçları.....	139
Öğrencilerin Günlük Ortalama Sosyal Medya Kullanım Süreleri.....	140
Öğrencilerin Kullandıkları Anlık Mesajlaşma Programları.....	141
Öğrencilerin Anlık Mesajlaşma Programlarını Günlük Ortalama Kullanım Süreleri.....	142

Öğrencilerin Çevrimiçi Oyunlarda Geçirdikleri Günlük Ortalama Süre	143
Öğrencilerin Gün İçinde Çevrimiçi Olarak Geçirdikleri Toplam Süre.....	144
Öğrencilerin Kitap Okumaya İlişkin Görüşleri.....	145
Öğrencilerin Okumaya Ayırdıkları Günlük Ortalama Zaman	145
Son Bir Yılda Okunan Kitap Sayısı	146
Öğrencilerin Kitap Okuma Ortamları	147
Son Bitirilen Kitap Zamanı	148
Kütüphane Kullanım Kültürü.....	149
Öğrencilerin Kütüphaneye Gitme Durumları	149
Öğrencilerin Kullandıkları Kütüphane Türü.....	150
Öğrencilerin Halk Kütüphanelerine Gitme Sıklıkları	151
Öğrencilerin Halk Kütüphanesine Üye Olma Durumları.....	152
Öğrencilerin Halk Kütüphanesi E-Devlet Üyelik Bilgileri.....	152
Öğrencilerin Kütüphane Görevlilerinden Yardım İsteme Durumları	153
Öğrencilerin Okul Kütüphanesine Gitme Sıklıkları.....	154
Öğrencilerin Okul Kütüphanesine Üye Olma Durumları	155
Öğrencilerin Kütüphaneleri Kullanım Amaçları.....	156
Öğrencilerin Kütüphanelerde Kullandıkları Hizmet Türleri.....	157
Öğrencilerin Okul Kütüphanesine Gereksinim Duyma Sebepleri	158
Okul Kütüphanesini Öğrenciler İçin Önemli Kılan Özellikler	159
Öğrencilerin Okul Kütüphanesinde Tercih Ettikleri Kitap Türleri	160
Öğrencilerin Okul Kütüphanesinden Talepleri	161
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	162
KAYNAKÇA	168
EKLER	188
ÖZGEÇMİŞ.....	203

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Farklı Yaklaşımlara Göre Bilgi Tanımları.....	7
Tablo 2: Veri, Enformasyon ve Bilgi Arasındaki Farklar	13
Tablo 3: Dört Temel Toplumun Özellikleri	28
Tablo 4: Uluslararası Telekomünikasyon Birliği'nin Araştırmasına Göre (International Telecommunications Union-ITU) Ülkelere ve Yıllara Göre Bireysel İnternet Yüzdelerlik Kullanım Oranları	48
Tablo 5: Uluslararası Telekomünikasyon Birliği'nin Araştırmasına Göre (International Telecommunications Union-ITU) Türkiye'nin Yıllara Göre Bireysel İnternet Yüzdelerlik Kullanım Oranları	50
Tablo 6: Türkiye'nin ve Dünyanın Çeşitli Ülkelerinin 2020 Yılında Ortalama Sabit Genişbant İnternet Hızlarına Yönelik Dağılımı	52
Tablo 7: Türkiye'nin ve Dünyanın Çeşitli Ülkelerinin 2020 Yılında Ortalama Mobil İnternet Hızlarına Yönelik Dağılımı.....	52
Tablo 8: Türkiye'de ve Dünyada 2017 Yılında E-Kitap Okuyucu ve Tablet Kullanım Oranları	56
Tablo 9: Türkiye'de ve Dünyada 2020 Yılında Sosyal Medyada Harcanan Sürelerin Oranları	63
Tablo 10: 2019 Yılı AB E-Devlet Gelişmişlik Endeksi Raporuna Göre Türkiye'nin Sıralamaları	66
Tablo 11: Türkiye'nin Dünya Devletleri Arasında 2018 Yılında E-Devlet'in Gelişmişlik Seviyesine Göre Sıralaması	67
Tablo 12: Türkiye'den ve Dünyadan Dijital Kütüphane Örnekleri	72
Tablo 13: Sosyal Medya Kullanım Sıklığı ve Katılımcıların Sosyal Ağlarda Harcadıkları Zaman	85
Tablo 14: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımları	106
Tablo 15: Teknoloji Bağımlılığı Ölçeğine İlişkin Güvenirlik Analizi Sonuçları.....	109
Tablo 16: Teknoloji Bağımlılığı Ölçeği Madde İstatistikleri.....	109
Tablo 17: Kitap Okumaya Yönelik Tutum Ölçeğine İlişkin Güvenirlik Analizi Sonuçları	110
Tablo 18: Kitap Okumaya Yönelik Tutum Ölçeği Madde İstatistikleri.....	111
Tablo 19: Teknoloji Bağımlılığı Ölçeğine İlişkin Faktör Öz Değerleri.....	114
Tablo 20: Teknoloji Bağımlılığı Ölçeğine İlişkin Döndürülmüş Madde Faktör Yükleri ...	115
Tablo 21: Teknoloji Bağımlılığı Ölçeğine İlişkin Uyum İndeksleri	116
Tablo 22: Teknoloji Bağımlılığı Ölçeğine İlişkin Madde İstatistikleri.....	118
Tablo 23: Kitap Okumaya Yönelik Tutum Ölçeğine İlişkin Faktör Öz Değerleri.....	120

Tablo 24: Kitap Okumaya Yönelik Tutum Ölçeğine İlişkin Döndürülmüş Madde Faktör Yükleri	121
Tablo 25: Kitap Okumaya Yönelik Tutum Ölçeğine İlişkin Uyum İndeksleri.....	122
Tablo 26: Kitap Okumaya Yönelik Tutum Ölçeğine İlişkin Madde İstatistikleri.....	124
Tablo 27: Teknoloji Bağımlılığı ile Kitap Okumaya Yönelik Tutum Arasındaki Korelasyon Katsayıları	128
Tablo 28: Araştırma Kapsamında İncelenen Değişkenlere Yönelik Çoklu Bağlantılılık Sorununun İncelenmesine Yönelik Değerler	129
Tablo 29: Kitap Okumaya Yönelik Tutumun Yordanmasında Teknoloji Bağımlılığının Rolüne İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları	130
Tablo 30: Teknoloji Bağımlılığı Ölçeğinin Cinsiyete Göre T-Testi Sonuçları.....	131
Tablo 31: Kitap Okumaya Yönelik Tutum Ölçeğinin Cinsiyete Göre T-Testi Sonuçları...	131

RESİMLER LİSTESİ

- Resim 1:** Bir Dijital Kütüphane Projesi Örneği Olarak Gutenberg Projesi 74
- Resim 2:** Bir Dijital Kütüphane Örneği Olarak Google Kitaplar 75

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Türkiye’de Yıllara Göre Tablet Kullanım Oranları	54
Grafik 2: Türkiye’de 2017 Yılında E-Kitap Okuyucu Kullanım Oranı.....	55
Grafik 3: Türkiye’de 2019 Yılında Teknolojik Cihazların Kullanım Oranı.....	58
Grafik 4: Boş Zaman Aktiviteleri.....	133
Grafik 5: Kullanılan Teknolojik Cihazlar.....	134
Grafik 6: İnternete Erişim Yolu.....	135
Grafik 7: Evde İnternet Durumu.....	135
Grafik 8: Ev İnternet Hızı.....	136
Grafik 9: İnternet Kullanım Amacı.....	137
Grafik 10: Öğrencilerin Kullandıkları Sosyal Medya Platformları	138
Grafik 11: Sosyal Medya Kullanım Amacı	139
Grafik 12: Sosyal Medya Günlük Ortalama Kullanım Süresi	140
Grafik 13: Öğrencilerin Kullandıkları Anlık Mesajlaşma Programları	141
Grafik 14: Öğrencilerin Anlık Mesajlaşma Programlarını Günlük Ortalama Kullanım Süreleri.....	142
Grafik 15: Çevrimiçi Oyun Süresi.....	143
Grafik 16: Öğrencilerin Gün İçinde Çevrimiçi Olarak Geçirdikleri Toplam Süre	144
Grafik 17: Günlük Okuma Süresi	145
Grafik 18: Son 1 Yılda Okunan Kitap Sayısı	146
Grafik 19: Kitap Okuma Ortamı.....	147
Grafik 20: Son Bitirilen Kitap Zamanı	148
Grafik 21: Kütüphane Kullanım Durumu.....	149
Grafik 22: Kullanılan Kütüphane Türü.....	150
Grafik 23: Halk Kütüphanelerine Gitme Sıklığı.....	151
Grafik 24: Halk Kütüphanelerine Üye Olma Durumu.....	152
Grafik 25: Halk Kütüphanesi Üyeliği E-Devlet Bilgisi.....	152
Grafik 26: Kütüphane Görevlilerinden Yardım Alma Durumu.....	153
Grafik 27: Okul Kütüphanesine Gitme Sıklığı	154
Grafik 28: Okul Kütüphanesine Üye Olma Durumu	155
Grafik 29: Öğrencilerin Kütüphaneyi Kullanım Amaçları	156
Grafik 30: Öğrencilerin Kütüphanelerde Kullandıkları Hizmet Türleri	157
Grafik 31: Öğrencilerin Okul Kütüphanesine Gereksinim Duyma Sebepleri	158

Grafik 32: Okul Kütüphanesini Öğrenciler İçin Önemli Kılan Özellikler	159
Grafik 33: Okul Kütüphanesinden Tercih Edilen Kitap Türleri	160
Grafik 34: Okul Kütüphanesinden Talepler	161

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Bilgi Piramidi	12
Şekil 2: Veri, Enformasyon ve Bilgi Arasındaki Bağlantı	12
Şekil 3: TÜİK, Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması.....	47
Şekil 4: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun Araştırmasına Göre 2019 Yılında Sabit Genişbant İnternet Abonelerinin Hızlarına Yönelik Dağılımı	51
Şekil 5: FATİH Projesinin Ana Bileşenleri	60
Şekil 6: FATİH Projesinde Yapılan Çalışmalar	61
Şekil 7: 2008-2013 Yılları Arasında E-Devlet Kullanıcı ve Hizmet Sayısı	65
Şekil 8: Türkiye’de ve Diğer AB Ülkelerinde E-Devletin Çevrimiçi Erişilebilirlik Oranları (Ulusal, Bölgesel ve Yerel)	67
Şekil 9: Teknoloji Bağımlılığı Ölçeğine İlişkin Yamaç Birikinti Grafiği	114
Şekil 10: Teknoloji Bağımlılığı Ölçeğine İlişkin İki Faktörlü Yapı Şeması	117
Şekil 11: Kitap Okumaya Yönelik Tutum Ölçeğine İlişkin Yamaç Birikinti Grafiği	120
Şekil 12: Kitap Okumaya Yönelik Tutum Ölçeğine İlişkin Üç Faktörlü Yapı Şeması	123

KISALTMALAR LİSTESİ

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

ACRL: Association of College&Research Libraries (Kolej ve Araştırma Kütüphaneleri Derneği)

ADSL: Asymmetric Digital Subscriber Line (Asimetrik Sayısal Abone Hattı)

BİT : Bilgi ve İletişim Teknolojileri

BTİK: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu

EBA: Eğitim Bilişim Ağı

EC: European Commission (Avrupa Komisyonu)

EGDI: E-Government Development Index (E-Devlet Gelişmişlik İndeksi)

DBTZ: Dünya Bilgi Toplumu Zirvesi

FATİH: Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi

IRCICA: İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi

IFLA: International Federation of Library Associations and Institutions (Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kurumları Federasyonu)

ITU: International Telecommunications Union (Uluslararası Telekomünikasyon Birliği)

İBB: İstanbul Büyükşehir Belediyesi

İSAM: İslam Araştırmaları Merkezi

KB: Kalkınma Bakanlığı

MBPS: Mega Bit Per Second (Saniyede Aktarılan Veri Sayısının Mega Bit Olarak İfade Edilmesi)

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

TDK: Türk Dil Kurumu

TÜBİTAK: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

ULAKBİM: Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi

UN: United Nations (Birleşmiş Milletler)

UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

YÖK: Yükseköğretim Kurulu

GİRİŞ

İnsanlık tarihinin hangi döneminde olursa olsun bilgiye hızlı erişen, edindiği bilgileri teoriden uygulama düzeyine geçirerek bu bilgilerin kullanışlı hale gelmesini sağlayan, bir sonraki nesle bilginin aktarılmasında doğru yöntemleri uygulayan toplumlar, sosyal, siyasal ve toplumsal gelişmişlik düzeyi açısından diğer toplumlara göre daha ileri düzeyde olmuşlardır.

Toplumsal dönemleri ele aldığımızda, bilgisayar ve internet teknolojilerinin ortaya çıkmasıyla, sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçildiğini görmekteyiz. Bilgisayar ve internet teknolojilerinin gelişmesiyle, bilgiye erişim son derece kolaylaşmakla birlikte, söz konusu teknolojik imkânların doğru kullanılmaması ve zararlı içeriklerine karşı tedbir alınmaması bireylerin okuma alışkanlıklarını olumsuz yönde etkilemiştir. Bilgi çağında ilerleyebilmenin temel unsuru olan okuma etkinliğinin zayıflaması bireyleri ve toplumları çağdaşlarının gerisinde bırakabilme tehlikesiyle karşı karşıya getirmektedir. Bu nedenle günümüzde bireylerin okuma ve kütüphane kullanım alışkanlıklarını sürdürebilmeleri gerekli bir husustur. Aynı zamanda toplumumuzun, teknolojik öğelerden bilgi edinebilme becerilerine sahip bireylerden oluşmasının önemi araştırmanın hedefleri açısından büyüktür.

Gaziantep ili Şahinbey ilçesinde öğrenim gören ortaöğretim 9. Sınıf öğrencileri özelinde bilgi toplumu ve dijital kültür kavramı arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde bilgi ve bilgi toplumuyla ilgili kavramlar ele alınmış ve bu kavramlar alt başlıklarıyla irdelenmiştir. Tarihsel açıdan bilginin aktarılmasında kütüphanelerin öneminden bahsedilen bu bölümde; bilgi toplumu ve özelliklerinden de ayrıca bahsedilmektedir. Bilgi toplumu olabilmek için ülkelerin ulusal bilgi politikalarının oluşturmasının gerekliliğinden ve ulusal bilgi politikalarının öneminden bahsedilerek, bilgi toplumu ile teknoloji arasındaki ilişki incelenmiştir. Geçmişten bu zamana kadar bilgi merkezleri bilgiye erişimde her zaman bir köprü görevini üstlenmiştir. Bilgiye teknolojik unsurlar vasıtasıyla erişilebilirse de bilgi merkezleri önemini hiçbir zaman yitirmemiştir. Bu nedenle bilgi merkezlerinin bilgi toplumu içerisindeki etkileri de çalışmanın birinci bölümünde bahsedilen konu başlıklarından bir diğeri olmuştur.

İkinci bölümde dijital kültürün tanımı yapıldıktan sonra dijital kültür öğelerinde, dünya ülkeleri arasındaki konumumuzun nasıl olduğu araştırılmıştır. Özellikle bilgiye erişimde teknolojinin ne kadar önemli olduğunun yadsınılamayacağı bilgi çağında, ülkemizde bireylerin hangi oranda internet imkânına sahip olabildikleri ve kullandıkları genişbant ve mobil internet hızlarının diğer ülkelere kıyasla ne düzeyde olduğu ulusal-uluslararası kurum ve kuruluşların verileri üzerinden tespit edilmiştir. Bu kurum ve kuruluşlar, Türkiye İstatistik Kurumu, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Birleşmiş Milletler'e bağlı olan Uluslararası Telekomünikasyon Birliği ve uluslararası bir sosyal medya araştırma firması olan "We Are Social" dır.

Bilgi çağında okuma etkinliğinin sadece basılı yayınlar vasıtasıyla yapılmadığı, aynı zamanda e-kitap okuyucu ve tablet gibi dijital araç gereçler aracılığıyla da yapılabilmesi nedeni ile bu cihazlara ülkemizdeki bireylerin ne oranda sahip oldukları araştırma kapsamında incelenen bir diğer konu başlığı olmuştur. Bu alanda ülkemizin dünyadaki diğer ülkelere göre konumunun tespiti ise Google Tüketici Barometresi'nin ve küresel bir araştırma şirketi olan "Deloitte"nin verileri incelenerek elde edilmiştir.

Bu araştırmada hem Türkiye'de hem de dünyanın diğer ülkelerinde, bireylerin sosyal medya ile ne kadar zaman geçirdiklerinin tespitinin yapılması için yine "We Are Social" firmasının verilerinden faydalanılmıştır.

İkinci bölümde dijital kültürün bir diğer önemli ögesi olan e-devlet teknolojisinin gelişmişlik düzeyleri ile ilgili veriler yer almaktadır. Bu veriler Kalkınma Bakanlığı'nın hazırladığı Bilgi Toplumu Stratejisi Eylem Planı ve Birleşmiş Milletler'in hazırladığı E-Devlet Gelişmişlik İndeksi Raporu'ndan elde edilmiştir. E-devlet içerisinde kütüphanelerle ilgili erişilebilecek hizmetlerden bu bölümde bahsedilmiştir. Son zamanlarda bilgiye erişimde milyonlarca kaynağa dijital kütüphaneler vasıtasıyla erişilmektedir. Dijital kütüphanelerin gerekliliğinin fark edilmesiyle birlikte çeşitli kurum ve kuruluşlar birçok dijital kütüphane projeleri üretmeye başlamıştır. Bu nedenle araştırmanın ikinci bölümünün son alt başlığında

ise dijital kütüphanelerin öneminden bahsedilerek, Türkiye’den ve dünyadan dijital kütüphane örnekleri hakkında bilgiler verilmiştir.

Araştırmanın üçüncü bölümünde teknolojinin okuma alışkanlığı üzerindeki etkisi incelenerek kuramsal çerçeve oluşturulmuştur. Bu bölümde teknolojinin okuma alışkanlığını etkilemesi bakımından olumlu yönleri ve olumsuz etkileri üzerinde durulup, okuma ediminde basılı ve elektronik materyallerinin kullanımının birbirlerine göre avantaj ve dezavantajlarından bahsedilmektedir. Çalışmanın bu kısmında okuryazarlık türleri hakkında bilgiler verilip gelişen teknolojilerle birlikte ortaya çıkan okuryazarlık türlerinin detayları irdelenmiştir. Üçüncü bölümün bir diğer alt başlığında ise ortaöğretim öğrencilerinin en sık kullandıkları okul kütüphaneleri ve halk kütüphaneleri hakkında genel bilgiler verilmiştir ve bu kütüphane türlerini bireylerin daha yoğun kullanabilmesi için kütüphanelerin çağın gerekliliğine uygun olarak kendilerini nasıl şekillendirmeleri gerektiğinden bahsedilmiştir. Bu bölümde ayrıca özellikle bireylerin okuma alışkanlığı kazanmasında önemli bir göreve sahip olan kütüphanelerin daha fazla cazibe merkezi haline gelebilmesi için kütüphanecilere düşen görevlerden de bahsedilmiştir.

Dördüncü bölüm araştırmanın yöntem kısmını oluşturmaktadır. Araştırmada yapılan çalışmayı desteklemek amacıyla Gaziantep ilinin Şahinbey ilçesinde bulunan farklı lise türlerinde okuyan ortaöğretim 9. Sınıf öğrencilerine konuyla ilgili bir anket ve iki ölçek uygulanmıştır. Bu anket çalışmasında ortaöğretim 9. Sınıf öğrencilerinin internet ve sosyal medyayı ‘bilgi edinmek’ amacıyla ne düzeyde kullandıkları; internette, sosyal medyada ve çevrimiçi oyunlarda ne kadar süre geçirdikleri, e-kitap okuyucu cihazlarından hangi oranda faydalandıkları, kitap okumaya ne kadar süre harcadıkları, en son ne zaman bir kitap bitirdikleri, okul ve halk kütüphanelerini hangi sıklıkla ve ne amaçla kullandıkları, kütüphanelerden beklentileri, kütüphane üyelikleri, kütüphanecilerden yardım alma alışkanlıklarının olup olmadığı, ne tür kitaplar okudukları gibi soruların cevapları anlaşılmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte ortaöğretim 9. Sınıf öğrencilerinin okuma alışkanlıkları üzerinde, teknoloji bağımlılığının etkisinin olup olmadığı ölçekler vasıtası ile araştırılmıştır. Teknoloji bağımlılığının ve kitap okumaya yönelik tutumun kız-erkek öğrencilere göre farklılaşmasına ilişkin hipotezler ise çalışmada kullanılan aynı ölçekler ile

incelenmiştir. İnterneti kullanım amaçlarının ve çevrimiçi oyunlarda geçirilen sürenin kız-erkek öğrencilere göre farklılaşmasına ilişkin hipotezler ise araştırmada kullanılan anket vasıtası ile incelenmiştir. Araştırmada ortaöğretim 9. Sınıf öğrencilerinin örneklem olarak seçilmesinin nedenleri ise ortaöğretimde 9. Sınıfın alan seçimi ve üniversite sınavı stresinin öğrenciler üzerinde etkilerinin en az olduğu dönem ve öğrencilerin boş zaman aktivitelerinin daha fazla olduğu dönem olmasından kaynaklanmaktadır.

Araştırmanın beşinci ve son bölümünde ise çalışmanın sonucunda elde edilen bulgulardan bahsedilerek, sonuç ve öneriler oluşturulmuştur. Bulgular bölümünde kitap okumaya yönelik tutumun yordanmasında teknoloji bağımlılığının rolü hakkında sonuçlar verilmiştir. Bu bölümde öğrencilerin teknoloji kullanımları, kitap okumaya ilişkin görüşleri ve kütüphane kullanım kültürü üzerine elde edilen sonuçlar hakkında yorumlamalarda bulunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

BİLGİ VE BİLGİ TOPLUMU KAVRAMLARINA GENEL BİR BAKIŞ

1.1 BİLGİNİN ÖNEMİ VE BİLGİ KAVRAMI

“Bilgi, sosyal bir varlık olan insanoğlu için vazgeçilemez unsurların başında gelir. Yaşamımız boyunca belirli iş, görev ve faaliyetleri nasıl ifa edeceğimizi öğreniriz. Bu bilgi ve tecrübelerimizi sosyal yaşamda karşılaşacağımız olaylarda tekrar tekrar kullanırız ve karşımıza çıkan yeni durumlara uyarlarız” (Aktan, Vural, 2005: 1).

Bu açıdan baktığımız zaman bilginin yaşamımızı kolaylaştırma yönü çok büyüktür. Edindiğimiz sosyal kurallarla toplum içinde yaşamayı öğreniriz, iş yerinde yaşadığımız bir tecrübe sonrası aynı durumla yeniden karşılaştığımızda nasıl davranmamız gerektiğini biliriz; hatta eğer araba kullanmayı biliyorsak istediğimiz yere kolaylıkla gidebiliriz. Bu bakımdan yaşamımız boyunca öğrenmeyle iç içe olduğumuzu ve öğrendiğimiz bilgilerin yaşamımızı kolaylaştırdığını söyleyebiliriz.

“İnsanlar, sürekli olarak, kendilerini ve çevrelerini aydınlatma, tanıma, olay ve oluşumları açıklama ve karşılaştıkları problemlere güvenilir çözümler arama uğraşı içindedirler. Her problem çözümü, belli kararların alınmasını; her karar belli ‘bilgiler’in elde edilmesini gerektirir. Problemlere güvenilir çözümlerin bulunabilmesi, her şeyden önce, doğru kararların alınabilmesine; doğru kararların alınabilmesi ise doğru bilgilerin kullanılabilmesine bağlıdır” (Karasar, 2014: 3).

Tıpkı insanlar gibi kurum ve kuruluşlar da problemlere güvenilir çözümler bulmak, doğru kararlar ve doğru bilgiler elde etmek çabası içindedirler. Bu nedenle doğru bilgileri kullanan kurum ve kuruluşlar rakiplerine göre daha ön plana çıkarlar ve daha başarılı olurlar. İster kâr amacı güden kuruluşlar için isterse kâr amacı gütmeyen kuruluşlar için olsun bilginin önemi tartışılmayacak düzeyde büyüktür.

Bilgi sahibi insanlara çevresindeki kişiler tarafından değer verilir ve saygı duyulur. Bireyin kendisine önem verildiğini gözlemlemesi özgüvenini arttırarak kendini daha değerli hissetmesine yol açar. Bu da kişinin bilgi sahibi olmasının ne kadar önemli bir husus olduğunun bir göstergesidir.

Bireylerin toplum içerisinde hangi iş dalında çalışacakları ve çalıştıkları kurumlarda hangi pozisyonlarda yer bulacakları sahip oldukları bilgi ile doğru orantılıdır. Bireylerin çalışacakları işlerle ilgili bilgi sahibi olup olmadıkları veya hangi düzeyde bilgi sahibi oldukları işveren tarafından incelenmektedir. Örneğin aynı iş kolunda çalışan iki bireyden daha bilgili ve kendini işiyle ilgili daha geliştirmiş olan kişi, daha iyi bir kazançla daha iyi bir konumda çalışabilmektedir. Bu açılarından baktığımız zaman bilginin hem bireysel hem de toplumsal olarak önemi tartışılmayacak düzeyde büyük olup, yaşadığımız çağın gereksinimlerini karşılayabilmek ve geleceğe sağlam adımlarla ilerleyebilmek için bilginin ışığında yol almak gerekliliği kaçınılmaz bir gerçektir.

Sokrates “Sadece bir iyi vardır, bilgi; ve sadece bir kötü vardır, cehalet” (Zaim, 2005: 1) diyerek bilginin önemini belirtmiştir. Aristoteles’e göre:

“Bütün insanlar doğal olarak bilmek ister. İnsanın doğal olarak bilmek istemesinin kanıtı, duyularımızdan aldığımız zevktir. Duyularımız bilmek için vardır. Bunun en iyi örneği görme duyumuzdur. Çünkü görme bütün duyular arasında bize en fazla bilgi kazandırır” (Aristoteles, 2014: 75).

İnsanın bilmek istemesinin nedenlerine bir başka bakış açısı ise şöyledir:

“İnsan bilgisini artırıp geliştirme yönünde etki eden temel bir faktör, insanın, yaradılışı bakımından meraklı, mütecessis, tecrübeye ve deneylemeye eğilimli olmasıdır. Merakı ve tecessüsü onu, gözüne çarpan, dikkat ve ilgisini çeken olguları incelemeye, araştırmaya sevk eder. Tecrübe, deneme ve sınama arzusu, takip ettiği pratik işlerden olduğu kadar, çözmek zorunda olduğu çeşitli problemlerden de kaynaklanır. İnsanın merak ve tecessüs eğilimi, başka bir deyişle hayret etme (hayranlık) melekesi, onu önce düşünmeye, sonra soru sormaya sevk eder” (Dura, Atik, 2002: 138).

Bilginin tanımına, Platon'un Theatetos adlı diyalogundan gelen ve günümüzde en çok benimsenen tanımlardan biri ile giriş yapılabilir. Platon, bilgiyi 'gerekçelendirilmiş doğru inanç' diye tanımlar (Platon, 1996: 155). Bilginin farklı düşünürlerden farklı tanımlarını aşağıdaki tablodan inceleyebiliriz.

Tablo 1: Farklı Yaklaşımlara Göre Bilgi Tanımları

Rasyonalizm	Sokrates	Bilgi, akıl ve düşünme gücü ile oluşan inanışlardır. Tüm bilgilere ulaşmak için mantığımızı kullanmak yeterlidir.
	Platon	
	Aristoteles	
	Farabi	
	Descartes	
	Hegel	
Ampirizm	John Locke	Bilgi, deney ve gözlem sonucu oluşan fikirlendir. Bilginin kaynağında sadece deney vardır. İnsan dogmatik bilgiye sahip değildir.
	David Hume	
Kritisizm	Immanuel Kant	Bilgi, mantıksallaştırılmış ve/veya gerekçelendirilmiş düşüncelerdir. Doğuştan bilgiye sahip olunabildiği gibi sonradan da bilgiye sahip olunabilir

Kaynak: (Mengüşoğlu, 1992, akt. Ünlü, 2015: 2).

Bilgi sözcüğü, köken bakımından Latince'den gelmektedir. Bu kelimenin kökü 'informatio'dur. Özel olarak şekil verme, biçimlendirme, haber verme gibi anlamları vardır. Genel olarak ise haber verme ya da enformasyon sözcükleriyle ilişkilendirilmektedir (Ülgen, 1980: 4, akt. Öğüt, 2003: 9).

Türk Dil Kurumunun sözlüğünde bilgi kavramı:

“1. İnsan aklının erebileceği olgu, gerçek ve ilkelerin bütünü, malumat. 2. Öğrenme, araştırma veya gözlem yolu ile elde edinilen gerçek, malumat, vukuf. 3. İnsan zekâsının çalışması sonucunda ortaya çıkan düşünce ürünü, malumat, vukuf. 4. Kurallardan yararlanarak kişinin veriye yönelttiği anlam” (TDK, 2011: 338) olarak belirtilmiştir.

“Bilgi, insanın çevresini, doğayı ve evreni tanıma, şekillendirme, sınıflandırma ve belirli biçimlerde yorumlama gereksiniminden doğmuştur. Bu anlamda bilgi, insanoğlu için yeme içme, uyuma gibi bir temel gereksinim niteliğine sahiptir. Çevresindeki varlık ve nesnelere tanımayan, adlandıramayan ve özellikleri hakkında bir yargıda bulunamayan birey, onları kontrol edemez. Birey kendisini etkileyen varlık, nesne, olgu, olay hakkında ne ölçüde bilgiye sahipse, o oranda kendini güvenceye alabilir. Bir toplumdaki bireylerin sahip oldukları bilgi düzeyi arttıkça, o toplumun kendini kontrolü de o oranda artabilmektedir” (Celep, Çetin, 2003: 9).

‘Aydın’ bilginin toplumsal boyutunu da göz önüne alarak şöyle belirtmiştir. “Bilgi, insan ve toplumların, başta kendisi olmak üzere, çevresini bir algılayış ve yorumlayış biçimidir” (Aydın, 2013: 19).

Bilginin birçok tanımının olmasını ve bu tanımların farklı dönemlerde farklı ifadelerle anlatılmasını ‘Uçak’ şu şekilde belirtmiştir:

“Her bilim dalı, bilgi kavramının açıklamasını kendine göre yapmıştır. Tanımlar arasında farklılıkların olması bilgi kavramının zenginliğinden kaynaklanmaktadır. Farklı tanımlarda bilginin farklı özelliklerine yer verilmiştir. Bilgiye başlangıçta değişmez bir kavram ifadesiyle yaklaşmıştır. Ancak zaman ilerledikçe bilginin farklı şartlara göre değişebileceği üzerinde durulmuştur. Eskiden bilgi sözcüğü ile haber kelimesinin arasındaki bağlantı incelenirken, günümüzde bu kavramın bir ürün olduğu konusu üzerine yoğunlaşmıştır” (Uçak, 2010: 705-706).

Bilginin oluşabilmesi için veri ve enformasyon terimlerinden elde edilecek sonuçlar gerekmektedir. Bu nedenle bilginin daha iyi anlaşılabilmesi için bilgi ile yakından ilgisi bulunan veri ve enformasyon terimlerinin ne demek olduğunu bilinmesinin önemi büyüktür.

1.2 VERİ VE ENFORMASYONUN BİLGİ İLE OLAN İLİŞKİSİ

“Bilginin birden fazla boyutu vardır. Bu nedenle kullanım şekli de değişiklikler göstermektedir. Bilgi sözcüğü, veri ve enformasyon kelimeleriyle yakın ilişkilidir. Bilgi, veri ve enformasyon kelimeleri arasında bazen anlam karmaşası yaşanabilmektedir. Aslına bakılırsa bu üç kelime de; bilginin oluşma ve sonuç aşamalarını ifade etsede farklı anlamlara sahiptir. Veri; bilginin oluşum sürecinde elde edilen değerlerdir. Bu değerler genel olarak sayılar veya harflerle gösterilmektedir. Enformasyon ise bilgiye ulaşırken, bu değerlerin sentezlenmesi sürecini belirtmektedir. Bilgi ise; veri ve enformasyon sonucunda elde edilen üründür” (İraz, 2005: 244).

Bilginin anlamını kavrayabilmek için veri(data) ve enformasyon terimlerinin ne demek olduğunu iyi bilmek gerekmektedir. Bilgi, veri ve enformasyon arasındaki ilişkinin anlaşılabilmesi bireylerin ve kuruluşların doğru kararlar verebilmeleri açısından önemli bir husustur. Bireyler ve örgütler yaşamlarında karşılaştıkları problemlerin çözümünde (analiz ve sentez yöntemleri ile birlikte) bu üç terimi kullanarak sonuca varmaktadır.

1.2.1 Veri

Davenport ve Prusak veri kavramını açıklarken işletme biliminden faydalanmıştır. “İşletmelerde, hangi iş yapılırsa yapılsın, bunların sisteme girilmesi

gerekmektedir. Yani kayıt altına alınmalıdır. Mesela; tüketicilerin hangi malzemeleri ne kadar fiyata aldıkları, malzemelerin türü, sisteme işlenir. Burada tüketicilerin aldığı malzemelerin ne amaçla alındığıyla ilgili bilgiler bulunmaz. Sisteme işlenen kayıtların kurumun yönetim biçimiyle bir ilgisi yoktur. Bu kayıtlar; verilerdir. Veriler, tek başlarına bir ifade oluşturamayacağı için anlamları yoktur. Kısmen, olayların bir kısmını açıklayabilirler. Karar verme sürecinde bizlere yardımcı olurlar. Ancak bir tek verilere bakarak karar veremeyiz. Çünkü verilerde değerlendirme bulunmaz.” (Davenport, Prusak, 2001: 22–23).

“Veri, olaylara ilişkin nesnel gerçekler olup birbiriyle ilişkilendirilmemiştir. Veri kurumsal amaçlara bağlı olarak işlemlerin yapılandırılmamış bir biçimde kaydedilmesidir. Modern kurumlarda veri, teknolojik sistemlerde saklanır. Veri, özümlememiş ve yorumlanmamış gözlemler, işlenmemiş gerçekler olarak tanımlanabilir. Çoğu kez bir anlamı, içeriği yoktur. Örneğin, 710x370 A41 bir veridir ancak birçok kişi için hiçbir şey ifade etmez” (Barutçugil, 2002: 57).

“Veri çoğul bir terimdir. Verileri oluşturabilmek için sembolleri kodlamak için kullanırız. Semboller elbette başka bir şeyi temsil etmek için kullanılır. Semboller, veri yapıları olarak daha büyük varlıklar halinde oluşturulur ve bu tür veri yapıları ileti olarak iletilebilir veya kayıt olarak kalıcı bir şekilde depolanabilir. Bazı veri yapıları üzerinde yapılan farklılıklar, insanları ilgilerini çeken önemli şeyler hakkında bilgilendirir. Bu nedenle bilgi, bazı aktörlere bazı veri yapılarıyla etkileşimleri ile yapılan farklılıklardır” (Davies, 2020: 13).

“Telefon kitaplarının, haritaların ve kart kataloglarının örnekleri verileri içerir. Bu veriler, bir soru veya sorgu bulunmayan sınırlı olmak üzere bir değere sahiptir. Bu araçların içerdiği veriler bir noktaya kadar birisi tarafından ezberlenebilir, ancak talep üzerine kapsamlı enformasyon sağlama kapasitesi bu araçların gerçek değeridir. Bu veriler, bir kişi bunları kullandığında enformasyon haline gelir” (Hewitt, 2019: 227).

Bu bakımdan bir kütüphanedeki kitapların tek tek kayıt altına alınması, bir hastanedeki tıbbi malzemelerin listelenmesi veya bir okuldaki eğitim-öğretim

materyalleri o kuruluşların verileridir ve bu veriler kuruluşların donanım açısından zenginliği hakkında fikir sahibi olunmasını sağlar. Elde edilen fikir belli bir sistem içerisinde düzenlenerek artık enformasyona dönüşmüştür denilebilir.

1.2.2 Enformasyon

“Enformasyonda ilgili ve ilişkili verilerin, belli bir amaç doğrultusunda bir araya getirilen veriler olduğu görülmektedir. Veriler anlam kazanarak enformasyona temel oluştururlar. Bu bağlamda kısacası enformasyona anlam kazandırılmış veya yüklenmiş veri de diyebiliriz” (Yılmaz, 2009: 98). “Veri kendi başına var olurken (devinim veri üretir) enformasyon için verinin bir süreçten geçirilip kayıt edilebilmesi gerekir” (Türkoğlu, 2018: 22).

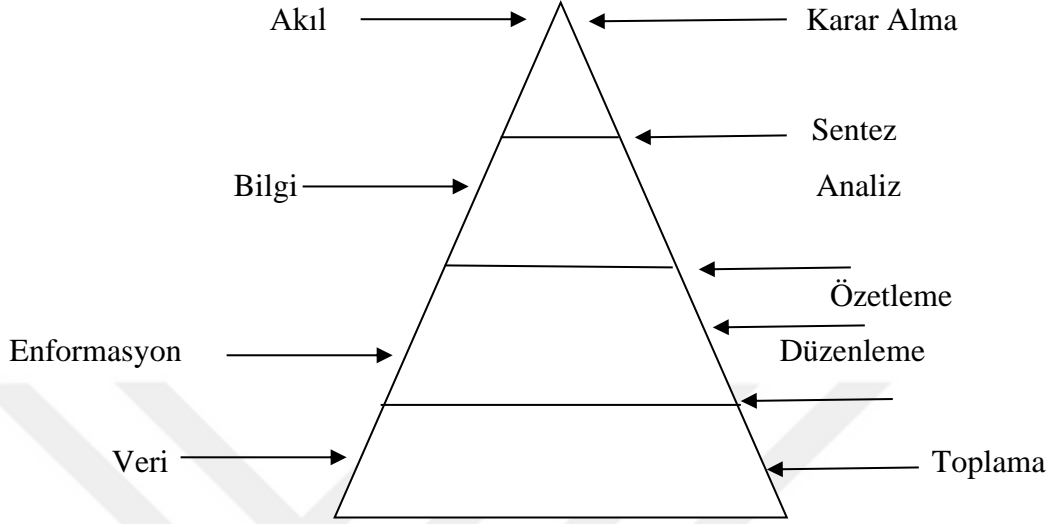
“Enformasyon, verilerin belli bir sisteme göre şekillenmesiyle oluşur. Diğer taraftan bilginin oluşması ise; enformasyonun bir hedef doğrultusunda kullanılmasıyla ilgilidir. Bu nedenle; birbirleriyle yakın ilişkili olduklarından enformasyon ve bilgi sözcükleriyle sık karşılaşırız. Bu sözcüklere ek olarak veri sözcüğü de karşımıza çıkmaktadır. Dönüşüm süreçleri incelendiğinde ise verinin enformasyona dönüştüğü görülmektedir. Elde edilen enformasyonun ise bilgiye dönüştüğü tespit edilmiştir” (Jensen, 2005: 54).

1.2.3 Bilgi

“Bilginin oluşması için gerekli olan süreçler; verilerin toplanması, amaçlarına uygun olarak bir araya gelmesi, sınıflandırılması ve enformasyona dönüşmesi, bununla birlikte enformasyonların da tamamlanarak bilgi halini almasıyla tamamlanır” (Bayram, 2010: 34).

Basamaklar halinde incelediğimiz zaman birinci basamağı veri, ikinci basamağı enformasyon ve üçüncü basamağı bilgi oluşturmaktadır. Bilgi karar verme sürecindeki üst basamaklardan biridir. Elde ettiğimiz bilgiyi aklımızla yoğurarak sonunda karar verme sürecini tamamlamış oluruz. Bu durumu Barutçugil şekil üzerinde aşağıdaki gibi ifade etmiştir.

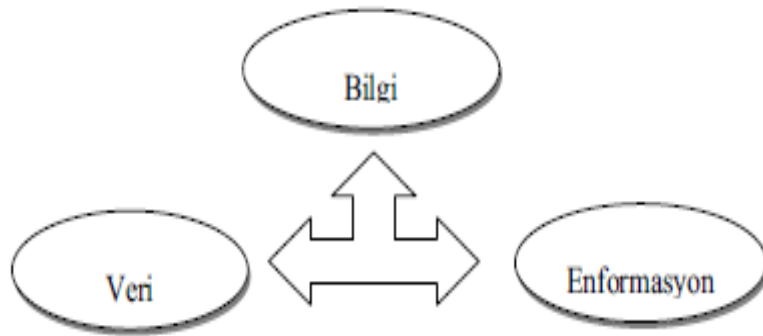
Şekil 1: Bilgi Piramidi

Kaynak: (Barutçugil, 2002: 60)

Veri, enformasyon ve bilgi arasındaki bağlantıyı anlayabilmek için aşağıdaki şekil de incelenebilir.

Şekil 2: Veri, Enformasyon ve Bilgi Arasındaki Bağlantı

Kaynak: (Bhatt, 2001: 69).

“Bilginin oluşması için enformasyon gereklidir. Bu nedenle enformasyon bilgi oluşumunun elemanlarından biridir. Bilginin oluşmasında; enformasyon yorum açısından önemli bir role sahip olup bu sürece büyük katkıda bulunmaktadır” (Nonaka,Takeuchi, 2004:50).

Veri, enformasyon ve bilgi arasındaki ilişkiler incelendikten sonra bu terimler arasındaki farkların daha iyi anlaşılabilmesinde aşağıdaki tablo yol gösterici olacaktır.

Tablo 2: Veri, Enformasyon ve Bilgi Arasındaki Farklar

Veri	Enformasyon	Bilgi
Henüz yorumlanmamış sembollerdir.	İşlenmiş veridir.	Kullanılabilir enformasyondur.
Basit gözlemlerdir. Mevcut durumu gösterir.	Basitçe gerçekleri sunar.	Tahminlerde bulunmamıza, sebep sonuç ilişkileri kurmamıza imkan tanır.
Yapılandırılabilir veya kodlanabilir.	Yapılandırılmış, açık, basit ve nettir.	Karışık ve kısmen yapılandırılmış.
Nicel ve nitel olarak yazılı olarak anlatılabilir.	Yazılı olarak kolayca anlatılabilir.	Kelimelerle ve açıklamalarla anlatılması zordur.
Yapılan işlemlerin belli biçimlerde tutulmuş kayıtlarıdır.	Hesaplanarak elde edilir. Doğruluğu verilerin bütünleştirilmesi ve hesaplanmasıyla mümkündür.	Bağlantılarda, kişiler arası konuşmalarda, deneyim tabanlı anlayışlarda, insanların durumları, sorunları, çözümleri karşılaştırma yeteneklerinde bulunur.
Sahibi yoktur.	Sahibi yoktur.	Sahibi vardır, sahipliğe dayanır.
Çeşitli teknoloji sistemlerinde depolanır.	Bilgi sistemlerince ele alınır.	Biçimsel olmayan konulara ihtiyaç duyar.
Herhangi bir problemin çözümünde tek başına çözüm olmaz.	Genel bir durumdan anlam çıkarmada anahtar bir kaynaktır.	Karar almada, tahminlerde bulunmada, planlama vs. ana kaynak akıldır.

Araştırma sonucu kitaplarda ve belgelerle şekillenir.	Verilerin değerlendirilmesinden oluşur. Veri tabanlarında, kitaplarda ve belgelerle şekillenir.	Kolektif akıllarda şekillenir, paylaşılır ve deneyimle gelişir.
Ayrıştırılabilir veya işlenebilir.	Tekrar tekrar kullanılabilirler. Birbirlerine girebilir.	Çoğunlukla deneyim yoluyla insanların akıllarında ortaya çıkar.

Kaynak: (Stenmark, 2002: 2, Tiwana, 2001: 37, akt. Durna, Demirel, 2008: 137).

1.3 BİLGİNİN ÖZELLİKLERİ VE TÜRLERİ

Bir konu üzerinde araştırma yapan birey, konuyla ilgili yazılanların doğru olup olmadığını zaman zaman öğrenme gereksinimi içerisine girmektedir. Çünkü araştırma yapılan konu sonrasında elde edilecek olgu 'bilgi' olup, bu bilginin eksiksiz ve güvenilir olması, bilgiyi aktarırken de başkalarının doğru bir biçimde kullanması açısından önemli bir husus teşkil etmektedir. Bu durum bilginin özelliklerini ortaya koymayı gerekli kılmaktadır. Bilginin özellikleri incelendiğinde şunları görebiliriz:

“Doğruluk : Bilgi doğru olur ise hedefe adil olarak ulaşılabilir. Yine de her daim yüzde yüz doğru bilgiye ulaşabilmenin güç olduğu öngörülmektedir.

İlgililik: Bilgi, araştırdığımız alanla alakalı olmalıdır. Aksi takdirde, hem araştırılan konuyla ilgili hedeflere ulaşamayacak, hem de zaman kaybedilecektir.

Tamlık : Bir konuyla ilgili çalışma yaparken tam bilgiye ulaşmanın sonuçlar açısından önemi büyüktür. Eksik bilgi, okuyucuları yanıltabilir.

Doğru Zamanlılık : Gerek görüldüğü anda bilgiye ulaşılabilinmelidir. İhtiyaç duyulan bilgiye o anda ulaşılmadığında ilerleyen zamanlarda ulaşmanın bir gerekliliği kalmayabilir.

Ulaşılabilirlik : İhtiyacımız olduğunda bilgiye ulaşabilmektir.

Anlaşılabilirlik : Bilginin herkes tarafından aynı şekilde anlaşılabilmesi, anlam karışıklığının olmamasını ifade etmektedir.

Güvenirlilik : Bilginin güvenilir olması gerekmektedir. Bu açıdan kaynağın önemi de büyüktür.

Etkin Maliyet : Bir bilgiye erişirken kullanıcıya bir maliyeti olur. Bilgiden elde edeceğimiz kazanç, maliyetten düşükse, kullanıcılar tarafından pek tercih edilmeyebilir” (Yozgat, 1998: 46-47).

Drucker ise bilginin özelliklerini şu şekilde ifade etmektedir:

“Bilgi kelimesinin anlamında 250 yıl önce başlayan değişiklik, toplumu da ekonomiyi de değiştirmiştir. Formel bilgi, hem kişisel bir kaynak olarak, hem de kilit ekonomik kaynak olarak görülmektedir. Günümüzde bilgi, anlamlı tek kaynaktır. Geleneksel ‘üretim faktörleri’ yani toprak (doğal kaynaklar), emek ve sermaye, ortadan kalkmış değildir. Ama onlar artık ikinci plana düşmüştür. Elde edilebilir şeylerdir onlar. Hem de kolaylıkla ... yeter ki bilgi olsun. Bu yeni anlamdaki bilgi de işe yarayan bilgidir, sosyal ve ekonomik sonuçlar getirebilecek bilgidir”(Drucker, 1993: 65-66).

Bu açıdan bilginin özellikleri kullanım bakımından onun ne kadar önemli olduğunun bir göstergesidir. Elde ettiğimiz kimi bilgileri farkına varmadan günlük yaşantımızın içerisinde öğrenirken, kimi bilgileri ise kitap okuyarak veya okul sıralarında bir öğretmenin anlattığı konuları not alarak öğrenmişizdir. Bazen çalıştığımız iş yerinin sistemi sayesinde işimizle ilgili gereken bilgileri elde ederken, bazen de sadece kendi çabalarımızla yeni bilgilere ulaşmış oluruz. Kendimize özgü düşüncelerimizi savunabilmek için bir bilgiyi öğrenme gereksinimi içerisine girerken kimi zamanda yaşantımızda kullanabileceğimiz, işimize yarayacak bilgileri öğrenmek isteriz. Bütün bunlar bilginin türleri ile ilgili olup, bilginin türlerini bilmek ise; bilgi kavramına daha geniş bir çerçeveden bakabilmek açısından önemlidir. Bilginin sınıflandırılarak tanımlanması ve açıklanması bilgi kavramının daha iyi anlaşılabilmesi için faydalı olacaktır.

1.3.1 Kaynağına Göre Bilgi Türleri

“Bilgi kavramı alanında yapılan teorik ve uygulamaya yönelik çalışmaların sayısı arttıkça, bilginin elde edilmesi, üretilmesi, saklanması, paylaşılması, kullanılması gibi farklı süreçlerde bilgi, değişik boyutları ile ele alınmakta ve

tanımlanmaktadır” (Zaim, 2005: 73). Aşağıda farklı bilgi türlerine ilişkin detaylı açıklamalar yer almaktadır.

1.3.1.1 Açık Bilgi

“Açık bilgi; kolaylıkla biçimlendirilebilen, kodlanabilen, kaydedilebilen ve iletilebilen bilgi çeşididir. Kurum açısından kolaylıkla elde edilebilir nitelikte olup her kurumun rahatlıkla ulaşabileceği enformasyonlardır. Herkes tarafından bilinen ve çalışanlarının kullanımına hazır hale getirilmiş bilgidir. Kelime veya rakamlardan bilgiler, depolanıp resmi kanallar ile çeşitli iletişim araçları ve bilgisayar sistemleri yardımıyla kolaylıkla transfer edilebilir ve saklanabilirler. Bilginin açık hale getirilmesi ile bilginin paylaşımının mümkün olması bu bilgi türünün en önemli yönüdür. Açık bilgi çalışanların işten ayrılmalarıyla azalmamakta ya da kaybolmamaktadır” (Zaim, 2005: 75).

“Açık bilgi iletilebilme ve ifade edilebilme açısından, kişiler ve kurumlara kolaylıklar sunabilen bilgilerdir. Örtük bilgiyle arasındaki fark, daha kolay olmasıdır. Çünkü bu bilgi türü; kitaplarda, belgelerde bulunabilmektedir. Açık bilgiler, broşürlerden veya sabit etkinliklerden ulaşılabilir. Bu bilgiler, derslerde veya kitaplarda bireylere sunulabileceği gibi bir kurumun işe bakış açısı ve stratejisi ile ilgili metodları da ele alabilmektedir” (Lee, Yang, 2000: 784).

Benzer şekilde İbicioğlu ve Doğan’a göre basılı materyallerden elde ettiğimiz bilgiler açık bilgi kapsamı içerisinde yer almaktadır. “Açık bilgiye örnek olarak; herhangi bir televizyon kanalından ya da radyo kanalından öğrendiğimiz bilgiler, okul sıralarında öğretmenlerin öğrencilerine verdiği bilgiler ve doktor-hasta iletişimde doktorun hastaya aktardığı bilgiler gösterilebilir” (İbicioğlu, Doğan, 2006: 16).

1.3.1.2 Örtük Bilgi

“Örtük bilgi, açık olarak ifade edilmeyen veya ima olarak ifade edilen, anlaşılan, belli bir anlam çıkarılan bilgidir. Açık bilgiden kesin olarak ayrılan yönü bütün anlamlarının ifade edilmesi ima veya önerilerle olmasıdır. Bireyler her zaman bildiklerinden daha azını ifade ederler veya açıklayabilirler. Çünkü onlar bilgilerini ifade etme gerekliliği duymayabilirler. Ancak bazı durumlarda onların bilgileri açıkça belli olmayan sezgiye dayalı bir özellik taşır. Örtük bilgi bireysel olarak ifade edilebilir, beyan edilebilir ve belgelendirilebilir. Örtük bilgi bu yönüyle çoğu zaman

rekabette önemli bir avantaj olmaktadır. Bu nedenle tepe yönetimin öncelikli amaçlarından biri de daha iyi iş sonuçları alabilmek için örtülü bilginin açığa çıkarılmasıdır. Bu bilgi yöneticilere olağanüstü durumlarda daha rasyonel karar vermelerine yardımcı olmaktadır. Örtük bilginin açığa çıkarılmasında bilişim teknolojilerinden yararlanılabilir. Bu yolla bireylerle ayrı ayrı bağlantı kurarak örtülü bilginin açığa çıkarılması desteklenebilir. Böylece bir organizasyon içinde örtülü bilgi bir biçimden diğer bir biçime veya açık bilgiye dönüşebilir”(Stankosky, 2004, akt. Durma ve Demirel, 2008: 142).

“Örtük bilgi, dilbilimsel olmayan yollarla, her şeyden önce, faaliyet yollarında, jestlerde, yüz ifadelerinde, danslarda ve resimde nesneleştirilebilir. Örtük bilgi ifade edilmemiş ve yansıtılmamış kişisel bilgi ve kişisel deneyimdir, bu nedenle herhangi bir kodlama her zaman içeriğinin kısmen kaybolmasıyla gerçekleşir. Bu öncelikle bir kişinin becerileri, yetkinliği, yetenekleri ve duygularıdır. Örtük bilgi, sosyal ağların önemli bir özelliğidir, içlerinde bulunur ve topluluk üyeleri arasında bilinçli yanal iletişim yoluyla iletilir” (Oseledchik, Ivleva, Ivlev, 2019: 673).

Erdemir ve Koç’a göre ise örtük bilgi, “bireylerin bilişlerinde bulunan fakat açıklayamadıkları bilgi türüdür ve iki çeşidi vardır. Bunlardan ilki teknik örtük bilgidir. Örneğin yemek yapabilme becerisi teknik örtük bilgiye verilen bir örnektir. Örtük bilginin diğer türü ise bilişsel örtük bilgidir. Bir reklamcının slogan oluşturması ise bilişsel örtük bilgiyle açıklanabilmektedir. Açık bilginin örtük bilgiden farklı yönü yazılı olarak ifade edilebilir olmasıdır. Örneğin, yemek tariflerinin kitapta yer alması açık bilgiye verilebilecek bir örnektir” (Erdemir, Koç, 2009: 160-161).

Örtük bilgi türlerine verilebilecek bir diğer örnek akademisyenlerin yaşantıları üzerinden verilebilir. Bir makale yazan akademisyenin zihninde var olan bilgileri herhangi bir kaynağa bakmadan kendi cümleleri ile ifade etmesi bilişsel örtük bilgi ile, aynı akademisyenin öğrencilerine ders anlatırken sınıf içerisindeki yönetimi ve dersi anlatış biçimi ise teknik örtük bilgi ile açıklanabilmektedir.

1.3.2 Kullanım Biçimine Göre Bilgi Türleri

1.3.2.1 İdealist Bilgi

“Okuduklarımız, yaptıklarımız ve tartışıklarımızdan kaynaklanır ve bunları düşündükçe paradigmlar (değerler dizisi) oluştururuz” (Arıkboğa, 2003: 49).

“ Bu bilgi türü vizyon oluşturmamızı, hedef saptamamızı, değer ve inançlarımızı yönlendirmemizi ve kararlar vermemizi sağlar. İdealist bilgiyi, motivasyonumuzu yönlendirmek ve referans noktalarımızı yeniden çerçeveleyecek şekilde bütünü algılamak yollarıyla değerlendiririz. Yeni kuramlar üretirken idealist bilgi düşünce alternatifleri üretmemizi sağlar. Teknik olmayan stratejik düşünce bu düzlemdeki bilgi tarafından yönetilir. İdealist bilginin kaynağı okuduklarımız, yaptıklarımız ve tartışıklarımızdır. Bunlar üzerinde düşündükçe paradigmlar oluştururuz. Kurumlarda idealist bilgi ‘benchmarking’ ve kurum içi geliştirme çabalarında veya bilgili kişilerin vizyonlarıyla üretilir. Hedefe yönelik sentezlerin yapıldığı süreçler idealist bilginin değerlendirildiği ortamlardır. İlginç olan idealist bilginin çoğunlukla bilincinde olunmaması ve bunun varlığının ve etkilerinin tanımlanmadan kullanılmasıdır” (Barutçugil, 2002: 61).

Oluşturulan değerler dizisi, bir konu hakkında önce amacımızı belirlemeye daha sonra ise karar verme sürecimize yardımcı olmaktadır. Bir iş yerinde müşterilere veya bir kütüphanede kullanıcılara saygın görünmek amacıyla çalışanların takım elbise giymesi kararı idealist bilgi türüne örnek olarak gösterilebilir.

“İdealist bilgi, insanın ilgi ve merakını tatmin eden, dikkatini çeken her tür güncel konuda veya problemlerde (kültürel, bilimsel, sosyal, teknik vb.) aktif biçimde ilgi yoğunlaştırılması ile elde edilebilmektedir” (Kılıç, 2007: 12).

“Bir vizyon oluşturabilmek için idealist bilgiye gerek vardır. İdealist bilgi herhangi bir konuda karar verebilmek için önemli bir yer tutar. Bir amaç belirlememizi sağlar. Okumak, uygulamaya koymak ve belli bir konuda fikir alışverişi yapmak gibi faaliyetler gerçekleştirirken bu bilgi türünü kaynak olarak görebiliriz” (Kurgun, 2006: 278).

1.3.2.2 Sistematik Bilgi

“Bir diğerk bilgi türü sistematik bilgidir. Herhangi bir sistemin işleyiş şekli, işlevi ve mekanizması bu bilgi türü ile açıklanabilir. Sistemlerdeki değişkenlere yapılan uygulamaların farklılaşmasıyla sonuçlarında farklılıklar göstermesi bu bilgi türünü ilgilendiren bir olgudur” (Yeniçeri, İnce, 2005: 37).

“Karşılaştığımız olaylarla baş etmeye çalışırken başvurduğumuz genellemeleri, modelleri ve düzenlenmiş biçimde gerçeği algılamamızı sağlayan sistematik bilgidir. Sistemlerin nasıl çalıştığını, iç mekanizmalarını bu bilgi ile anlar, değişkenlere müdahale edildiğinde sonuçlarda ne tür farklılıklar olacağını sistematik bilgi ile çözeriz. Yöntem ve kılavuz oluşturmaya yarayan bir bilgidir. Bu tür bilginin kaynağı genellikle formel eğitim olmakla beraber gözlemlerimizden ürettiğimiz senaryolar ve modeller de bu bilgiye kaynak oluşturur. Sistematik bilgi bilinçli olarak sahip olduğumuz bir bilgi türü olup kendi içinde bir bütün oluşturan alt sistemlerden oluşur” (Barutçugil, 2002: 61).

Bilgisayar teknolojisi ile ilgili bilgiler genellikle sistematik bilgi üzerine kuruludur.

1.3.2.3 Pragmatik Bilgi

“Pragmatik bilgi ise kararlar alınırken ve uygulamaya geçildiği zaman bulunması gerekli olan bilgi çeşididir. Pragmatik bilgiye ulaşmada, eğitimler ve kuralların rolü büyüktür” (Yeniçeri, İnce, 2005: 37).

“Bir işi yaparken sorumlu olan kişinin bilmesi gereken bilgi pragmatik bilgidir. Bilinçli olarak karar almalarında mantık yürütürken, güçlü ve zayıf yönlerin analizini yaparken pragmatik bilgi ile değerlendirmekteyiz” (Barutçugil, 2002: 62).

“Pragmatik bilgi, bilinçli olarak kullanılır. ‘Know-how’ adını verdiğimiz teknik bilgi pragmatik bilgiye örnek olarak gösterilebilir. Bu bilginin kaynağı, talimatlar ve hedeflerdir” (Kurgun, 2006: 278).

1.3.2.4 Otomatik Bilgi

“Otomatik bilgi; bireylerin iç dünyalarında kalıcı olarak yer bulabilmiş bilgi türüdür. Bireyler bilinçli olarak bu bilgi türüne sahip olduklarını bilemezler. Düşünmeden uygulamaya konulan davranışlar bu bilgi türünün içerisinde bulunmaktadır” (Erengül, 1998: 51, akt. Arıkboğa, 2003: 49).

“Otomatik Bilgi: İçselleşmiş bilgidir. Düşünmeden gerçekleştirdiğimiz eylemler otomatik olarak sahip olduğumuz bilginin sonucudur. Rutin davranışlarımız otomatik bilginin en tipik örnekleridir. Alışkanlıklarda, prosedürlerde ve verdiğimiz tepkilerde içerilmiş olan otomatik bilginin çoğunlukla bilincinde değildir” (Barutçugil, 2002: 62).

1.3.3 İçeriğine Göre Bilgi Türleri

1.3.3.1 Bireysel Bilgi

“Bireysel bilgi, örgütsel bilgi tabanının gelişmesi için gerekli olan kişisel bilgi, beceri ve yeteneklerden oluşmaktadır” (Bhatt, 2001: 70).

“Bilgi; ilk başta kişinin bilişinde örtük ve bireysel olarak oluşan bir kavramdır. Uygulamaya geçildikten sonra açık bilgiden ve örgütsel bilgiden bahsedilebilir” (Özdemir, 2006: 15).

Bir iş yerinde çalışan personellerin tecrübeli kişiler olması örgütsel bilginin gelişimi açısından önemlidir.

1.3.3.2 Örgütsel Bilgi

“Bu bilgi türü bireysel bilgilerin üst üste eklenmesiyle oluşan bilgiler bütünü olarak açıklanmamalıdır. Örgütsel bilgi içerisinde; bireyler haricinde, teknoloji ve teknik kavramların da etkisi vardır. Örgütsel bilginin ortaya çıkabilmesi için bu üç kavramın birbirleriyle etkileşim içerisinde olmalarının önemi büyüktür” (Bhatt, 2001: 70).

“Bireylerin sahip oldukları bilgiler aynı zamanda örgütsel bilgi seviyesini belirler. Bireysel bilgi daha çok örtülü bilgi şeklinde bulunurken örgütsel bilgi örgütün işlemlerine, süreçlerine, yapılarına, prosedürlerine ve rutinlerine sinmiş durumda bulunur. Örgütsel bilgiyi artırmanın yolu çalışanlarının örtülü bilgilerini açık bilgi haline dönüştürecek, bilgi paylaşılmasını destekleyecek ve örgüt geneline yayılmasını sağlayacak örgütsel kültür yaratmaktır” (Yeniçeri, İnce, 2005: 42).

1.4 TARİHSEL AÇIDAN BİLGİNİN AKTARILMASI

“İnsanlığın ilk yazısı olan, çivi yazısı, M.Ö 3200’lerde Güney Mezopotamya’da oturan Sümerliler tarafından icat edilmiştir” (Kılıç, 2009: 124).

“Yazının icadıyla birlikte; insanlık çok büyük atılımlar gerçekleştirmeye başlamıştır. Daha önceki nesiller arasında sadece sözlü olarak bilgi iletimi gerçekleştirilirken, yazı bulunduktan sonra ise bilgilerin bir sonraki nesle iletimi daha kolay, pratik ve sağlıklı olmuştur. Böylece insanlar hangi alanda olursa olsun daha fazla ilerleme sağlamışlardır” (Özbay, 2005: 71).

Yazı; bulunuşundan sonra bilginin bir sonraki kuşaklara aktarılmasında en önemli araç olmuştur. Yazının bulunuşunun üzerinden beş bin yıldan fazla zaman geçmesine rağmen günümüzde bilginin aktarılmasında yine en önemli araç yazıdır diyebiliriz. Bu nedenle yazı, kitap ve kütüphaneler bilginin aktarılmasında her zaman geçerliliği olacak en temel öğelerdendir.

“Antikçağda çok çeşitli malzemeler üzerine yazı yazıldığı bilinmektedir. Bunlar şu şekilde sıralanabilir: Ağaç kabukları, ağaç yaprakları, levhalar, kil tablet, keramik vazo parçaları, topraktan yapılmış kaplar, taşlar, çeşitli madenler, keten bezi, fildişi, kemik, hayvan kabukları ve organları, bazı bitki kabukları, papirüs, parşömen ve kâğıt” (Yıldız, 2000).

“Yazı, insanların hafızalarında tuttıkları bilgilerin kayıt altına alınarak, kalıcı olmasına yol açmıştır. Ancak tek başına yazı, belgelerin saklanacağı gerekli yer ve koşullar olmadığı müddetçe yeterli olmamıştır” (Önder, 2010: 1).

Bilginin çeşitli ortamlara kaydedilmesinden sonra, bu bilgilerin unutulmaması ve başkaları tarafından da öğrenilmesi için kütüphanelere ihtiyaç duyulmuştur. Kütüphaneler bilgilerin saklandığı ve sonraki kuşaklara taşındığı bilgi merkezleridir. Teknolojik iletişim ve haberleşme araçlarının olmadığı binlerce yıllık süreç boyunca yazılı bilginin aktarılması görevini kütüphaneler üstlenmiştir. Bu nedenle tarihsel açıdan bilginin aktarılmasında kütüphanelerin önemi çok büyüktür.

Ötüken; tarihteki ilk kütüphanenin Asur Krallığı'nın başkenti olan Ninova Kütüphanesi olduğunu Bibliyotekçinin El Kitabı adlı eserinde bahsetmiştir. “Burası bir krallık kütüphanesidir. M.Ö. 667-626 tarihinde kurulmuştur. Kurucusu İmparator Asurbanibal Sardanapal'dır. Kütüphane M.Ö. 606'da yıkılarak son bulmuştur. Sebebi ise Babil hükümdarı Nabopolassar'ın Ninova'yı kuşatmasıdır. Uzun yıllar kütüphanenin kalıntıları gün yüzüne çıkamamış, 1850 tarihinde ise İngiltere tarafından ortaya çıkarılmıştır. Musul şehrinde yapılan bu kazılarda çok sayıda Asurca yazılan tuğla levha British Museum'a taşınmıştır. Levhaların boyutunun 16x24 cm ve sayısının 24 bin olduğu öngörülmektedir. Her levhanın görünümü bir kitap sayfasını andırmaktadır” (Ötüken, 1947: 12-13).

“Tarihte kurulmuş en büyük kütüphane olarak vasıflandırılan İskenderiye Kütüphanesi, M.Ö. III. yüzyıl başlarında bir Yunan sömürgesi olan İskenderiye'de II. Ptolemeus tarafından kurulmuştur. İskenderiye Kütüphanesi'ndeki kitap sayısı hakkında çok çeşitli görüşler ileri sürülmektedir. 200.000 ile 700.000 arasında kitap adedi olduğu söylenen kütüphanedeki kitaplar papirüs tomarları biçiminde idiler” (Ötüken, 1947: 14).

“İskenderiye Kütüphanesi tarihte bir kaç kez tahrip edilmiştir. Fakat bilinen ilk ve en büyük tahribat Caesar'ın Mısır'a yaptığı sefer sırasında olmuştur. M.Ö. 48 yılında Caesar İskenderiye'yi kuşatmış ve teslim almıştır. Daha sonra şehri yağmalamış ve yakmıştır. Bu süreçte İskenderiye Kütüphanesi de yanmıştır” (Yıldız, 1985: 81).

“Bilginin aktarılmasında ilk çağlardan başlayarak hikâyeler, masallar ve destanlar aracı olmuştur. 12. yüzyıldan sonra da üniversiteler, medreseler ve kitaplar önemli roller üstlenmişlerdir. Avrupa'da matbaadan önce tüm dünyadaki kitapların sayısının 30.000 kadar olduğu tahmin edilmektedir. Bunlar da özel koleksiyonlarda, manastır

ve kiliselerde, ulaşılması çok zor durumda bulunmaktaydı. Gutenberg'in değiştirilebilir harflerle baskı tekniğini bulmasından 20-30 yıl kadar sonra basılı kitapların sayısı 10 milyonu geçmiştir." (Barutçugil, 2002: 19-20).

"Matbaa Gutenberg tarafından bulunulduktan sonra, basılı materyallerin halk tarafından kolayca elde edilmesinden dolayı bilginin toplumsallaştığı söylenebilir. Bu icat, zamanla insanların birçok kitaba sahip olmasını ve aynı zamanda kütüphanelerin gelişmesini sağlamıştır. Bu dönemden sonra; ulusal kütüphaneler, halk kütüphaneleri ve araştırma kütüphaneleri oluşmuştur" (Thompson, 1974: 31, akt. Önder, 2010: 1).

Bilginin aktarılmasında ilerleyen dönemlerde gelişen teknolojilerle birlikte radyo, televizyon, bilgisayar, internet gibi iletişim araçlarından faydalanılsa bile, aradan geçen binlerce yıla rağmen kitapların ve kütüphanelerin önemi hiçbir zaman azalmamıştır. Kütüphaneler günümüzde yine güvenilirlik açısından en önemli bilgiye ulaşım aracı olarak yerini korumaktadır.

"Bilginin kayıt altına alınması, sözden yazıya geçiş, bilgiye görece bir bilimsellik getirmiştir. Sözü insanlardan insana aktarılırken değişmesi (ya da zenginleşmesi) söz konusu iken yazı her zaman kalıcılığını, değişmezliğini korur. Bilginin yazılı olarak kayıt altına alınması bilginin doğruluğuna, değişmezliğine dolayısıyla güvenilirliğine olan inancın artmasına neden olmuştur. Dijital kültürde de kayıt devam etmektedir. Yazılı olan zaten kayıtlıdır. Fakat artık sözlü olan da –sözlü kültürden farklı olarak- dijitalle birlikte artık kayıt altındadır. Bir şeyin kayıtlı olması onun güvenilirliği ile ilgili insanı kısmen rahatlatır. Yine de dijital kültür bu algımızı kırmış, bize bir şeyin sadece kayıtlı olmasının ona inanmamız için yeterli olmadığını göstermiştir. Basılı olanın aynısının dijital kültüre aktarılması işini bir kenara bırakarak konuşacak olursak dijital kültürdeki güven sorununun en önemli sebeplerinden biri bazen kaynağın belirsizliğidir. Yazar, uzman, gazeteci olsun olmasın herkesin kaynak olabileceği ve bilgi paylaşabileceği dijital platformda bilgi artık daha güvenilmezdir" (Demirci, 2016: 61-62).

1.5 BİLGİ TOPLUMU VE ÖZELLİKLERİ

Toplumları dönemlerine göre incelediğimiz zaman ilkel toplum, tarım toplumu ve sanayi toplumunun ardından bilgi toplumunun geldiğini görmekteyiz. İlkel toplum düzeninde mal varlığı kavramı net olarak oluşmadığı için insanlar genel olarak yaşamsal temel gereksinimlerini karşılamak için çabalamışlardır. Tarım

toplumu ile birlikte ekonomi sistemi oluşmaya başlamış, bireyler geçimlerini ve yiyeceklerini topraktan sağlamışlardır. Sanayi devrimiyle birlikte ise bireyler fabrikalarda çalışarak yaşamlarını sürdürmeye başlamıştır. Bu dönem hammadde arayışlarının yoğun olduğu; sermaye, enerji, makine, kas gücü gibi terimlerle ilişkilendirilen bir dönemdir. Sanayi toplumundan sonra bilgisayar ve internet teknolojilerinin ortaya çıkması ile birlikte bilgi toplumuna adım atılmıştır.

Üçüncü dalga isimli kitabında ünlü gelecek bilimci Alvin Toffler toplumları üç döneme ayırmıştır. “Bu dönemleri ‘dalga’ olarak ifade etmiştir. Ona göre tarım toplumu birinci dalga, sanayi toplumu ikinci dalga, bilgi toplumu ise üçüncü dalgadır. Toffler; bu değişiklik dalgalarını zaman açısından incelemiştir. Birinci dalga olan tarım devrimi bin yılda ortaya çıkabilmiştir. İkinci dalga olan endüstri devrimi üç yüz yılda ortaya çıkmıştır. Üçüncü dalga olan bilgi toplumunun ise yüz yılda tamamlanması ihtimalini eser sahibi gözler önüne sermeye çalışmıştır” (Toffler, 1981)

“İlkel olarak adlandırılan insanların en belirgin özelliklerinden biri kabileler halinde yaşamaları, beslenme, barınma ve korunma gibi fizyolojik gereksinimlerinin karşılanmasına yönelik bir yaşam biçimine sahip olmalarıdır. Beslenme için avlanma, barınma için uygun mağara ve ağaç kovuklarının bulunması, doğal olaylar ve diğer canlılardan korunmak için bazı basit araçların geliştirilmesi, çoğunlukla deneme-yanılma ve doğal gözlemlerle edinilen bilgilerin sonucudur” (Fındıkcı, 1996: 41).

Kabile sisteminin değişip büyük aile sisteminin ortaya çıkması ise tarım toplumundan sonra oluşmuştur. Tarım toplumu ile birlikte ekonomi ve aile kavramları farklılaşmış olup bu kavramların önemi artmıştır.

“Tarım toplumunda ekonominin, aile yapısının ve kültürün temelinde ‘toprak’ bulunmaktaydı. Temelde merkeziyetçi olmayan ekonomik yapı içinde, her topluluk kendi gereksinimlerini karşılayabilmekteydi. Tarım toplumunda insan, coğrafi ve iklimsel koşullara fazlasıyla bağlı bir tarım ekonomisinin sürdürülmesinin motoru konumundaydı. Bir başka deyişle insan, tarım toplumunun ana enerji kaynağıdır. Üretim aşamasında insanın teknik olanakları ilkel topluma göre önde; bugüne kıyasla yok denecek kadar azdır” (Meder, 2001: 73).

Dünyada insan nüfusu arttıkça bireylerin ihtiyaçları ve yaşam biçimleri farklılaşmıştır. Şehirler daha da büyümüş, insanlar büyüyen şehirlerde ulaşım için farklı yöntem arayışları içine girmişlerdir. Kişilerin bir tane üretebilmek için epey zaman harcadığı ürünler kalabalık olan bireylere yetememiş, zaman açısından da başkalarına bu ürünleri ulaştırmak imkânsız hale gelmiştir. Bu ve buna benzer unsurlar sanayi toplumunun oluşmasında ve gelişmesinde etkili olmuştur.

“18. yüzyılın sonlarına doğru dünyada sanayi devrimi, Fransız devrimi gibi çeşitli gelişmeler yaşanmıştır. Bu gelişmeler tarım toplumundan, sanayi toplumuna geçişi sağlamıştır. Sanayi devrimi; toplumlar üzerinde kültürel, ekonomik, sosyal ve teknolojik açılardan çok yönlü etkiler bırakmıştır. Teknolojik olarak; 1765 yılında James Watt buhar makinesini bulmuştur. Buhar makinesi, enerji kaynağı olarak kullanılmıştır. Ekonomik olarak; 1776 yılında Adam Smith, Ulusların Zenginliği isimli kitabını yayınlamıştır. Siyasi gelişme olarak ise 1789 yılında ortaya çıkan Fransız ihtilali örnek olarak gösterilebilir” (Erkan, 1998: 3).

Toplumların her geçen gün daha fazla bilgiye sahip olması bilginin önemini arttırmış, bilgiye verilen önemin artması ile bilgi teknolojileri gelişmiştir. Bilgi teknolojileri sayesinde aynı sermaye ile daha fazla üretim yapılmaya başlanmış, iletişim ve ulaşım teknolojileri de çok hızlı bir şekilde gelişmiştir.

“Bilgi öğrenme, araştırma veya gözlem yoluyla çaba harcanarak elde edilen olguların bütünüdür. Bilgi toplumu olabilmenin yolu bilgiyi odak noktası haline getirebilmekten geçmektedir. Gelişmiş toplumlar bilgi toplumu kavramıyla yeni bir düzene uyum sağlamaya başlamıştır. Bilgi toplumu olan ülkelerin en önemli özelliği kendi teknolojilerini üretebilmesi ve bu teknolojilerini her alanda kullanabilmeleridir” (Ezer, Kırıl, 2018: 207).

“Bilgi toplumu, 1950 ve 1960’lı yıllarda A.B.D., Japonya, Batı Avrupa ülkeleri gibi gelişmiş ülkelerde bilgi teknolojilerinin giderek artan bir şekilde kullanımıyla ortaya çıkmış bir aşamadır. Gelişmiş ülkelerde şekillenen bu aşamanın en önemli özelliği, bilginin ve bilgi teknolojilerinin tarım, sanayi, hizmetler sektörlerinin yanı sıra eğitim, sağlık, iletişim gibi her alanda kullanılabilir olmasıdır. Bu nedenle, bilgi toplumundaki gelişmeler kısa sürede üretimin ve verimliliğin artırmasına yol

açmakta ve yeni teknolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmeleri de teşvik etmektedir. Bilgi toplumundaki tüm bu gelişmeler diğer dünya ülkelerini de kısa zamanda etkisi altına almış; uluslararası alanda ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel alanda entegrasyonu beraberinde getirmiştir” (Aktan, Tunç, 1998: 134).

“Son dönemlerde; 1970’li yıllarda yaşanan petrol krizi, dünyada teknoloji ve sanayinin gelişmesinde önemli bir etken olmuştur. Yaşanan bu değişimler; bilgiye hızlıca ve kolaylıkla ulaşabilmenin, bilginin paylaşılabilmesinin ve öneminin ne denli büyük olduğunu göstermiştir. Sanayi toplumu artık yerini yeni bir toplum biçimine çevirmiştir. Bu toplum biçimini araştırmacılar farklı ifadelerle tanımlamışlardır. Bu ifadeler aşağıdaki gibidir:

Bell: Endüstri Sonrası Toplum
Brezinski: Teknokratik Çağ
Dahrendorf: Hizmet Sınıfı Toplumu
Drucker: Kapitalist Ötesi Toplum, Bilgi Toplumu
Etzioni: Modernlik Sonrası Çağ” (Kozlu, 1999: 2).

“1974 yılında yaşanan petrol krizinden sonra gelişmiş ülkeler enerji kazanmak için demir ve çelik gibi sanayi ürünlerinden uzaklaşmışlardır. Mikro elektronik sektörüne yönelmişlerdir. Bu sektör yüksek teknolojiye dayanmaktadır. Bu sektörle birlikte üretimdeki hammadde ve emek faktörlerinin etkisi azalmıştır. Bilginin öneminin üretimdeki etkisinin ne kadar büyük olduğu anlaşılmıştır. Bilginin kayıtlanması ve paylaşılması için çeşitli teknolojilere ihtiyaç duyulmuştur. Japonya’da 1975/1990 yıllarında üretimin üç kat artarken kullanılan hammaddenin aynı oranda kalması bu duruma örnek olarak gösterilmektedir” (Bozkurt, 1996: 83-84).

Bu dönemlerden sonra bireyler, binlerce insanın gücünün kullanılarak yapılabilecek bir işi; bir kişinin bilgisini kullanarak bir makineyi icat etmesinden sonra, aynı işin bu makine tarafından yapılabileceğinin farkına varmışlardır. Haberleşmek için türlü zorluklarla mücadele eden insanlar, üretilen yeni bir sistemle bunun aslında ne kadar kolay bir olgu olduğunu anlamışlardır. İnsanlar üretilen yeni

bilgiler sayesinde yeni iş dallarının açıldığını görüp, bunun sayesinde ekonomik açıdan daha rahatladıklarını kavrayabilmişlerdir. Bütün bunlar bilgi toplumu konusunda yapılan çalışmaları arttıracak ve bu konunun öneminin her geçen gün daha da ilerlemesine yol açacaktır.

“Bilgi, tarihin her döneminde insanoğlunun temel gereksinimlerini karşılamada yararlandığı en önemli araç, hatta temel gereksinimlerden biri olagelmiştir. Bilgi, bilgi toplumu ile birlikte yalnız bireyler ve toplumlar için değil kurumlar, organizasyonlar ve ülkeler açısından da tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar önemli, ayrıcalıklı ve gücün sembolü haline gelmiştir”. (Odabaş, Akkaya, 2017: 7).

Avcı'ya göre; “yirminci yüzyılda dünyada büyük bir bilgi patlaması gerçekleşmiştir. Bu bilgi patlaması ile birlikte bilim, teknoloji ve haberleşme alanlarında çeşitli değişiklikler gerçekleşmiştir. Bu değişikliklerle birlikte önceki dönemlerdeki ekonomik geleneksel yaklaşımlar da değişmiştir” (Avcı, 1990: 71).

Bilgi toplumu döneminin, insanların yaşamının kolaylaşmasında çok büyük etkisi vardır. Önceleri haberleşmek için mektup, telgraf gibi haberleşme yöntemleri kullanılırken, şimdilerde dünyanın her yerine saniyeler içerisinde gönderdiğimiz e-postalarla haberleşebilmekteyiz. Bundan yüzyıl öncesine kadar tedavisi bulunamayan hastalıklar şu an çok kolay tedavi edilebilecek duruma gelmiştir. Otuz-kırk yıl önce bir fabrikanın ürettiği ürün sayısı ile şimdi ürettiği ürün sayısı arasındaki farkın boyutu çok büyüktür. Tüm bunlar bilgi toplumunun öneminin ne kadar büyük olduğunu belirtirlerdir.

Bilgi toplumunun genel özellikleri aşağıdaki ifadelerle özetlenmiştir:

“Bilgi; toplumsal yaşam üzerinde büyük bir öneme sahiptir. Bilginin üretilmesi, saklanması ve pazarlanması; bilgi toplumu üzerinde bu alanlar açısından iş sahaları oluşturmuştur. Bilgi hızla artmaktadır ve çeşitlenmektedir. Bu nedenle bilgi seçiciliği ön plana çıkmaktadır. İster bireysel iş yaşamında olsun isterse

toplumsal iş hayatında rutinlik, geleneksellik gibi durumlar önemini kaybedecektir. İş yaşamında dinamizm ve yenilikçilik ilkeleri ön plana çıkacaktır. Bilgisayarlar, teknolojik gelişmeler haberleşmeyi kolaylaştıracak ve yeni teknolojik sistemlerin ortaya çıkmasını sağlayacaktır” (Tekin, Güleş, Burgess, 2000: 77).

Tablo 3’de ise ilkel toplum, tarım toplumu, sanayi toplumu ve bilgi toplumuna ilişkin özellikler yer almaktadır

Tablo 3: Dört Temel Toplumun Özellikleri

Kriterler	İlkel Toplum	Tarım Toplumu	Sanayi Toplumu	Bilgi Toplumu
Teknoloji Enerji	İnsan enerjisi	Doğal enerji (İnsan, hayvan, rüzgar)	Fosil yakıtlar(Petrol, kömür)	Doğal enerji (Güneş, rüzgar) ve nükleer enerji
Malzemeler	Havyan postu ve taşlar	Yenilenebilir kaynaklar (Ağaçlar, pamuk, yün)	Yenilenemez kaynaklar (Metal vb.)	Yenilebilir kaynaklar(Bioteknoloji) ve seramik
Araçlar	Taştan yapılmış, kesme ve dövmeye yarayan araçlar	İnsan kasının kullanılmasını sağlayan (kaldıraç ve vinçler) ya da doğal güçleri çalışır duruma getiren(yelken ve su değirmeni) araçlar.	Emeğin yerine geçen makineler	Aklı geliştirici makineler(bilgisayarlar ve ilgili elektronik araçlar)
Üretim yöntemi	Yok	El sanatlarına dayana üretim	Kurmak – monte etmek	Robotlar
Ulaşım sistemi	Yürüme	At, tren, yelkenli gemi	Kara, hava, deniz ve demiryolu	Uzay gemisi
Haberleşme sistemi	Konuşma	El yazımı	Basın , TV	Elektronik araçlarla bireysel iletişimin sınırsız genişlemesi

Ekonomi	Toplayıcılık, avcılık, balıkçılık	<ul style="list-style-type: none"> • Kendi kendine yeterli yerel bir ekonomi. Piyasa değeri olmayan temel yiyecek maddelerinin üretimine dayalı ekonomik faaliyet. • Köy ekonomisi düzeyinde basit iş bölümü. Düzeyleri açıkça belirlenmiş sınırlı sayıda otorite(soylular, rahipler, askerler, köleler, ve serfler) • Birincil kaynak: toprak. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ulusal düzeyde kitlesel Pazar ekonomisi. Temel ekonomik faaliyet, standart malların üretimidir. • Sınırlı uzmanlık yeteneğine bağlı olarak karmaşık iş bölümü • Standart iş kalıpları: büyük hiyerarşik kurumlarda çok sayıda otorite. • Birincil kaynak: maddi sermaye 	<ul style="list-style-type: none"> • Bütünleşmiş küresel ekonomi : temel ekonomik faaliyet, üretici ve tüketicileri daha çok birleştiren bilgi hizmetlerinin üretimidir. • Çıkarlarını korumaya yönelik üyelerden oluşan küçük girişimciliğin örgütlenmesi • Birincil kaynak: beşeri sermaye
Sosyal Sistem	Küçük gruplar veya aşiretler	<ul style="list-style-type: none"> • Büyük aile ve ailenin birinci dayanak olması • Seçkinlerle sınırlı kalan eğitim 	<ul style="list-style-type: none"> • Çekirdek aile • Sosyal değerler: Uygunluk, seçkinlik ve sosyal sınıf yapısı ön plandadır. • Yetişkinlikte tamamlanan kitlesel eğitim. 	<ul style="list-style-type: none"> • Bireyin merkezi konumda olduğu değişik aile tipleri • Sosyal değerler: Çeşitlilik, eşitlik, bireysellik • Eğitim: Bireysel bir nitelik kazanmıştır. Sürekli eğitim, gündemdedir.

Politik Sistem	Aşiret yaşlılarının ve şefin kuralları çerçevesinde aşiretlerin temel politik birim olması	<ul style="list-style-type: none"> • Feodalizm: Hukuk, din sosyal sınıf ve politika doğumla kazanılan otoriteye bağlıdır. Aristokrasi kuralları geçerlidir. Temel politik birim yerel topluluktur. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kapitalizm ve Marksizm : Hukuk, din, sosyal sınıf ve politikayı sermayenin mülkiyetine sahip olanlar şekillendirmektedir .• Milliyetçilik: temsili hükümet veya diktatörlük şeklinde güçlü merkezi ulusal hükümet. 	<ul style="list-style-type: none"> • Küresel işbirliği: Bilginin kontrolü ve sahipliği için uluslar üstü örgütlerin kurumlaşması • Katılımcı demokrasi: Temsili demokrasinin yerini almaktadır.
Bilim Temeli ve Düşünce Sistemi	Dünyanın tamamen doğal haliyle gözlenmesi	<ul style="list-style-type: none"> • Bilim temeli: matematik (Cebir, Geometri), astronomi, • Merkezi düşünce: İnsanların üstün güçler (örneğin Tanrı), mistik görüş, (astroloji) tarafından kontrol edildiğine inanılması. • Değerler sistemi : Doğa ile uyum 	<ul style="list-style-type: none"> • Bilim temeli: Fizik, kimya • Merkezi düşünce: İnsanların rekabetçi bir dünyada ödül ve ceza sistemiyle kontrol edildiğine inanılmaktadır. 	<ul style="list-style-type: none"> • Bilim temeli:Kuantum elektronığı, moleküler biyoloji, biyoloji, çevresel bilimler. • Merkezi düşünce: insan yeteneklerinin sürekli olarak artırılması (beynin bütünüyle düşünmesi) • Değerler sistemi: Kadına özgü değerlerin ön plana çıktığı bağımsız bireylerden oluşan bir toplumsal yapı

Kaynak: (Crawford, 1991: 6, akt. Dura, Atik, 2002: 56-57).

Bilgi toplumu beraberinde inovasyon kavramının ortaya çıkmasını sağlamıştır. İnovasyon en temel anlamıyla yeni fikirler ortaya çıkarmak ve bu fikirleri uygulamaya koymaktır. Bilgi toplumu ile yenilik iç içe geçen kavramlar

olarak ele alınmalı ve bilgi toplumunun gelişmesi için yeniliklerin önünün açılmasının gerekli olduğu göz ardı edilmemelidir.

“1980’li yıllarda teknoloji alanında yaşanan hızlı ilerlemelerin etkisiyle, uluslararası piyasalarda rekabet kavramının önemi iyiden iyiye arttırmıştır. Öyle ki bu dönemde rekabet, değişim kavramıyla nitelenir duruma gelmiştir. Diğer taraftan söz konusu değişimi karşılayabilmek için, geleneksel yönetim anlayışının terk edilerek, yerine bilgi temelinde yükselen çağdaş yönetim süreçlerinin konuşlandırılma zorunluluğu da aynı dönemde ortaya çıkmıştır. Çünkü bilgi çağı rekabetinin odağında denge değil, sürekli değişim yatmaktadır” (Uzgören, 1999: 1).

“Gelişmiş ülkelerin dışsattım ürünleri giderek daha fazla bilgi içeren ürünlerden oluşmaktadır. Dışsattım ürünlerinin tonajı azalmasına karşın bu ürünlerden elde edilen gelir katlanarak artmaktadır. Dünyanın en büyük şirketlerinin faaliyet alanlarına baktığımızda bu yönelimi kolayca görmek mümkündür. Örneğin, nispeten az sayıda personel çalıştıran yazılım şirketleri dev demir-çelik ya da otomotiv şirketlerinden daha fazla artı değer üretebilmekte ve piyasa değerleri de daha yüksek olmaktadır” (Tonta, Küçük, 2005: 5).

Baydere’ye göre; bilgi sektörüne yapılan yatırımların değeri çok büyüktür. “2000’li yılların başında bu sektöre yapılan yatırım bir buçuk trilyon dolar civarındadır. Bu sektör en hızlı büyüyen sektördür ve her geçen gün daha fazla büyümektedir. Bilgi sektörleri işleten kurumların yöneticileri vakitlerinin % 80 civarını bilgileri bulmakla geçirmektedir. % 20’lik bir kısımda ise bulunan bilgilerin işlenmesi süreci ile uğraşmaktadır” (Baydere, 1997: 47, akt. Ögüt, 2003: 30).

“Bilgi ve enformasyon teknolojisini öne çıkaran özelliği ile bilgi toplumu; entelektüel kaynakların fiziksel kaynaklardan, öğrenimin işyerindeki tecrübeden daha önemli hale geldiği; değişimin ise, bilimin mevcut temellerini çok kısa bir zamanda tamamen geçersiz hale getirebilecek kadar hızlı bir şekilde yaşandığı ekonomiler” (Tuna, 1996: 43) olarak da tanımlanmaktadır.

Bilgi toplumu kavramının daha iyi anlaşılabilmesi için bilgi merkezleri ve teknoloji arasındaki bağlantının anlaşılmasının önemi büyüktür.

1.6 BİLGİ TOPLUMUNDA TEKNOLOJİ VE BİLGİ MERKEZLERİ

“İnsan beyninin yerine geçmeye aday olan akıllı bilgisayar üretme çabalarından, mikrobiyolojide insan geninin yapısına kadar uzanan yeniliklerle; uzayda büyük patlama sonucu oluşan güneş sistemi dışındaki evren arayışlarına kadar giden bilimsel gelişmeler hızla sürmektedir. Teknolojik yeniliklere dayalı olarak üretilen yeni maddeler, örneğin yeni plastik türleri, seramik ve metal karışımları; özellikle elektronik, iletişim, uzay araçları, otomobil ve tıp alanında yoğun olarak kullanılmaktadır. Nasıl ki sanayi toplumuna geçişin motoru olma işlevini buharlı makineler üstlenmiş ise, bilgi toplumuna geçişi de bilişim teknolojisinin temelindeki bilgisayarlar gerçekleştirmiştir” (Erkan, 1998: 72-73).

Teknoloji ve bilgi arasındaki bağlantıyı ‘Erkan’ şöyle ifade etmiştir: “Günümüzde toplumların gelişebilmesinin en önemli yollarından biri teknoloji ve bilim arasında sistemli bir yol izlemesidir” (Erkan, 2004: 59-60). İzlenen bu yol aynı zamanda bilginin yönetilmesi sürecini de kapsamaktadır.

“Toplumlar açısından bilginin saklanabilmesi ve işlenmiş hale getirilebilmesi çok önemlidir. Bilgi teknolojilerinin kullanımı da ayrı bir önem taşımaktadır. Günümüzde toplumların gelişmişlik düzeyleri bilgi teknolojilerini kullanım becerileriyle doğru orantılıdır. Bilgi teknolojilerini kullanabilen ve kullanamayan ülkeler arasındaki gelişmişlik düzeylerinin incelenmesi sonucunda alınacak sonuçlar aradaki farkın ne kadar büyük olacağını gösterecektir” (Selvi, 2012: 211).

“Bilginin toplanmasında, işlenmesinde, depolanmasında, ağlar aracılığıyla bir yerden bir yere iletilmesinde ve kullanıcıların hizmetine sunulmasında yararlanılan ve iletişim ve bilgisayar teknolojilerini de kapsayan bütün teknolojiler “bilgi teknolojisi” olarak adlandırılabilir. İletişim teknolojisi mesajların bir yerden bir yere daha önce bilinen tekniklerden milyon kat daha hızlı iletilmesine olanak sağlamakta, bilgisayar teknolojisi ise hesaplama ve bilgi işleme yeteneklerimizi milyonlarca kere artırmaktadır. Bilgisayar ve iletişim teknolojilerinin birleşmesiyle (bilgi teknolojisi) insan yetenekleri ilk kez milyon kere milyon kat artmaktadır” (Tonta, 1999: 365).

Teknolojinin pek çok olumlu yönlerinin olabileceği gibi olumsuz yönlerinin de çok fazla olduğu unutulmamalıdır. Çağımızda teknolojinin olumlu taraflarını kullanıp, olumsuz kısımlarından etkilenmeyen, teknoloji ile doğru bilgiye nasıl ulaşılması gerektiğini bilen ve teknolojinin eğlence kısmına dengeli zaman ayırarak bu durumun okuma alışkanlıkları üzerine etki etmemesini sağlayan toplumlar bilgi toplumu olma yolunda hızla ilerlemektedirler.

Bilgisayar, internet ve sosyal medya gibi öğeler doğru kullanıldığında bireylerin bilgiyi öğrenmede ve öğrendikleri bilgileri paylaşmada çok önemli bir yer kaplamaktadır. Bu teknolojik öğelerin çok fazla ve sadece eğlence amacıyla kullanılması ise okuma alışkanlığını doğrudan olumsuz olarak etkileyerek bireylerin zaman bulamamasından dolayı kitap, dergi, gazete vb...öğeleri okumamasına yol açmaktadır ve bilgi merkezlerini (kütüphaneler, arşivler, dokümantasyon merkezleri vb.) istenilen düzeyde kullanılmalarına neden olmaktadır.

“Güçlü toplumların önemli dayanaklarından biri de bilgiye özgürce erişimdir ve bilgiye erişim ancak güçlü kütüphanelerin varlığı ile mümkündür” (Ak, 2020). Bilgi merkezleri (kütüphaneler, arşivler, dokümantasyon merkezleri vb.) bilgi toplumlarında bireylerin ilerleyebilmeleri için çok önemli konuma sahiptirler. Bu merkezler, teknolojinin imkanlarını kullanarak kullanıcılarına büyük veri tabanlarıyla hitap etmelidirler. Ayrıca bu merkezler, kullanıcılarına e-kitap okuyucu ödünç verebilmeli, kullanıcıların aradığı bilgileri dijital ortamda da onlara sunabilmeyi başarabilmelidir. En önemlisi bilgi merkezleri bireylere teknolojiden nasıl faydalanılması gerektiği hususunda farkındalık kazandırabilmelidir.

Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kurumları Federasyonu (IFLA); Dünya Bilgi Toplumu Zirvesi'nin (DBTZ) kütüphaneler açısından aldığı kararlardan etkilenerek bir rapor hazırlamıştır. ‘Kütüphaneler ve Dünya Bilgi Toplumu Zirvesi’ adı verilen raporda genel olarak şu ifadelerin ön plana çıktığı görülmektedir:

“Kütüphaneler kullanıcılarına dünyanın çoğu bölgesinde kolay ulaşılabilir mesafededir ve bilgi toplumu açısından da temel kaynaktır. Bilgi kaynaklarının içerik değerlendirmesi yapılırken kütüphanelerin bu alanda uzmanlaşmış olduğu

yadsınamaz. Bir toplumun, bilgi toplumu olabilmesi için vatandaşlarının iyi bir BİT (Bilgi ve İletişim Teknolojileri) okuryazarı olması gerekmektedir. Kütüphaneler bireylerin BİT okuryazarları olabilmesi için hem yüz yüze hem de uzaktan eğitim yöntemlerinden de faydalanabilmektedir. Kütüphaneler, bireylerin interneti doğru kullanabilmesi için de yol gösterici olabilir. Bu açıdan kullanıcıların olumlu internet kullanım becerilerini geliştirebilir” (Yılmaz, 2010).

“Evrensel düzeydeki kütüphanelere kolay bir şekilde erişim, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı ilerlemenin en önemli sonuçlarından birisidir. Dünyanın kodlanmış bilgi tabanı (basılı ve elektronik ortamdaki tüm tarihsel bilgi) geçen yüzyılın ilk evrelerinde her 30 yılda bir ikiye katlanırken, 1970’lere kadar her yedi yılda bir ikiye katlanmıştır. Bilgi sektöründe çalışan enformasyon bilimi kuramcıları 2010 yılına kadar her 11 saatte bir dünyanın kodlanmış bilgisinin ikiye katlanacağını ifade etmektedirler” (Gürdal, 2004: 61).

Teknoloji unsurunun gelişmesiyle birlikte bilgi merkezleri de bu unsuru kullanmaya başlamıştır. Bilgi merkezlerinde gelişen teknolojilerle birlikte basılı materyallerin yanında elektronik materyallerden de faydalanabilme imkanı ortaya çıkmıştır. Bilgi merkezleri hizmet anlayışı açısından daha geniş kitlelere ulaşabilmeye başlamıştır.

“Teknoloji sayesinde kullanıcılar bilgileri bilgisayarlarına aktarabilmekte fakat bunun için kullanıcıların belli bir bilgi birikimine sahip olması gerekmektedir. Aynı zamanda bu durumun kullanıcılar açısından belirli bir maddi gidere yol açması da göz önünde bulundurulmalıdır” (Üstün, 1994: 219-220).

Teknolojinin değişimle olan ilişkisini ise Soydan şöyle açıklamıştır:

“Bugün, teknolojik gelişim, teknolojinin geniş kitlelere yaygınlaştırılması gereğini ortaya çıkardı. Değişen ve gelişen teknolojik ortam içinde bireysel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik olarak kişisel bazda kullanıma olanak tanıyan bilgisayar ve donanımlarının üretimi arttırıldı ve yaygınlaştırıldı. Artık, dünyanın daha az zengin ve gelişmemiş toplumları da bu sihirli aletleri edinme olanağı buldular ve kullanımlarına ve geliştirilmelerine katkıda bulunmaya başladılar. Bu olay, gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun tüm toplumlarda bireylerin bilgilenmesini ve diğer toplumlarla etkileşimlerini sağladı. Bunların yanında, teknoloji, bireylerin ve

toplumların değişmesi ve gelişmesinin tek başına belirleyicisi olmamakla birlikte, değişimi kolaylaştırıcı bir araç olması açısından çok önemli bir konuma gelmiştir” (Soydan, 2002: 1).

Bilgisayar ve internetin gelişmesiyle birlikte son zamanlarda buna ek olarak bilgisayarın işlevlerini kısmen yerine getiren cep telefonları ortaya çıkmıştır. Önceleri bir işi yapabilmek için saatlerce, günlerce, aylarca, uğraşırken teknoloji sayesinde artık çok daha kısa sürelerde işlerin üstesinden gelebilmekteyiz. Teknoloji sayesinde artık her türlü habere anında ulaşabilmekte, bankacılık işlerimizi cep telefonumuz sayesinde çok kısa süre de yapabilmekte, ulaşmak istediğimiz bir kaynağı kayıtlı olduğumuz bir veritabanı sayesinde interneti kullanarak hemen elde edebilmekteyiz. Doğru kullandığımız zaman teknoloji sayesinde kalkınma açısından çok üst düzeylere gelinmesi mümkündür. İnsanlar teknolojinin gelişmesiyle birlikte taşınabilir cihazlar üzerinden e-kitap okuyabildikleri gibi farkına varmazlar ise tüm zamanını yine aynı tabletler üzerinden oyun oynayarak da geçirebilir.

Günümüzde okuma eylemi teknolojinin gelişimiyle artık sadece basılı materyallere ek olarak bilgisayarlar, cep telefonu ve tablet gibi teknolojik aletler üzerinden de yapılabilmektedir. Yine aynı bilgisayarların ve tabletlerin yanlış kullanımını sonucu ise bu teknolojik araç gereçlere bağımlı olup, basılı materyallerden dahi bir şeyler okumamaya bu durum neden olabilmektedir.

Okuma alışkanlığını etkileyen faktörler sıralamasında teknolojinin konumunu Mete şöyle belirtmiştir:

“-Kişisel unsurlar, çevresel unsurlar, sosyo-ekonomik unsurlar, teknolojik unsurlar” (Mete, 2012: 46).

Bu faktörlere bakıldığında ilk üç faktörün bireyin okumaya ilgisi, imkânları ve çevresinin onu okumaya teşvik etmesi gibi unsurlar olarak görülmektedir. Bu ve buna benzer unsurların dışında kalan ise hiç kuşkusuz teknolojik gelişmelerin okumaya olan olumsuz etkisi olarak değerlendirilebilir.

Ülkemizin gençlerinin teknolojinin doğru kullanımı konusunda farkındalık kazanmalarını sağlamak amacıyla, çeşitli ulusal projelerin düzenlenmesinin gereği çok önemli olup, eğitimcilerin ve bilgi merkezi çalışanlarının, genç bireylerimizin bilinçlenmesi için teknolojinin doğru kullanımıyla ilgili onlara eğitim vermelerinin önemi büyüktür.

1.7 BİLGİ TOPLUMUNDA BİLGİ POLİTİKALARININ ÖNEMİ

Bilgi toplumu ile ilgili çeşitli araştırmacılar bu alana yönelik önemli araştırmalar ve çalışmalarda bulunmuşlardır. Bu araştırmalar buldukları toplumların ilerlemesi için sistemli olarak birtakım planların yapılmasının gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Devletlerin bilgi toplumlarını daha iyi konumlara getirebilmek için yaptıkları bu sistemli planlar ulusal bilgi politikalarını doğurmuştur.

Özdeş, bilgi politikaları hazırlanırken ve uygulanırken birtakım ilkelerin göz önünde bulundurulması gerektiğinden bahsetmiştir. Bu ilkeler aşağıdaki gibidir:

“Bilgi politikaları toplumların geleceği açısından büyük bir önem teşkil etmektedir. Bu politikalar hazırlanırken üniversiteler ve sanayi kuruluşlarıyla hükümetin sistemli çalışması önemli bir husustur. Bilgi politikaları vasıtasıyla kalkınma hedeflerine ulaşabilmek için, hedeflerin uzun vadeli ve dinamik bir yapıda olmasına özen gösterilmelidir. Elbette ki acil ihtiyaçlar doğrultusunda kısa süreli hedeflere de yer verilmelidir. Bilgi politikalarında güçlü bir kararlılık süreciyle ve toplumun bütün kısımlarından bir politik iradenin ortaya çıkmasıyla, başarıya ulaşılabilir. Bilgi politikalarını üretirken geniş kapsamlı bir programlama süreci oluşturulmalıdır. Bu programlama sürecinin yenilikçi olmasına özen gösterilmelidir. Düzenli olarak bilgi politikaları değerlendirilmeli, başka ülkelerle karşılaştırmalar yapılarak gerekli görüldüğünde düzenlemeler yapılmalıdır” (Özdeş, 2000: 9).

“Ulusal bilgi politikasının amaçları doğru okunduğunda gelişmiş ülkeler ve gelişmekte olan ülkeler için bu politikaların kaçınılmaz olduğu görülecektir. Kendilerini bilgi ekonomisi ve bilgi toplumu içinde konumlandıran ülkelerin ulusal bilgi politikasına verdiği değeri de gözden kaçırmamak gerekir. Doğru ve sistemli bir şekilde belirlenen amaçların hedefe varmakta büyük bir rehber olduğu kabul edilebilir bir argüman olarak karşımızda durmaktadır” (Canata, 2012: 34).

Çapar ulusal bilgi politikalarının gerekliliğini aşağıdaki ifadelerle açıklamıştır:

“Ulusal bilgi politikaları bir ülkenin siyasal, sosyal, iktisadi sistemlerinin üretken bir biçimde kullanılabilmesi için önem teşkil etmektedir. Ülkelerin yıllar geçtikçe yaşayacakları değişimden en az etkilenmeleri ve değişime ayak uydurmaları için, temel yolların belirlenebilmesi açısından bilgi politikaları gereklidir. Aynı zamanda; bilgi politikaları ülkelerin, kaynaklarını kullanabilmesi ve ilerleyebilmesi için gerekli bilgi kaynaklarına ulaşma hususunda bir çerçeve oluşturabilme açısından da önemlidir” (Çapar, 1997: 17, akt. Canata, 2012: 34-35).

Ulusal bilgi politikalarında Ar-Ge hedeflerinden, alt yapı sorunlarına; bilgi ve iletişim teknolojilerinden, elektronik kamu hizmetlerine çeşitli konularda bilgiler sunulmaktadır. Bilgi toplumlarının gelişebilmesi için ise özellikle bilgi merkezlerinin ilerlemesi ve bu hususta yapılacak çalışmaların bilgi politikalarında yer edinmesinin gerekliliği büyüktür. Kalkınma Bakanlığı'nın hazırlamış olduğu 2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi Eylem Planı'nda açık erişim, kütüphanelerin teknolojik olarak geliştirilmesi, e-kitap gibi konular işlenmiştir. Stratejik planın bir bölümünde şu ifadeler yer verilmiştir:

“Sayısal içerik miktarındaki artış ve internette geçirilen sürenin artması, Türkçe içeriğin önemini artırmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı kütüphane hizmetleri ile Türkiye'deki süreli yayınlara erişimi kolaylaştırmak amacıyla çeşitli çalışmalar yapmıştır. YÖK Tez Merkezinde halen sayısal ortama aktarılmış olan 300 bin civarında yüksek lisans ve doktora tezine erişim sağlanabilmektedir. Ayrıca, ülkemizden üniversitelerin de yer aldığı bilimsel bilgiye açık erişime yönelik uluslararası bazı girişimler bulunmaktadır. Ancak, sınırlı miktarda sunulabilen sayısal içeriğin artırılması için gerekli yasal ve teknik engellerin kaldırılması ve bilimsel bilgiye açık erişim konusunda üniversitelerin işbirliğine dayalı yapıların kurulmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca, kütüphaneler bilgi arayışında başvurulan ilk kaynak özelliklerini hızla kaybetmektedir. Bundan dolayı, kütüphanelerin

kullanıcıların dikkatini çekmek için kaynaklara ve bilgilere anında ve farklı cihazlardan kesintisiz erişim imkânı sağlamaları gerekmektedir. Ülkemizde sanal müzeler alanında ise kültür varlıklarının dijitalleştirilmesine yönelik çalışmalar yürütülmüş, ancak bu alandaki nitelikli insan kaynağı eksikliğinden dolayı ilerleme sınırlı seviyede kalmıştır.” (KB, Bilgi....2015-2018: 56-57).

Bilgi toplumu ile bilgi merkezleri arasındaki bağın ne ölçüde birbirleriyle ilgili olduğunun fark edilip, özellikle teknolojik ilerlemelerle birlikte, bilgi toplumunun geliştirilmesine yönelik yapılacak çalışmalar ve bireylerin teknolojinin olumsuz yönlerinden etkilenmemesi için alınacak tedbirlerin ulusal bir bilgi politikasında ele alınmasının gerekliliği, bilgi çalışmaları açısından önemli ve vazgeçilmez hususlardan biri olmalıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

DİJİTAL KÜLTÜRÜN TANIMI VE ÖĞELERİ

2.1 DİJİTAL KÜLTÜR KAVRAMI

Türk Dil Kurumunun sözlüğünde kültür kavramı; “Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü” (TDK, Çevrimiçi: 13.07.2020) olarak tanımlanmaktadır. Dijital kültür ise “bilgisayar, İnternet ve akıllı cep telefonlarıyla hızlanmış bilgi iletişiminin bir sonucu olarak ortaya çıkan yeni yaşam biçimi ve bu yaşam biçiminin ürettiği maddi ve manevi değerler bütünü” (Aslıyüksek, 2017: 37) olarak tanımlanabilir. Oxford English Dictionary’de ise dijital kültür; “yaygın otomasyon ve bilgisayarlaşmanın getirdiği sosyal koşullar ve bilgisayarları, özellikle İnternet’i çevreleyen kültür” (OED, Çevrimiçi: 17.08.2018) olarak belirtilmiştir. Başka bir tanımda ise “bilgisayar ve internet kullanımı sonucu gelişen ve alışkanlıklar, değerler ve kültürün diğer elementlerinden oluşan benzersiz bir dizi” (Çevrimiçi: 18.08.2018) şeklinde ifade edilmektedir. “Dijital kültürün temellerini bilgi teorisi ve bilgisayar bilimi oluşturmaktadır” (Giannini, Bowen, 2019: 3). “Özellikle son yüzyılda teknolojinin gelişmesi ve gündelik yaşantımız içerisinde kullanım pratikleri bulması ile birlikte tüm dünyanın teknoloji üzerinden oluşturduğu ortak bir kültür ortaya çıkmıştır. Bu kültür, bu çağa özgü bir yaşam biçimi olan dijital kültürdür” (Songur, 2019: 9).

Günümüzde bilgisayar, internet bağlantılı cep telefonları ve tabletler sıklıkla kullandığımız araç-gereçler arasındadır. Gündelik yaşamımızda bu ürünleri çeşitli amaçlar için kullanırız. Bu teknolojik ürünlerin kullanıcılara sundukları hizmetler giderek artmış, kullanıcılar ise artık bu ürünleri yanlarından ayıramaz hale gelmiştir. Bu öğeler aynı zamanda dijital kültürün de birer parçası haline gelmiştir.

Dijital kültürün doğru kullanımı ile ilgili ‘Eşitti’ şu ifadeleri belirtmiştir:

“Genel olarak yeni iletişim teknolojileri, özel olarak ise internet ve sosyal medya, akademik bilgiye erişim kolaylığı, sosyal iletişim ve sosyal ilişkilerin yönetilmesi, gündemi takip etme, internet üzerinden alışveriş, devletle ilgili resmi işlemlerin yürütülmesi gibi birçok hususta bireylerin hayatlarını kolaylaştırmaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi internet, sosyal medya ve diğer yeni iletişim teknolojileri birer araç konumundadır, tıpkı bir enjektör gibi, enjektörle vücuda neyin verileceği bu aracın kullanım amacı ve nasıl kullanıldığıyla ilgilidir” (Eşitti, 2015: 79).

“Dijital kültürü tam olarak anlamak için, sadece 'bilgi toplumunun' ekonomik ve sosyal etkilerini değil, aynı zamanda ana akım tüketici ve medya kültürlerinde giderek artan bir rol oynayan değişen ve gelişmekte olan kültürel biçimleri de incelemek önemlidir. Böylece, dijital medya ve multimedyanın üretimi, kullanımı ve tüketilmesine odaklanan kültürel çalışmalardan doğan daha ekonomik temelli 'bilgi toplumu' literatürü bağlantıyı bütünleştirir” (Miller, 2020: 10).

Dijital kültürün yaşamımızdaki boyutunu ‘Gere’ şu şekilde ifade etmektedir:

“Dijital kültür, yaşadığımız çağ içerisinde yaşanan yeniliklerle birlikte, bu değişim düzenine uyarak, alışkanlıklarımızı da buna göre şekillendirmeyi ifade eder. Yenilikler; teknoloji temelli olup günlük yaşamımızda çok yer kaplamaktadır. Bu açıdan dijital kültür; çağın gerektirdiği bir yaşam biçimi ve alışkanlıklar bütünü olarak görülebilir. Dijital kültür, toplumun yaşam biçimini bütünüyle değiştirmekte olup toplumlar bu durumu hafife almaktadır. Bu nedenle bu kültür içerisinde iyi ve kötü katılımcılarında bulunduğu bir katılımcı kültür meydana gelmektedir. Teknolojinin varlığının yaşamımızda vazgeçilemez konuma gelmesi ise sorgulamamız gereken bir husustur” (Gere, 2008: 224).

Bir başka açıklamada ise Türkoğlu dijital kültürü şu şekilde belirtmektedir:

“Dijital kültür bütün dünyanın teknoloji vasıtasıyla ortak oluşturduğu bir kültürdür. Teknoloji sürekli gelişmektedir ve yenilenmektedir. Bu yenilikler günlük yaşamımızda büyük bir yer kaplamaktadır. Son yıllarda büyük teknolojik ilerlemeler, internet sistemlerinin gelişmesiyle de birlikte, bütün alanlarda, dijitalleşmenin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu sebeple dijital kültür ve bilgi toplumu arasındaki bağ vazgeçilemez konuma gelmiştir” (Türkoğlu, 2010).

Bu tanımlardan yola çıkarak dijital kültürün yaşam biçimimizde bir değişikliğe yol açtığı söylenebilir. Akıllı cep telefonları ile günümüzde internet web sitelerini takip etme, sosyal medya kullanma, e-posta kullanımı ve bankacılık işlemleri, e-devlet işlemleri, çevrimiçi ve çevrimdışı oyunlar oynama, sohbet programlarını kullanma gibi bir çok işlem gerçekleştirilebilir durumdadır. Bu kadar çok fonksiyona sahip olan teknolojik aygıt ise olumsuz kullanıldığında ise bağımlılık yapabilme becerisine sahip olup bireylerin birbirleriyle olan iletişim becerilerini dahi olumsuz yönde etkileyebilme potansiyeline sahiptir. Remi Otani'ye göre:

“İnternet ve ağ iletişiminin yeni formları olan çevrimiçi topluluklar, çok oyunculu çevrimiçi oyunlar, vücutta taşınabilir bilgisayarlar, sosyal medya ve mobil uygulamaların daha önce görülmemiş farklı bir kültür oluşturması, beklenen bir durum olarak görülmelidir. Nitekim her yeni teknik ve teknoloji beraberinde kendi kültürünü de getirmiştir. İletişim, eğlence ve iş için bilgisayar ağlarının yaygın kullanımı sonucu ortaya çıkan toplumsal koşulları ifade eden dijital kültür, var olan önceki medya kültürleri ile yer değiştirmekten ziyade, onlar ile birlikte yaşayacaktır. Bununla birlikte, insanları medyayı daha fazla kullanma yönünde etkileyecek ve değiştirecek bir potansiyele sahiptir” (Otani, Çevrimiçi: 11.07.2020 akt. Aslıyüksek, 2017: 37).

Dijital kültür konusu ile ilgili ‘İnci’, ‘Akınar’ ve ‘Kandır’ şunu belirtmiş ve şu sonuca varmışlardır:

“Dijital kültür ile ilgili yapılan çalışmaların, gerek yurt içinde gerek yurt dışında olsun genellikle gençler ve üniversite öğrencileri üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu alanda çoğunlukla internetten faydalanabilme, dijital teknolojiler ve internette geçirilen süre gibi konular araştırılmaktadır. Halbuki dijital kültür ile ilgili çalışmaların çocukluk döneminden itibaren başlaması gerekmektedir. Teknolojinin yaşamımızın her alanını kapsadığı günümüzde çocukların teknoloji unsuru ile büyüdüğünü yadsıyamayız. Ama çocukları küçük yaşlardan itibaren dijital teknolojileri bilinçli kullanabilmeleri için yani dijital kültür bilincinin oluşabilmesi amacıyla eğitebiliriz. Bu nedenle çocuklarını bu konuya duyarlı olarak yetiştirebilmek için ebeveynlere de eğitimler verilebilir. Günümüzde dijital kültür bilincinin bireylerde oluşabilmesi için eğitimin ne kadar önemli bir etken olduğu anlaşılmaktadır. Bu sebeple aşağıdaki çalışmalar yapılabilir:

Dijital teknolojilerin günlük yaşamımızda doğru ve bilinçli kullanımı için bilimsel yayınlar üretilebilir. Hangi eğitim kademesinde olursa olsun, o eğitim kademesine yönelik dijital kültür ile ilgili bilimsel yayınlar üretilebilir. Dijital kültürün birey, toplum ve eğitim kavramları arasındaki ilişkileri incelenerek deneysel yayınlar hazırlanabilir” (İnci, Akpınar, Kandır, 2017: 493-522).

2.2 BİLGİYE ERİŞİMDE DİJİTAL KÜLTÜRÜN ROLÜ

“Teknolojinin yaygınlaşması ve buna bağlı olarak kullanıcı sayısının giderek artması dünyanın herhangi bir yerinde depolanmış bilgilere ulaşma, büyük miktarda veriyle birleştirme ve çözümlene olanağı sayesinde katma değer içeren yeni bilgiler üretmeyi mümkün hale getirmiştir” (EC, 1996: 7).

“Çağımızda bilgilerin dijital ortamlarda üretilebilmesi, saklanabilmesi ve paylaşılabilmesi nedeni ile insanların hayatlarında dijital teknolojiler vazgeçilemez bir hale gelmiştir. Dijital teknoloji dünyası hızla gelişmektedir ve sonunun nerede biteceğini anlayamayacağımız düzeyde ilerlemeye devam etmektedir” (Solmaz, Çimen, Yüksel, 2017: 957).

Bilgiye erişim, dijital kültürle birlikte ortaya çıkan yeni teknolojik ürünler sayesinde her geçen gün kolaylaşmaktadır. Bunun en iyi örneklerinden biri ise e-kitap okuyuculardır. Günümüzde hafızasında binlerce kitabı barındıracak kapasiteye sahip e-kitap okuyucular sayesinde ister yolculuk yaptığımız zamanlarda isterse dinlenmek üzere gittiğimiz bir tatilde, bu kitaplara kolaylıkla erişim sağlayabilmekteyiz.

“Belgelerin elektronik ortamda okunabilmesi için üretilen aygıtlar, okuyucuların her geçen gün ilgisini daha fazla çekmektedir. E-kitapların internetten indirilebilmesi nedeni ile bu kitaplara kolay ve pratik bir şekilde ulaşılabilir. E-kitaplar, taşınabilir aygıtlar vasıtasıyla basılı materyaller gibi bireylerin istedikleri yerlere götürebilecekleri kitaplardır. Hatta e-kitapların kapladıkları alanların düşük

boyutta olması sebebi ile okuyucu taşınabilir aygıtında pek çok kitabı birden barındırabilmektedir. Bireyler kendi kütüphanelerini oluşturarak taşınabilir aygıtların ayrıcalıklarından birinden faydalanabilirler. Özellikle gelişme çağındaki çocukları kitap taşıma yükünden kurtarması da taşınabilir aygıtların bir başka önemli özelliğidir” (Çatal, 2008: 39-40).

Anameriç ve Rukancı, e-kitaplar ve kütüphaneler arasındaki bağlantı ile ilgili şu ifadeleri belirtmektedirler:

“E-kitapların ortaya çıkması ile birlikte kütüphanelerde de geleneksel basılı materyalleri ödünç vermenin dışında, sınırsız kullanıcıya istedikleri zamanda elektronik kitaplardan faydalanabilme imkanı ortaya çıkmıştır. Bilgi merkezlerinin bütün basılı materyalleri depolamada zorluklar yaşadığı düşünülürse, e-kitaplar bu konuda da kütüphanelere kolaylıklar sağlayabilir. E-kitap teknolojilerinin ilerlemesi ile birlikte ortaya çıkacak yeniliklerin yayın dünyasına getireceği farklılıkların gün geçtikçe artması beklenmektedir” (Anameriç, Rukancı, 2003: 158).

İnternet teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte dijital kültür kütüphanecilik alanında da değişimlere yol açmış ve dijital kütüphanecilik kavramı ortaya çıkarmıştır.

“Dijital kütüphaneler; teknolojiye dayalı, evrensel erişim amaçlı, dijital formattaki bilginin hızla iletilebilmesi ve kolaylıkla edinilebilmesi avantajına sahip bütünsel varlık olarak nitelendirilmektedir. Dijital kütüphanelerde hem insan hem de bilgi sürekli dolaşım ve hareket hâindedir. Bu bağlamda denilebilir ki hepimiz dijital kütüphanelerin kullanıcıları ve aynı zamanda da kütüphanecileriyizdir” (Subaşıoğlu, 2001: 46).

“Kütüphanelerin dijital bir hale gelmesinin birtakım nedenleri vardır. Bu nedenler arasında dijital platformların bilgileri yedekleyebilmesi ve bilgilerin erişiminin, kullanımının çoklu erişime uygun olması gösterilebilir. Kültürel mirasın korunabilmesi de bir başka neden olup, değişen teknoloji ile kütüphanelerin de bu duruma uyum sağlayabilmesi gerekmektedir” (Yılmaz, 2011: 118-119).

Dijital kütüphanelerin geleneksel kütüphanelere göre;

- “İçeriğe ulaşma hususunda hızlı olması,
- Eserlerin korunabilmesine ve çoğaltılabilmesine kolaylıklar sunması,
- Herhangi bir kaynaktan çok sayıda kullanıcının faydalanabilmesi,
- Kaynaklara her zaman ulaşılabilmesi,
- Bireylerin arama becerilerini geliştirebilmesi,
- Farklı organizasyonlar ile işbirliği kurarak kaynak birleşimi sağlayabilmesi açısından avantajları bulunmaktadır” (Gençer, Tunalıoğlu, Köksal, 2007: 3).

Bilgi toplumu olma yolunda bireylerin kendilerini geliştirebilmeleri için çok araştırma yapmaları ve çok okumaları gerekmektedir. Yaşadığımız çağda dijital kütüphanelerden yeterli düzeyde faydalanabilmek ise bireylerin gelişimi açısından çok önemli bir husustur.

Dijital kültürün önemli kazanımlarından bir diğeri ise E-Devlettir. E-Devlet kullanıcılarının bilgiye erişimini kolaylaştıran bir dijital kültür ögesidir.

“Günümüz toplumu bilgi toplumu günümüz devleti ise bilgi devletidir. Bilgi çağı içerisinde yerini almak isteyen devletler, bugünün ve geleceğin idari yönetiminin elektronik devlet anlayış ve uygulamalarından geçtiğini vurgulamaktadırlar. Bu bakış açısından yola çıkılarak, kamu yönetiminin yeniden yapılanması, yerel yönetimlerin etkin ve verimli çalışması, bürokrasinin azalması, devlet yönetiminin şeffaflaşması, işlemlerin hızlı ve standart halde yapılması vb. konularda E-Devlet oluşumunun büyük katkısı olduğu belirtilmekte ve E-Devlet alanında sürekli yatırım yapılmaktadır” (Altun, 2010: 1).

Bilgi toplumları arasında saygın bir yer edinmek için e-devlet alanında da en üst konumlarda olmamız gerekmektedir. E-devletle yapılabilecek hizmetlerin sayısının artması bireylerin yorulmadan kolaylıkla işlemlerini gerçekleştirebilmelerini sağlayacaktır.

“Günümüzde bilgiye erişimin en önemli kaynaklarından bir diğeri ise sosyal medyadır. Dijital kültür bakımından ele alınabilecek sosyal medya kullanıcılarına yoğun bir bilgi akışı sunmaktadır. Teknolojik gelişmelerin yoğunlaşmasıyla birlikte, internetin kullanım miktarının ve alanının artmasıyla da yaşamımızda sosyal medya kavramı yer almaya başlamıştır. Sosyal medya, kendi içerisinde büyük ilerlemeler kat ederek günümüz dünyasının iletişim açısından en önemli araçlarından biri haline gelmiştir ve yaşamımızda büyük bir yer kaplamaya başlamıştır. Sosyal medya sürekli ilerlemeler kaydetmiş ve bireylerin sosyal medyaya ilgisi daha da artmıştır” (Güney, 2017: 208).

“Sosyal medyanın gündelik yaşamımızın bir parçası haline gelmesi, sosyal medyayı farklı gruplar için pek çok bağlamda düşünmeyi mümkün kılar. Özellikle çoğunlukla popüler kültürün taşıyıcısı olarak düşünülen gençler ve dijital kültürün içine doğmuş bir kuşak olarak günümüz gençliği, sosyal medya ortamları ile ilişkisi bazında ele alınmaya değer bir grup olmuştur. Bir medyanın yaygınlaşarak görünürlük kazanmasında önemli payı olan gençlerin hangi medya ortamlarını nasıl kullandıkları önemlidir” (Baydar, 2013: 132).

Günümüzde sosyal medyanın bireylerin kişisel gelişimleri için ‘bilgi edinme’ ve ‘bilgilendirme’ gibi çok önemli işlevlerinin bulunmasının yanı sıra sosyal medyanın durum bildirimleri gibi paylaşım yapma ve paylaşımların takibi, eğlenme, vakit geçirme, oyun oynama gibi işlevleri de bulunmaktadır. Bu nedenle sosyal medyayı bilinçli kullanmak hem zamanımızı etkili kullanmak ile eş değer özellikte hem de sosyal medya üzerinden bilgi sahibi olmak açısından önem teşkil etmektedir.

Dijital kültürün olumlu yönlerinin bulunduğu gibi olumsuz yönlerinin de olduğu unutulmamalıdır. Çağımızda dijital kültürün olumlu taraflarını kullanıp,

olumsuz kısımlarından etkilenmeyen, dijital kültürde doğru bilgiye nasıl ulaşılması gerektiğini bilen ve dijital kültürün eğlence kısmına kendini çok kaptırmayarak okuma alışkanlığına etki etmemesini sağlayan toplumlar bilgi toplumu olma yolunda hızla ilerlemektedirler. Bilgi toplumları arasında ön sıralarda bulunabilmek için ise dijital kültür öğelerinin üst düzeyde kullanılmasının gerekliliği unutulmamalıdır.

2.3 DİJİTAL KÜLTÜRÜN ÖĞELERİ

2.3.1 Bireysel İnternet Kullanım Oranları

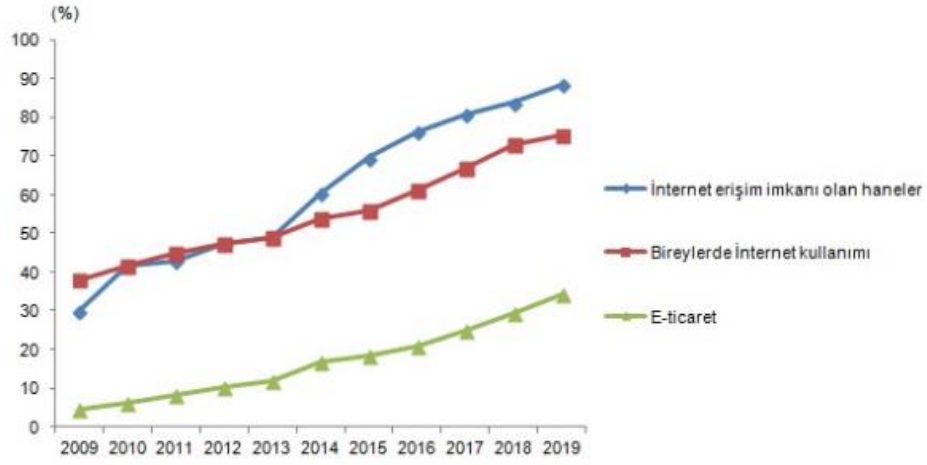
Bilgi toplumu olma yolunda dijitalleşmenin öğelerinin nasıl ve ne amaçla kullanılmasının gerektiğinin bilinmesinin önemi çok büyüktür. Teknolojik öğelerin bilinçli kullanılması yaşamımızı kolaylaştırmaya ve zamandan tasarruf etmemize yardımcı olmaktadır. Aynı zamanda güvenilir kaynak olmak koşulu ile merak ettiğimiz bilgileri internet aracılığıyla çok hızlı bir şekilde öğrenebilmekteyiz. Hem yaşamımızı kolaylaştırma sebebi ile hem de bilgiye erişim nedeniyle internet erişimine ve interneti kullanabilme becerilerine sahip olmak günümüzde herkesin bilmesi gereken en temel öğelerdendir. Bu nedenle dijital kültür öğelerinden ilk incelenecek öğe internete erişim istatistikleri olacaktır. Türkiye’de bu konuda en kapsamlı çalışmaları yapan kurumların başında Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) yer almaktadır. TÜİK’in internet erişimi ve kullanımı ile ilgili her yıl ağustos ayı içerisinde analiz sonuçlarının raporlaştırıldığı “Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması” adlı çalışması bulunmaktadır. Bu çalışmaya göre:

“Türkiye’de internet kullanımı 2019 yılında 16-74 yaş grubundaki bireylerde %75,3 olmuştur. Bu oran bir önceki yıl %72,9’dur. İnternet kullanım oranları 16-74 yaş grubundaki erkeklerde %81,8 iken kadınlarda %68,9’dur. Geniş bant ile internete erişim sağlayan hanelerin oranı 2019 yılında %87,9 olarak belirlenmiştir. Buna göre hanelerin %49,1’i sabit geniş bant bağlantı (ADSL, kablolu İnternet, fiber vb.) ile İnternete erişim sağlarken, %86,9’u mobil geniş bant bağlantı ile internete erişim sağlamıştır. Genişbant internet erişim imkanına sahip hanelerin oranı bir önceki yıl %82,5 olarak gözlenmiştir. Kişisel amaçla kamu kurum/kuruluşları ile iletişime

geçmek veya kamu hizmetlerinden yararlanmak için 2018 yılı Nisan ayı ile 2019 yılı Mart aylarını kapsayan on iki aylık dönemde interneti kullanan bireylerin 16-74 yaş grubu bireyler içerisindeki oranı %51,2'dir. Bu oran önceki yılın aynı döneminde %45,6 oranındadır. Kullanım amaçları arasında kamu kuruluşlarına ait web sitelerinden bilgi edinme %45,8 ile ilk sırayı almıştır.” (TÜİK, Hanehalkı...2019: 1).

Şekil 3: TÜİK, Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması

Temel göstergeler, 2009-2019

Kaynak: TÜİK, Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30574>, Erişim Tarihi: 22.06.2020.

Şekil 3’de TÜİK hanehalkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması sonuçları yer almaktadır. Bu sonuçlar Türkiye’de her geçen yıl bireysel olarak internet kullanım oranlarının arttığını, Dünyanın diğer ülkelerinde de genel olarak ilerlemelerin kaydedildiği görülmektedir. Ancak bazı ülkelerin daha önceki yıllarda dahi bireysel internet kullanım oranlarında neredeyse %100’ü yakaladıkları tespit edilmiştir. Birleşmiş Milletler’e bağlı bir kuruluş olan Uluslararası Telekomünikasyon Birliği’nin (International Telecommunications Union-ITU) her yıl aralık ayında bir önceki yılın verilerini verdiği 2019 yılı aralık ayında verilerini yayınladığı bir araştırmaya göre ülkelerin bireysel internet kullanım oranları belirtilmiş olup, Türkiye’deki oranların 2018 TÜİK hane halkı araştırma sonuçlarıyla

örtüşmüş olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmaya göre en yüksek bireysel internet kullanım oranı olan ülkeler (yüzde 80 ve üzeri) aşağıdaki gibidir:

Tablo 4: Uluslararası Telekomünikasyon Birliği'nin Araştırmasına Göre (International Telecommunications Union-ITU) Ülkelere ve Yıllara Göre Bireysel İnternet Yüzdelerinin Kullanım Oranları

ÜLKELER	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Katar	44,30	53,10	69,00	69,00	69,30	85,30	91,49	92,88	95,12	97,39	99,65
Kuveyt	42,00	50,80	61,40	65,77	70,45	75,46	78,70	72,00	78,37	100,00	99,60
İzlanda	91,00	93,00	93,39	94,82	96,21	96,55	98,16	98,20	98,24	98,26	99,01
Bahreyn	51,95	53,00	55,00	77,00	88,00	90,00	90,50	93,48	98,00	95,88	98,64
B.A.E	63,00	64,00	68,00	78,00	85,00	88,00	90,40	90,50	90,60	94,82	98,45
Danimarka	85,02	86,84	88,72	89,81	92,26	94,63	95,99	96,33	96,97	97,10	97,32
Lüksemburg	82,23	87,31	90,62	90,03	91,95	93,78	94,67	96,38	98,14	97,36	97,06
Norveç	90,57	92,08	93,39	93,49	94,65	95,05	96,30	96,81	97,30	96,36	96,49
Güney Kore	81,00	81,60	83,70	83,76	84,07	84,77	87,56	89,90	92,84	95,07	96,02
Birleşik Krallık	78,39	83,56	85,00	85,38	87,48	89,84	91,61	92,00	94,78	94,62	94,90
Hollanda	87,42	89,63	90,72	91,42	92,86	93,96	91,67	91,72	90,41	93,20	94,71
Suudi Arabistan	36,00	38,00	41,00	47,50	54,00	60,50	64,71	69,62	74,88	82,12	93,31
İsveç	90,00	91,00	90,00	92,77	93,18	94,78	92,52	90,61	89,65	95,51	92,14
Japonya	75,40	78,00	78,21	79,05	79,50	88,22	89,11	91,06	93,18	84,59	91,28
Almanya	78,00	79,00	82,00	81,27	82,35	84,17	86,19	87,59	84,17	84,40	89,74
Estonya	70,58	72,50	74,10	76,50	78,39	80,00	84,24	88,41	87,24	88,10	89,36
Finlandiya	83,67	82,49	86,89	88,71	89,88	91,51	86,53	86,42	87,70	87,47	88,89
Belçika	66,00	70,00	75,00	81,61	80,72	82,17	85,00	85,05	86,52	87,68	88,66
Singapur	69,00	69,00	71,00	71,00	72,00	80,90	79,03	79,01	84,45	84,45	88,17
Avusturya	72,87	73,45	75,17	78,74	80,03	80,62	81,00	83,94	84,32	87,94	87,48

İspanya	59,60	62,40	65,80	67,09	69,81	71,64	76,19	78,69	80,56	84,60	86,11
İrlanda	65,34	67,38	69,85	74,89	76,92	78,25	83,49	83,49	85,01	84,11	84,52
G. Kıbrıs	42,31	49,81	52,99	56,86	60,69	65,45	69,33	71,72	75,90	80,74	84,43
İsrail	59,39	63,12	67,50	68,87	70,80	70,25	75,02	77,35	79,65	81,58	83,73
Letonya	63,41	66,84	68,42	69,75	73,12	75,23	75,83	79,20	79,84	80,11	83,58
Fransa	70,68	71,58	77,28	77,82	81,44	81,92	83,75	78,01	79,27	80,50	82,04
Malta	50,08	58,86	63,00	68,02	68,20	68,91	73,17	75,96	78,08	81,01	81,66
Malezya	55,80	55,90	56,30	61,00	65,80	57,06	63,67	71,06	78,79	80,14	81,20
Rusya	26,83	29,00	43,00	49,00	63,80	67,97	70,52	70,10	73,09	76,01	80,86
Çekya	62,97	64,43	68,82	70,49	73,43	74,11	74,23	75,67	76,48	78,72	80,69
Slovakya	66,05	70,00	75,71	74,44	76,71	77,88	79,98	77,63	80,48	81,63	80,66
Lihteysteyn	70,00	75,00	80,00	85,00	89,41	93,80	95,21	96,64	98,09	98,10	-
Monako	67,25	70,10	75,00	80,30	87,00	90,70	92,40	93,36	95,21	97,05	-
Brunei	46,00	49,00	53,00	56,00	60,27	64,50	68,77	71,20	90,00	94,87	-
Andorra	70,04	78,53	81,00	81,00	86,43	94,00	95,90	96,91	97,93	91,57	-
Kanada	76,70	80,30	80,30	83,00	83,00	85,80	87,12	90,00	91,16	91,00	-
Y. Zelanda	72,03	79,70	80,46	81,23	81,64	82,78	85,50	88,22	88,47	90,81	-
İsviçre	79,20	81,30	83,90	85,19	85,20	86,34	87,40	87,48	89,13	89,69	-
A.B.D.	74,00	71,00	71,69	69,73	74,70	71,40	73,00	74,55	85,54	87,27	-
Avustralya	71,67	74,25	76,00	79,49	79,00	83,45	84,00	84,56	86,54	86,55	-
Umman	20,00	26,80	35,83	48,00	60,00	66,45	70,22	73,53	76,85	80,19	-

Kaynak: Uluslararası Telekomünikasyon Birliği, Bireysel İnternet Kullanım Oranları Raporu, <https://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Pages/stat/default.aspx>, Erişim Tarihi: 22.06.2020.

Türkiye'nin ise her geçen yıl internet kullanım oranlarını arttırdığı görülmüş ancak istenilen seviyeye henüz ulaşamadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 5: Uluslararası Telekomünikasyon Birliği'nin Araştırmasına Göre (International Telecommunications Union-ITU) Türkiye'nin Yıllara Göre Bireysel İnternet Yüzdelik Kullanım Oranları

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Türkiye	34,37	36,40	39,82	43,07	45,13	46,25	51,04	53,74	58,35	64,68	71,04

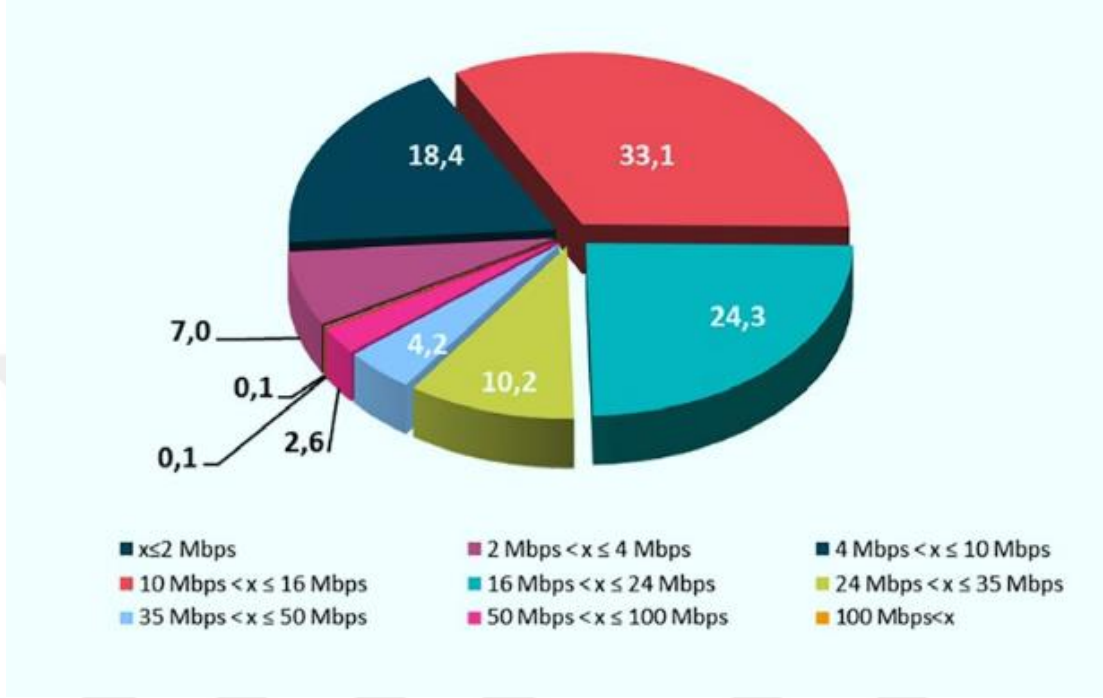
Kaynak: Uluslararası Telekomünikasyon Birliği, Bireysel İnternet Kullanım Oranları Raporu, <https://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Pages/stat/default.aspx>, Erişim Tarihi: 22.06.2020.

2.3.2 Genişbant ve Mobil İnternet Hız Oranları

İnternetin dünyada yaygınlaşması ile birlikte kullanıcıların birbirleriyle internet üzerinden yaptıkları bilgi paylaşımları artmış göstermektedir. Bununla birlikte kullanıcılar bazen büyük boyuttaki bilgi dosyalarını indirebilmek durumunda da kalmaktadırlar. İster büyük isterse küçük boyutta bir bilgi dosyası olsun bilgiye hızlı erişim zaman kazanmak açısından çok önemlidir. Bu nedenle bireylerin kulanmış oldukları internet hızları da önem kazanmaktadır.

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun yayınladığı rapora göre, 2019 yılı dördüncü çeyrekte Türkiye'deki sabit genişbant abonelerinin yaklaşık %33,1'inin 10-16 Mbps, %24,3'ünün ise 16-24 Mbps arası hızda bağlantı sunan paketleri tercih ettikleri görülmektedir. 2 Mbps hızdan düşük hız tercih eden abonelerin oranı %0,1 olup 4-10 Mbps arası hızlardaki bağlantıları tercih eden abonelerin oranı ise %18,4 olarak gerçekleşmiştir. (BTİK, Pazar Verileri Raporu, 2019-4: 55). Aşağıdaki şekilde Türkiye'de internet kullanan abonelerin internet hızlarına göre dağılımları oransal olarak gösterilmektedir:

Şekil 4: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun Araştırmasına Göre 2019 Yılında Sabit Genişbant İnternet Abonelerinin Hızlarına Yönelik Dağılımı

Kaynak: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Pazar Verileri Raporu, 2019-4, <https://www.btk.gov.tr/pazar-verileri>, Erişim Tarihi: 22.06.2020.

Mobil internet hızları incelendiğinde ise Türkiye'nin mobil internet hızında ilerlemeler katettiği ve dünya ülkeleri arasında üst sıralarda yer aldığı görülmektedir. Tablo 8'de görüldüğü üzere dünya ortalaması 32.0 Megabit iken Türkiye ise 34.6 Megabit düzeyi ile dünya ortalamasının ilerisindedir. Sonuçlar; verilerini Birleşmiş Milletler, Google tüketici barometresi, sosyal medya şirketleri, telekomünikasyon şirketleri gibi güvenilir kuruluşlardan alarak bu alanda araştırmalar yapan dünyanın en önemli iki firması 'We are Social ve Hootsuite'in 2020 yılında ocak ayında yayımlanmış oldukları bilgilerden alınmıştır. Bu sonuçlara göre ise Türkiye sabit internet hızında dünya ülkelerinin oldukça gerisinde kalmıştır. Dünya internet hızı ortalaması 73.6 megabit iken Türkiye 26.0 megabit seviyesinde kalmıştır.

Tablo 6: Türkiye'nin ve Dünyanın Çeşitli Ülkelerinin 2020 Yılında Ortalama Sabit Genişbant İnternet Hızlarına Yönelik Dağılımı

Ülke	İnternet Hızı	Ülke	İnternet Hızı
Singapur	200.1 Megabit	İrlanda	74.8 Megabit
Hong Kong	164.9 Megabit	Dünya Ortalaması	73.6 Megabit
Romanya	144.9 Megabit	Birleşik Krallık	64.1 Megabit
Güney Kore	144.4 Megabit	Rusya	61.7 Megabit
İsviçre	144.3 Megabit	İtalya	59.3 Megabit
Tayvan	137.9 Megabit	Suudi Arabistan	52.9 Megabit
Fransa	131.3 Megabit	Avusturya	51.9 Megabit
İsveç	131.1 Megabit	Brezilya	48.8 Megabit
A.B.D	130.8 Megabit	Vietnam	43.3 Megabit
Tayland	125.1 Megabit	Hindistan	42.1 Megabit
İspanya	122.7 Megabit	Avustralya	41.8 Megabit
Kanada	121.5 Megabit	Arjantin	34.2 Megabit
Danimarka	119.9 Megabit	Meksika	34.1 Megabit
Hollanda	107.4 Megabit	Gana	33.4 Megabit
Çin	104.7 Megabit	Kolombiya	28.3 Megabit
Japonya	104.6 Megabit	Güney Afrika	26.9 Megabit
Yeni Zelanda	103.4 Megabit	Mısır	26.5 Megabit
Portekiz	101.6 Megabit	Türkiye	26.0 Megabit
Birleşik Arap Emirlikleri	90,6 Megabit	Filipinler	25.6 Megabit
Polonya	85.5 Megabit	Endonezya	20.1 Megabit
İsrail	85 Megabit	Kenya	18.7 Megabit
Belçika	83.7 Megabit	Fas	18.5 Megabit
Malezya	78 Megabit	Nijerya	11.9 Megabit
Almanya	76.5 Megabit		

Kaynak: We are Social, Digital In 2020 Report, https://www.slideshare.net/DataReportal/digital-2020-global-digital-overview-january-2020-v01-226017535?from_action=save, Erişim Tarihi: 22.06.2020.

Tablo 7: Türkiye'nin ve Dünyanın Çeşitli Ülkelerinin 2020 Yılında Ortalama Mobil İnternet Hızlarına Yönelik Dağılımı

Ülke	İnternet Hızı	Ülke	İnternet Hızı
Güney Kore	103.2 Megabit	Türkiye	34.6 Megabit
Birleşik Arap Emirlikleri	86.8 Megabit	Fas	33.6 Megabit
Kanada	70.7 Megabit	Japonya	33.0 Megabit
Çin	67.7 Megabit	Polonya	32.8 Megabit
Avustralya	67.7 Megabit	Dünya Ortalaması	32.0 Megabit
Hollanda	67.1 Megabit	Güney Afrika	31.4 Megabit
İsviçre	58.6 Megabit	Vietnam	30.4 Megabit
Singapur	57.2 Megabit	Meksika	28.3 Megabit
Suudi Arabistan	55.6 Megabit	İrlanda	26.7 Megabit
Yeni Zelanda	54.7 Megabit	Tayland	26.0 Megabit
Belçika	52.3 Megabit	Arjantin	25.1 Megabit

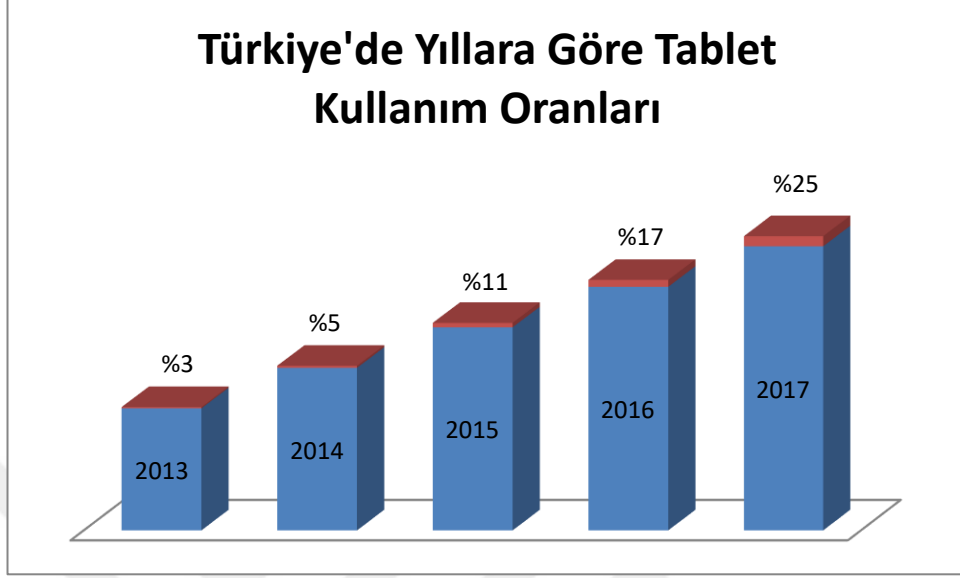
Danimarka	50.9 Megabit	Brezilya	24.8 Megabit
Avusturya	48.9 Megabit	İsrail	23.8 Megabit
İsveç	46.6 Megabit	Malezya	23.8 Megabit
Fransa	45.8 Megabit	Kenya	20.6 Megabit
Tayvan	45.6 Megabit	Rusya	20.6 Megabit
ABD	41.0 Megabit	Kolombiya	18.7 Megabit
Portekiz	37.9 Megabit	Gana	18.4 Megabit
Romanya	37.9 Megabit	Mısır	16.9 Megabit
İtalya	36.8 Megabit	Filipinler	16.8 Megabit
Hong Kong	36.5 Megabit	Nijerya	15.3 Megabit
Almanya	36.4 Megabit	Endonezya	13.8 Megabit
Birleşik Krallık	35.6 Megabit	Hindistan	11.5 Megabit
İspanya	35.1 Megabit		

Kaynak: We are Social, Digital In 2020 Report, https://www.slideshare.net/DataReportal/digital-2020-global-digital-overview-january-2020-v01-226017535?from_action=save, Erişim Tarihi: 22.06.2020.

2.3.3 E-Kitap Okuyucu ve Tablet Kullanım Oranları

Günümüzde son zamanlarda ortaya çıkan teknolojik ürünler olan e-kitap okuyucular ve tabletler sayesinde aynı anda yüzlerce hatta binlerce kitabı yanımızda taşıyabilmekte ve istediğimiz zaman, istediğimiz yerde okuyabilmekteyiz. Bu ürünler bizleri kitap taşıma yükünden kurtarıp, kitap içerisindeki aradığımız bir sözcüğü arama motorundan anında bulabilmemize yardımcı olmaktadır. Bu ürünler sayesinde yazı boyutunu istediğimiz gibi ayarlayabilmekte, basılı kitaba göre maliyetinin daha düşük olması sebebiyle daha az maddiyatla aynı kitabı okuyabilmekteyiz. Bu bakımdan günümüz bilgi toplumunda, e-kitap okuyucular ve tabletler vasıtasıyla e-kitap okuyabilmek, önemli bir bilgi toplumu ve dijital kültür ölçütlerinden sayılmaktadır. Google Tüketici Barometresi'nin 2018 yılında açıkladığı ve daha sonra bu konuda herhangi bir çalışma yapmaması nedeniyle, 2017 yılındaki elde edilen verilere göre, ülkelerin nüfusa oranla e-kitap ve tablet kullanımı sonuçlarının yıldan yıla arttığı tespit edilmiştir. Türkiye ve Dünya ülkeleri açısından tablet kullanım oranları şu şekildedir:

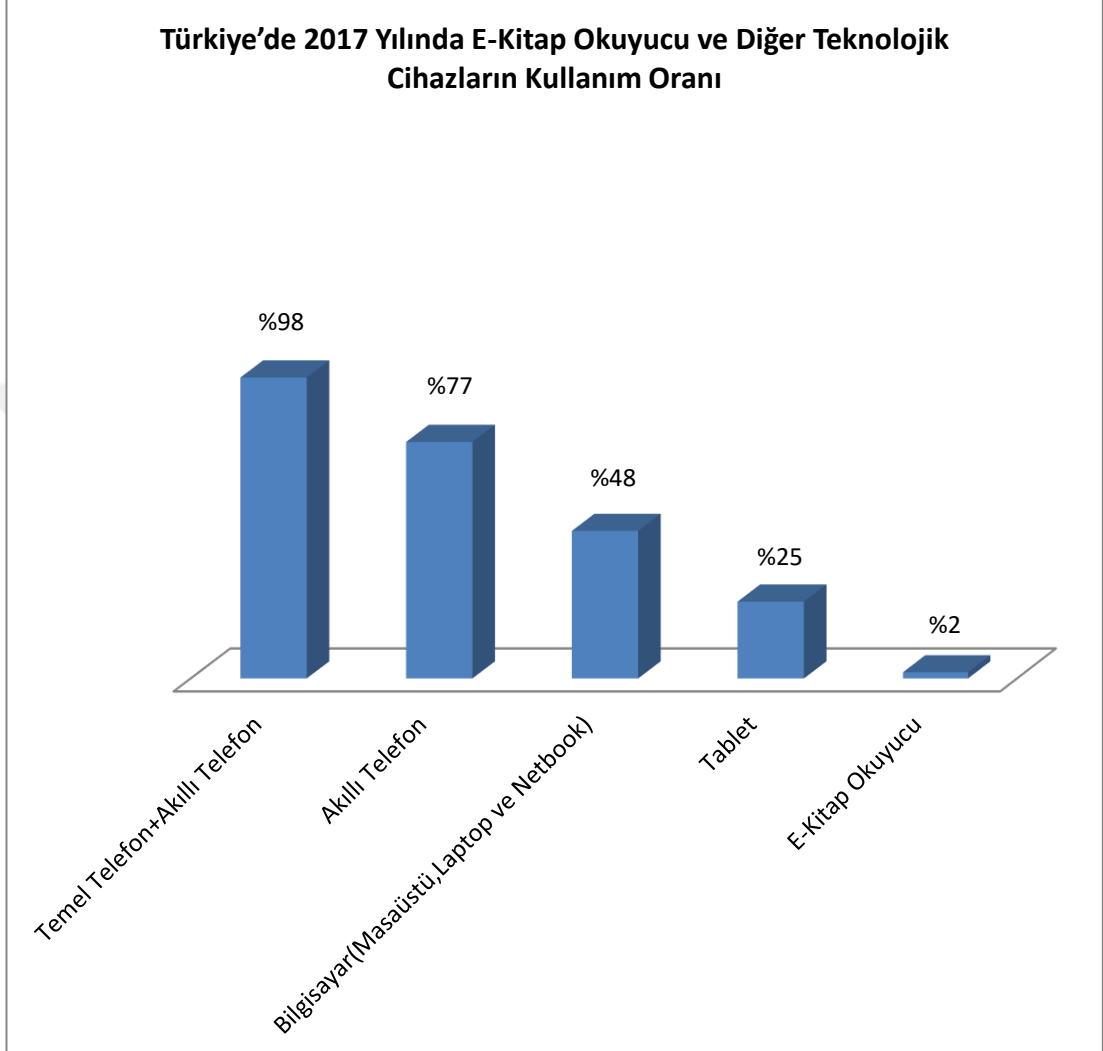
Grafik 1: Türkiye’de Yıllara Göre Tablet Kullanım Oranları

Kaynak: Google Tüketici Barometresi, Dijital Yönelim Verileri Raporu, <http://www.consumerbarometer.com/en/>, Erişim Tarihi: 09.11.2018.

Grafik 2’de ise 2017 yılına ilişkin e-kitap ve diğer teknolojik aletlerin kullanım oranları yer almaktadır. 2017 yılı itibarı ile birlikte Türkiye’de E-Kitap Okuyucu kullanma oranının yüzde 2 olduğu görülmektedir. Bir önceki yılda E-Kitap Okuyucu kullanma oranının yüzde 1 olduğu düşünüldüğünde bu alanda Türkiye’de ilerleme kaydedildiği görülmektedir.

Grafik 2: Türkiye’de 2017 Yılında E-Kitap Okuyucu Kullanım Oranı

Kaynak: Google Tüketici Barometresi, Dijital Yönelim Verileri Raporu, <http://www.consumerbarometer.com/en/graph-builder/?question=M1&filter=country:turkey>, Erişim Tarihi: 10.11.2018.

Türkiye’nin e-kitap okuyucu kullanım oranlarına bakıldığında dünya ortalaması düzeylerinde olduğu görülmektedir. Her ne kadar bazı ülkeler kültürel açıdan geleneksel yayıncılığa daha eğilimli olsalar bile; e-kitapların, hem e-kitap okuyucu hem de tabletlerden okunabildiği göz önünde bulundurulduğunda ikisinin toplam kullanım yüzdeleri ise yine “Google Tüketici Barometresi”nin 2017 sonuçlarına göre aşağıdaki tabloda belirtilmektedir:

Tablo 8: Türkiye’de ve Dünyada 2017 Yılında E-Kitap Okuyucu ve Tablet Kullanım Oranları

Ülkeler	E-kitap kullanma oranı(%)	Tablet kullanma oranı(%)	Toplam(%)
Hollanda	10	61	71
Birleşik Krallık	9	53	62
Avustralya	6	56	62
Norveç	2	57	59
İsveç	3	55	58
ABD	10	46	56
Danimarka	2	53	55
Kanada	7	47	54
İspanya	10	41	51
İsviçre	6	45	51
Finlandiya	2	49	51
Yeni Zelanda	6	42	48
Belçika	4	43	47
Singapur	4	42	46
Almanya	8	38	46
İrlanda	7	48	45
Avusturya	9	35	44
Fransa	3	41	44
Hong Kong	1	41	42
Slovakya	4	32	36
İtalya	3	31	34

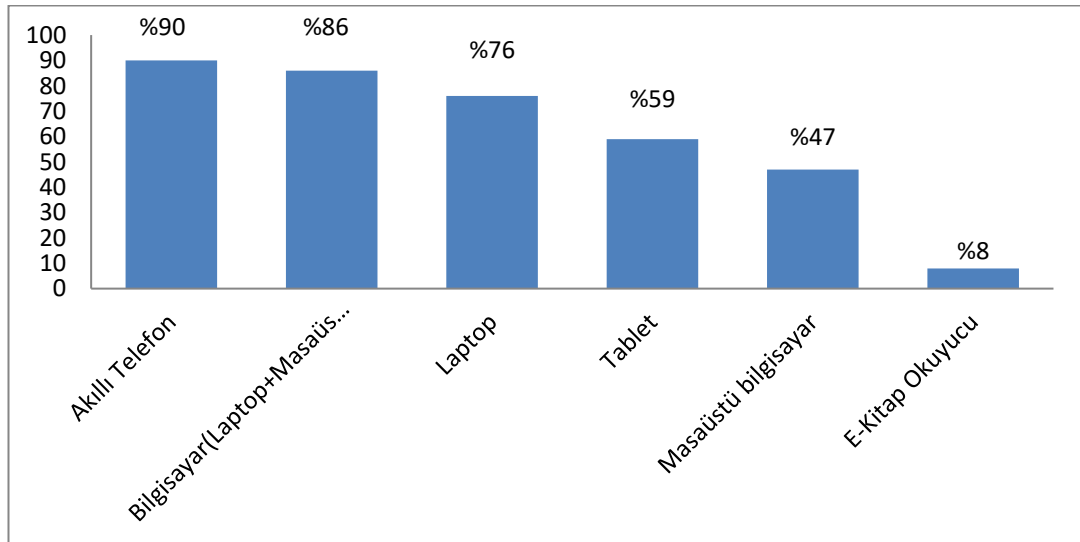
Litvanya	3	30	33
Filipinler	4	29	33
Portekiz	1	32	33
Çek Cumhuriyeti	4	29	33
Japonya	2	30	32
Yunanistan	1	31	32
Rusya	4	28	32
Bulgaristan	5	26	31
Polonya	4	27	31
İsrail	4	27	31
Tayvan	1	29	30
Letonya	3	26	29
Hırvatistan	2	27	29
Slovenya	2	27	29
Birleşik Arap Emirlikleri	1	28	29
Estonya	3	25	28
Türkiye	2	25	27
Romanya	3	23	26
Macaristan	2	23	25
Meksika	2	23	25
Sırbistan	2	21	23
Suudi Arabistan	1	22	23
Çin	2	20	22

Şili	4	18	22
Malezya	2	18	20
Ukrayna	1	17	18
Brezilya	2	15	17
Arjantin	1	15	16
Peru	1	14	15
Endonezya	1	8	9
Hindistan	2	5	7

Kaynak: Google Tüketici Barometresi, Dijital Yönelim Verileri Raporu, <http://www.consumerbarometer.com/en/graph-builder/?question=M1&filter=country:turkey>, Erişim Tarihi: 10.11.2018.

Mobil teknolojileri alanında araştırmalar yapan küresel bir araştırma firması olan 'Deloitte'nin 2019 yılı aralık ayında Türkiye'den 18-50 yaş arasındaki 1000 katılımcının katıldığı anket çalışmasının sonuçları ise aşağıdaki gibidir:

Grafik 3: Türkiye'de 2019 Yılında Teknolojik Cihazların Kullanım Oranı

Kaynak: Deloitte, Deloitte Global Mobil Kullanıcı Anketi 2019, <https://www2.deloitte.com/tr/tr/pages/technology-media-and-telecommunications/articles/TR-GMCS-2019.html#>, Erişim Tarihi: 07.08.2020.

Bu sonuçlara göre Türkiye'nin her geçen yıl büyük ilerlemeler katettiği görülmektedir. Tablet kullanımında son üç yılda yüzde 30'luk bir artış gerçekleşmiştir. Bu artışta 2011-2017 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı'nın gerçekleştirdiği FATİH Projesinin etkili olduğu düşünülmektedir. "Eğitimde fırsatları artırma ve teknolojiyi iyileştirme hareketi (FATİH) projesi ile bütün öğrencilerin iyi eğitime kavuşabilmesi ve nitelikli eğitim içeriklerine erişebilmesi hedeflenmiştir. Aynı zamanda eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanabilmesi de eğitimde teknoloji kullanımıyla ilgili olan FATİH Projesinin temel amaçlarından biridir. Bu prensiplerden hareket edilerek bu proje beş temel esasa göre şekillendirilmiştir. Projenin gerçekleştirilmesinde temel alınan esaslar aşağıdaki gibidir:

"Erişilebilirlik: Zaman ve araçlardan bağımsız olarak her an her yerden hizmet sunabilmek

Verimlilik: Daha verimli çalışma ortamları sunabilmek amacıyla hedef odaklı gelişim alanları oluşturabilmek

Eşitlik (Fırsat Eşitliği): Bütün paydaşların en iyi hizmet erişimi imkanına ulaşabilmesini sağlayabilmek

Ölçülebilirlik: Eğitim süreci boyunca gelişimin doğru değerlendirilebilmesi için elde edilen sonuçların doğru ölçülebilmesini sağlayabilmek ve buna yönelik doğru bildirimlerin verilebilmesini sağlayabilmek

Kalite: Eğitimin kalitesini ölçülebilir şekilde yükseltebilmek" (Çevrimiçi: 26. 06. 2020)

FATİH projesi ile eğitimde teknolojik imkanlardan daha fazla yararlanabilmek için okulların internet alt yapılarının geliştirilmesi, dersliklerin etkileşimli tahtalarla donatılması ve öğrenciler ile öğretmenlere tabletler dağıtılması alanında çalışmalar yapılmıştır. Öğretmenlerin çağın gerektirdiği bilişim teknolojilerine uyum sağlayabilmesi için özellikle etkileşimli tahtaların kullanımı hususunda öğretmenlere eğitimler verilmiştir. Aynı zamanda öğrencilerinde etkileşimli eğitim fırsatından yararlanabilmeleri için Eğitim Bilişim Ağı (EBA) kurulmuştur.

“Eğitimde FATİH Projesi dersliklere donanımların sağlanması, geniş bant internetin bütün dersliklere ulaştırılmasını, derslere ait e-içeriklerin sağlanması, öğretmenlerin BT teknolojilerine entegrasyonunu ve içerik geliştirilmesi için web platformlarının kurulması ile proje uygulama desteği de dâhil olmak üzere faaliyetlerin gerçekleştirilmesini finanse edecektir. Eğitimde FATİH Projesinin ana bileşenleri aşağıda verildiği gibidir”:

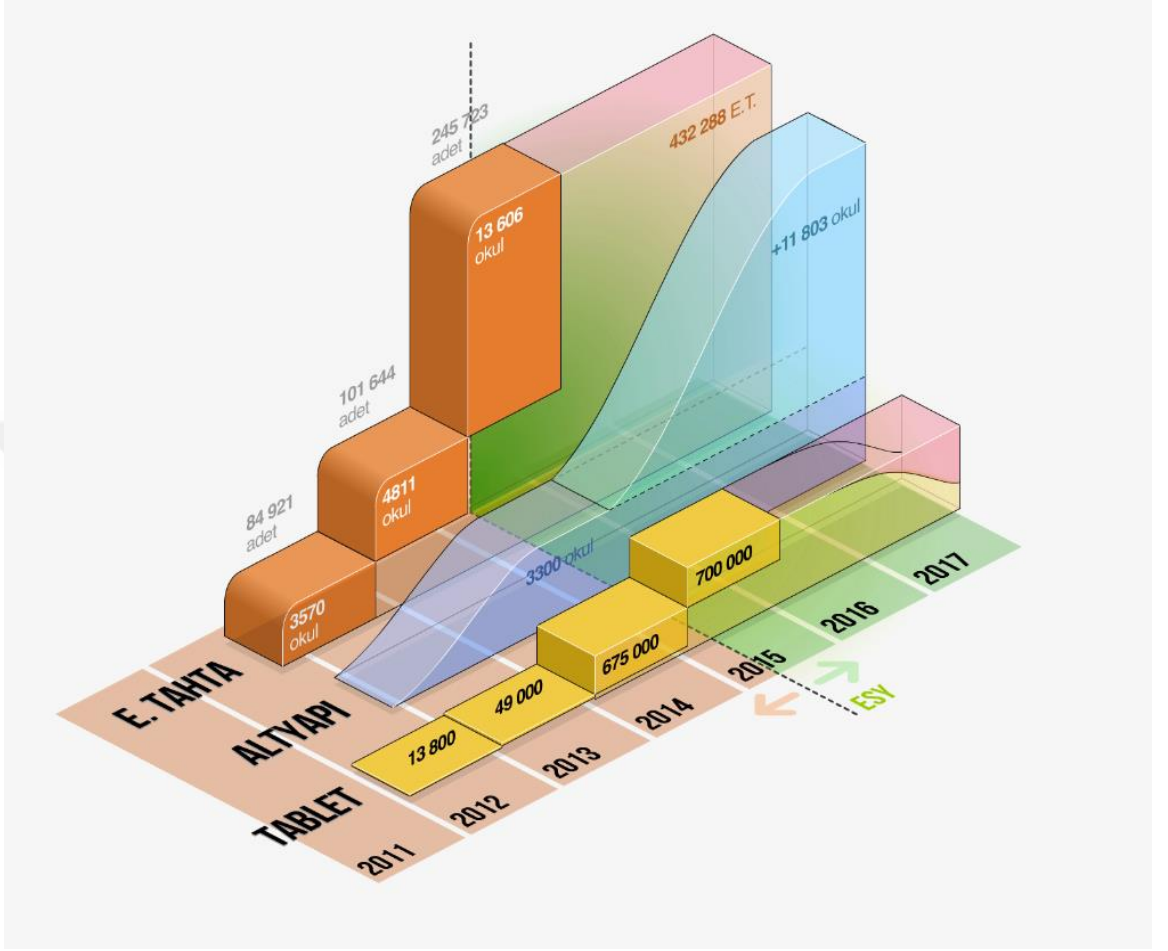
Şekil 5: FATİH Projesinin Ana Bileşenleri

Kaynak: <http://fatihprojesi.meb.gov.tr/about.html>, Erişim Tarihi: 26. 06. 2020.

FATİH Projesinde 2011-2017 yılları arasında etkileşimli tahtaların kurulduğu derslik sayıları, dağıtılan tablet sayıları ve internet altyapılarının kurulduğu okul sayıları aşağıdaki gibidir:

Şekil 6: FATİH Projesinde Yapılan Çalışmalar

Kaynak: <http://fatihprojesi.meb.gov.tr/about.html>, Erişim Tarihi: 26. 06. 2020.

“FATİH Projesinin ülkemizin genelinde uygulanmasıyla birlikte bu projenin kapsamlı ve yüksek bütçeli bir proje olduğu görülmektedir. Bu projeye başladığı yıldan bu yana sürekli değişiklikler eklenmektedir. Bu değişikliklerden bazıları donanım, yazılım ve içerikler konusunda olmuştur. Eğitimde teknoloji gelişimi hususunda bu projenin başarılı olabilmesi çok önemlidir” (Baz, 2017: 94).

FATİH projesi ile bireylerin tablet kullanabilme becerilerinin gelişimi ve eğitimde teknoloji unsurlarından faydalanabilme oranları artış göstermektedir. Hâlâ devam eden bu projede teknolojik yeniliklerin öğrenme sürecinde nasıl kullanılabileceği ile ilgili çalışmalar devam etmektedir.

2.3.4 Sosyal Medya Kullanım Oranları

Bilgi toplumu olma yolunda günümüzde bireylerin zamanlarını doğru değerlendirebilmeleri ve dijital kültür öğelerini doğru kullanabilme becerileri önemli bir husus teşkil etmektedir. Dijital kültür öğelerinden e-kitap okuyucular ve tabletler vasıtasıyla okuma alışkanlığının artması sağlanabildiği gibi sosyal medya ve internet üzerinde çok fazla zaman kaybedilmesi ise okuma kültürüne fazla zaman bulamamak açısından bu durumu doğrudan olumsuz olarak etkilemektedir. Bu bakımdan ülkemizin yetişkin ve genç bireylerinin interneti kullanım amaçları, internet ve sosyal medyada geçirdikleri zaman hususunda dikkatli olmaları büyük önem teşkil etmektedir.

“Gençlik ve Spor Bakanlığının 15-29 yaş arası gençlerin sosyal medya ile ilgili tutum ve davranışlarını tespit edebilmek amacıyla Temmuz-Eylül 2013 döneminde yaptığı araştırma sonucunda, kayda değer veriler elde edilmiştir. Çalışmada, üniversite öğrencilerinden lise öğrencilerine, bekârlardan çocuklu olanlara, çalışanlardan çalışmayanlara ve ev hanımı olanlara kadar çok geniş bir genç nüfus kapsama alınmıştır.

Araştırmaya göre, 15-17 yaş nüfusun %79.4’ü, 18-24 yaş grubunun %75.7’si, 25-29 yaş aralığındaki genç nüfusun ise %58.8’i internet kullanıcısı konumundadır. İnternet kullanan kişilerin %95.5’inin ise aynı zamanda sosyal medyayı kullandığı görülmektedir.

Sosyal medya kullanıcılarının kullanım sürelerine bakıldığında ise; %14.5’nin 0-30 dakika, %25.4’ünün 30-60 dakika, %31’inin 1-3 saat, %16.5’inin 3-6 saat ve %12.6’sının ise 6 saatin üzerinde sosyal medya kullandığı anlaşılmaktadır” (Yılmaz, 2016: 360-361).

Yapılan bu çalışmada sosyal medyanın kullanım amaçları da yine ilgili sorular arasında olup alınan cevaplarda sosyal medyanın bilgi ve kültür odaklı kullanımının yoğun olmadığı görülmüştür.

Küresel endeksli araştırma şirketlerinin yaptıkları çalışmalara bakıldığında ise dünyanın en gelişmiş ülkelerindeki insanların sosyal medya ve internet üzerinde çok zaman kaybetmedikleri, kitap okuma oranlarının ise yüksek olduğu görülmüştür. Bu

bağlamda yeni neslin dijital kültür karşısında çok dikkatli olmasının gerektiği kaçınılmazdır. ‘We are Social’ ve ‘Hootsuite’ şirketlerinin ortak çalışmalarıyla elde ettikleri veriler bunu kanıtlar niteliktedir. Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın yapmış olduğu araştırma ile bu araştırma arasındaki benzerlik de dikkat çekicidir.

Tablo 9: Türkiye’de ve Dünyada 2020 Yılında Sosyal Medyada Harcanan Sürelerin Oranları

Ülke	Süre	Ülke	Süre
Japonya	45 Dakika	Çin	2 Saat 12 Dakika
Güney Kore	1 Saat 13 Dakika	Romanya	2 Saat 13 Dakika
İsviçre	1 Saat 18 Dakika	Vietnam	2 Saat 22 Dakika
Hollanda	1 Saat 19 Dakika	Dünya Ortalaması	2 Saat 24 Dakika
Almanya	1 Saat 19 Dakika	Hindistan	2 Saat 24 Dakika
Avusturya	1 Saat 20 Dakika	Fas	2 Saat 25 Dakika
Danimarka	1 Saat 33 Dakika	Rusya	2 Saat 26 Dakika
Belçika	1 Saat 36 Dakika	Malezya	2 Saat 45 Dakika
Birleşik Krallık	1 Saat 42 Dakika	Türkiye	2 Saat 51 Dakika
Fransa	1 Saat 42 Dakika	Tayland	2 Saat 55 Dakika
Avustralya	1 Saat 44 Dakika	Birleşik Arap Emirlikleri	2 Saat 57 Dakika
Yeni Zelanda	1 Saat 45 Dakika	Mısır	2 Saat 57 Dakika
İsveç	1 Saat 48 Dakika	Gana	3 Saat 01 Dakika
İrlanda	1 Saat 49 Dakika	Suudi Arabistan	3 Saat 02 Dakika
Kanada	1 Saat 49 Dakika	Güney Afrika	3 Saat 10 Dakika
İspanya	1 Saat 51 Dakika	Arjantin	3 Saat 11 Dakika
İtalya	1 Saat 57 Dakika	Kenya	3 Saat 23 Dakika
Hong Kong	1 Saat 57 Dakika	Meksika	3 Saat 25 Dakika
Tayvan	2 Saat 00 Dakika	Endonezya	3 Saat 26 Dakika
Polonya	2 Saat 00 Dakika	Nijerya	3 Saat 30 Dakika
İsrail	2 Saat 02 Dakika	Brezilya	3 Saat 31 Dakika
A.B.D	2 Saat 03 Dakika	Kolombiya	3 Saat 45 Dakika
Portekiz	2 Saat 04 Dakika	Filipinler	3 Saat 53 Dakika
Singapur	2 Saat 08 Dakika		

Kaynak: We are Social, Digital In 2020 Report, https://www.slideshare.net/DataReportal/digital-2020-global-digital-overview-january-2020-v01-226017535?from_action=save, Erişim Tarihi: 22.06.2020.

16-64 yaş aralığını kapsayan bu çalışmada teknoloji konusunda dünyanın gelişmiş ülkeleri arasında sayılabilecek Japonya, Güney Kore, Almanya gibi ülkelerdeki insanların sosyal medya ile fazla zaman kaybetmedikleri görülmektedir. (Çevrimiçi: 22. 06. 2020).

Tablodaki verileri destekleyen bir araştırmada (Solmaz, imen, Yüksel, 2017: 964) “sosyal medyada az zaman geçiren bireylerin bulunduğu ülkelerin genelinde 1970’li yıllardan itibaren eğitim sisteminde ‘Medya Okuryazarlığı’ çalışmalarının yapıldığı görülmektedir”. “2016 yılında Avrupa Komisyonu tarafından, geniş kapsamlı bir ‘Medya Okuryazarlığı’ raporu hazırlanmış olup, Türkiye bu rapora dahil edilmemiştir” (evrimii: 10. 12. 2018). “Türkiye’de 2013 yılından itibaren MEB tarafından seçilen pilot bölgelerde medya okuryazarlığı eğitimine başlanılmış, zamanla tüm Türkiye’de medya okuryazarlığı, orta okul düzeylerinde eğitim müfredatının içerisine dahil edilmiştir” (Solmaz, imen, Yüksel, 2017: 964).

Yapılan araştırmalarda ülkemizde sosyal medya ile geçirilen zamanın fazla olduğu görülmekte olup sosyal medyada geçirilen sürenin daha aza indirgenmesi için bireyleri bilinçlendirmek için yapılan çalışmaların artmasının gerektiği görülmektedir.

2.3.5 E-Devlet Kullanım Oranları ve Gelişmişlik Düzeyleri

“Uluslararası bir bütünleşmenin baş döndürücü bir hızla yařandđı günümüzde, bilişim ve enformasyon teknolojileri de aynı hızla gelişmektedir. Dünyada Sanayi Devrimi’nden sonra ortaya çıkan siyasi, ekonomik, sosyal ve teknolojik dönüşüm, bilişim ve enformasyon teknolojilerinin önemini her geçen gün artırmıştır. Bu dönüşümden devlet kurum ve kuruluşlarının etkilenmemesi mümkün değildir. Bilgi teknolojilerindeki gelişmeler, devlet ile vatandaş arasındaki bilgi akışının genişletilmesi, demokrasinin geliştirilmesi, kamu hizmetlerinin sunumunda verimlilik sağlanması ve devletin şefflaştırılması gibi amaçlarla, kamu hizmetlerinin elektronik ortamda sunumu fikrinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur” (nal, Kiraz, 2016: 438).

Dijital kültür öğelerinden e-devlet; bir ülkenin bilgi toplumu olma yolunda ne düzeyde gelişmiş olduğunun en önemli göstergelerinden biridir. E-devlet sayesinde vatandaşlar birçok bürokratik işlemlerini günlerini veya saatlerini harcamak yerine dakikalar içerisinde zebilmektedirler. Bu bakımdan e-devlette kullanılabilir fonksiyonların artması, e-devleti kullanabilen bireylerin artması ve e-devletin ne kadar gelişmiş olduğu çok önemli bir husustur. Bu açıdan bakıldığında TK’İN 2018 yılı Nisan ayı ile 2019 yılı Mart aylarını kapsayan on iki aylık dönemde

yayınlanmış olduğu ‘Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması’ raporuna göre kişisel amaçla kamu kurum/kuruluşları ile iletişime geçmek veya kamu hizmetlerinden yararlanmak için Türkiye’de İnterneti kullanan bireylerin 16-74 yaş grubu bireyler içerisindeki oranı %51,2 olmuştur. Bu oran önceki yılın aynı döneminde %45,6 idi. Kullanım amaçları arasında kamu kuruluşlarına ait web sitelerinden bilgi edinme ise %45,8 ile ilk sırayı almıştır.” (TÜİK, Hanehalkı....2019: 1).

Kalkınma Bakanlığı’nın hazırlamış olduğu 2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi Eylem Planı’nda E-Devlet konusuna gereken önemin yeterince verildiği görülmekte olup e-devlet ile ilgili birçok hedefin bulunduğu ise dikkat çekmektedir. Bu çalışmaya göre Türkiye’nin e-devlet kullanımı konusunda iyi düzeyde olduğunun görüldüğü tespit edilmiştir.

Şekil 7: 2008-2013 Yılları Arasında E-Devlet Kullanıcı ve Hizmet Sayısı

* 2013 Aralık ayı verisi
Kaynak: TÜRSAT, e-Devlet Kapısı

Kaynak: Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı, 2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı, <http://www.bilgitolpumustratejisi.org/tr/doc/8a9481984680deca014bea4232490005>, Erişim Tarihi: 15.04.2018.

Tablo 10’de ise 2019 yılı AB E-Devlet Gelişmişlik Endeksi Raporuna göre Türkiye’nin sıralamaları yer almaktadır. Avrupa Komisyonu’nun 2019 yılında yayımlamış olduğu E-Devlet Kıyaslama Raporu’na göre e-devletin çevrimiçi erişilebilirlik oranlarında ulusal, bölgesel ve yerel yüzdelerinde Türkiye’nin AB ortalamasının üzerinde olup birçok Avrupa ülkesini geride bıraktığı görülmektedir.

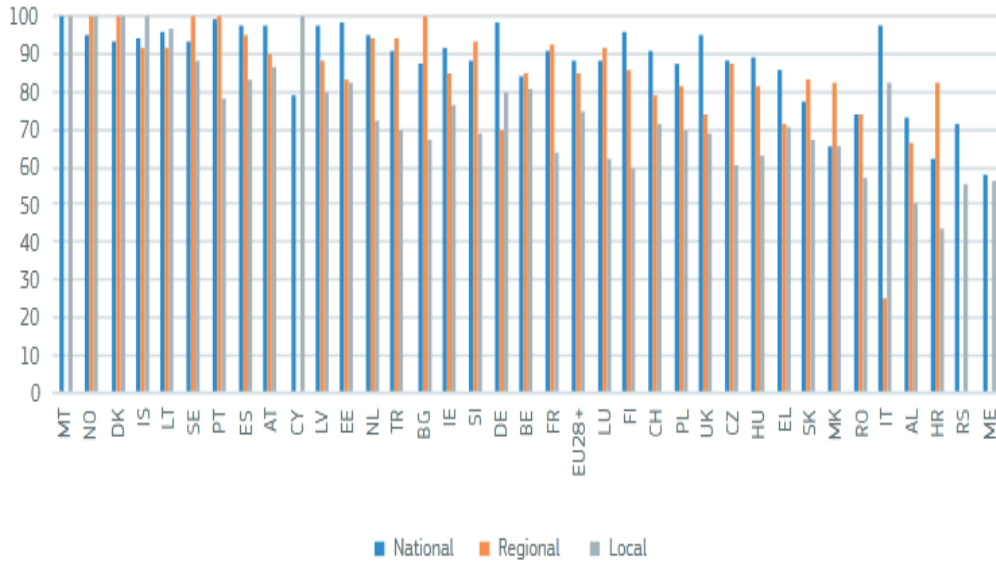
Tablo 10: 2019 Yılı AB E-Devlet Gelişmişlik Endeksi Raporuna Göre Türkiye'nin Sıralamaları

Gösterge	2017 Puan	2017	2018 Puan	2018	2019 Puan	2019
	TR/AB Ort.	Sıra	TR/AB Ort.	Sıra	TR/AB Ort.	Sıra
Kullanıcı Odaklılık	77/80	23	85/82	19	88/85	18
Şeffaflık	44/59	27	56/59	19	60/62	22
Sınır Ötesi İşlemler (Vatandaş)	69/61	14	35/48	25	35/48	25
Sınır Ötesi İşlemler (Özel Sektör)	8/63	36	18/61	36	25/63	34
Anahtar Uygulamalar	36/52	23	55/54	17	67/58	14

Kaynak: Avrupa Komisyonu, E-Devlet Kıyaslama Raporu, <http://www.egovturkey.com/2019-ab-e-devlet-kiyaslama-raporu-incelemesi-23102019>, Erişim Tarihi: 23.06.2020.

Türkiye ayrıca AB ülkeleri arasında e-devletin çevrimiçi erişilebilirlik oranları sıralamasında üst sıralarda yer almaktadır. Araştırma sonuçları şekil 8'de yer almaktadır.

Şekil 8: Türkiye’de ve Diğer AB Ülkelerinde E-Devletin Çevrimiçi Erişilebilirlik Oranları (Ulusal, Bölgesel ve Yerel)

Kaynak: Avrupa Komisyonu, E-Devlet Kıyaslama Raporu, <http://www.egovturkey.com/2019-ab-e-devlet-kiyaslama-raporu-incelemesi-23102019>, Erişim Tarihi: 23.06.2020.

Bir başka araştırmaya göre; Birleşmiş Milletler’in 2018 yılında yayınlamış olduğu e-devlet gelişmişlik raporunda ise Türkiye’nin dünya devletleri arasında e-devlet gelişmişlik düzeyinde 53.sırada olduğu görülmüştür.

Tablo 11: Türkiye’nin Dünya Devletleri Arasında 2018 Yılında E-Devlet’in Gelişmişlik Seviyesine Göre Sıralaması

Sıralama	Ülke	E-Devlet Gelişmişlik İndeksi Seviyesi	E-Devlet Gelişmişlik İndeksi Oranı
152	Suriye	Orta Seviye	0.3459
131	Tacikistan	Orta Seviye	0.4220
73	Tayland	Yüksek Seviye	0.6543
80	Tunus	Yüksek Seviye	0.6254
53	Türkiye	Yüksek Seviye	0.7112
147	Türkmenistan	Orta Seviye	0.3652
82	Ukrayna	Yüksek Seviye	0.6165

Kaynak: Birleşmiş Milletler, E-Devlet Gelişmişlik İndeksi Raporu, <http://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2018>, Erişim Tarihi: 05.12.2018.

Türkiye’de Kütüphanecilik alanında e-devlet içerisinde Cumhurbaşkanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü’nün hizmetleri bulunmaktadır. Bu hizmetler arasında kütüphane üyelik işlemleri, katalog tarama işlemleri gibi bireylerin kütüphane hizmetlerini kolaylaştıracak etkenler bulunmaktadır. Kütüphanecilik alanında yaşanan gelişmelerle birlikte e-devlet içerisinde yeni hizmetlerin sunulacağı da düşünülmektedir. Aşağıdaki tabloda e-devlet içerisinde kütüphanelerle ilgili erişilebilecek hizmetler bulunmaktadır:

Cumhurbaşkanlığı/ Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi Üyelik Oluşturma/Güncelleme

Cumhurbaşkanlığı/ Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi Hızlı Giriş Kartı

Kültür ve Turizm Bakanlığı/ Halk Kütüphaneleri İletişim Bilgileri

Kültür ve Turizm Bakanlığı/ Halk Kütüphanelerinde Katalog Tarama

Kültür ve Turizm Bakanlığı/ Halk Kütüphanelerinden Ödünç Alınan/ İade Edilen Materyalleri Sorgulama

Kültür ve Turizm Bakanlığı/ Halk Kütüphanelerine e-Üyelik/Bilgi Güncelleme

Kültür ve Turizm Bakanlığı/ Kütüphane Güncelleme

Kültür ve Turizm Bakanlığı/ Milli Kütüphane Üyelik Başvurusu

Kültür ve Turizm Bakanlığı/ Milli Kütüphane Fotokopi Hizmeti

Kültür ve Turizm Bakanlığı/ Milli Kütüphane Görme Engelliler İçin Sesli Kitapların Postayla Gönderim Talebi

Kültür ve Turizm Bakanlığı/ Milli Kütüphane Kitap Ayırtma Talebi

Kültür ve Turizm Bakanlığı/ Konuşan Kitaplık

Kültür ve Turizm Bakanlığı/ Halk Kütüphanelerinde e-Kitap Hizmeti

Kültür ve Turizm Bakanlığı/ Sesli Kitap

Kültür ve Turizm Bakanlığı/ e- Kitap

Diyanet İşleri Başkanlığı/ Diyanet Kütüphane

Vakıflar Genel Müdürlüğü/ Vakıflar Genel Müdürlüğü Kütüphaneleri
Katalog Tarama

Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü/ OPAC Katalog Tarama

Tarım ve Orman Bakanlığı/ Tarım ve Orman Bakanlığı Merkez Kütüphanesi
Katalog Tarama Hizmeti

Kaynak: <http://www.turkiye.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 02. 07. 2020.

2.3.6 Dijital Kütüphanelerin Gelişmişlik Düzeyleri

“Yayıncılık ve kütüphanecilik alanlarında gelişen dijital teknolojilerle birlikte; bilgilerin dijital ortamlarda üretilmesi, depolanması ve paylaşılması birtakım yeni oluşumların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Yayınevleri elektronik kaynak üretme konusu ile ilgilenmeye başlamış, kütüphaneler ise kullanıcılarına elektronik kaynak sunabilme çabası içine girmiştir. Aynı zamanda kütüphaneler dermelerinde bulunan ve telif hakkı sorunu olmayan eserleri dijital ortamlara aktararak kullanıcılarına iletmeye çalışmıştır. Bilgiye erişimde dijital olanakların kolaylıklar sunması, bilgiyi daha kolay saklayabilmesi ve paylaşabilmesi, ekonomik olması ve çok sayıda kişiye aynı anda ulaşım imkanı tanınması gibi etkenler dijital kütüphanelerin ortaya çıkmasına yol açmıştır” (Küçük, Soydal, 2003: 121-122).

“Dijital kültür; bilgi ve iletişim alanındaki entelektüel teknolojilerin etkilerini anlatan kapsayıcı bir terimdir. Dijital kültür sayesinde bilgi, enerjiye dönüşmekte ve bilginin spektrumu düşey düzlemde genişmekte/genişlemektedir. Bu bağlamda dijital kütüphane, yeni bir ortamın yeni bir yaşam alanı olarak belirmektedir. Özde, dijital kütüphane; bilgi odaklı, entelektüel teknoloji destekli, dijital platforma sahip, dijital formatta yer alan, bağlantılık sayesinde bilgi kaynaklarını ve araçlarını ilişki/iletişim/işbirliği içinde birleştiren ve işleten ayrıca zaman ve uzam bağımsızlığında dijital kültürün dinamik yüzüdür” (Yalçınkaya, 2016: 595).

“Dijital kütüphanelerin ortaya çıkmasındaki en önemli sebeplerden biri geleneksel kütüphanecilik anlayışına göre dijital kütüphanelerdeki bilgi yayılmasının daha iyi olabileceği konusundaki düşüncedir. Geleneksel kütüphaneler bilgiye erişim açısından mükemmel değildirler. Dijital teknolojiler bireylerin hem iletişim kanallarını hem de bilgiye erişim kanallarını değiştirerek dijital kütüphanelere olan ilginin artmasına yol açmıştır (Küçük, Soydal, 2003: 123).

‘Öztemiz’, bilginin dijital ortama aktarılarak bireylere açık erişim imkanı ile sunulmasının gerekliliğini şöyle belirtmiştir:

“Bilgiye zaman, donanım, mekân, ücret gibi sınırlamalardan bağımsız, erişim, çağın kültürel bellek kurumları için gerektirdiği hizmet anlayışının en temel karakteristikleri arasında yer almaktadır. Bu anlayışın gerçekleştirilmesi, kültürel bellek kurumlarının dijital kapılarını aralamaları ve web ortamında görünürlüklerini artırmaları ile olanaklı hale gelmektedir. Anılan koşullar, kültürel bellek kurumları için açık erişimin sunduğu çözümsel yaklaşımları ön plana çıkarmaktadır” (Öztemiz, 2017: 11).

“Teknolojinin gelişmesiyle birlikte mobil cihaz ve sosyal medya kullanımı artmakta ve insanların sanal ortamda geçirdikleri süre önemli ölçüde artmaktadır. Artan insan sayısı 'bağlandıkça' ve teknoloji günlük yaşamın her alanında yaygınlaşmaya devam ettikçe, insanların bilgi bulma biçimleri değişmeye devam etmektedir. Teknolojideki ilerlemeler, kütüphaneye ve kaynaklarına daha fazla kullanım kolaylığı ve erişim sağlayan öz hizmet kütüphane uygulamaları, sosyal medya kanallarının kullanımı ve daha fazla topluluk katılımı için yollar ile gelişmiş hizmetler için kütüphaneler için birçok fırsat sunmuştur” (Nicholson, 2017: 6). Bu fırsatların temelini dijital kütüphaneler oluşturmaktadır. “Dijital kütüphanelerde, kitle kaynak kullanımı, gönüllü internet kullanıcılarının yardımı ile finansal ve insani araçların yokluğunda üstlenilmesi imkansız olan görevleri tamamlamayı mümkün kılmaktadır”(Andro, 2018: 5). Bunun en iyi örneklerinden biri ise Vikipedi olarak gösterilebilir.

Günümüzde geleneksel kütüphaneler, telif hakkı sorunu olmayan materyallerini dijital ortama aktararak ve birtakım veri tabanlarına üyeliklerde bulunarak dijital kütüphanecilikten kullanıcıların faydalanmasını sağlamaktadır. Ulusal ve uluslararası kuruluşların arşivlerinin kullanıcılara elektronik ortamda sunması yine dijital kütüphanecilik örneği olarak gösterilebilir. TÜBİTAK, ULAKBİM çatısı altında hizmet sunan Dergi Park makale arama ve YÖK Başkanlığı, Ulusal Tez Merkezi ise tez çalışmalarını barındıran Türkiye'nin önemli dijital kütüphanelerindedir. Dijital kitap ve dergilere erişim imkânı sağlayan özel ve kamu kuruluşlarına ait internet siteleri de dijital kütüphanelere örnek olarak gösterilebilir. Google'un 2002 yılından itibaren servise açtığı Google Books (Google Kitaplar) özel bir dijital kütüphane temsili olarak gösterilebilir.

Dünyanın bir çok ülkesinde dijital kütüphanecilikle ilgili yeni projeler üretilmekte olup, bilgi toplumu açısından bireylerin bu imkânlardan yeterince faydalanabilmesi, bilgiye hızlı ve kolay erişebilme yönünden ve ayrıca bireylerin kendilerini yetiştirebilmeleri açısından önem teşkil ettiği görülmektedir.

Türkiye'de ve dünyanın diğer ülkelerinde son yıllarda dijital kütüphanecilikle ilgili önemli çalışmalarda bulunulmuştur. Özellikle Türkiye'de Bilgi ve Belge Yönetimi alanında yaşanan gelişmelerin etkisiyle de bir çok devlet ve vakıf üniversiteleri dijital kütüphanecilik alanında büyük ilerlemeler sağlamışlardır ve önemli projelerde bulunmuşlardır. Kütüphaneler e-kitap arşivi, yazma ve nadir eserler, kartpostallar, haritalar, tarihi belgeler, süreli yayınlar, dergiler, gazeteler vb. gibi birçok kaynağı dijital ortam ile kullanıcılarını sunmuşlardır. Aşağıdaki tablo Türkiye ve Dünyadan dijital kütüphane örneklerinden bazılarını belirtmektedir:

Tablo 12: Türkiye’den ve Dünyadan Dijital Kütüphane Örnekleri

ÜLKE	KAYNAK	İÇERİK	İNTERNET ERIŞİM
Türkiye	İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi	1928-1942 yılları arasında yayımlanmış 55 yerel ve ulusal gazete, 18 bin 422 cilt gazete	http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/GAZETE/
Türkiye	Marmara Üniversitesi Kütüphanesi	Nadir eserler, e-kitap arşivi	https://katalog.marmara.edu.tr/yordambt/yordam.php
Türkiye	İsam Kütüphanesi	E-kitap arşivi, dijital belge koleksiyonları	http://ktp.isam.org.tr/
Türkiye	Halk Kütüphaneleri	E-kitap arşivi (17 bin üzeri)	http://koha.ekutuphane.gov.tr
Türkiye	İBB Atatürk Kitaplığı	E-kitap, yazma eserler, nadir eserler, kartpostallar, haritalar vb.	http://ataturkkitapligi.ibb.gov.tr
Türkiye	Koç Üniversitesi Kütüphanesi	E-kitap, yazma eserler	http://cdm21054.contentdm.oclc.org/cdm/
Türkiye	Salt Araştırma Kütüphanesi	E-kitap, görsel belgeler	http://saltresearch.org
Türkiye	Ankara Üniversitesi Açık Erişim Sistemi	Gazeteler, tezler, makaleler, raporlar vb...	http://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/
Türkiye	Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi	Fotoğraflar, mektuplar, diğer belgeler vb.	http://digitalarchive.boun.edu.tr/
Türkiye	IRCICA Farabi Dijital Kütüphanesi	E-kitap, tarihi belgeler, süreli yayınlar	http://elibrary.ircica.org/
Türkiye	TBMM Kütüphanesi Açık Erişim Sistemi	Yazılı ve görsel belgeler	https://acikerisim.tbmm.gov.tr/

ABD Kongre Kütüphanesi -Unesco İşbirliği	Dünya Dijital Kütüphanesi	Dünya genelinde birçok ülkenin kütüphanelerinden materyaller	https://www.wdl.org/en/
ABD	ABD Kongre Kütüphanesi Dijital Arşivi	E-kitap, birçok belge	http://www.loc.gov/
-	Uluslararası Dijital Çocuk Kütüphanesi	Farklı dillerde 5 bine yakın çocuk kitabı	http://en.childrenslibrary.org/
-	Open Library	20 milyondan fazla kitap	http://openlibrary.org/
Fransa	Fransa Milli Kütüphanesi Dijital Arşivi	5 milyondan fazla dijital belge	http://gallica.bnf.fr/accueil/fr/content/accueil-fr?mode=desktop
ABD	New York Devlet Kütüphanesi	E-kitap, süreli yayım, belgeler vb.	http://digitalcollections.nypl.org/
-	Internet Archive	Dünyanın birçok kütüphanesinden e-kitaplar	http://archive.org/
-	Hathi Trust Dijital Kütüphanesi	Dünyanın birçok üniversite kütüphanesinden e-kitaplar	http://www.hathitrust.org/
Avrupa Birliği	Avrupa Dijital Eserler Platformu	50 milyondan fazla çeşitli belge	http://www.europeana.eu/en
-	Doğu Kütüphaneleri	Orta doğu bölgesinin tarih, coğrafya ve kültürüyle ilgili çeşitli belgeler	http://heritage.bnf.fr/bibliothèques/orient/en

Kaynak: <http://www.d tarih.com/turkiye-ekitap-arsivleri-dijital-kutuphaneler/>, Erişim Tarihi: 27.06.2020.

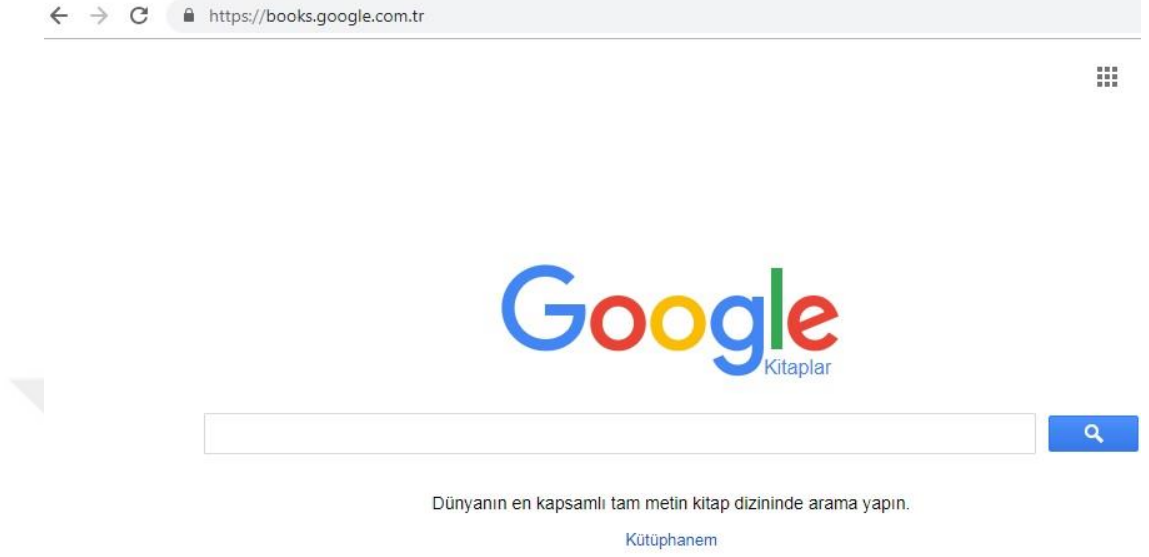
Dijital kütüphanecilik üzerinde hem Türkiye’de hem de dünyada çeşitli projeler üretilmeye devam etmektedir. Bu durum aynı zamanda açık erişim sisteminin bireylerin bilgiye ulaşma hususunda ne kadar önemli olduğunu da göstermektedir. Resim 1 ve resim 2 de dijital kütüphanelere örnek olarak Gutenberg Projesi ve Google Kitaplar yer almaktadır.

Resim 1: Bir Dijital Kütüphane Projesi Örneği Olarak Gutenberg Projesi

Kaynak: <http://www.gutenberg.org>, Erişim Tarihi: 07.12.2018.

Resim 2: Bir Dijital Kütüphane Örneği Olarak Google Kitaplar

Kaynak: <http://books.google.com.tr>, Erişim Tarihi: 08.12.2018.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİJİTAL KÜLTÜRÜN OKUMA ALIŞKANLIĞINA ETKİSİ

3.1 OKUMA VE OKUMA ALIŞKANLIĞI

“Bilgi, insanlığın ilk dönemlerinden bu yana, toplumların yeme, içme, barınma gibi temel ihtiyaçlarında birisi olmuştur. Zamanla üretiminde büyük bir artış görülen bilgi insanlar için büyük bir güç unsuru haline gelmiştir. Ayrıca bilgi, bireylerin gelişmesini ve doğaya hâkim olmasını sağlamış, bu da insanların sürekli bilgiye ihtiyaç duyması ve bu doğrultuda bilgi arama davranışı göstermesine neden olmuştur” (Yılmaz, Köse, Korkut, 2009: 24).

Bilgiye erişebilmenin yolu ise alanında uzman kişilerin daha önceki gözlemlerini, deneyimlerini, bilgilerini yazıya dökerek diğer kuşaklara aktarması ile oluşan kitap ve dergi gibi materyallerden geçmektedir. Günümüzde bilgiye erişim çeşitli kitle iletişim araçları vasıtasıyla edinilebiliyor olsa da geçmişten bugüne bilgi sahibi olma yolunda basılı materyallerin öneminde bir değişikliğin görülmemesi ise dikkat çekici bir unsurdur. Okumak sayesinde bireyler istedikleri alanda istedikleri konuda bilgi sahibi olabilmektedirler. Bilgi sahibi bireylerin ise farkındalık güçlerinin yüksek ve benlik duygusunun güçlü olması, bireysel ve toplumsal açıdan yaşamını kolaylaştırabilmesi yönüyle çok önemlidir. Bu nedenle bireylerin kendilerini yetiştirebilmesi ve geliştirebilmesi için çok okuyup, çok öğrenmesi yaşamımız açısından mühim bir husustur.

“Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki yaşanan hızlı ilerlemelerin sonucunda yaşadığımız dönem bilgi çağı olarak adlandırılmıştır. Bilgi çağında bilgiler sürekli yenilenmektedir ve değişime uğramaktadır. Eğitim kurumları bu sebeple bilgi çağında insanların ihtiyaçlarını tek başlarına karşılayamayacak duruma gelmişlerdir. Bu nedenle eğitim öğretim süreci içerisine yeni bir kavram kazandırılmıştır. Bu kavramın adı yaşam boyu öğrenme becerisidir. Bireylerin yaşam boyu öğrenebilme

becerilerini kazanabilmeleri için okuma alışkanlığına sahip olmalarının gerekliliği önemlidir. Okuma alışkanlığı, bir insanın hayatı boyunca kendini geliştirerek yeni bilgiler öğrenmesi açısından en temel etkidir” (Odabaş, Odabaş, Polat, 2008: 432).

Yaşam boyu öğrenme becerisine sahip bireyler hayatlarının ilerleyen dönemlerinde her geçen gün bilgi birikimlerini arttırarak geçmişlerine göre daha çok bilen konumuna gelmektedirler. Bireylerin hangi yaşta olursa olsun, bilgi kapasitelerini gitgide artırması, bildiklerini bir sonraki kuşağa aktarabilmesi, bir sonraki kuşakların bireysel ve toplumsal gelişimi açısından mühim bir olgudur. Bu açıdan okuma alışkanlığına sahip olmak öğrenmenin yaşam boyu sürdürülebilmesi ve bilgi birikiminin sürekli artış halinde olması için temel gereksinimdir denilebilir.

“Okuma bireyin içinde bulunduğu dünyayı ve bireyleri tanıtan, dünyasını zenginleştiren; kişisel ve toplumsal kimliğini kazanmasında etkili olan bir dil becerisidir ve öğrenildiği andan itibaren yaşamının sonuna kadar bireye gereklidir. Okuma, toplumların medeniyet içindeki yerlerini belirleyen bir özelliktir” (Şahin, 2010: 1450).

“Okumak bireylerin düşünce dünyalarını ilerletirken eleştirel ve analitik düşünme becerilerini de geliştirir. Okuyan bireylerin, okumayan bireylere göre davranış biçimleri bile farklıdır. İnsanlar hayatları boyunca okuyarak kendilerini geliştirebilmeleri için çaba sarf etmelidirler” (Ungan, 2008: 229).

“Yaşadığımız çağ, hem bilgi çağı aynı zamanda tüketim çağıdır. Bu çağda kendini yetiştirmiş insan gücüne fazlasıyla ihtiyaç vardır. Bireylerin kendilerini geliştirebilmesi sadece iş hayatı üzerindeki çalışmaları olarak düşünülmemelidir. Günümüzde insanların çağdaş dünyaya ayak uydurabilmeleri için donanımlı bireyler olmalarının gerekliliğinin önemi büyüktür. Okumak edimi; bireylerin düşünce dünyalarını geliştirdiği için kişilerin yorumlama gücünü de artırarak okuduğunu anlayabilen, üretebilen ve tartışabilen bir yapıya bürünmelerini sağlayabilmektedir”

(Dilidüzgün, 1999: 274). Bu durum aynı zamanda yaşam boyu öğrenmenin de oluşmasını sağlayacaktır.

Okumanın süreklilik haline gelebilmesi için bireylerin okuduklarını anlayabilmeleri gerekmektedir. Bireylerin okuduklarını anlayabilmeleri ise okuyacakları metinlerle yakından ilişkilidir. Kişiler öncelikli olarak ilgi ve yeteneklerine özgü yayınları okumakla başlayabilirler. İlgilerine göre okunan yayınlar okumanın sevilmesi, anlamlandırılabilmesi ve öğrenilebilmesi ile doğru orantılıdır. Okuma alışkanlığı ilk başta bu şekilde bireylere kazandırılabilir. Bireylerin ilgilerine göre yayınları okuması okuyacakları metinlerde ön bilgi sahibi olduklarının bir kanıtıdır. Okumanın anlam kurma süreci ve ön bilgi ile olan ilişkisini ‘Akyol’ şu ifadelerle açıklamaktadır:

“Okuma, yazılı ve yazısız kaynaklar, okuyucu ve çevrenin karşılıklı etkileşimi sonucu oluşan anlam kurma sürecidir. Okumadan amaç anlam inşa etmektir. Hedefleme anlamın oluşması, okuyucunun yazılı sözcük ve sembolü tanınmasıyla mümkündür. Tanıma ise anlam kurma sürecini oluşturur. Okunulan metinde anlamın kurulması ise ön bilgilere bağlıdır. Ön bilgiler ise okuyucunun seviyesine göre değişir yani okuma mutlaka stratejik olmalıdır. Okuma akıcı olmalıdır. Akıcı olmanın temelinde sözcük ayırt etme yeteneği yatar. Sözcük ayırt etme, sözcük tanımayı, kapsar. Amaç okuyucunun kendisini yazılı materyalin seviyesine ve amaçlara göre ayarlayabilmesidir. Okuyucunun kendini, okuduğuna verebilmesi güdülemesi gerekir. Güdüleme okumanın devamını sağlar ve böylece de okuma gelişir” (Akyol, 1997: 26-29).

Okuma alışkanlığı ve okur tipleri ile ilgili çeşitli zamanlarda çeşitli araştırmacılar farklı araştırmalar yapmışlardır. Bu alanda çalışmalar yapan ‘Bamberger’, okuma malzemelerinin özelliğini göz önüne alarak dört tip okur belirlemiştir:

“1-Romantik tip: Genellikle 9-11 yaş arası çocuklarda sık görülür. Daha çok büyüleyici eserler okurlar. Bu eserlerin edebi yönü olmamakla birlikte tür olarak hikaye olması göze çarpmaktadır.

2-Gerçekçi tip: Çoğunlukla realist eserleri tercih ederler. Fantastik eserleri, hayal ürünü olan macera eserlerini ve masalları sevmezler.

3-Entelektüel tip: Bilgi verici eserleri severler. Eserlerin neden sonuç ilişkisine dayanması önemlidir. Açıklayıcılık faktörü aranır. Erken yaşta öğrenmek isterler. Edebi olmayan eserleri tercih edip, hikaye okuyacak olsalar bile uygulamada getireceği yararları göz önünde bulundururlar.

4-Estetik tip: Özellikle şiiirlerden hoşlanırlar. Şiiirlerin içerisinde geçen kafiye ve ritimlerden etkilenirler. Her yaş grubunda bulunabilir. Kitapların hoşlarına giden bölümlerini not ederler” (Bamberger, 1990: 19).

3.2 TEKNOLOJİ VE OKUMA ALIŞKANLIĞI

“Okuma alışkanlığı, bir kişinin ne kadar okuduğu, ne sıklıkta okuduğu, ne zaman okuduğu ve ne okuduğu ifade etmektedir. Okuma; kitapları, basılı makaleleri ve elektronik materyalleri içeren bir alışkanlık olarak özetlenebilir. Her materyalin okuma alışkanlığına olan etkisi birbirinden farklıdır” (Rosli, Razali, Zamil, Noor, Baharuddin, 2017: 791).

Günümüzde bireyler okuma eylemini teknoloji sayesinde elektronik ortamlara aktarılabilen basılı yayınları e-kitap okuyucu, tablet, bilgisayar aracılığıyla da gerçekleştirebilmektedir. Bir kitabın veya bir derginin vb. ister basılı ortamdan olsun ister elektronik ortamdan olsun okunması, her iki durumda da okuma fiilinin gerçekleştirilmiş olmasını sağlar. Günümüzde teknolojik gelişmelerle birlikte elektronik kitap okuyucular sayesinde yüzlerce kitabı yanımızda taşıyabilmekteyiz. Basılı materyallerin elektronik materyallere göre avantajlarının ve dezavantajlarının olmasının yanı sıra günümüzde koşullara göre her iki materyalin avantajlarından faydalanabilmek, iyi bir okur olabilmek için önemli bir husus teşkil etmektedir. Elektronik materyallerin basılı materyallere göre avantajları ve dezavantajları ise şu şekilde belirtilebilir:

“Basılı Materyaller

1. Okuma yeteneği gerekmektedir.
2. Genellikle bireyseldir.
3. Yavaş kullanılır.
4. Azar azar kullanılır.
5. Tekrar okunabilip denetlenebilir.
6. Üretimi ucuzdur.
7. Tüketici için pahalıdır.
8. Farklı perspektifteki gruplar için yapılmıştır.

Elektronik Materyaller

1. Herhangi bir eğitim ihtiyacı gerekmemektedir.
2. Çabuk yayılır.
3. Büyük boyutta kullanılır.
4. Genellikle bireysel değil toplumsal temellidir.
5. Genellikle ikinci gözleme ihtiyaç duymaz.
6. Üretimi pahalıdır.
7. Tüketici için ucuzdur.
8. “Çoğunluğun kullanımı için yapılmıştır” (Baldini, 2000: 92-93).

“Basılı yayınlarda matbaada basımı gerçekleştirilen herhangi bir yayın türündeki hataları düzeltmenin bir yolu yoktur. Fakat dijital yayıncılıkta bu durum problem olarak görülmez çünkü internet üzerinden sunulan yayınlarda yapılan herhangi bir hatada anında müdahale edebilme imkânı vardır” (Sivrikaya, 2009: 37).

Elektronik materyallerle ilgili bir diğerk husus bilginin saklanması ve güvenliğıyle ilgilidir. “Sözlü kültürde bilgiyi kaybetme korkusu, bilen insanı kaybetme ve zihinsel hastalığa bağılyken, yazılı kültürde kitapların ortadan kalkması ya da yakılmasıdır. Tarihte bazı dönemlerde görülen kütüphanelerin yakılması bu kaygının en önemli sebebidir. Bunlara karşın dijital kültür çağında ise tek tıkla bütün verileri kaybetme, geri alınamayan işlemler yapma, sisteme ve ağı virüs bulaşması korkusu duyulmaktadır. Buna çözüm olarak, sanal ağlarda yapay bellekler geliştirilmiştir. Ancak onlarla ilgili sorun yaşanmayacağıının bir garantisi de yoktur. Nihayetinde bilgi dijital bir veridir ve her an ortadan kalkma tehlikesi mevcuttur” (Küçükkalkan, Öztürk, Tağı, 2018: 35). Bu da elektronik yayınların basılı yayınlara göre dezavantajlarından birisidir.

“En son geliştirilen cihazların birçoğı, geleneksel olarak yalnızca bir format için tasarlanmış bir dizi dijital olarak üretilmiş içeriğe erişebilir ve bunları depolayabilir düzeydedir. Örneğın, bir televizyon programı artık bir tablette veya bir akıllı telefonda aynı bir televizyondaki gibi görüntülenebilir. Dijital içeriğın çoğalmasıyla, cihazlarımız bilgi kaynaklarının ve hizmetlerinin yakınsamasını mümkün kılmaktadır. Örneğın, bir tablet dijital olarak üretilen radyo ve televizyon programlarına, filmlere, derslere, kurslara, dijital depolara, gazetelere ve dergi içeriğine erişebilir. Bu mobil cihazların faydası açık olsa da, yeni, rakip teknolojilere ek olarak sürekli güncellenmeleri ve değıştirilmeleri, sürekli değışen bu cihazları barındırmak için bilgi kaynaklarını organize etmeye ve yaymaya çalışan kütüphaneler gibi kurumlar için zorluklar yaratmaktadır” (Rubin, 2017: 3). Bu nedenle kütüphanelerde içeriklerini dijital ortama taşımaya başlamışlardır. Günümüzde geleneksel kütüphaneciliğın yanı sıra dijital kütüphanecilik kavramı da ortaya çıkmıştır. Dijital kütüphanecilik ile birlikte okuyucular milyonlarca belgeye bilgisayarından çevrimiçi yollarla erişebilmekte ve bu belgelerdeki bilgileri kullanabilmektedirler.

“Dijital kütüphaneler; geleneksel kütüphanecilik anlayışına teknoloji faktörünün de girmesiyle birlikte bilgiye erişim hususunda daha hızlı ve pratik

olabilme nedeniyle ortaya çıkmıştır. Kütüphane yöneticileri, dijital kütüphanelerin alt yapısını gerçekleştirebilme kapasitesine sahip olmalı ve kullanıcıların ihtiyaçlarına yanıt verebilecekleri düzeyde olmalıdırlar. İnternet teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte küçük kütüphaneler bile küresel bir kütüphanenin bir parçası haline gelebilmektedirler. Süreli yayınların okurlara daha hızlı ulaşabilmesi, veritabanlarının kullanıcılara sağlam temelli hizmetler verebilmesi, yayınların okuyuculara hızlı bir şekilde ulaşabilmesi dijital kütüphanelerin getirdiği avantajlardandır. Aynı zamanda geleneksel kütüphaneciliğe göre depolama maliyetlerinin düşmesi de dijital kütüphaneciliğin avantajlarından sayılabilir” (Uçan, 2010: 20).

Teknolojinin okuma alışkanlığını etkilemesi bakımından olumlu ve olumsuz yönleri bulunmaktadır. İyi bir okur teknolojinin pozitif yönlerini kullanmalı negatif yönlerinden ise mümkün olduğunca az etkilenmeye çalışmalıdır. Bireyler interneti kullanarak bilgi birikimlerinin artmasını sağlayabilecekleri gibi internetin eğlence dünyasına kendilerini fazla kaptırarak okumaya zaman bulamama durumuyla da karşı karşıya kalabilmektedirler. Kısacası internet bağımlısı olabilmektedirler. Ögel, İnternet bağımlılığının belirtilerini şu şekilde sıralamıştır:

- “1. Tolerans gelişimi
2. Yoksunluk
3. Başarısız bırakma girişimleri
4. Zarar görmesine rağmen kullanmaya devam etme
5. Tasarladığından fazla kullanmak, kontrol edememek
6. Sorumluluk ve yükümlülüklerini yerine getirememe
7. Zaman harcama
8. Psiko-sosyal işlevlerde bozulma” (Ögel, 2012: 108-113).

Çocuklar ve okuma alışkanlığı üzerinde yapılan bir araştırmada teknolojinin doğru kullanımıyla ilgili şöyle bir sonuca varılmıştır:

“Bütün teknolojik yenilikler gibi bilgisayarlar da çocukların üzerinde olumlu ve olumsuz etkiler bırakmaktadır. Bu etkiler zihinsel, bedensel ve toplumsal yönlüdür. Bilgisayarda geçirilen süre ve bilgisayarların hangi amaçlarla kullanıldığı etkinin olumlu veya olumsuz olacağını belirler. Ailelerinde bu konuyla ilgili yaklaşımları da etki açısından önemlidir” (Aksaçlıoğlu, Yılmaz, 2007: 11).

Ülkemizin gençlerinin teknoloji ile fazla vakit harcamamaları konusunda farkındalık kazanmalarını sağlamak amacıyla çeşitli ulusal projelerin düzenlenmesi gerekmektedir. Ayrıca eğitimcilerin gençlerimizi uyarıp bu konuya çok hassasiyet göstermelerini sağlamaları da yine önemli bir husustur. Bu bağlamda ilkokul, ortaokul ve lise öğretmenlerine de çok önemli görevler düşmektedir ve öğretmenlerimizin de bu konuda bilinçlendirilmesinin önemi büyüktür.

Teknolojinin okuma alışkanlığına olumsuz etkilerinin incelendiği bir diğer çalışmada ise ‘Aksaçlıoğlu’ ve ‘Yılmaz’ şöyle belirtmişlerdir:

“Okumaya az zaman ayırmanın sebeplerinden biri de televizyon ve bilgisayar gibi teknolojik cihazlardır. Araştırmaların genelinde çocukların kitap okumaya, resim veya müzik aktivitelerine ayırdıkları zaman; televizyon izledikleri zamandan azdır. Sosyo-ekonomik düzeyleri zayıf olan çocukların ise daha fazla televizyon izledikleri yine yapılan araştırmalarda çıkan sonuçlardandır. Bilgisayarlar eğitim açısından kullanıldığında öğrenme konusunda çok önemli iken, bu amaçla kullanılmadığında ise bireylerin okuma alışkanlığını engelleyen bir unsur haline dönüşebilmektedir. Kitap okuma davranışı, çocukların dil ve düşünce gelişimlerini ilerletirken, özellikle bilgisayar oyunları çocukları olumsuz olarak etkileyebilmektedir. Bilgisayar üzerinden kompozisyon yazan çocuklar, yazacağı cümlelerin otomatik olarak bilgisayar tarafından düzeltilceğini göreceği için, yaratıcı yazı ve dilbilgisi becerileri açısından zayıf kalırlar. Sonuç olarak; bilgisayar, televizyon gibi cihazlar, çok kullanıldığında çocukların kitap okumalarına ayıracakları zamanı bayağı kısması nedeniyle çocukları olumsuz açıdan etkilemektedirler” (Aksaçlıoğlu, Yılmaz, 2007: 11-12).

Günümüzde özellikle bilgisayarların işlevlerini kısmen yerine getirebilen internet bağlantılı cep telefonlarının yaygınlaşması ile birlikte birçok sosyal medya uygulamaları ortaya çıkmıştır. Sosyal medyada tıpkı internet gibi doğru kullanıldığında bilgi edinme yönünün olduğu gibi eğlence yönüne bireyleri çok fazla kaptırarak, bireylerin zamanlarının çoğunu bu uygulamalarla geçirebilmelerine yol açabilmektedir. Bu nedenle günümüzde internet bağımlılığı kavramına ek olarak sosyal medya bağımlılığı kavramı da girmiştir.

Akyazı ve Tutgun Ünal'ın 2013 yılında 353 İletişim Fakültesi öğrencisiyle yürüttüğü bir çalışmada:

“Devlet üniversitesinde okuyan öğrenciler %47,2 oranında günde 1-3 saat arası sosyal ağ sitelerine bağlanmaktadır. %30,7'lik bir kısım 1 saatten az; %14,7'lik bir kısım ise 3-5 saat arası sosyal ağlara bağlanmaktadır. %5,5'lik bir oran ise sosyal ağlara günde 5 saatten fazla bağlandıklarını söylemektedir. Vakıf üniversitelerinde de durum farklı değildir. %38,4 (1-3 saat); %35,3 (1 saatten az); %16,8 (3-5 saat arası) sosyal ağlara bağlanmaktadır. %6,8 ise sosyal ağlara günde 5 saatten fazla zaman ayırmaktadırlar” (Akyazı, Ünal, 2013: 1-24).

Solmaz, Tekin, Herzem ve Demir'in çalışması ise Akyazı, Ünal'ın çalışmasına benzer bir şekilde üniversite öğrencilerinin sosyal ağları kullanma sıklığının yüksekliğini vurgulamaktadır.

Tablo 13: Sosyal Medya Kullanım Sıklığı ve Katılımcıların Sosyal Ağlarda Harcadıkları Zaman

Kullanma Sıklığı	Frekans	Yüzde	Harcanan Zaman	Frekans	Yüzde
Geçersiz	3	0,6	Geçersiz	1	0,2
Her gün	346	69,2	1 saatten az	139	27,8
Haftada 3-4 gün	129	25,8	1-3 saat	252	50,4
Ayda 1-2 gün	16	3,2	4-6 saat	77	15,4
2-3 ayda bir	6	1,2			
Toplam	500	100,0			

Kaynak: Solmaz, Tekin, Herzem, Demir, 2013:27.

Dijital kültür öğelerinin yanlış ve fazladan kullanımı sonucunda ortaya çıkabilecek teknoloji bağımlılığı doğrudan okuma alışkanlığına etki etmektedir. Dijital kültür ve okuma alışkanlığı arasındaki bağlantı, dijital kültür öğelerinin doğru ve yerinde kullanımı ile doğru orantılıdır sonucuna varılabilir.

3.3 OKURYAZARLIK VE TÜRLERİ

İnsan, henüz çocukluk evresindeyken okuma yazma bilmediği dönemlerde çevrelerindeki yazıları sadece simgesel boyutta görmektedir. Bu durum yazının içeriğini kavrayamamalarına neden olmaktadır. Okuma edimi sayesinde bireyler çevreleriyle etkileşim içerisine girmeye ve yaşamlarını kolaylaştırmaya başlarlar. Yazma becerisi ile de duygu ve düşüncelerin konuşmanın dışında farklı bir yöntem ile ifade edebilmesinin yoluna erişilir. Aynı zamanda yazma becerisi, tıpkı okuma becerisi gibi yaşamımızı kolaylaştırmaktadır ve bu beceri hayatımızda çeşitli amaçlar için de kullanılmaktadır. Henüz çocukluk çağının başlarında genellikle eğitim

kurumlarında öğrenilen okuma yazma becerisi insan yaşamının dönüm noktalarından biridir.

“Bilgiye ulaşmanın en sağlıklı yolu okumaktır” (Sarı, 2016: 7). “Okuma konusunda çeşitli tanımlar yapılmakla birlikte en geniş tanım hissedilenlerin anlamlandırılmasıdır” (Mantıoğlu, 2017: 21). “Okuma, eğitimde başarıya açılan kapıdır. Okuma, eğitimde ve yaşamın tüm alanlarında potansiyel bir güç olarak kalmıştır. Okuryazarlık becerilerinden biri olarak okumak yalnızlığa karşı savunmadır. Okuma, geçmişi ve geleceği bugüne taşımaktadır” (Fatiloro, Adesola, Hameed, Adewumi, 2017: 106).

“Okuma ilgisi bireyin zihnini harekete geçiren ve okumaya yönlendiren bir güçtür. Bu güç okumayı sevme, alışkanlık haline getirme, dil, zihinsel ve sosyal becerileri geliştirme gibi çeşitli yararlar sağlamaktadır. Bunun için erken yaşlardan itibaren geliştirilmeye çalışılmaktadır. Bu ilgi okumaya yönelme ile başlamakta, ilginç gelen kitap ve metinleri seçme, bunları okuma ve inceleme, öğrenilenleri uygulamaya aktarma olarak ilerlemektedir. Bu süreçte öğrencilerin metinleri dikkatli okuma, iyi anlama ve hatırlamasını kolaylaştırmaktadır. Ayrıca öğrenme, sorgulama, araştırma, kendini geliştirme, hayat boyu öğrenme gibi becerilerin gelişimini desteklemektedir” (Güneş, 2017: 119)

“Bilim ve teknolojide yaşanan gelişmelere bağlı olarak okuma ve yazma kavramlarına yüklenen değerler üzerinde köklü değişimler meydana gelmiştir. Söz konusu değişimler, okuryazarlık kavramını beraberinde getirmiş ve okuryazarlığın, okuma-yazma bilmekten çok daha geniş kapsamlı bir alan olarak değerlendirilmesini gerekli kılmıştır. Buradan hareketle günümüzde okuryazarlık belli ve sınırlı bir alanın bilgisine ayrıntılı bir biçimde sahip olmak anlamına gelmektedir” (Aytaş, Kaplan, 2017: 291).

“Başlangıçta okuma ve yazma becerisi olarak tanımlanan okuryazarlık sözcüğü teknolojinin ve toplum gereksinimlerinin gelişmesi ile birlikte kavramın içeriği bakımından değişime uğramıştır. Okuryazarlık kavramı iyi okuyabilme, yazabilme, konuşabilme ve dinleyebilme yetenekleri ile ilgilidir. Ayrıca başkalarıyla iletişim kurabilme ve yazılı bilgileri anlayabilme de bu kavram için önemli hususlardandır. 21. yüzyıla gelindiği zaman bu kavram yeni yetenekleri de

beraberinde getirmiştir. Bu yetenekler; teknoloji kullanabilmek, problem çözebilmek, işbirliği kurmak ve bilginin sunumunu yapabilmektir. Okuryazarlık bir süreç olup hayat boyu da sürekliliği beraberinde getirmektedir. Okuryazarlık türleri arasında en sık görülen türler ise medya okuryazarlığı, bilgi okuryazarlığı ve dijital okuryazarlıktır” (Uzun, Çelik, 2020: 125).

Günümüzde okuma yazma becerisine sahip olup medyanın kendisini yanıltmasını engelleyemeyen, gerek web sitelerinden gerekse sosyal medya sitelerinden edinilen bilgilerin doğruluğunu sorgulamadan kabul eden ve bilgiye erişimde farklı alternatif yöntemlerini kullanamayan bireylerin okuryazar olduğu hususu tartışılabilir bir olgudur. Bilgiye erişme, bilgiyi paylaşma ve edinilen bilgilerin kullanılabilmesi için özellikle okuryazarlık türleri arasında dijital okuryazarlık, medya okuryazarlığı ve bilgi okuryazarlığına sahip olabilmenin önemi bireyler açısından çok büyüktür.

3.3.1 Dijital Okuryazarlık

Kitaplar, süreli yayınlar, araştırma raporları vb. basılı bilgiye erişim kaynakları arasında sayılır. Basılı bilgiye erişim kaynaklarına sınırlı erişim imkanı olması ve aynı kaynağın aynı anda birden fazla kişi tarafından kullanılamaması gibi nedenlerden ötürü bu erişim kaynaklarını kullanabilmenin güçlükleri bulunmaktadır. İnternet teknolojilerinin gelişmesi ile birlikte yeni bir bilgiye erişim kaynağı elde edilmiştir. Bu bilgiye erişim kaynağı sayesinde hem görsel bilgiye hem de yazılı bilgiye ulaşabilmekteyiz. İnternet üzerinden yeni bilgiler edinilebildiği gibi aynı zamanda basılı materyaller de bu sistem üzerinden paylaşılabilir.

“Günümüzde internet bilgi toplama bakımından devasa bir potansiyele sahiptir”(Twenge, 2018: 234). “Bilgiye erişim kaynakları arasında internet çok önemli bir yer tutmaktadır. İnternet, bilgiye erişimin dışında boş zamanları değerlendirmekten, gündemi takip etmeye; sosyal yaşama katılmaktan alışveriş yapmaya kadar çeşitli amaçlar için de kullanılmaktadır. Bu kadar yoğun kullanılan bir araç ise beraberinde zihinlerde internetin güvenilirliğine ilişkin soruları da oluşturmuştur. Bu soruların çözümlerine yönelik yapılan çalışmalara bakıldığında dikkat çeken hususlardan birinin korumacı bir yaklaşım sergilenerek gelecek

nesillerin internet karşısındaki savunmasızlığına yönelik yaklaşımlarda bulunulması olduğu görülmektedir. Böyle bir yaklaşım yeni nesilin internete karşı sürekli bir önyargı ve olumsuz değerlendirme psikolojisi içerisinde yetişmesini de beraberinde getirir. Halbuki internete bu şekilde yaklaşmak yerine onun olumlu ve olumsuz özelliklerini birlikte değerlendirmek, internetin doğru kullanılabilmesi için eleştireci ve sorgulayıcı bir yaklaşım içerisinde bulunabilmek gerekmektedir. Bu sayede gündelik yaşamın her alanına nüfuz eden internetten verimli bir şekilde yararlanma gerçekleşebileceği gibi internet içeriğinin üretimi noktasında da söz sahibi olunabilir. Dijital okuryazarlık kavramı da bu tarz bir yaklaşım ile birlikte ele alınmalıdır” (Karabacak, Sezgin, 2019: 325).

“Dijital okuryazarlık farklı alanlardaki dijital teknolojileri etkin şekilde kullanma, bunlardan yararlanma, yönlendirme, hatta üretimlerde bulunma ile bu mecraların içerisindeki içeriklerin değerlendirilmesini yapabilme becerisi olarak tanımlanmaktadır” (Orhon, 2019: 39). “Dijital okuryazarlık, İnternet ve sosyal medyanın kullanımına aktif katılım için gereken birçok yetkinlik anlamına gelir (Hobbs, Deslauriers, Steager, 2019: 4).

Dijital okuryazarlık kavramının gelişimi açısından bilginin elde edilmesi, seçilmesi ve kullanımı becerilerinin ilerleyişini araştırmacı ‘Onursoy’ şöyle belirtmiştir:

“1980’li yıllarda bilgisayarla yeni tanışılmaya başlanmasıyla birlikte bilgisayar okuryazarlığı, 1990’lı yıllarda ise bilgi okuryazarlığı gibi kavramlar ortaya çıkmıştır. Zamanla bu kavramlar daha spesifik hale gelmeye başlamış ve medya okuryazarlığı, görsel okuryazarlık gibi birçok kavramı ortaya çıkaran bir süreç başlamıştır. 20.Yüzyıl başladığı zamanlarda baskı tekniklerinin ve matbaanın gelişmesi; beraberinde bilgiyi elde edebilme, seçebilme ve kullanabilme becerilerinin gerekliliğini getirmiştir. Çağımızda ise yeni teknolojilerin ortaya çıkmasıyla ve bu teknolojilerin teknik ve kullanım bakımından farklılıklarının olması bilginin elde edilmesi, seçilmesi ve kullanılması becerilerinin önemini daha da arttırmıştır. Günümüzde bilginin kullanımı, içerik oluşturulması, erişimi, paylaşım süreci hızlanmıştır. Bilginin çerçevesi büyümüştür. Üretici, tüketici ve kullanıcı dengeleri

değişmiştir” (Onursoy, 2018: 995). Bu nedenle bilginin kullanılabilmesi için birtakım becerilerin ve yeterliliğin oluşması bireyler açısından gerekli bir durumdur.

“Dijital okuryazarlık, farklı teknolojilerin doğru kullanılabilmesi ile birlikte doğru bilgiye ulaşma, üretme ve paylaşımda bulunabilme ve öğrenme-öğretme süreçlerinde teknolojiyi kullanabilme becerilerine sahip olmayı gerektirmektedir” (Hamutoğlu, Güngören, Uyanık, Erdoğan, 2017: 411).

3.3.2 Medya Okuryazarlığı

Herhangi bir bilgi kitlelere iletilirken bilgiyi veren kişi veya kurumlar tarafından kendi bakış açılarından paylaşılmaktadır. Bireylerin iletilen bilgileri her yönüyle anlayabilmeleri için kendisine gelen iletileri farklı yönlerinden değerlendirip analiz etmesi gerekebilmektedir. Sadece bilginin çarpıtılması açısından olmamakla birlikte medya kuruluşlarının dikkatlice araştırmamalarından kaynaklı yanlış bilgilerde zaman zaman okuyuculara-izleyicilere ulaştırılabilmektedir. Tüm bu nedenlerle medyayı iyi okuyabilmenin önemi büyüktür.

“Medyanın en temel özelliklerinden başında haber ve bilgi vermesi gelir. Dünyada olup bitenler hakkında bilgi medya yoluyla insanlara ulaşır. Bu bilgilendirme aynı zamanda bir yönlendirmedir. Medya insanların topluma uyum sağlamasında önemli bir rol üstlenir ve sosyalleşmeyi kolaylaştırır. Medya doğru kullanıldığı takdirde eğitim yoluyla insanların algı ve becerilerinin gelişmesine yardımcı olur. İnsanları yaşamış oldukları sıkıcı tempodan uzaklaştırıp onların iyi vakit geçirmesini sağlar. Kültürel değerler medya yoluyla aktararak tanıtılır. Medya bir nevi vicdan vazifesi görür. Gördüğü eksiklikleri aktararak bir kamuoyu oluşturur. Medyanın olumlu pek çok yönü bulunduğu gibi olumsuz yönleri de vardır. Bunun farkına varan otoriteler medyanın bu olumsuz etkisini azaltmak ve bireylerin medyayı daha etkili kılmalarını sağlamak için medya okuryazarlığı eğitimine önem vermişlerdir” (Hopurcuoğlu, Akaydın, 2016: 1277).

“Medya okuryazarlığı, kitle iletişim araçlarının eleştirel olarak analiz edilip çok çeşitli biçimlerde medya mesajları oluşturma pratiğini tanımlamak için kullanılan bir terimdir” (Hobbs, Deslauriers, Steager, 2019: 4). Bir başka tanıma göre medya okuryazarlığı, “Çeşitli şekillerde ortama erişebilme, anlama, analiz etme, değerlendirme ve oluşturma becerisidir” (Abreu, 2019: 3).

“Medya okuryazarlığı eleştirel düşünmeyi içerir. Medya okuryazarlığı fikri ise tükettiğimiz medyayı ve hayatımızda kullandığımız medyayı nasıl algıladığımızı, tartıştığımızı veya değerlendirdiğimize aktif olarak katıldığımızdır” (Abreu, 2019: 3).

“Medya için çoğul terim olan medya sözcüğü, televizyon, film, radyo ve basılı yayın yoluyla iletişimi açıklayan geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Medya, herhangi bir etkiyi gerçekleştirmek için bir izleyici, dinleyici, okuyucu veya seyirci gerektirir. Tüm geleneksel medyanın ekran tabanlı internette tekil hale geldiği günümüzün hızla ilerleyen hiper-medya manzaramızda, okuyucu, izleyici ve dinleyici de medyaya katılabilir ve medyayı gerçekten iletişim olarak kullanabilir durumdadır. Teknoloji, kaçınılmaz olarak geleneksel medyamızı mobil cihazlarda, tabletlerde, e-okuyucularda, düz ekranlarda ve giyilebilir cihazlarda okunan ve dinlenen çok sayıda etkileşimli platforma dönüştürmüştür. İster medya tüketimi, ister içerik biçimi, ister medya ile etkileşim olsun, İnternet küresel olarak vatandaşların alışkanlıklarını değiştirmiştir” (Cohen, Kenny, 2020: 2).

“Son zamanlarda gözlemlenen yeni iletişim teknolojilerindeki gelişmeler göz önünde bulundurulduğunda, yeni medyanın yaşamımızın hemen hemen odak noktasında olduğu görülmektedir. Özellikle yeni medyada yaşanan gelişmeler içerik oluşturma sürecini de kolaylaştırmıştır. Üretilen içeriklerin ise amaçları her zaman bilinmemektedir. Üretilen bu içerikler güvenilirlik problemlerini de beraberinde getirmiştir. Üretilen içerikleri kimin ne amaçla ortaya çıkardığı zihinlerde oluşan soru işaretlerinden biridir. Bu nedenle medya tarafından izleyicilere, kullanıcılara veya okurlara sunulan sınırsız yazılar, görüşler ve yazıları kullanıcıların eleştirel bakış açısıyla değerlendirebilmelerinin önemi boyutu çok büyüktür” (Uyar, Hasdemir, 2020: 76). Bu çerçeveden incelendiğinde bir bireyin medya okuryazarı olarak değerlendirilebilmesi için bu eleştirel bakış açısına sahip olması gereklidir denilebilir.

3.3.3 Bilgi Okuryazarlığı

“Bilgi okuryazarlığının bilgiye erişebilme ve bilgiyi kullanabilme süreçleri içerisinde değerlendirilebilecek birçok beceriyle yakın ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. Bilgi üretim ortamlarının çeşitlendiği ve karmaşık bir hale geldiği bu dönemde; üretilen bilgilere erişebilmek ve paylaşabilmek için bilgi okuryazarı olabilmek için çok önemlidir. Bununla birlikte eşit koşullar içerisinde bireyleri aldatmaya yönelik yanlış bilgilerin de sunulduğu düşünüldüğünde eleştirel düşünebilme ve sentez becerilerinin kullanılarak faydalı bilgileri ayırt edebilmek bilgi okuryazarlığı açısından vazgeçilmez bir husustur. Bireylerin bilgi okuryazarı olabilmesi için geleneksel beceriler ile teknolojik becerilerini birleştirebilmeleri de gereklidir. Yaşam boyu öğrenme becerisine sahip bireyler geleneksel becerilerinin yanı sıra teknolojik becerilere de sahip olmalıdırlar. Bu açıdan bilgi okuryazarlığı bilgiyle ilişkili tüm işlemlerde gerekli yeterliliğe sahip olabilmek olarak tanımlanmaktadır” (Polat, Odabaş, 2008).

“Bilgi okuryazarlığı, bir problemin çözümü ya da bir durumun gerçekleşmesi konusunda ihtiyaç duyulan bilginin elde edilmesi ve işe koşulmasıdır. Bilgi okuryazarı birey, bilgiye ihtiyaç duyduğunda bunu hissedene ve ihtiyaç duyduğu bilgiye ulaşabilen bu bilgiyi değerlendirebilen ve etkili olarak kullanabilen bireydir” (Tekkol, Demirel, 2018: 357).

“Bilgi okuryazarlığı 1990’lı yıllar itibariyle popülerliği hızla artan ve birçok yayına konu olan bir kavramdır. Bilgi okuryazarlığı kavramı bu tarihten itibaren pek çok akademisyen, eğitim kurumları ve meslek dernekleri tarafından ele alınmıştır. Yüksek öğretim kurumları bu kavramı mezun öğrencilerin aranacağı nitelikleri arasında göstermiş, üniversiteler komiteler kurmuş ve bu çalışmalarını yürüten kişiler, gruplar, dernekler ise bu kavrama yeni tanımlar getirmişlerdir” (Kurbanoğlu, 2010: 724).

“Bilgi okuryazarlığı aynı zamanda hayat boyu öğrenmenin temel taşlarından birisidir. Bu nedenle bilgi okuryazarlık kavramı her kademedeki öğretim

programlarında yer almıştır. Bu durum, bireylerin bilgi okuryazarı olarak yetiştirilmesini zorunlu hale getirmiştir” (Bakırcı, Günbatar, 2017: 544).

Günümüzde okul öncesi eğitimden itibaren yenilikçi öğretim programlarıyla öğrencilere bilgiyi sunmanın yanı sıra bilgiye nasıl erişeceği de öğretilmektedir. Eğitim programlarında deney, gözlem gibi unsurlar kullanılırken aynı zamanda öğrenciler teknolojik öğelerle de yoğun bir etkileşim içindedirler. Eğitim öğretimin ilerleyen kademelerinde teknoloji vasıtasıyla bireylerin bilgiye erişim süreçleri çok önemli bir husus haline gelmiştir. Üniversite öğrencileri veri tabanları, dijital kütüphaneler, dijital arşivler, dijital müzeler vb... gibi unsurlarla da bilgiye erişebilmektedirler. Sadece teknoloji vasıtasıyla bilgiye erişebilen bireylerin ise dijital okuryazar olabileceği söylenebilir ama bilgi okuryazarı olduğu söylenemez.

“Bilgi okuryazarlığı, bazı konu veya konuları araştırmak için bilgileri etkili, verimli ve etik olarak bulma, tanımlama, değerlendirme ve kullanma becerisidir. Öğrenmeyi ilerletmeye adanmış bir kuruluş olan Kolej ve Araştırma Kütüphaneleri Derneği (ACRL), bilgi okuryazarlığının beş önemli yönünü tanımlayan bir bilgi okuryazarlığı çerçevesi (www.ala.org/acrl/standards/ilframework) yaratmıştır:

- Araştırma Olarak Sorgulama
- Stratejik Keşif Olarak Arama
- Süreç Olarak Bilgi Oluşturma
- Bilginin Değerinin Olması
- Bilginin Bağlamsal Olması” (Carlock, 2020: 5).

“Bilgi okuryazarlığının en önemli özelliklerinden birinin diğer tüm okuryazarlık türlerini etkilemesi ve desteklemesi olduğu söylenebilir. Başka bir ifade ile diğer okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesi bilgi okuryazarlığı becerilerinin yardımı sayesinde gerçekleşir. Bilgi okuryazarlığını diğer okuryazarlık türlerinden ayırt eden özelliklerinden biri bu okuryazarlık türünün herhangi bir konu ya da disiplin alanı ile sınırlı olmamasıdır. Bütün okuryazarlık türleri için söylenemese de

bazı okuryazarlık türlerinin bilgi okuryazarlığının bir parçası ya da ön şartı olduğu söylenebilir” (Kurbanoglu, 2010: 739).

Bilgi toplumu ile bilgi okuryazarlığı arasında doğru orantı vardır. Bir toplumda yaşayan bireylerin bilgi okuryazarlık düzeyleri ne kadar yüksekse ancak o toplumla ilgili bilgi toplumu ifadesinden bahsedilebilir. Bilgi okuryazarlığı yüksek bireyler günümüzde hem dijital ortamlardan hem de basılı yayınlardan bilgiye nasıl erişebileceğini bileceği için hızlıca kendilerini geliştirmektedirler. Bu bireyler aynı zamanda radyo-tv gibi kitle iletişim araçlarını da bilgiye erişme, paylaşma gibi amaçlarla kullanmaktadırlar. Kendilerini geliştiren bu bireyler yenilikçi yönleri yüksek olacağı için üretime de yeni katkılarda bulunurlar. Bu katkılar ise içinde bulunduğu toplumun gelişerek bilgi toplumu olmasına yol açar. Bilgi okuryazarı toplumlar ise yaşamboyu öğrenme sürecinde araştırma süreçlerini çok iyi yönetirler.

3.4 KÜTÜPHANELER VE OKUMA ALIŞKANLIĞI

“Bilgi ve onun uygulanması (teknoloji), insanlığın başlangıcından itibaren yaşamı kolaylaştıran bir üründür. Farklı yol ve yöntemlerle üretilen bu bilgilerin iletmeye başlanması, insanlığın kültürel gelişim sürecinde gerçekleştirdiği önemli bir atılımdır. Yazıyla tanışmadan binlerce yıl önce konuşmayı öğrenen insanlar, o günlerde duygu, düşünce, inanç ve geliştirdikleri teknolojiyi belleklerinde saklamakta ve bunları sözlü iletişim yoluyla birbirlerine aktarmaktaydılar. “Söz uçar yazı kalır” söyleminden hareketle; sözlü iletişimde unutmalar, eklemeler hatta değiştirmeler nedeniyle böylesi bir veri/bilgi aktarımının sağlıklı olmadığı ifade edilebilir” (Kurulgan, 2013: 472).

“Kesin bilgilere ulaşmak için gerekli olan yazılı bilgilerin eksikliği insanlık tarihinin bazı dönemlerinin karanlık kalmasına neden olmuştur. Yazının icadıyla birlikte düşünceler ölümsüzleşmiş ve hafızalarda silinip kaybolmaktan kurtulmuştur. Düşüncelerini yazı ile ifade etmeyi öğrenen insan, o zamandan günümüze, kendinden öncekilerin öğrendiklerine kendi öğrendiklerini de ekleyerek, kazanımlarını kendinden sonrakilere aktarmayı gerçekleştirmiş ve bilimsel ve kültürel gelişime büyük katkı sağlamıştır” (Kurulgan, 2013: 473).

“İçinde bulunduğumuz enformasyon çağında bilgi ve iletişim teknolojileri toplumsal, ekonomik, siyasal, kültürel yapılarla entegre olmuştur. Bilgi ve iletişim

teknolojilerinde yaşanan hızlı ilerleme ve gelişmeler, iletişim ortamlarının teknik anlamda birbirlerine yakınlaşmalarını sağlamış, toplumların birbiriyle etkileşimini arttırarak bilginin küresel boyutta hızla yayılımını beraberinde getirmiştir. Bilginin yayılmasına yardımcı olan kurumların en başında olan bilgi merkezleri olan kütüphaneler, kurumların içinde barındırdığı eserler (basılı, elektronik vb.) ve arşivleriyle bilimin, sanatın, teknolojinin gelişmesine katkıda bulunan önemli kurumlardır” (Kuzucuoğlu, Şeşen, 2020: 9).

“Kütüphaneler, amaç ve türleri ne olursa olsun kullanıcılarının eğitsel, kültürel, entelektüel gelişimine ve dolayısıyla da hizmet sundukları ulus ve/veya toplumun ilerlemesine olumlu etki eden kurum ve kuruluşlar arasında yer alırlar. Bireyin her açıdan gelişimi, yalnız sınırlı zaman dilimlerinde eğitim kurumlarında değil yaşamı boyunca süren süreçler içerisinde gerçekleşmektedir. Gelişmiş bir kütüphanenin en önemli özelliklerinden biri, kullanıcılarının potansiyel eğilim, tercih ve becerilerinin ortaya çıkarılıp gelişimine destek sunmak konusunda aktif plan, politika ve stratejileri benimsemesidir. Bu nedenlerle, gelişmiş toplumların en fazla yatırım yaptıkları organizasyonlar kütüphanelerdir. Günümüzde kütüphanelerin geleneksel kütüphane anlayışının tersine daha önce üzerinde durulmayan pek çok işlevi üstlendiği izlenmektedir. Kütüphaneler yalnız basılı değil elektronik, uzaktan erişimli pek çok kaynağı hizmete sunmakta, teknoloji destekli gelişmiş özellikleri ile aynı zamanda bir laboratuvar niteliği taşımakta, sosyal etkinlikleri, kafeleri ile toplumsal buluşma, kaynaşma mekânlarına dönüşmektedir” (Güneş, 2017: 100).

“Yeni teknoloji ile bilgi çağının içinde bulunmaktayız. Kütüphane biliminin 5. yasasına göre kütüphane büyüyen bir organizmadır. Bilgi çağında kütüphane hizmetlerinin sunumu değişmektedir. Günümüzde bilgilerin çoğu dijital formattadır. Bu nedenle, modern teknoloji, çeşitli kullanıcılar tarafından erişilebilen dijital bilgileri saklamak için kütüphanede kullanılmalıdır” (Sakib, Haque, Farabi, 2019: 307).

“Bilgi çağıyla birlikte, bilgiye ihtiyaç duyan, ihtiyaç duyduğu bilgiyi en doğru ve güncel hali ile hızlı biçimde temin etmek isteyen bireylerden meydana gelen bir toplum biçimi oluşmuştur. Bilgi toplumu olarak adlandırılan bu toplum, araştıran, düşünen, sorgulayan ve analiz edebilen bireylerden oluşmakta ve bilgi ihtiyacı, toplumsal yaşamın bir gereksinimi olarak ortaya çıkmaktadır. Toplumsal bilgi ihtiyacını hızlı ve güvenilir bir biçimde karşılamak, kütüphanelerin görevleri arasında yer almaktadır. Bu açıdan kütüphaneler, kişilerin bilgi kaynaklarına erişmesine olanak sağlayan kurumlardır” (Çetintaş, 2018: 265).

Günümüzde kütüphanelere; bireylerin okuma alışkanlığını kazanabilmesi ve bilgiye erişimde etkin rol alabilmeleri için çağın gereksinimlerine uyum sağlayabilmeleri açısından önemli görevler düşmektedir. Bu durumu ‘Dalkıran’ şu ifadelerle belirtmiştir:

“Kütüphaneler ve bilgi sistemlerinin kullanıcıları artık birbirinden radikal biçimde farklı kuşaklara mensup bireylerden oluşmaktadır. Kütüphaneler ve bilgi sistemlerinin önemli bir çoğunluğa sahip ağ kuşağını yok sayması, görmezden gelmesi veya bu kuşak kullanıcılara hazırlıksız yakalanması varoluşlarını etkileyecek derecede olumsuzluklara yol açabilir. Kullanıcılarını iyi tanımayan, kullanıcı özelliklerine göre kaynak, sistem ve hizmet geliştiremeyen bilgi merkezleri en temel görevlerini sağlıklı biçimde yerine getiremez. Ağ kuşağı kullanıcılarının özelliklerinin ve bilgi aramaya ilişkin tutumlarının belirlenmesi bu kullanıcılara yönelik bilgi hizmetlerinin planlanması, etkili biçimde sunulması ve kullanıcı tatmini açısından önemlidir. Bu nedenle, İnternet ve dijital teknolojilerle iç içe yaşayan, sürekli olarak bağlantıda kalan ağ kuşağının bilgi davranışlarının ortaya konulması, bilgi hizmetlerinden ve sistemlerinden beklentilerinin saptanması, bütün bu çalışmaların yapılabilmesi için gerekli görülmektedir. Bu süreçte, hızla gelişen teknolojinin bilgi davranışları üzerindeki etkisinin göz önünde bulundurulması zorunludur” (Dalkıran, 2019: 17).

“Kütüphane, herhangi bir fonksiyonel eğitimin başarısı için vazgeçilmez bir bilgi deposudur. Bir kütüphanenin hizmetleri olmadan eğitim yarı pışmıştır ve yalnızca toplulukları için üretken olmayacak dar görüşlü bireylerin ortaya çıkmasına neden olabilir. Kütüphane ve bilgi bilimi üzerine literatür, kütüphanelerin, kitapların kullanılandan daha fazla saklandığı ve kütüphanecilerin depo görevlisi gibi davrandığı ve kullanıcılarla etkileşimlerinin çok az olduğu depolar olarak görülmeye başladığını göstermektedir. İlerleyen zamanlarda, bilgi iletişim teknolojisinin bir sonucu olarak kütüphane sisteminin tüm bileşenlerinde, özellikle kullanıcılarda, hizmetlerde ve personelde bir değişiklik olmuştur” (Ajemasu, Inuwa, Saad, Jumba, 2019: 57). Günümüzde kütüphaneler yaşanan teknolojik gelişmelerle birlikte sosyal medya üzerinden de kullanıcılarıyla etkileşim kurabilmektedirler. “Kullanıcılarıyla etkileşim kurmak için sosyal medya platformlarını kullanan kütüphaneler, politikaları etkileyerek, insanları kütüphane alanına getirerek veya yardım sağlayarak çevrimiçi

dünyadan çevrimdışı dünyaya taşınabilecek sohbetleri başlattığı aktif iletişime katılır” (Joe, Knight, 2019: 6).

Öğrencilerin okuma alışkanlığı kazanmasında kütüphanecilerin etkisi büyüktür. Kütüphanecilerin öğrencilerle iletişimi güçlü bireyler olması ve öğrencilerin bilgi arama süreçlerinde onlara katkıda bulunması; öğrencilerin kütüphaneleri daha çok sevmesini sağlayacaktır.

“Günümüzde, kütüphanecilik mesleği ve eğitimi iki alan arasında dans etmektedir: Bilgi Teknolojisi ve kültür. İlk alan, bilgiyi depolamak, düzenlemek ve yaymak için çağdaş cihazların tüm cephaneliğini kapsarken; ikinci alan ise, kültürün, bilginin sosyal kullanımına yön ve boyut sağlayan çalışmalarını kapsamaktadır. Çağımızda kütüphaneler, müzeler ve kültür merkezleri, zorunlu olarak hepsinin içinden geçen bilgi teknolojisi ile sınırları zor olan bir kompleks oluşturmaktadır” (Paletta, Milanesi, 2019: 13).

“Çocukların okuma alışkanlığı kazanmasında ailelerin ve eğitim kurumlarının etkisi önemlidir. Bu alışkanlığın kazanılmasında çocukları okumayı teşvik edecek ortamların sağlanması gerekmektedir. Öğrencilerin okumanın önemini anlayabilmeleri için eğitim öğretim hayatlarında edindikleri kazanımların ailesi ve çevresi tarafından da desteklenmesinin önemi büyüktür. Aile ve çevre bu şekilde olumlu bir tutum içerisinde bulunurlarsa çocuğun okuma alışkanlığı kazanmasını olumlu yönde etkilemektedir. Nasıl ki bireyin gelişiminin göstergelerinden biri okuma alışkanlığı ise toplumun gelişmişlik kriterlerinden biri kütüphane kullanımudur. Günümüzde toplumların okuma alışkanlığı ve refah seviyesi arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır” (Aydoğdu, 2020: 201).

“Eğitim-öğretim hayatına yeni başlayan bir bireyin ilk edineceği kazanımlar arasında okuma-yazma becerisi bulunmaktadır. Hem okuma hem de yazma becerileri çocukların hayatları boyunca kullanacakları edimlerdir. Eğitimciler ve ebeveynler çocuklara bu becerilerin kazandırılmasını hususunda çok hassas davranmaktadırlar. Okullarda 1.sınıfın sonunda gerçekleşen okuma bayramları etkinlikleri bunun bir göstergesidir. Ancak okumayı öğrenen çocuğun okuma edimini bir alışkanlık haline getirmesi ve sürekli olarak bir şeyler öğrenmeye çalışması veya bir şeyler okuma

ihtiyacı hissetmesi için ona birtakım desteklerin verilmesinin gerekli kılmaktadır. Okuma zevki ve alışkanlığı ailede başlamakta ve okulda olgunlaşmaktadır. Bu nedenle okul kütüphanelerinin önemi çok büyüktür. Kütüphane kullanımı ve okuma alışkanlığı toplumsal açıdan gelişmişlik ve refah göstergelerinden biridir” (Aydoğdu, 2020: 202).

Kütüphanelerin bireyler üzerinde okuma alışkanlığı kazandırabilmesi için kütüphanecilere de günümüzde önemli görevler düşmektedir. Çağımızda, kütüphaneciler bilgi teknolojileri açısından kendilerini geliştirebilmiş olmalı ve kütüphane kullanıcılarına bu açılardan destek olmalıdırlar.

3.4.1 Okul Kütüphaneleri

“Okuma, bireyin tüm akademik kapsamdaki sonuçlarla bağlantılı olarak okul performansındaki temel rolü ve ek olarak bireyin gelişimi üzerindeki etkisi nedeniyle eğitim alanındaki temel konulardan biri olmuştur. Okuma alışkanlığını kazanabilmek için, bireyin okumayı önemli bir etkinlik olarak görmesi, okuma arzusuna sahip olması ve bu eylemi yapmak gönüllü olması gerekmektedir. Bununla birlikte, okuma alışkanlığının yoğunluk, istek ve onu teşvik eden nedenler açısından zaman içinde dalgalandığı görülmektedir. Bu bağlamda, okuma becerisini akademik motivasyon yoluyla geliştirmeye odaklanarak, böylece okuma alışkanlığını geliştirerek ya da kişisel zevk yoluyla okuma zevkini teşvik edecek farklı didaktik stratejiler planlamak önemlidir” (Serna, Rodríguez, Etxaniz, 2017: 19).

“Öğrencilerin okuma alışkanlığını kazanabileceği temel alanlardan biri ise okul kütüphaneleridir. Okul kütüphaneleri eğitim-öğretim kurumları içerisinde yer alan, bu kurumların eğitim öğretim faaliyetlerini desteklemek amacıyla gereken bütün bilgi kaynaklarını sağlayan, düzenleyen ve etkin bir biçimde hizmete sunan bilgi merkezleridir. Öğrencilerin sorumlu vatandaş olarak yaşama hazırlanmasında önemli kurumlar olan okulların temel yardımcısı olan okul kütüphanelerinin önemi eğitim öğretim içerisinde tartışılmaz bir yere gelmiştir” (Yılmaz, 2015: 208)

“Okul kütüphanesi nitelikli eğitimin vazgeçilmezidir. Okul öncesi eğitimden başlayan, üniversite eğitimine kadar devam eden süreçte kitapla tanışan, okumayı alışkanlık edinerek kültürü dönüştüren bir nesil ülkenin özgüveni olan güçlü entelektüel sermayesi olacaktır” (İleri, 2017: 262). “Türkiye’de okul kütüphaneleri sadece ders çalışılan ve ödevlerin yapıldığı yerler gibi algılanmaktadır. Aslında okul kütüphaneleri, bilgi toplumu sürecinin ilk merkezi etkileşimli bilimsel birimidir” (Aslan, 2017: 257).

“Okul kütüphaneleri geleneksel olarak okuma ve okuma tanıtımına, aynı zamanda bireylerin çalıştığı, ev ödevlerini ve sınıf ödevlerini vb. yaptığı bir yere de bağlanmıştır. Günümüzde, okul kütüphanelerinin okuma tanıtımıyla hala çok ilgisi olmasına rağmen, 80’lerde İspanyol devletinin eğitim kurumlarında başlatılan pedagojik yenilik hareketinin bir sonucu olarak, işlevleri giderek genişletilmiş ve 21.yüzyılda eğitim sisteminin karşı karşıya kalması gereken değişikliklere ve yeni taleplere uyarlanmıştır. Bu açıdan bakıldığında, geleneksel işlevleri ve bu yeni ihtiyaçlardan türetilenleri birleştiren bir öneri ön plana çıkarılmıştır. Aynı şekilde, bu tür işlevler genişletilmiş ve yeni okul kütüphaneleri bilgi toplumunda öğrenme kaynak merkezleri olarak görülmüştür” (Serna, Rodríguez, Etxaniz, 2017: 20).

“Eğitim insanın doğumundan ölümüne yaşamın her evresinde farklı biçimlerde ortaya çıkarak hayatı şekillendirmede etkili olmaktadır. Eğitim süreci evde başlamakta, okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim ve yaşam boyunca devam etmektedir. Bu süreç, bireylerin girişken, sorgulayıcı, araştırmacı özelliklerinin ön plana çıktığı gençlik çağlarını da kapsamaktadır. Çocukluk döneminin niteliğini artıran, gençliğe de yön veren eğitim olgusunun sürdürülebilir kılınması birtakım unsurlara bağlı olarak gerçekleşmektedir. Okul kütüphaneleri bu unsurların başında gelmektedir. Okul kütüphaneleri, eğitimin ilk evresinden itibaren bireyin bilgi gereksinimlerine karşılık veren, okuma ve araştırma yeteneğinin gelişmesine katkı sağlayan, başkalarının bilgi birikiminden yararlanmakla birlikte bireyin kendi bilgi birikimini başkalarına aktarmasına ortam hazırlayan bir oluşumdur” (Önal, Alaca, 2019: 121).

Eğitim öğretim hayatına başlayan bir öğrenci öncelikle okuma ve yazma becerisini elde etmektedir. Okuma ve yazma becerisi ise öğrencinin okumayı anlamlandırabilme durumunu yansıtmamaktadır. Bir öğrencinin okuduğunu anlayabilmesi, yorumlayabilmesi ve değerlendirebilmesi ise güçlü ve düzenli bir okur olması ile doğru orantılıdır. Okuma alışkanlığı olan bir bireyin olaylar ve problemler karşısında analiz ve sentez becerileri yüksek olmaktadır. Bu durum

olaylara yaklaşımına ve problemlere çözümüne karşı avantaj sağlamaktadır. Okumayı öğrenen bir öğrencinin okuma alışkanlığı kazanmasında ise okul kütüphaneleri çok önemli bir yere sahiptir.

“Okul kütüphaneleri, sadece öğrencilerin değil aynı zamanda öğretmenlerin, ebeveynlerin, öğretmenlerin, idarecilerin ve diğer okul personellerinin de bilgi ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar. Bireylerin yaşamlarında öğrenmenin gerçekleştiği dönemlerde yer alan bu kütüphaneler güncel teknoloji ve olanakların sunulduğu, hedef kitlesinin beklentilerine ve karakteristiklerine uygun hizmetlerin ve ortamların sağlandığı yerler olarak da değer taşımaktadır. Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı tarafından koordine edilen z-kütüphane projesiyle okullardaki kütüphanelerin sosyal öğrenme ortamına dönüştürülmesi hedeflenmiştir. Bu bağlamda okul kütüphanelerinin teknolojik ve modern araçlarla donatıldığı görülmektedir” (Çakmak, Eroğlu, 2020: 3).

“Milli Eğitim Bakanlığınca 2001 yılında yayımlanan Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği'nin 10. Maddesinde 2006 yılında yapılan bir değişiklik kütüphanelerle ilgili bir dönüşüme işaret etmektedir. Söz konusu madde, okul kütüphanelerinin bilgi teknolojilerindeki değişim ve dönüşüme ayak uydurması gerektiğini bildiren cümlelerden oluşmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı, yakın zamanda bu konuyla ilgili yeni bir hamle yaparak Okullar Hayat Olsun Projesi kapsamında Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde ve eğitimin bütün kademelerinde zenginleştirilmiş kütüphaneler (z-kütüphane) kurmaya başlamıştır” (Öztürk, 2018: 8).

“Z-Kütüphaneler içerisinde internet hizmeti bulunan, dijital kitap içerikleri ile zenginleştirilmiş, estetik ve ergonomik tasarımlarıyla öğrencilerin bilgiyi sevme ve öğrenme etkinliklerine olanak tanımaktadır (Çevrimiçi: 10.07.2020). “Z-Kütüphaneler; kitap okumayı öğrencilere ve velilere keyif verecek bir şekilde dizayn edilmiş ve okumayı sevdirmeye amaçlı estetik bir biçimde tasarlanmıştır. Ayrıca görsel öğeler, ayrı internet bölümü, değişik tip ve ebatlarda kitaplık şekilleri, zekâ geliştirici materyaller (satranç, zekâ geliştirici DVD’ler, görsel tasarım çalışma için duvar panelleri), görme engellilere yönelik kitaplar, film DVD’leri gibi birçok eğitici, öğretici ve eğlendirici malzemeleri

içinde barındırmaktadır. Ek olarak kütüphane içine oturmak için ise yer minderleri ve kanepeler yer almaktadır” (Çetintaş, Ak, 2015: 22).

“Okulun sosyal ve kültürel rolünün önemli bir bileşeni olan okul kütüphanesi her türlü okuma, kültürel etkinlik, bilgiye erişim, bilgi yaratma, derin düşünme ve canlı tartışmalar için merkezi bir nokta olabilmektedir. Gelişen teknolojik imkânlar birçok alanda beraberinde fırsatlar sunmaktadır. Yaşanan teknolojik dönüşümler okul kütüphanelerinin de geçmişten farklı olmaları gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Günümüz dünyasında artık sadece “var olmaları” yetmeyen okul kütüphanelerinin geleneksel ve çağdaş sistemlerin harmanlanması ile oluşan yapılarla öğrencileri kendilerine çekmesi gerekmektedir. Bu anlamda ortaya çıkan yeni yaklaşımlarda okul kütüphaneleri, geleneksel hizmetlerinin yanı sıra öğrencilerin eğitimlerine teknolojik imkânlar ile katkı sağlayabilen ve mekânsal tasarımlarıyla da öğrencilerin farklı ihtiyaçlarını karşılayabilen mekânlar haline dönüşmektedir”. (Çakmak, Eroğlu, 2020: 4).

Öğrenciler ders dışı saatler haricinde hem merak ettiği konuları araştırabilmek, hem de ödevlerini yapabilmek için kaynaklara bakabilmek amacıyla okul kütüphanelerinden faydalanabilmektedirler. Okul kütüphaneleri sayesinde öğrenciler uygun ders çalışma ortamları bulabildikleri gibi aynı zamanda istediği kitapları, dergileri seçerek de okuma alışkanlıklarını geliştirmektedirler.

Okul kütüphanelerinin öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmasında okul kütüphanecilerinin de etkisi büyüktür. Okul kütüphanecilerinin öğrenciler ile iletişiminin güçlü olması ve birtakım yetkinliklere sahip olması gerekmektedir. Bu yetkinlikler aşağıdaki gibidir:

“Okul Kütüphanecisi Yetkinlikleri: Mükemmel bir okul kütüphanecisi üstün öğretim becerilerine ve öğrenme için bulaşıcı bir coşkuya ve öğrencilerin devam eden başarısına sahip olmalıdır. Bilginin kütüphaneden öğretmenlere ve öğrencilere sürekli olarak akması için bir hizmet oryantasyonu gereklidir ve her zaman yararlı bir olumlu tutum sergilenmelidir. Okul kütüphanecisinin tüm öğrencilerle işbirliği içinde çalışması için yazılı ve sözlü olarak mükemmel iletişim becerilerine ihtiyaç vardır. Bunların başında dinleme becerileri vardır. Referans görüşmenin, kullanıcının tam olarak hangi bilgiyi aradığını belirlemeye yönelik adımları, kütüphanedeki hem

öğrencilere hem de öğretmenlere yardımcı olabilmek için tam olarak anlaşılması gereken şeydir” (Coatney, Whoools, 2018: 10).

3.4.2 Halk Kütüphaneleri

“Halk kütüphaneleri, hiç bir sınırlama olmaksızın kütüphaneden yararlanmak isteyen her bireyin, kitap okuma, araştırma yapma, hobi geliştirme gibi kütüphanede sunulan her türlü hizmetten koşulsuz yararlandırıldığı bilgi merkezleridir. Toplumun her kesimine açık olmaları ve buldukları bölgenin yerel özelliklerine ilişkin bilgi ve dokümanlar konusundaki özen, halk kütüphanelerini diğer kütüphane türlerinden ayıran farklılıklardır”(Akkaya, 2013: 173).

“Halk kütüphanesi: Hiçbir ayırım gözetmeksizin, ücretsiz hizmet sunan, bulunduğu bölgenin sosyal, kültürel, ekonomik açıdan kalkınmasında etkili olan, hizmette birey merkezli yaklaşımı benimseyen, kullanıcıların gündelik bilgi ihtiyacını karşılarken geleceğe yönelik kaygılarını gidermeye çalışan, hizmette yenilikçi yaklaşımı temel alan ve bu sayede toplumla bütünleşerek kurumsal varlığını sürdürmeye çalışan demokratik bilgi merkezidir” (Alaca, 2019: 31).

“Halk kütüphaneleri kitaplara ve kitapların içerdikleri bilgilere daha geniş erişimi teşvik etmektedir” (Hille, 2019: 1). “Halk kütüphaneleri herhangi bir maddi beklenti içine girmeden toplumun bütün kesimlerinden insanların bilgi gereksinimlerini hayat boyu karşılama sorumluluğunu üstlenen kurumlardır. Aynı zamanda bu kurumlar kullanıcılara sunduğu hizmetlerle parçası olduğu toplumun eğitim, sosyal, ekonomik ve kültürel gelişimine yardımcı olmaktadır. Halk kütüphaneleri demokratik hayatın öngördüğü kütüphane kurumlarından olup günümüzde yaşanan hızlı gelişmelerden dolayı kullanıcıların beklenti ve bilgi ihtiyaçlarının değişmesi nedeniyle bu ihtiyaçları karşılayabilmek, halk kütüphanelerinin temel hizmet süreçlerinin başında gelmektedir” (Işık, 2019: 65).

“Çeşitli kütüphane etkinlikleri, kütüphane içinde mümkün olan en geniş kullanım aralığını desteklemekte, bilgiye erişimi genişletmekte, fikir öğrenmek ve fikir alışverişi için yeni fırsatlar sunmaktadır. Halk kütüphanesi aktif ve kapsayıcı yapısıyla hizmet verdiği toplumun çeşitli ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde hizmet vermektedir” (Hille, 2019: 5).

Ayrıca halk kütüphaneleri toplumun okuma alışkanlığı üzerinde olumlu etkiye sahiptir. “Okuma alışkanlığı, çeşitli meslek türlerine ilişkin bilgi, bilgi birikimi ve öğrenme için entelektüel bir faaliyet olarak adlandırılır. Düzenli olarak gerçekleşen okumanın hafifliğini ifade eden bireyin davranışını içerir. Boş zaman okuma yaklaşımını gösterir. Okuma alışkanlığı, görsel ve yazılı metinlerden anlam oluşturma ve bilgi edinme sürecine dayanan aktif bir beceridir. Kütüphane kullanıcılarının okuma alışkanlığı, kütüphanecilerin ve bilgi bilimcilerin, kütüphanenin kaynak ve hizmetlerinin kullanımını bilmek bağlamında aktif bir ilgi alanı olmuştur” (Mahipal, D.S, 2017: 272).

Halk kütüphaneleri bireylerin sadece bilgi ihtiyaçlarının giderilmesine katkıda bulunmanın yanı sıra aynı zamanda bireylere kitapları sevdirmeye ve okuma alışkanlığı kazandırma hususunda da etkilidirler. İçeriğinde zengin derinlikler bulunduran halk kütüphaneleri kullanıcıların okumak istedikleri yayınlara ulaşması konusunda yardımcı bulunurlar. Aynı zamanda kullanıcıların uygun ortamda kitap okumalarına imkan sağlamaları sayesinde de bireylerin kitap okuma alışkanlığı kazanmalarını hususunda önemli bir işlev yürütmektedirler. Halk kütüphaneleri, öğrencilere uygun ders çalışma ortamı sunduğu için öğrenciler tarafından sıklıkla ziyaret edilen kütüphane türlerinden biridir. Özellikle eğitim-öğretim çağı içerisinde bulunan bireylerin bilginin işlevinin ve kitap okumanın önemini kavrayabilmeleri açısından çok önemlidir.

“Halk kütüphanesinde çalışan personel çoğunlukla doğrudan kullanıcılarla yüz yüze iletişim kurduğundan insan ilişkileri ve iletişim becerileri de önemlidir. Bu kapsamda kullanıcıya istediği kaynağı en doğru ve kısa şekilde verebilecek donanımda olması, hizmetlerin geliştirmesine açık ve araştırmacı yönü kadar güler yüzlü, sıcakkanlı, yardımsever olması da önemlidir. Alanında uzman olan kütüphaneciler kullanıcı ve kütüphane arasında sağlıklı ilişkilerin kurulması ve profesyonel hizmetlerin geliştirilmesinde vazgeçilmez bir öneme sahiptir” (Cengiz, 2019: 5).

“Bütün dünyada olduğu gibi bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişim, ÷lkemizde de kütüphane hizmetlerini derinden etkilemiştir. Kütüphane kullanıcılarının bilgiye daha hızlı erişme işteği kütüphane hizmetlerinin sunulmasında bilgi teknolojilerinin de daha fazla yararlanılmasına yol açmıştır. Günümüzde kütüphanelerde verilen bilgi hizmetlerinin çağın gereksinimlerine uygun olarak sunulması bir zorunluluk haline gelmiştir denilebilir. Halk kütüphanelerinin kullanıcı kitlesinin diğer kütüphane türlerine göre daha fazla olması nedeniyle bu zorunluluk bu kütüphane türü için vazgeçilmez bir unsurdur” (Işık, 2019: 64).

Halk kütüphaneleri toplumun bütün kesimlerinden bireylere hitap ettiği için okuma alışkanlığının kazanılmasında ve bu alışkanlığın sürdürülebilmesinde çok önemli bir yere sahiptir. Henüz daha okula dahi başlamamış bir çocuk halk kütüphanelerinin çocuklara özgü bulunan bölümlerinde zengin kitaplıklar arasında psikolojik olarak bu durumdan olumlu bir şekilde etkilenerok okuma alışkanlığının içselleştirebilir. Güdülenen bir çocuk eğitim hayatı sürdükçe istediği zaman halk kütüphanelerinin imkanlarından faydalanabilmeye devam eder. Okul hayatı bitse dahi yaşam boyu bu imkandan faydalanacağı için halk kütüphaneleri bireylerin okuma alışkanlığını sürdürebilmesinde bir köprü görevi görmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

4.1 Araştırmanın Amacı

Araştırmada teknolojik öğelerin bilinçsiz kullanımı sonucunda ortaya çıkabilecek teknoloji bağımlılığının doğrudan okuma alışkanlığına etki edeceği düşünülerek teknoloji ve okuma alışkanlığı arasındaki bağlantı üzerinde durulmuştur. Bilgi toplumu olma yolunda teknolojik öğelerin nasıl ve ne amaçla kullanılmasının gerektiğinin açıklanması araştırmanın amaçlarındandır. Öğrencilerin teknolojinin olumsuz yönlerinden etkilenip etkilenmediklerinin anlaşılması ve teknoloji bağımlılığı ile okuma alışkanlığı arasındaki ilişkinin incelenmesi hedeflenmiştir. Öğrencilerin bilgisayarda/internette ne kadar vakit geçirdikleri ve interneti, sosyal medyayı bilgi amaçlı kullanıp kullanmadıkları, teknolojik unsurların varlığının kitap okuma alışkanlıklarını etkileyip, etkilemediği; dijital yayınlar, e-kitap okuyucu gibi teknolojinin bireyleri geliştirebilecek yönlerini ne düzeyde kullandıklarını anlayabilmek araştırmanın temel hedeflerindedir. Bilgi toplumu olabilmek için bireylerin okuma alışkanlığına sahip olması, teknolojik öğelerden bilgiye erişebilmenin yollarını bilmesiyle birlikte kütüphane kullanım alışkanlığına sahip olması da son derece önemlidir. Bu nedenle öğrencilerin kütüphane kullanım alışkanlıklarını incelemek de araştırmanın temel hedeflerindedir.

4.2 Hipotez

Teknoloji bağımlılığı ile kitap okuma alışkanlığı arasındaki ilişkiye yönelik hipotezler:

H₀= Teknoloji bağımlılığı ile kitap okuma alışkanlığı arasında ilişki yoktur.

H₁= Teknoloji bağımlılığı ile kitap okuma alışkanlığı arasında negatif yönlü bir ilişki vardır.

Teknoloji bağımlılığının cinsiyete göre farklılaşmasına yönelik hipotezler:

H₀= Teknoloji bağımlılığı cinsiyete göre farklılaşmamaktadır.

H₁= Erkek öğrencilerin teknoloji bağımlılığı düzeyi, kız öğrencilere göre daha yüksektir.

Kitap okumaya yönelik tutumun cinsiyete göre farklılaşmasına yönelik hipotezler:

H₀= Kitap okumaya yönelik tutum cinsiyete göre farklılaşmamaktadır.

H₁= Kız öğrencilerin kitap okumaya yönelik tutumları erkek öğrencilere göre daha yüksektir.

İnternet kullanım amaçlarının cinsiyete göre farklılaşmasına yönelik hipotezler:

H₀= Öğrencilerin internet kullanım amaçları cinsiyete göre farklılaşmamaktadır.

H₁= Öğrencilerin internet kullanım amaçları cinsiyete göre farklılaşmaktadır.

Çevrimiçi oyun oynama süresinin cinsiyete göre farklılaşmasına yönelik hipotezler:

H₀=Öğrencilerin çevrimiçi oyun oynama süreleri cinsiyete göre farklılaşmamaktadır.

H₁= Öğrencilerin çevrimiçi oyun oynama süreleri cinsiyete göre farklılaşmaktadır.

4.3 Araştırma Modeli

Araştırma yordayıcı korelasyonel model temel alınarak gerçekleştirilmiştir. “Yordayıcı korelasyonel model değişkenler arasındaki ilişkilerin incelendiği ve bir değişkenden yola çıkılarak diğer değişkenlerin yordanmaya çalışıldığı araştırma modelidir” (Büyüköztürk vd. 2018). Araştırmanın bağımlı değişkeni kitap okumaya yönelik tutum iken, bağımsız değişken teknoloji bağımlılığıdır.

4.4 Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini Gaziantep ili, Şahinbey ilçesinde ortaöğretim 9. Sınıf düzeyinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Evrenin büyüklüğü 2019-2020 öğretim yılı itibarıyla 18633 kişiden oluşmaktadır (MEB, 2020). Çalışma grubu ise uygun örnekleme yöntemleri arasında yer alan kolaylıkla ulaşılabılır örnekleme yöntemi kullanılarak seçilen 1075 9. Sınıf öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırma kapsamında evren sayısı olan 18633 kişinin en az %5'ine ulaşılması hedeflenmiştir. Bu kapsamda 18633'ün %5'i olan 932 sayısı çalışma grubunda yer alacak minimum öğrenci sayısı olarak belirlenmiştir. Veri toplama sürecinde 1075 öğrenciye ulaşıldığına ise süreç sonlandırılmıştır. Araştırmada kullanılan “kolaylıkla ulaşılabılır örnekleme yöntemi araştırmacının çalışma grubuna kolay bir şekilde ulaşabileceği ve genellikle sosyal bilimler temelli çalışmalarda yoğun olarak kullanılan bir örnekleme yöntemidir” (Büyüköztürk vd. 2018). Veri toplama sürecinde araştırmacı hazırlamış olduğu çevrimiçi form aracılığıyla Gaziantep'te yer alan beş farklı lise türünden çalışmaya katılım göstermek isteyen gönüllü öğrencilere ulaşmıştır. Ölçme aracını dolduran 1075 öğrencinin 136'sı ölçme araçlarının içerisinde yer alan kontrol maddesine yanlış cevap verdiği için, beş katılımcı ise tek boyutlu uç değere sahip olduğu için veri setinden çıkartılmıştır. Çalışma grubuna ilişkin betimsel istatistikler ve regresyon analizi 934 lise öğrencisi üzerinden gerçekleştirilmiştir. Tablo 14'de çalışma grubuna ilişkin demografik bilgiler yer almaktadır.

Tablo 14. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımları

Değişkenler	Kategoriler	N	%
Cinsiyet	Erkek	470	50,3
	Kadın	464	49,7
Öğrenim Görülen Okul Türü	Anadolu Lisesi	598	64
	Fen Lisesi	82	8,7
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	125	13,3
	Spor Lisesi	43	4,6
	Anadolu İHL	86	9,2

Anne Eğitim Düzeyi	Bilmiyorum	12	1,2
	Okuryazar Değil	69	7,3
	İlkokul Mezunu	409	43,8
	Ortaokul Mezunu	181	19,4
	Lise Mezunu	185	19,8
	Üniversite Mezunu	78	8,3
Baba Eğitim Düzeyi	Bilmiyorum	16	1,7
	Okuryazar Değil	10	1,1
	İlkokul Mezunu	346	37
	Ortaokul Mezunu	243	26
	Lise Mezunu	190	20,4
	Üniversite Mezunu	129	13,8
Aile SED	Düşük	189	20,2
	Orta	650	69,6
	Yüksek	95	10,2

Tablo 14 incelendiğinde çalışma grubunda yer alan öğrencilerin 470'inin erkek (%50,3), 464'ünün (%49,7) ise kız olduğu görülmektedir. Çalışma grubunda yer alan öğrenciler beş farklı okul türünde eğitim görmektedir. Anadolu lisesinden 598 (%64), fen lisesinden 82 (%8,7), mesleki ve teknik anadolu lisesinden 125 (%13,3), spor lisesinden 43 (%4,6) ve anadolu imam hatip lisesinden ise 86 (%9,2) öğrenci çalışma grubunda yer almaktadır. Tablo 14 incelenmeye devam edildiğinde öğrencilerin 12'si annelerinin (%1,2), 16'sı (%1,7) ise babalarının eğitim düzeyinin ne olduğunu bilmediklerini belirtmiştir. 69 öğrencinin annesi (%7,3), 10 öğrencinin ise babası (%1,1) okuryazar değildir. Annesi ilkokul mezunu olan öğrenci sayısı 409 iken (%43,8) babası ilkokul mezunu olan öğrenci sayısı 346'dır (%37). Annesi ortaokul mezunu olan öğrencilerin sayısı 181 (%19,4), babası ortaokul mezunu olan öğrencilerin sayısı ise 243'dür (26). 185 öğrencinin (%19,8) annesi 190 öğrencinin (%20,4) ise babası lise mezunudur. Son olarak annesi üniversite mezunu olan 78

(%8,3) öğrenci bulunurken, babası üniversite mezunu olan 129 (%13,8) öğrenci bulunmaktadır. Tablo 14’de son olarak öğrencilerin ailelerinin sosyoekonomik düzeylerine ilişkin bilgiler yer almaktadır. 189 öğrenci (%20,2) düşük sosyoekonomik düzeyde olduğunu belirtirken, 650 (%69,6) öğrenci orta, 95 (%10,2) öğrenci ise yüksek sosyoekonomik düzeyde olduklarını belirtmiştir.

4.5 Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında Güçlü (2015) tarafından geliştirilen Teknoloji Bağımlılığı Ölçeği, Gömleksiz (2004) tarafından geliştirilen Kitap Okuma Alışkanlığına İlişkin Tutum Ölçeği ve araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu üzerinden veri toplama işlemi gerçekleştirilmiştir. Veri toplama araçlarına ilişkin öncelikle 87 kişilik bir grup üzerinde ön güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Bu analizler sonucunda ölçme araçlarının kullanım durumuna karar verilmiştir. Ayrıca Teknoloji Bağımlılığı Ölçeği ve Kitap Okuma Alışkanlığına İlişkin Tutum Ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik analizleri araştırma kapsamında tekrarlanmıştır. Bu analizler kapsamında açımlayıcı faktör analizi, doğrulayıcı faktör analizi, cronbach alfa iç tutarlık katsayısı ve madde toplam korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Ölçme araçlarının psikometrik özellikleri aşağıda sunulmuştur.

Teknoloji Bağımlılığı Ölçeği ve Kitap Okumaya Yönelik Tutum Ölçeğine İlişkin Ön Güvenirlik Analizi Sonuçları

İki ölçme aracı için Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı ve madde toplam korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. “Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı katılımcıların ölçek maddelerine verdikleri tepkilerin benzerliğini ifade ederken, madde toplam korelasyon katsayısı ise ölçek maddesine verilen puan ile ölçeğin toplam puanı arasındaki korelasyon katsayısıdır” (Büyüköztürk, 2018). Güvenirlik sonuçları 87 kişiden elde edilen veriler üzerinden elde edilmiştir. Tablo 15 incelendiğinde Teknoloji Bağımlılığı Ölçeğinin alt boyutlarının ve tüm ölçeğin iç tutarlık katsayılarının istenen düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 15. Teknoloji Bağımlılığı Ölçeğine İlişkin Güvenirlik Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar	Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
Yoksunluk	,842	10
Kontrol Güçlüğü	,654	8
İşlevsellikte bozulma	,707	5
Sosyal Dışlanmışlık	,698	8
Tüm Ölçek	,911	31

Tablo 16’da ise Teknoloji Bağımlılığı Ölçeğine ilişkin madde toplam korelasyon katsayıları ve madde silinirse elde edilecek cronbach alfa katsayıları yer almaktadır. Ölçeğin geneline ilişkin bir sorun görülmezken, 11, 16 ve 20. Maddelerin madde toplam korelasyon katsayılarının düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 16. Teknoloji Bağımlılığı Ölçeği Madde İstatistikleri

Ölçek Maddeleri	Madde- Toplam Korelasyon Katsayısı	Madde Silinirse Cronbach Alfa Katsayısı
M1	,559	,907
M2	,610	,906
M3	,511	,908
M4	,634	,906
M5	,622	,906
M6	,607	,906
M7	,592	,906
M8	,362	,910
M9	,422	,909
M10	,639	,906
M11	,025	,917

M12	,468	,908
M13	,502	,908
M14	,649	,906
M15	,467	,908
M16	,225	,912
M17	,439	,909
M18	,638	,906
M19	,652	,905
M20	,261	,912
M21	,519	,908
M22	,596	,907
M23	,451	,909
M24	,338	,910
M25	,380	,910
M26	,529	,907
M27	,304	,911
M28	,703	,905
M29	,474	,908
M30	,383	,910
M31	,388	,910

Tablo 17 ise kitap okumaya yönelik tutum ölçeğinin alt boyutları ve toplam puanına ilişkin güvenilirlik analizi sonuçları yer almaktadır. Kitap okumaya yönelik tutum ölçeğinin gereklilik alt boyutu dışında yer alan tüm alt boyutlarının cronbach alfa iç tutarlık katsayılarının istenilen düzeyde olduğu görülmektedir. Gereklilik alt boyutuna ilişkin değer ise .077 olarak elde edilmiştir. Bu değer oldukça düşüktür.

Tablo 17. Kitap Okumaya Yönelik Tutum Ölçeğine İlişkin Güvenirlik Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar	Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
Sevgi	,657	7
Alışkanlık	,442	4

Gereklilik	,077	4
İstek	,626	3
Etki	,588	4
Yarar	,877	8
Tüm Ölçek	,889	30

Tablo 18’de ise Kitap Okumaya Yönelik Tutum Ölçeğine ilişkin madde toplam korelasyon katsayıları ve madde silinirse elde edilecek cronbach alfa katsayıları yer almaktadır. Ölçeğin geneline ilişkin bir sorun görülmezken, 9, 13, 14 ve 27. maddelerin madde toplam korelasyon katsayılarının düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 18. Kitap Okumaya Yönelik Tutum Ölçeği Madde İstatistikleri

Ölçek Maddeleri	Madde- Toplam Korelasyon Katsayısı	Madde Silinirse Cronbach Alfa Katsayısı
M1	,274	,889
M2	,250	,889
M3	,449	,885
M4	,470	,885
M5	,481	,885
M6	,417	,885
M7	,423	,885
M8	,550	,883
M9	-,346	,904
M10	,666	,880
M11	,498	,884
M12	,319	,888
M13	,114	,893
M14	-,025	,895
M15	,391	,886

M16	,473	,884
M17	,635	,882
M18	,763	,879
M19	,570	,883
M20	,381	,887
M21	,789	,880
M22	,759	,880
M23	,673	,880
M24	,541	,883
M25	,643	,881
M26	,639	,881
M27	,140	,891
M28	,557	,883
M29	,766	,878
M30	,678	,880

İki ölçeğin güvenilirlik analizi sonuçlarına bütün olarak bakıldığında ölçeklerin genelinin lise öğrencilerin kullanımına uygun olduğuna ilişkin ilk izlenim elde edilmiştir. Bu sonuçlar üzerine ölçme araçlarının geçerlik ve güvenilirlik analizleri tekrarlanmıştır.

Teknoloji Bağımlılığı Ölçeği

Güçlü (2015) tarafından geliştirilen Teknoloji Bağımlılığı Ölçeği 31 madde ve dört boyuttan oluşmaktadır. Beşli likert tipinde olan ölçme aracı hiçbir zaman, nadiren, bazen, sıklıkla ve her zaman seçeneklerine üzerinden değerlendirilmektedir. Ölçme aracından alınan puan arttıkça teknoloji bağımlılık düzeyi de artış göstermektedir. Ölçeğin geçerlik analizleri kapsamında açımlayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. “Açımlayıcı faktör analizi ölçme aracının yapısını keşfetmek amacıyla gerçekleştirilmektedir. Açımlayıcı faktör analizi ile ölçme aracı içerisindeki katılımcıların benzer tepkiler verdiği maddeler gruplar haline gelmekte ve faktör yapıları ortaya çıkmaktadır” (Erkuş, 2016). Açımlayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen dört faktörlü yapının %53’ünü açıkladığı tespit edilmiştir. Ölçek yoksunluk,

kontrol güçlüğü, işlevsellikte bozulma ve sosyal dışlanmışlık alt boyutlarından oluşmaktadır. Ölçeğin güvenirlilik analizi kapsamında hesaplanan Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı ise .93 olarak bulunmuştur.

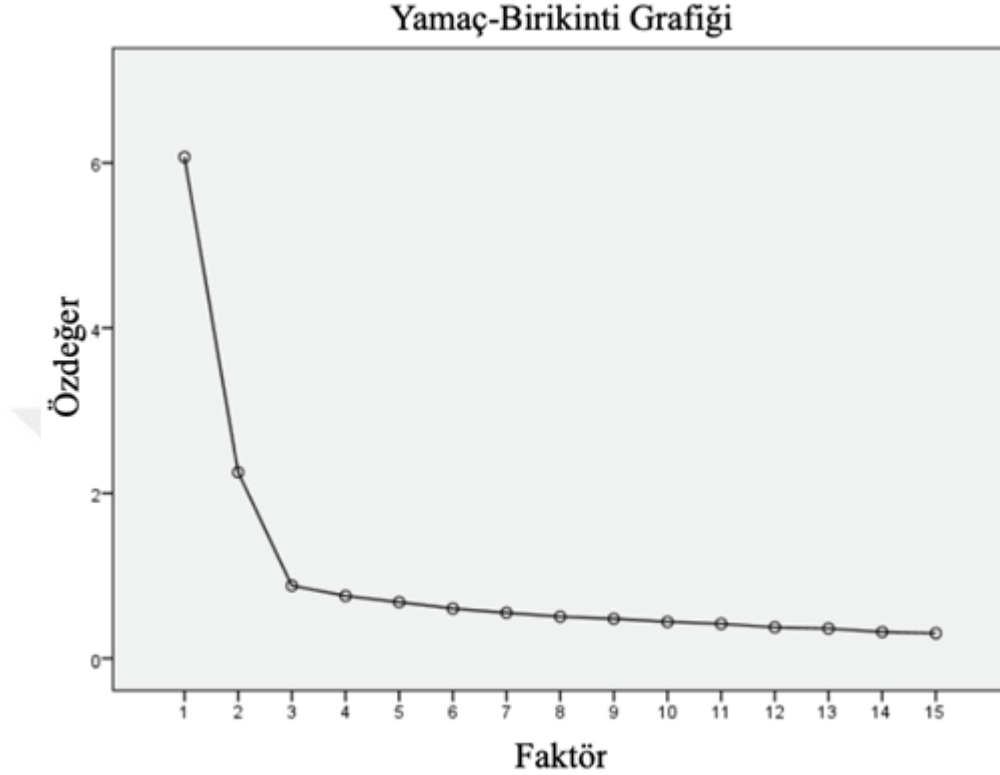
Gerçekleştirilen araştırma kapsamında ölçme aracının psikometrik özellikleri yeniden hesaplanmıştır. Bu kapsamda açımlayıcı faktör analizi, doğrulayıcı faktör analizi ve güvenirlilik analizleri gerçekleştirilmiştir.

Teknoloji Bağımlılığı Ölçeğine İlişkin Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Teknoloji Bağımlılığı Ölçeğine ilişkin açımlayıcı faktör analizi yapılmadan önce veri setinin açımlayıcı faktör analizine uygunluğu incelenmiştir. Bu kapsamda Kaiser-Meyer Olkin (KMO) değeri ve Barlett's testi hesaplanmıştır. KMO değeri .916 olarak elde edilmiştir. Bartett's testi ise anlamlı bulunmuştur ($p < .01$). Bu sonuçlar 934 kişilik veri setinin AFA yapmak için yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

Teknoloji Bağımlılığı Ölçeğine ilişkin açımlayıcı faktör analizi dik (varimax) döndürme yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin faktör yapısını Yamaç Birikinti (Scree Plot) grafiği ve faktör öz değerleri üzerinden karar verilmiştir. Şekil 9 'da yer alan Yamaç Birikinti (Scree Plot) grafiği incelendiğinde ölçme aracının orijinal ölçekten farklı olarak iki faktörlü yapıya sahip olduğu görölmektedir. İkinci faktörden sonra grafikte meydana gelen düzleşme bu durumun göstergesidir (Cattel, 1966).

Şekil 9. Teknoloji Bağımlılığı Ölçeğine ilişkin Yamaç Birikinti Grafiği

Tablo 19’da görüldüğü üzere iki faktör toplam varyansın %55,483’ünü açıklamaktadır. Yoksunluk olarak isimlendirilen birinci faktörün açıkladığı toplam varyans %40,466 iken, sosyal dışlanmışlık olarak isimlendirilen ikinci faktörün açıkladığı varyans %15,017’dir.

Tablo 19 Teknoloji Bağımlılığı Ölçeğine İlişkin Faktör Öz Değerleri

Faktör	Öz Değer	Varyans Açıklama Yüzdesi	Toplam Yüzde
Yoksunluk	6,070	40,466	40,466
Sosyal Dışlanmışlık	2,252	15,017	55,483

Tablo 20 ise Teknoloji Bağımlılığı Ölçeğinin iki faktörlü yapısının madde faktör yüklerini yansıtmaktadır. Orijinal ölçekte yer alan 6, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 28 ve 29 numaralı maddeler .32’den düşük faktör yüküne sahip oldukları için (Tabachnick ve Fidell, 2015) ve birden fazla faktöre yük verdikleri için ölçme aracından çıkartılmıştır. Birinci faktörde yer alan maddelerin

madde faktör yükleri .693 ile .771 arasında değişirken, ikinci faktörde yer alan maddelerin faktör yükleri .459 ile .825 arasında değişmektedir. İki faktöre de aynı anda yük veren madde bulunmamaktadır.

Tablo 20. Teknoloji Bağımlılığı Ölçeğine İlişkin Döndürülmüş Madde Faktör Yükleri

Maddeler	Faktörler	
	1	2
T2	,771	
T7	,759	
T1	,746	
T3	,734	
T8	,732	
T9	,731	
T10	,708	
T4	,699	
T5	,693	
T31		,825
T30		,769
T24		,756
T26		,727
T25		,691
T27		,459

Teknoloji Bağımlılığı Ölçeğine İlişkin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Teknoloji Bağımlılığı Ölçeğinin açımlayıcı faktör analizi sonrasında elde edilen iki faktörlü yapısı üzerinden doğrulayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi sonuçları uyum indeksleri üzerinden değerlendirilmiştir.

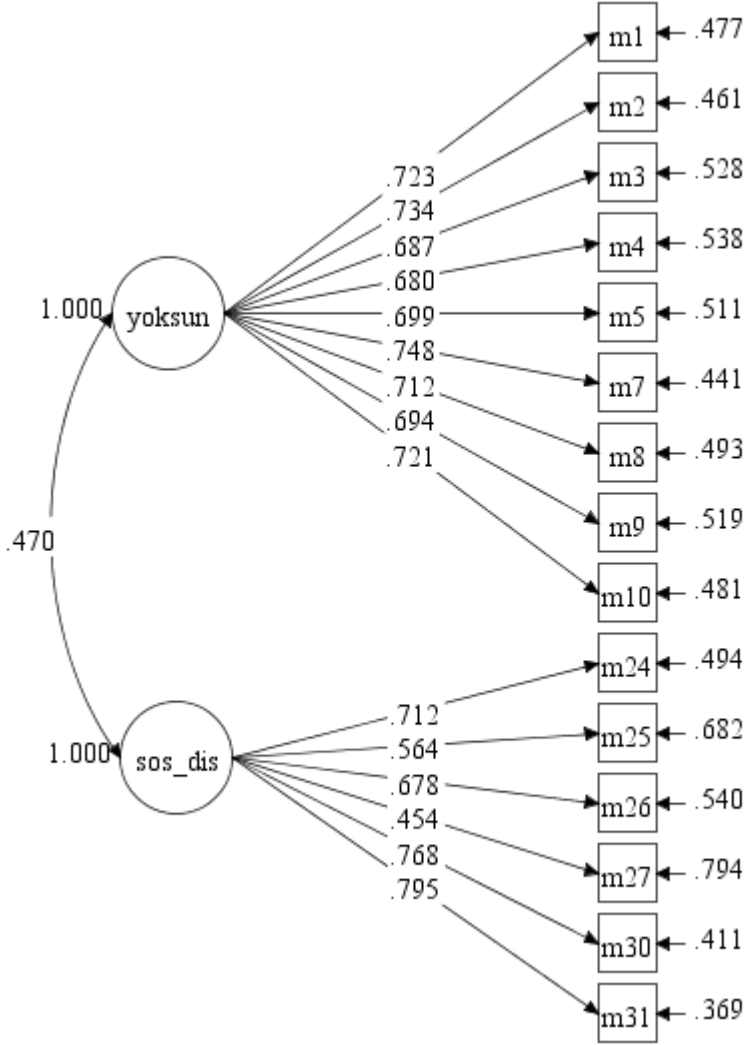
Tablo 21 incelendiğinde χ^2/sd değerinin 7.00, RMSEA değerinin .07, CFI değerinin .93, TLI değerinin .91 ve son olarak SRMR değerinin ise .04 olduğu görülmektedir. Sonuçlar elde edilen uyum indekslerinin kabul edilebilir sınırlar içerisinde olduğunu ve iki faktörlü Teknoloji Bağımlılığı Ölçeği'nin iyi uyuma sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 21. Teknoloji Bağımlılığı Ölçeğine İlişkin Uyum İndeksleri

Uyum İndeksi	Elde Edilen Değer	Referans Aralık
χ^2/sd	7.00	7.00-9.00 orta düzey uyum (Kline, 2005)
RMSEA	.07	.05-.08 arası iyi uyum (Hu ve Bentler, 1999)
CFI	.93	.90-.95 arası iyi uyum (Sümer, 2000)
TLI	.91	.90-.95 arası iyi uyum (Sümer, 2000)
SRMR	.04	.05'in altı mükemmel uyum (Brown, 2006)

Şekil 10'da ise Teknoloji Bağımlılığı Ölçeği'nin iki faktörlü yapısına ilişkin şema (diagram) yer almaktadır. Şekil 10 incelendiğinde yoksunluk boyutuna ilişkin faktör yüklerinin .680 ile .748 arasında sosyal dışlanmışlık boyutunun madde faktör yüklerinin ise .454 ile .795 arasında değiştiği görülmektedir. Faktörlerin kendi aralarındaki ilişkiler ile maddeler ile faktörler arasındaki ilişkilerin tamamı anlamlıdır.

Şekil 10 Teknoloji Bağımlılığı Ölçeğine İlişkin İki Faktörlü Yapı Şeması

Teknoloji Bağımlılığı Ölçeğine İlişkin Güvenirlik Analizi Sonuçları

Teknoloji Bağımlılığı Ölçeğine ilişkin güvenilirlik analizleri kapsamında ölçeğin tamamına ve iki alt boyutuna ilişkin cronbach alfa iç tutarlık katsayıları ve madde toplam korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Ölçeğin tamamına ilişkin cronbach alfa iç tutarlık katsayısının .89 olduğu görülmektedir. Yoksunluk boyutuna ilişkin cronbach alfa katsayısının .90 olduğu görülmektedir. Sosyal dışlanmışlık boyutuna ilişkin cronbach alfa katsayısı ise .90 olarak belirlenmiştir.

Tablo 22’de ise ise Teknoloji Bağımlılığı Ölçeğine ilişkin madde-toplam korelasyon katsayıları ve madde silinirse elde edilecek cronbach alfa katsayıları yer almaktadır. Ölçeğe ilişkin madde toplam korelasyon katsayıları .334 ile .672 arasında değişmektedir. Ayrıca silinen bir madde olması durumunda cronbach alfa katsayısında önemli bir değişiklik olmayacağı da görülmektedir.

Tablo 22. Teknoloji Bağımlılığı Ölçeğine İlişkin Madde İstatistikleri

Ölçek Maddeleri	Madde- Toplam Korelasyon Katsayısı	Madde Silinirse Cronbach Alfa Katsayısı
T1	,649	,883
T2	,633	,883
T3	,601	,885
T4	,603	,884
T5	,646	,883
T7	,668	,881
T8	,642	,883
T9	,606	,884
T10	,672	,881
T24	,474	,890
T25	,334	,894
T26	,457	,890
T27	,423	,892
T30	,528	,888
T31	,478	,889

Kitap Okuma Alışkanlığına İlişkin Tutum Ölçeği

Gömlüksiz (2004) tarafından geliştirilen Kitap Okuma Alışkanlığına İlişkin Tutum Ölçeği 21’i olumlu 9’u olumsuz toplam 30 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin yapısını keşfetmek amacıyla açımlayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin altı faktörden oluştuğu tespit edilmiştir. Bu faktörler sevgi, alışkanlık, gereklilik, etki, istek ve yarar olarak isimlendirilmiştir. Maddelere ilişkin faktör yükleri .36 ile .59 arasında değişmektedir. Ölçme aracına ilişkin güvenirlik analizleri kapsamında Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı

hesaplanmıştır. Ölçeğin tamamına ilişkin iç tutarlık katsayısı .88 iken alt boyutlara ilişkin iç tutarlık katsayıları .70 ile .79 arasında değişmektedir.

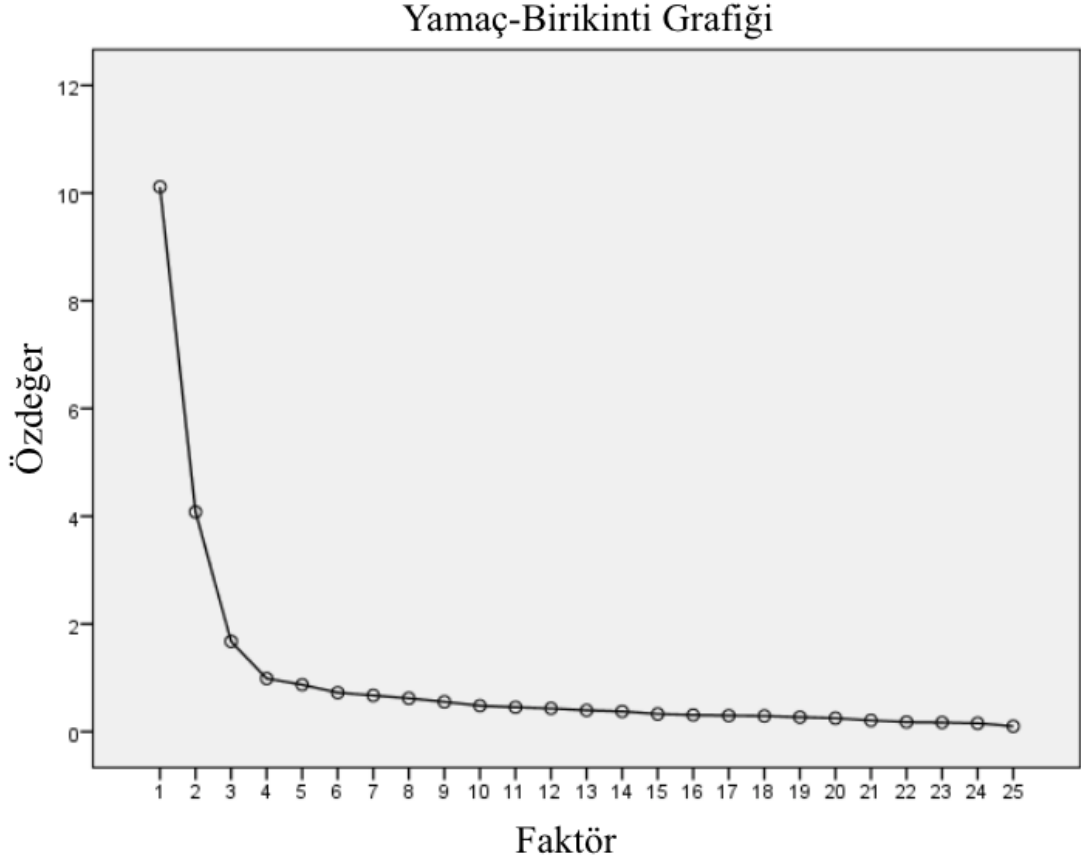
Araştırma kapsamında Kitap Okumaya İlişkin Tutum Ölçeğinin psikometrik özellikleri yeniden hesaplanmıştır. Bu kapsamda açımlayıcı faktör analizi, doğrulayıcı faktör analizi ve güvenirlik analizleri gerçekleştirilmiştir.

Kitap Okumaya Yönelik Tutum Ölçeğine İlişkin Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Kitap Okumaya İlişkin Tutum Ölçeği'ne yönelik açımlayıcı faktör analizi (AFA) gerçekleştirilmeden önce veri setinin AFA'ya uygunluğu Kaiser-Meyer Olkin (KMO) ve Barlett's testi sonuçları üzerinden test edilmiştir. KMO değeri .937 olarak elde edilmiştir. Barlett's testi ise anlamlı bulunmuştur ($p < .01$). Bu sonuçlar 934 kişilik veri setinin AFA yapmak için elverişli olduğunu göstermektedir.

Gerçekleştirilen açımlayıcı faktör analizinde ölçme aracının üç faktörlü bir yapıya sahip olduğu keşfedilmiştir. Elde edilen yeni faktör yapısında düşük faktör yükü değerine (.14) sahip olan beş madde ölçme aracından çıkartılmıştır (Büyüköztürk, 2018) Ölçme aracının üç faktörlü yapısına karar verilirken faktörlerin öz değerlerinin 1'den büyük olmasına (Guttman, 1954) ve Yamaç Birikinti (Scree Plot) grafiğindeki düzleşmeye (Cattel, 1966) dikkat edilmiştir. Şekil 11'de görüldüğü üzere grafik üzerindeki çizgi 3.faktörden sonra düzleşmeye başlamaktadır.

Şekil 11. Kitap Okumaya Yönelik Tutum Ölçeğine İlişkin Yamaç Birikinti Grafiği

Bu üç faktör toplam varyansın %63,492'sini açıklamaktadır. Olumlu görüşler olarak isimlendirilen birinci faktörün açıkladığı toplam varyans %40,467, kitap okumaya yönelik sevgi olarak isimlendirilen ikinci faktörün açıkladığı toplam varyans %16,321 ve kitap okumanın faydalı olması olarak isimlendirilen üçüncü faktörün açıkladığı toplam varyans %6,703'dür.

Tablo 23. Kitap Okumaya Yönelik Tutum Ölçeğine İlişkin Faktör Öz Değerleri

Faktör	Öz Değer	Varyans Açıklama Yüzdesi	Toplam Yüzde
Olumlu görüşler	10,117	40,467	40,467
Sevgi	4,080	16,321	56,788
Yarar	1,676	6,703	63,492

Tablo 24 'de dik (varimax) döndürme yöntemi kullanılarak elde edilen faktör yükleri yer almaktadır. Birinci faktöre ilişkin madde faktör yükleri .722 ile .860

arasında değişmektedir. İkinci faktöre ilişkin madde faktör yükleri .454 ile .860 arasında değişmektedir. Son olarak üçüncü faktöre ilişkin madde faktör yüklerinin ise .457 ile .751 arasında değiştiği görülmektedir. Tabachnick ve Fidell'e (2015) göre madde faktör yüklerinin .32'nin üzerinde olması o maddenin ölçme aracında bulunabilmesi için yeterli sayılmaktadır. Ayrıca tablo 24'e bakıldığında birden fazla faktöre yük veren maddelerin (m10, m11, m17) faktörler arasındaki yük farklarının Büyüköztürk'e (2018) göre bu durumun kabul edilebilir sınır olan .10'dan yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 24. Kitap Okumaya Yönelik Tutum Ölçeğine İlişkin Döndürülmüş Madde Faktör Yükleri

Maddeler	Faktörler		
	1	2	3
K23	,860		
K22	,848		
K19	,843		
K21	,827		
K18	,810		
K25	,787		
K17	,775		,341
K28	,770		
K30	,741		
K24	,725		
K26	,722		
K5		,860	
K4		,839	
K3		,832	
K7		,818	
K2		,807	
K6		,797	
K1		,695	
K13		,454	
K8			,751
K10	,326		,730
K12			,697
K11	,350		,635
K14			,585
K16			,457

Kitap Okumaya Yönelik Tutum Ölçeğine Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Kitap Okumaya Yönelik Tutum Ölçeğinin AFA sonrasında keşfedilen üç boyutlu yapısı doğrulayıcı faktör analizi (DFA) kullanılarak yeniden test edilmiştir. DFA 934 lise öğrencisi üzerinden gerçekleştirilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi ile üç faktörlü Kitap Okumaya Yönelik Tutum Ölçeğine ilişkin uyum indeksleri elde edilmiştir.

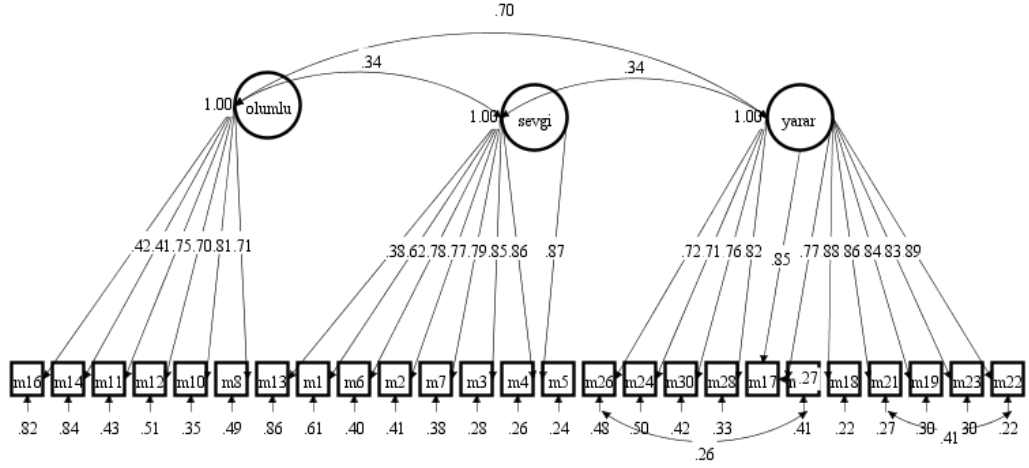
Tablo 25’de görüldüğü üzere ölçme aracının χ^2/sd değerinin 6.88 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin RMSEA değeri .08, CFI değeri .91, TLI değeri .90 ve SRMR değeri ise .04 olarak belirlenmiştir.

Tablo 25. Kitap Okumaya Yönelik Tutum Ölçeğine İlişkin Uyum İndeksleri

Uyum İndeksi	Elde Edilen Değer	Referans Aralık
χ^2/sd	6.88	7.00-9.00 orta düzey uyum (Kline, 2005)
RMSEA	.08	.05-.08 arası iyi uyum (Hu ve Bentler, 1999)
CFI	.91	.90-.95 arası iyi uyum (Sümer, 2000)
TLI	.90	.90-.95 arası iyi uyum (Sümer, 2000)
SRMR	.04	.05’in altı mükemmel uyum (Brown, 2006)

Şekil 12’de ise Kitap Okumaya Yönelik Tutum Ölçeği’nin üç faktörlü yapısına ilişkin diagram yer almaktadır. Şekil 12 incelendiğinde olumlu düşünce boyutuna ilişkin faktör yüklerinin .410 ile .710 arasında, sevgi boyutunun madde faktör yüklerinin .380 ile .870 arasında ve yarar boyutunun madde faktör yüklerinin ise .710 ile .890 arasında değiştiği görülmektedir. Faktörlerin kendi aralarındaki ilişkiler ile maddeler ile faktörler arasındaki ilişkilerin tamamı anlamlıdır.

Şekil 12. Kitap Okumaya Yönelik Tutum Ölçeğine İlişkin Üç Faktörlü Yapı Şeması

Kitap Okumaya Yönelik Tutum Ölçeğine Güvenirlilik Analizi Sonuçları

Kitap Okumaya Yönelik Tutum Ölçeğine ilişkin güvenilirlik analizleri kapsamında ölçeğin tamamına ve alt boyutlarına ilişkin cronbach alfa iç tutarlık katsayısı ile madde toplam korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Ölçeğin tamamına ilişkin cronbach alfa iç tutarlık katsayısının .92 olduğu görülmektedir. Yarar boyutuna ilişkin cronbach alfa katsayısı .93, sevgi boyutuna ilişkin .91 ve olumlu düşünce boyutuna ilişkin .82 olarak belirlenmiştir.

Tablo 26'da ise Kitap Okumaya Yönelik Tutum Ölçeğine ilişkin madde-toplam korelasyon katsayıları ve madde silinirse elde edilecek cronbach alfa katsayıları yer almaktadır. Ölçeğe ilişkin madde toplam korelasyon katsayıları .309 ile .727 arasında değişmektedir. Ayrıca silinen bir madde olması durumunda cronbach alfa katsayısında önemli bir değişiklik olmayacağı da görülmektedir.

Tablo 26. Kitap Okumaya Yönelik Tutum Ölçeğine İlişkin Madde İstatistikleri

Ölçek Maddeleri	Madde- Toplam Korelasyon Katsayısı	Madde Silinirse Cronbach Alfa Katsayısı
K8	,543	,913
K10	,577	,913
K11	,604	,912
K12	,515	,914
K14	,353	,919
K16	,317	,918
K1	,405	,917
K2	,514	,914
K3	,607	,912
K4	,586	,913
K5	,583	,913
K6	,547	,913
K7	,541	,914
K13	,309	,921
K17	,707	,911
K24	,586	,913
K26	,618	,913
K27	,403	,916
K28	,705	,911
K30	,621	,913
K18	,709	,911
K19	,646	,912
K21	,698	,912
K22	,727	,911
K23	,658	,912

Kitap Okuma Alışkanlığı ve Teknoloji Kullanımına İlişkin Anket Formu

Lise öğrencilerinin kitap okuma alışkanlıkları ve teknoloji kullanımlarına ilişkin soruların yer aldığı anket formu araştırmacının kendi hazırladığı sorularla birlikte Aydın (2017), Davarcı (2013) ve Önal ve Alaca'nın (2015) çalışmalarından esinlenerek geliştirilen sorulardan oluşmaktadır. Anket formundaki sorular çoktan seçmeli, sıralamalı ve açık uçlu soru tiplerinden oluşmaktadır. Soruların doğru ya da yanlış yanıtının olmadığı katılımcılara ayrıca vurgulanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Form aracılığıyla katılımcıların cinsiyet, anne/baba eğitim durumları, ailenin sosyoekonomik düzeyi gibi demografik bilgileri toplanmıştır.

4.6 Verilerin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanma süreci gerçekleştirilecek çalışmaya ilişkin etik kurul izninin alınmasıyla başlamıştır. Etik kurul izninin ardından Milli Eğitim Bakanlığıyla yazışma süreci başlatılmış ve bakanlıktan verilerin toplanmasına ilişkin gerekli izinler alınmıştır. Araştırma verileri Covid-19 sürecinde öğrencilere yüz yüze erişim imkanının olmaması nedeniyle çevrimiçi olarak toplanmıştır. Araştırmacı tarafından oluşturulan çevrimiçi form iki bağımsız araştırmacı tarafından incelenmiş ve herhangi bir yazım yanlışı ve ifade hatası olmadığı tespit edilmiştir. Ardından beş öğrenci üzerinden pilot uygulama yapılmış ve veri toplama araçlarının ve yönteminin uygunluğu incelenmiştir. Pilot uygulamaya katılan öğrencilerin olumlu geri bildirimlerinin alınmasıyla veri toplama süreci başlatılmıştır. Araştırmacı tarafından Google Forms üzerinden oluşturulan veri toplama aracı öğrencilere bir bağlantı aracılığıyla iletilmiştir. Veri toplama süreci hedeflenen asgari öğrenci sayısı olan 932 öğrencinin üzerine çıkılarak 1075 öğrenci üzerinden tamamlanmıştır. (Evrende yer alan 18633 öğrencinin yüzde 5'ine ulaşılması hedeflenmiştir).

4.7 Verilerin Analizi

Verilerin analize hazırlık süreci Tabachnick ve Fidell'in (2015) önerdiği adımlar doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. İlk olarak veri seti kontrol edilmiş ve hatalı veriler veri setinden ayrılmıştır. Bunun için her iki ölçeğin içerisine konulan kontrol maddeleri kullanılmıştır. Katılımcıların veri toplama araçlarını sağlıklı bir şekilde doldurup doldurmadıklarını anlamak amacıyla iki adet kontrol maddesi kullanılmıştır. Teknoloji Bağımlılığı Ölçeği'nde 25. ve 26. Maddeler arasında yer alan ifade de bu maddenin cevabını kesinlikle katılmıyorum seçeneğini işaretleyiniz ve Kitap Okumaya Yönelik Tutum Ölçeği'nin 25 ve 26. Maddeleri arasında bu maddenin cevabını kesinlikle katılıyorum seçeneğini işaretleyiniz ifadeleri yer almaktadır. Bu maddeleri hatalı işaretleyen 136 katılımcı veri setinden çıkartılmıştır.

Analize hazırlık sürecinin ikinci aşamasında veri setindeki kayıp veriler kontrol edilmiştir. Yapılan kontrollerde veri setinde herhangi bir kayıp değerle karşılaşılmamıştır.

Üçüncü aşamada ise veri setindeki tek boyutlu ve çok boyutlu uç değerler incelenmiştir. Tek boyutlu uç değerler için ölçeklerin alt boyutlarına ilişkin toplam puanlar elde edilmiş ve elde edilen toplam puanlara ilişkin standart değerler elde edilmiştir. Elde edilen standart değerlerden -3 ile +3 değer aralığının dışında olanlar tek boyutlu uç değer olarak kabul edilerek (Büyüköztürk, 2018) veri setinden çıkartılmıştır. Bu kapsamda Teknoloji Bağımlılığı ölçeğinde uç değer gösteren iki, Kitap Okumaya Yönelik Tutum ölçeğinde uç değer gösteren üç katılımcı veri setinden çıkartılmıştır. Veri setinde yer alan çok boyutlu uç değerler ise mahalabonis katsayısı aracılığıyla incelenmiştir. Teknoloji Bağımlılığı ve Kitap Okumaya Yönelik Tutum Ölçeğinden elde edilen toplam puanlar hesaplanarak çok boyutlu uç değer gösterdiği tespit edilen katılımcıya rastlanmamıştır. Veriler uç değerler ayıklandıktan sonra kalan 934 katılımcı üzerinden analiz edilmiştir.

Veri seti analize hazır hale getirildikten sonra analiz aşamasına geçilmiştir. İlk olarak Teknoloji Bağımlılığı Ölçeği ve Kitap Okumaya Yönelik Tutum Ölçeklerinin faktör yapıları incelenmiştir. Bu kapsamda ilk olarak açılımlayıcı daha sonra doğrulayıcı faktör analizleri gerçekleştirilmiştir. Ölçme araçlarına ilişkin faktör

yapıları belirlendikten sonra güvenirlik analizleri yapılmıştır. İlk olarak lme araçlarının alt boyutları ve toplam puanlarına ilişkin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı incelenmiş, arından madde toplam korelasyon katsayıları ele alınmıştır. lme araçlarının psikometrik özellikleri veri toplama araçları kısmında detaylı olarak yer almaktadır. Çalışma grubunun teknoloji kullanımı ve kitap okuma alışkanlıklarına ilişkin betimsel bilgileri sütun grafikler aracılığıyla raporlanmıştır. Ek olarak kitap okuma alışkanlığı üzerinde teknoloji bağımlılığının etkisini tespit edebilmek amacıyla çoklu regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Veriler SPSS 22.0 ve MPlus 8.0 programları aracılığıyla analiz edilmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

BULGULAR

Teknoloji Bağımlılığı ile Kitap Okumaya Yönelik Tutum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Araştırma kapsamında ilk olarak lise öğrencilerinin kitap okumaya yönelik tutumları ile teknoloji bağımlılıkları arasındaki korelasyon katsayıları incelenmiştir. Teknoloji bağımlılığı sosyal dışlanmışlık ve yoksunluk alt boyutlarından oluşmaktayken, kitap okumaya yönelik tutum ise olumlu düşünce, sevgi ve yarar alt boyutlarından oluşmaktadır. Değişkenlere ilişkin korelasyon katsayıları Tablo 27’de yer almaktadır.

Tablo 27. Teknoloji Bağımlılığı ile Kitap Okumaya Yönelik Tutum Arasındaki Korelasyon Katsayıları

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7
Olumlu Düşünce (1)	1						
Sevgi (2)	,303**	1					
Yarar (3)	,619**	,229**	1				
Kitap Okuma Toplam (4)	,839**	,720**	,729**	1			
Yoksunluk (5)	-,139**	-,115**	-,263**	-,207**	1		
Sosyal Dışlanmışlık (6)	-,138**	-,153**	-,057	-,163**	,449**	1	
Teknoloji Bağımlılığı (7)	-,159**	-,145**	-,227**	-,221**	,947**	,713**	1

*p<.05. **p<.01

***p değeri değişkenler arasındaki ilişkilerin ya da farkların test edilmesinde kabul edilebilir hata düzeyini göstermektedir. p değerinin .05’den küçük olması fark ya da ilişkinin anlamlılığının bir göstergesi olarak sayılmaktadır. P değerinin .01’den küçük olması ise bu fark ya da ilişkinin daha az hata ile hesaplandığını göstermektedir.

Tablo 27’de görüldüğü üzere kitap okumaya yönelik olumlu düşünce boyutu ile yoksunluk ve sosyal dışlanmışlık alt boyutları arasındaki korelasyon katsayıları -.14 iken teknoloji bağımlılığı ile -.16’lık bir korelasyon katsayısı bulunmaktadır. Kitap okumaya yönelik sevgi boyutu ile yoksunluk alt boyutu arasındaki korelasyon katsayısı -.12 iken sosyal dışlanmışlık ve teknoloji bağımlılığı toplam puanı

arasındaki korelasyon katsayıları $-.15$ 'dir. Yarar alt boyutu ile yoksunluk alt boyutu arasındaki korelasyon katsayısı $-.26$ iken sosyal dışlanmışlıkla aralarında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Kitap Okumaya Yönelik Tutum Ölçeği toplam puanı ise yoksunluk alt boyutuyla $-.21$, sosyal dışlanmışlık alt boyutu ile $-.16$, ve teknoloji bağımlılığı toplam puanıyla $-.22$ 'lik bir korelasyon katsayısına sahiptir. Korelasyon katsayıları teknoloji bağımlılığı puanları arttıkça, kitap okumaya yönelik tutum puanlarının azaldığını göstermektedir. Örneğin kitap okumaya yönelik olumlu düşünce puanları artış gösterirken, teknoloji bağımlılığının alt ölçeklerinden olan yoksunluk, sosyal dışlanmışlık ve teknoloji bağımlılığı ölçeği toplam puanı düşüş göstermektedir.

Kitap Okumaya Yönelik Tutumun Yordanmasında Teknoloji Bağımlılığının Rolü

Araştırma kapsamında sunulan bir diğer bulgu kitap okumaya yönelik tutum üzerinde teknoloji bağımlılığının rolü üzerinedir. Bu kapsamda çoklu regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Çoklu regresyon analizi gerçekleştirilmeden önce ise analize ilişkin varsayımlar test edilmiştir. Bu kapsamda çoklu bağlantılılık, değişkenler arasındaki ikili korelasyon katsayıları, varyans tolerans değerleri, varyans büyütme faktörü değerleri (VIF) ve durum indeksi değerleri (CI) incelenmiştir.

Tablo 28. Araştırma Kapsamında İncelenen Değişkenlere Yönelik Çoklu Bağlantılılık Sorununun İncelenmesine Yönelik Değerler

Model	Değişkenler	İkili r	Kısmi r	Tolerans	VIF	CI
1	Yoksunluk	$-.152$	$-.150$	0.798	1.114	1.000
	Sosyal Dışlanmışlık	$-.080$	$-.078$	0.798	1.241	5.504

VIF: Varyans büyütme faktörü

CI: Durum indeksi

Tablo 28'de teknoloji bağımlılığının alt boyutları olan yoksunluk ve sosyal dışlanmışlık alt boyutlarına ilişkin ikili ve kısmi korelasyon, tolerans, VIF ve CI değerleri yer almaktadır. Tablo 28 incelendiğinde ikili korelasyon katsayılarının $.80$ 'den düşük olduğu, tolerans değerlerinin $.20$ 'den yüksek olduğu, VIF değerleri

arasında 10'dan yüksek bir değerin bulunmadığı, ve CI değerleri arasında 30'dan yüksek bir değerin yer almadığı görülmektedir. Bu değerler Büyüköztürk'e (2019) göre değişkenler arasında çoklu bağlantılılık sorununun olmadığını göstermektedir.

Değişken arasında çoklu bağlantılılık sorunu olmadığı tespit edildikten sonra çoklu regresyon analizine geçilmiştir. Çoklu regresyon analizi bağımlı değişkeni açıklamada bağımsız değişkenlerin rolünün tespit edilmesine olanak sağlayan bir analiz türüdür (Tabachnick ve Fidell, 2015). Tablo 29'da regresyon analizi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 29. Kitap Okumaya Yönelik Tutumun Yordanmasında Teknoloji Bağımlılığının Rolüne İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Yordayıcı	B	SH _B	Sig.	β	R ²
1	Sabit	112.601	1.453	.00**	-	.049
	Yoksunluk	-.284	.056	.00**	-.168	
	Sosyal Dışlanmışlık	-.321	.122	.00**	-.087	

*p<.05

**p<.01

Tablo 29 incelendiğinde teknoloji bağımlılığının kitap okumaya ilişkin tutumun %5'lik bir kısmını açıkladığı görülmektedir. Teknoloji bağımlılığının hem yoksunluk hem de sosyal dışlanmışlık alt boyutları manidar katkı yapmaktadır. Kitap okumaya yönelik tutum üzerinde yoksunluk boyutunun rolü sosyal dışlanmışlığa göre daha yüksektir.

Teknoloji Bağımlılığının Cinsiyete Göre Farklılaşma Durumunun İncelenmesi

Lise öğrencilerinin teknoloji bağımlılığı ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyetlerine göre karşılaştırıldığı t-testi sonuçları tablo 30'da yer almaktadır. Tablo 30 incelendiğinde kızların teknoloji bağımlılığı puanları erkeklerin teknoloji bağımlılığı puanlarına göre anlamlı düzeyde yüksektir (t=2,27, p<.05). Erkeklerin puan ortalamaları 31,63 iken, kız öğrencilerin puan ortalamaları ise 33,24'dür. Elde edilen bu istatistiksel farkın pratikteki karşılığını tespit etmek amacıyla yapılan etki büyüklüğü hesaplamasında ise sonuç .0 olarak hesaplanmıştır. Etki büyüklüğünün

.01-.06 arasında yer alması küçük düzeyde olduğunun göstergesi olarak kabul edilmektedir (Büyüköztürk, 2018). Araştırma sonucunda elde edilen etki büyüklüğü değeri ise 0'a yakındır. Yani kız öğrencilerin puanları ile erkek öğrencilerin puanları arasındaki anlamlı fark pratik anlamda bir etkiye sahip değildir.

Tablo 30. Teknoloji Bağımlılığı Ölçeğinin Cinsiyete Göre T-Testi Sonuçları

Değişken	Cinsiyet	N	\bar{X}	S	sd	T	P	η^2
Teknoloji bağımlılığı	Erkek	470	31,63	11,01	932	2,27	,02*	.00
	Kız	464	33,24	12,02				

*p < .05

Kitap Okumaya Yönelik Tutumun Cinsiyete Göre Farklılaşma Durumunun İncelenmesi

Öğrencilerin kitap okumaya yönelik tutumlarının cinsiyetlerine göre karşılaştırıldığı t-testi sonuçları tablo 31'de yer almaktadır. Tablo 31 incelendiğinde kızların kitap okumaya yönelik tutumlarının erkeklere göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmektedir (t=6,85, p<.01). Erkek öğrencilerin puan ortalamaları 99,03'iken kız öğrencilerin puan ortalamaları 105,79'dur. Elde edilen bu istatistiksel farkın pratikteki karşılığını tespit etmek amacıyla yapılan etki büyüklüğü hesaplamasında ise sonuç .04 olarak hesaplanmıştır. .01-.06 arasında olduğu tespit edilen bu katsayı, etki büyüklüğünün küçük olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2018). Yani kız öğrencilerin puanları ile erkek öğrencilerin puanları arasındaki anlamlı fark pratik anlamda küçük bir etkiye sahiptir.

Tablo 31. Kitap Okumaya Yönelik Tutum Ölçeğinin Cinsiyete Göre T-Testi Sonuçları

Değişken	Cinsiyet	N	\bar{X}	S	sd	t	P	η^2
Kitap okuma	Erkek	470	99,03	16,36	932	6,85	,00*	.04
	Kız	464	105,79	15,96				

*p < .01

Öğrencilerin Teknoloji Kullanımı ve Kitap Okuma Alışkanlıklarının İncelenmesi

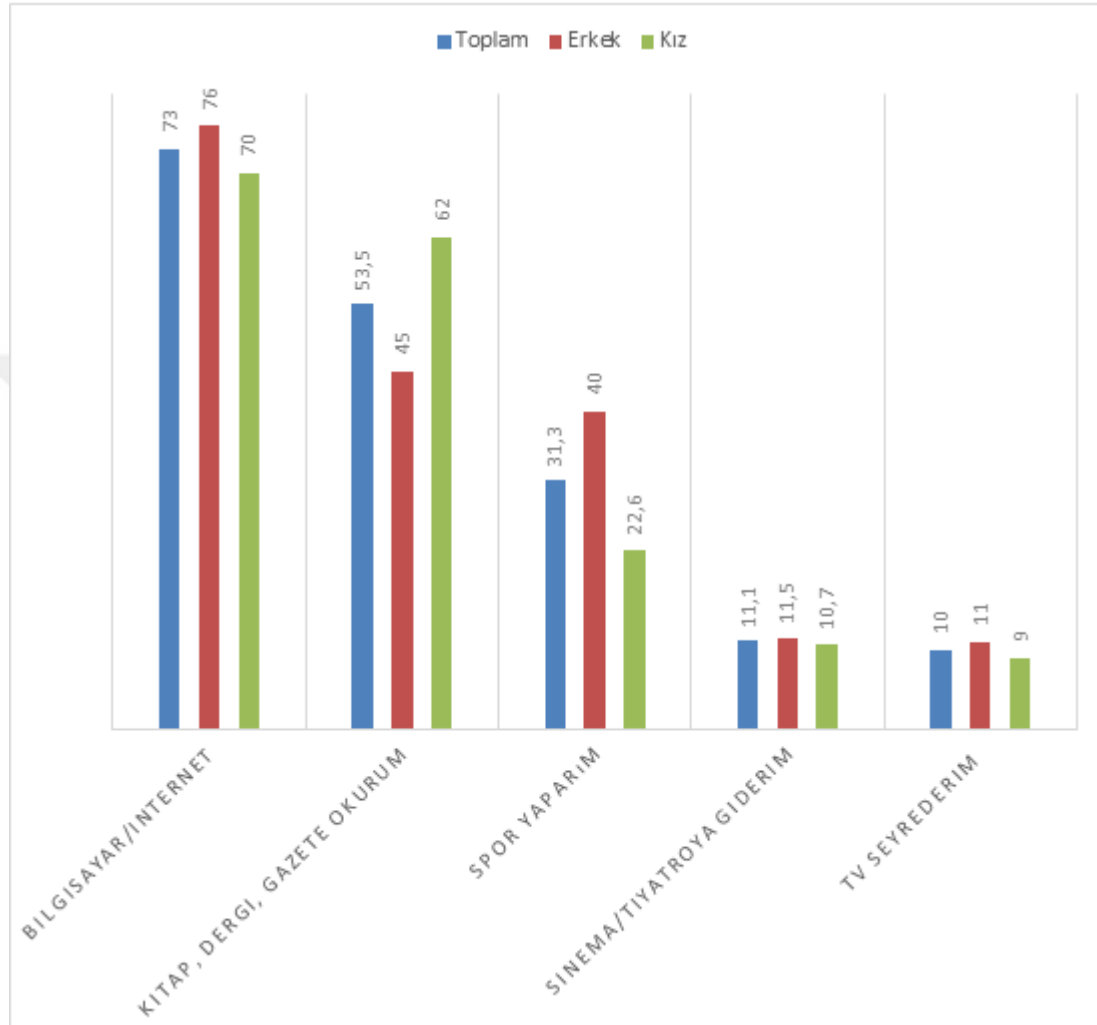
Bulguların bu kısmında öğrencilerin teknoloji kullanımları, kitap okuma alışkanlıkları ve kütüphane kullanımlarına ilişkin görüşleri yer almaktadır. Bu kısımda yer alan bulgular grafiklerle görselleştirilmiştir.

Öğrencilerin Teknoloji Kullanımları

Öğrencilerin Boş Zaman Aktiviteleri

Öğrenciler, boş zamanlarınızda neler yaparsınız sorusuna yüzde 73 oranında bilgisayar ve internette zaman geçiririm cevabını verirken, yüzde 53,5'i kitap, dergi ya da gazete okuduğu ve yüzde 31,3'ü spor yaptığını belirtmiştir. Yüzde 11,1'lik kısım sinema ya da tiyatroya gittiğini belirtirken, TV seyrettiğini belirtenlerin oranı yüzde 10'dur. Cinsiyete göre öğrencilerin vermiş olduğu cevaplar incelendiğinde ise erkeklerin bilgisayar/internet ve spor yapma ile kızlara göre daha fazla zaman geçirdikleri görülmektedir. Kızlar ise okumaya yönelik faaliyetlere erkeklere göre daha fazla zaman ayırmaktadırlar.

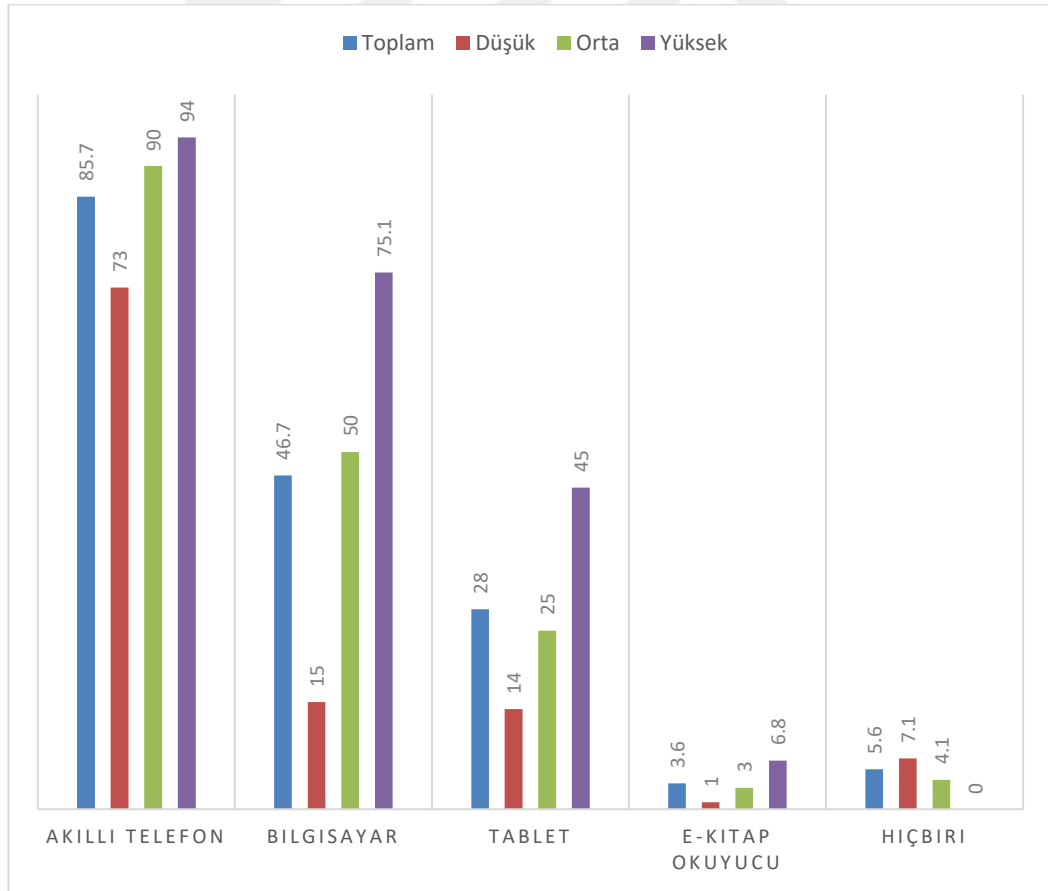
Grafik 4. Boş Zaman Aktiviteleri

Öğrencilerin Kullandıkları Teknolojik Aletler

Öğrenciler hangi teknolojik aletleri kullanıyorsunuz sorusuna dört farklı cevap vermişlerdir Grafik 5’de görüldüğü üzere öğrencilerin yüzde 85,7’lik bir kısmı akıllı telefon kullandığını belirtirken, yüzde 47,6’sı bilgisayar ve yüzde 28’i tablet kullandığını belirtmiştir. Bunlarla birlikte öğrencilerin yüzde 3,6’sı e-kitap okuyucu kullanmaktadır. Öğrencilerin yüzde 5,6’sı ise hiçbir teknolojik alet kullanmadıklarını belirtmiştir. Öğrencilerin verdiği cevaplar sosyoekonomik düzeye göre incelendiğinde ise sosyoekonomik düzey düştükçe öğrencilerin teknolojik aletlere erişiminin azaldığı görülmektedir.

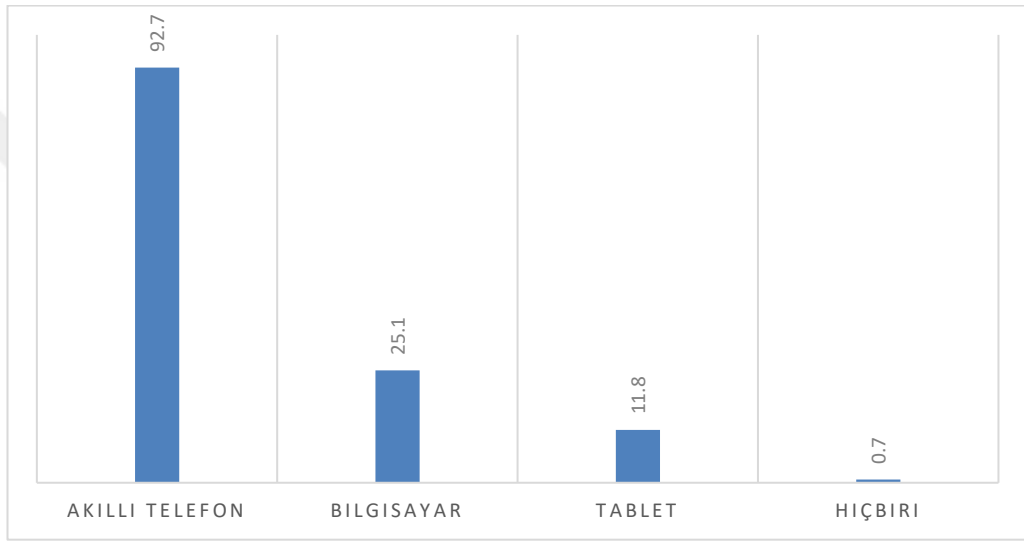
Grafik 5. Kullanılan Teknolojik Cihazlar

Öğrencilerin İnternete Erişim İçin Kullandıkları Araçlar

Öğrenciler internete üç farklı yoldan eriştiklerini belirtmiştir. Öğrencilerin büyük bir kısmı akıllı telefon üzerinden internete eriştiklerini belirtirken (yüzde 92,7), yüzde 25,1'i bilgisayar ve yüzde 11,8'i ise tablet üzerinden internete eriştiğini belirtmektedir.

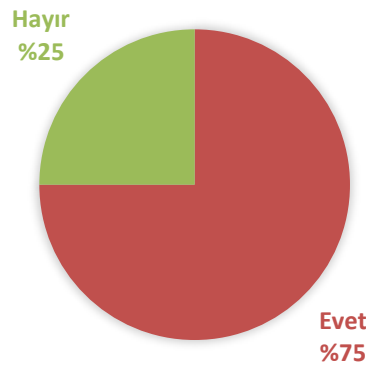
Grafik 6. İnternete Erişim Yolu

Öğrencilerin Evlerinde İnternet Mevcudiyeti

Grafik 7'de görüldüğü üzere öğrencilerin yüzde 75'i evlerinde internet imkanına sahipken, yüzde 25'lik kısım ise evlerinde internet bağlantısı olmadığını belirtmektedir.

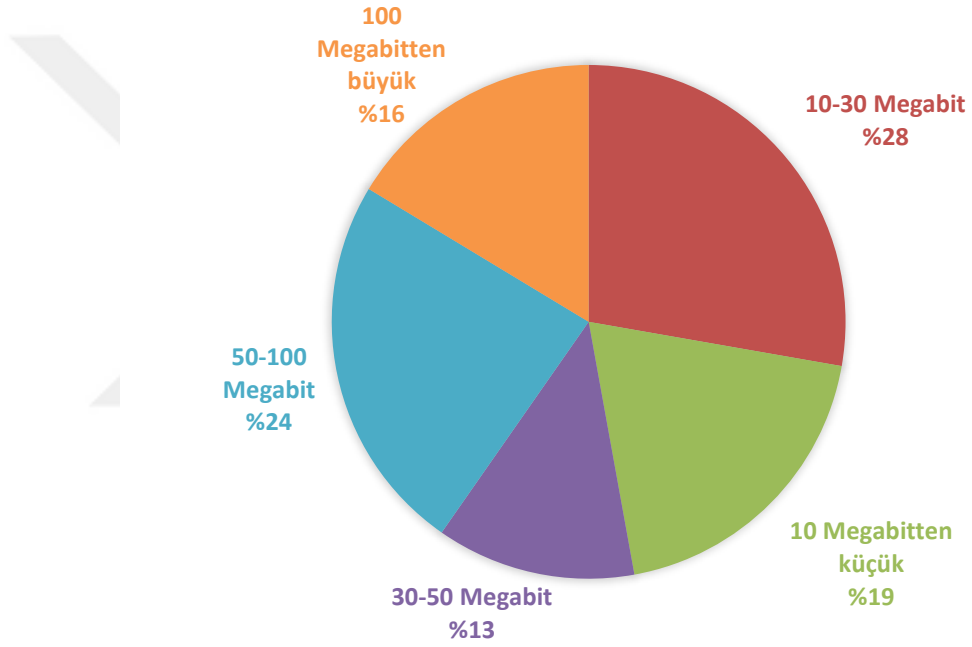
Grafik 7. Evde İnternet Durumu

Öğrencilerin Evlerindeki İnternetin Hızı

Öğrencilerin evlerindeki internet hızlarına ilişkin bilgiler grafik 8’de yer almaktadır. Evinde 100 megabitten büyük internet hızına sahip öğrencilerin oranı yüzde 16 iken, 50-100 megabit arasında internet hızına sahip olanlar yüzde 24, 30-50 megabit arasında olanlar yüzde 13, 10-30 megabit hızda olanlar yüzde 28 ve son olarak 10 megabitten düşük hıza sahip olanların oranı ise yüzde 19’dur.

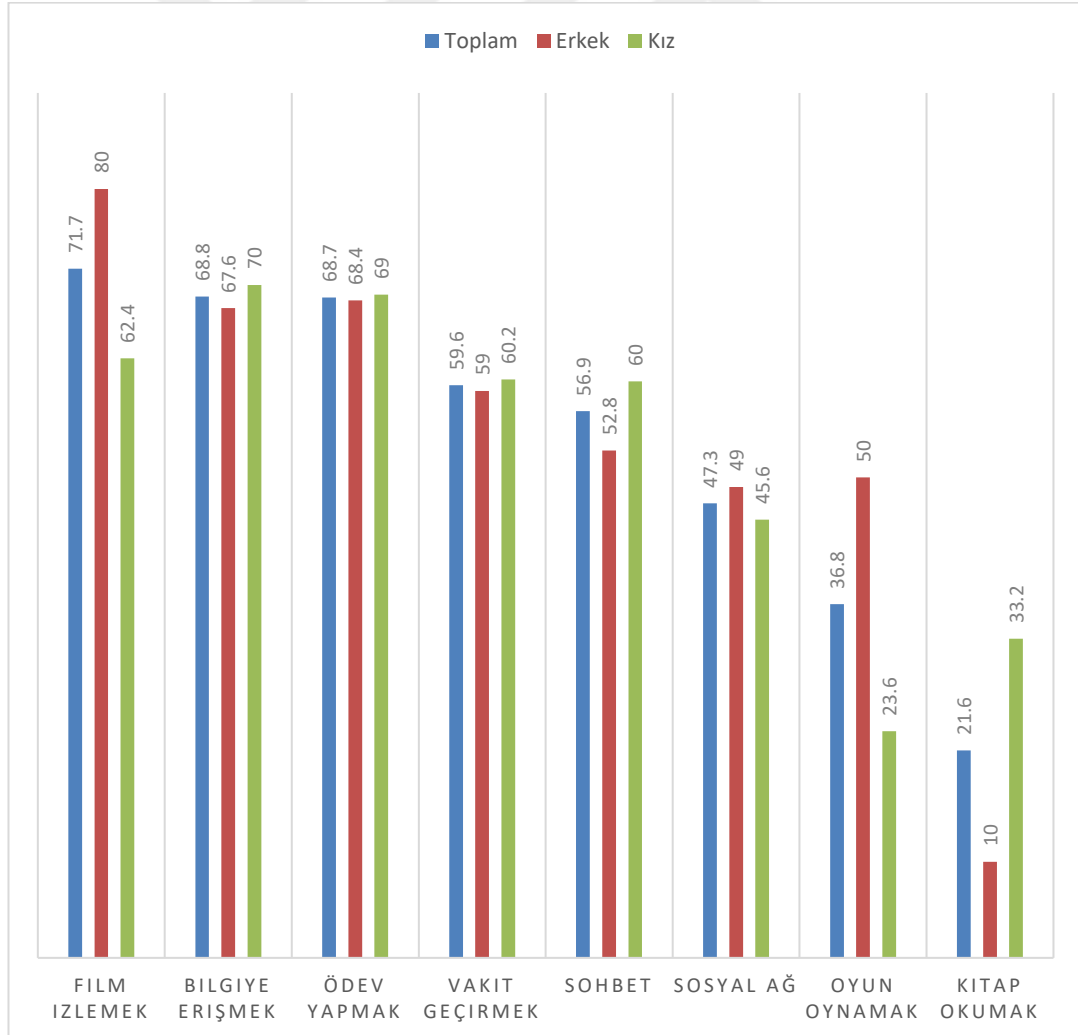
Grafik 8. Ev İnternet Hızı

Öğrencilerin İnterneti Kullanım Amaçları

Öğrencilerin interneti kullanım amaçları arasında en yüksek üç amaç sırasıyla film müzik (yüzde 71,7), bilgiye erişmek (yüzde 68,8) ve ödev yapmak (yüzde 68,7) şeklindedir. Bunları yüzde 59,6 ile vakit geçirmek, yüzde 56,9 ile sohbet etmek, yüzde 47,3 ile sosyal ağlar, yüzde 36,8 ile oyun oynamak ve yüzde 21,6 ile kitap okumak takip etmektedir. Öğrencilerin yüzde 0,4'ü ise bu amaçların hiçbirinin kendisine uygun olmadığını belirtmektedir. Öğrencilerin internet kullanım amaçları cinsiyete göre karşılaştırıldığında ise erkeklerin kızlara göre eğlence amaçlı kullanıma daha yatkın oldukları, kızların ise eğitsel amaçlı kullanımlarının erkeklere göre daha fazla olduğu görülmektedir.

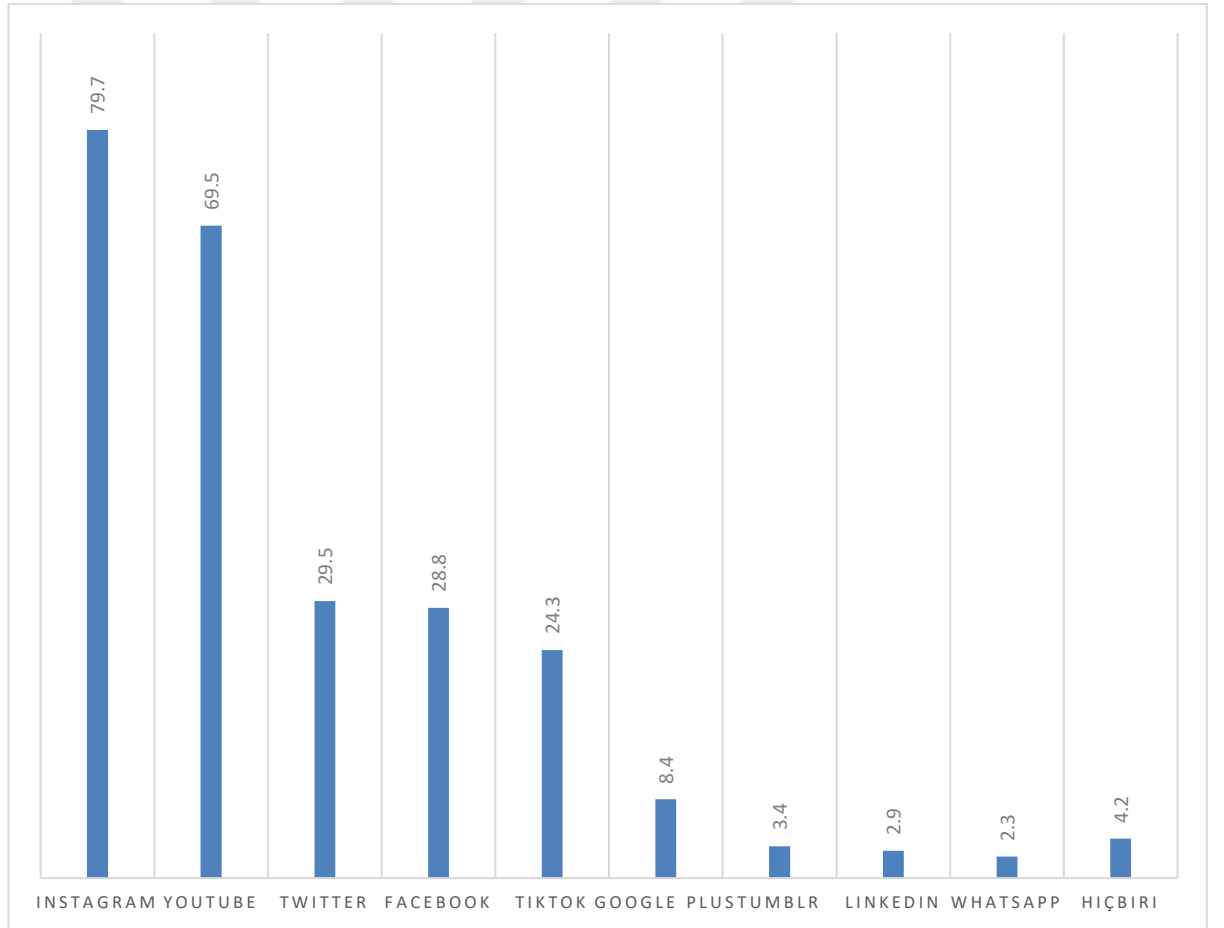
Grafik 9. İnternet Kullanım Amacı

Öğrencilerin Kullandıkları Sosyal Medya Platformları

Öğrencilerin kullandıkları sosyal medya platformları arasında yüzde 79,7 ile Instagram ön plana çıkmaktadır. Instagramı yüzde 69,5 ile YouTube, yüzde 29,5 ile Twitter, yüzde 28,8 ile Facebook ve yüzde 24,3 ile TikTok takip etmektedir. Google Plus kullananların oranı yüzde 8,4, Tumblr kullananların oranı yüzde 3,4, LinkedIn kullananların oranı yüzde 2,9 ve Whatsapp kullananların oranı yüzde 2,3'dür. Hiçbir sosyal medya platformu kullanmayanların oranı ise yüzde 4,2'dir

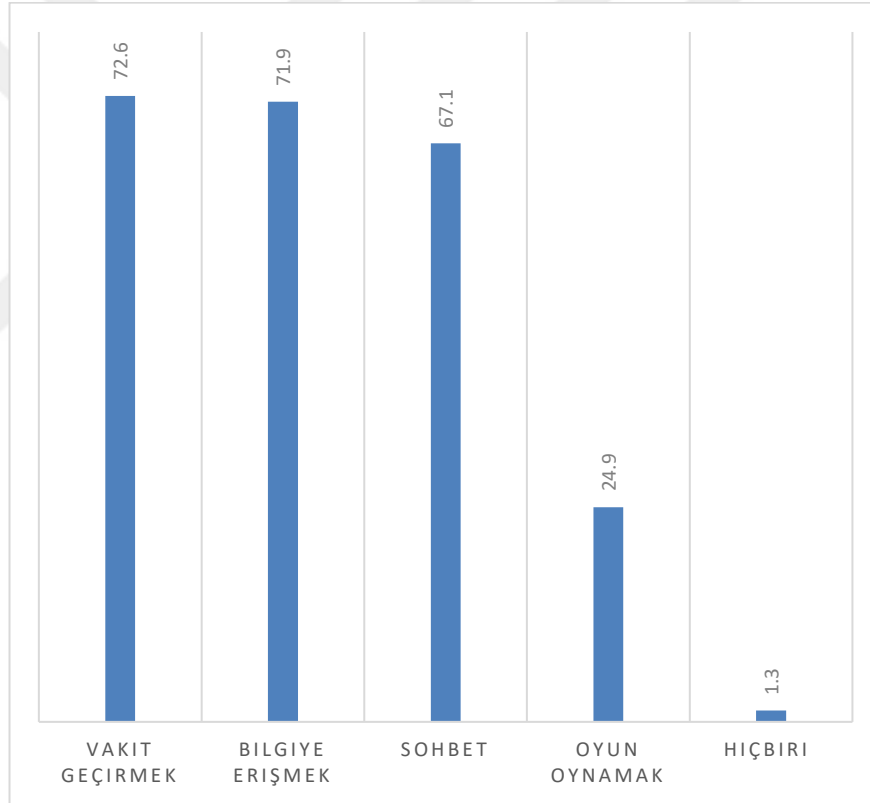
Grafik 10. Öğrencilerin Kullandıkları Sosyal Medya Platformları

Öğrencilerin Sosyal Medya Kullanım Amaçları

Grafik 11 incelendiğinde öğrencilerin sosyal medya kullanım amaçlarının dört başlık altında toplandığı görülmektedir. En yüksek yüzdeye yüzde 72,6 ile vakit geçirmek sahiptir. Bilgiye erişmek ise yüzde 71,9 ile ikinci sırada yer almaktadır. Sohbet etmek yüzde 67,1 ile üçüncü, oyun oynamak ise yüzde 24,9 ile dördüncü sırada yer almaktadır. Hiçbiri cevabını seçen öğrencilerin oranı ise yüzde 1,3'dür.

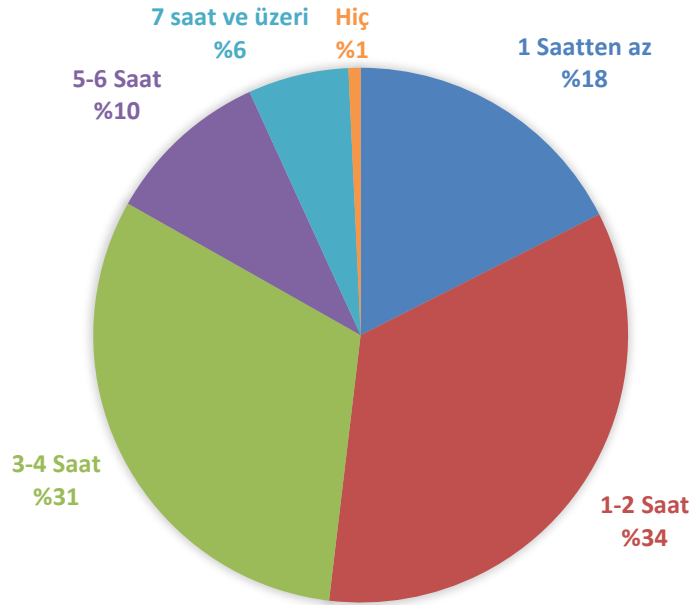
Grafik 11. Sosyal Medya Kullanım Amacı

Öğrencilerin Günlük Ortalama Sosyal Medya Kullanım Süreleri

Grafik 12’de ise öğrencilerin sosyal medyada günlük geçirdikleri ortalama süreler yer almaktadır. Öğrencilerin yüzde 34’lük kısmı günde 1-2 saat arasında sosyal medyada zaman geçirdiğini belirtmektedir. İkinci sırada yüzde 31’lik oranla 3-4 saat arası yer almaktadır. Sosyal medyada günlük 1 saatten az zaman geçirenlerin oranı ise yüzde 18’dir. Yüzde 10’luk kesim günde 5-6 saat arasında sosyal medyada zaman geçirirken, 7 saat ve üzerinde zaman geçirenlerin oranı ise yüzde 6’dır. Sosyal medyada hiç zaman geçirmediğini belirtenler ise yüzde 1’dir.

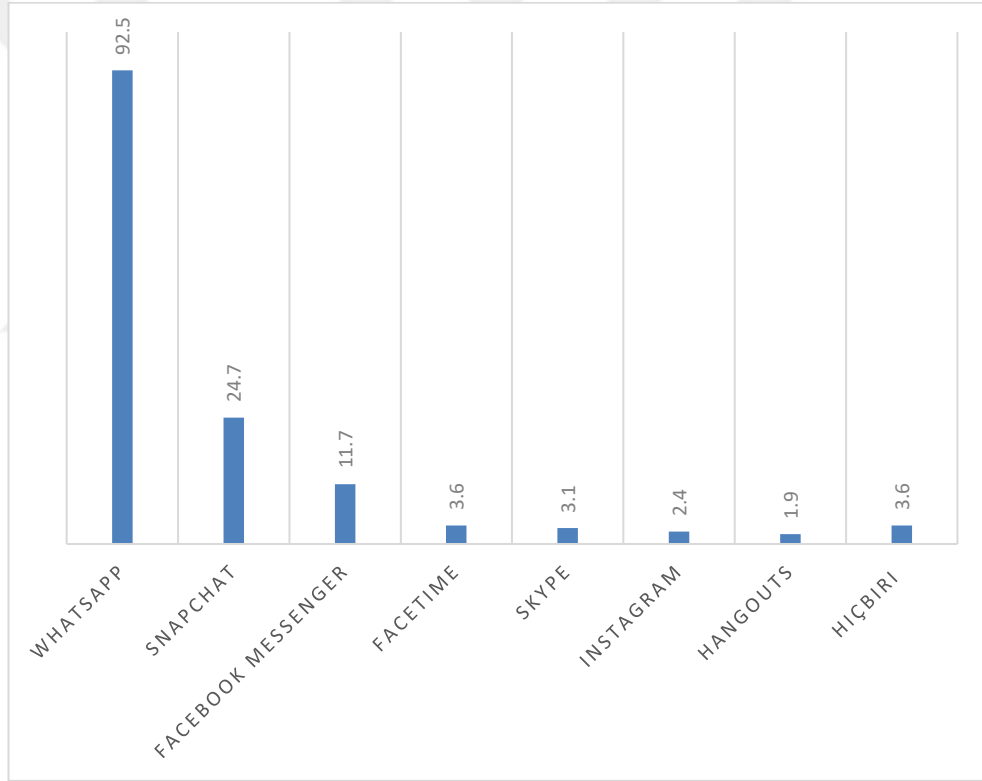
Grafik 12. Sosyal Medya Günlük Ortalama Kullanım Süresi

Öğrencilerin Kullandıkları Anlık Mesajlaşma Programları

Öğrencilerin kullandıkları anlık mesajlaşma programları arasında ilk sırada yüzde 92,5 ile Whatsapp yer almaktadır. Whatsapp'ı yüzde 24,5 ile Snapchat ve yüzde 11,7 ile Facebook Messenger takip etmektedir. Facetime yüzde 3,6, Skype yüzde 3,1, Instagram yüzde 2,4 ve Hangouts yüzde 1,9 oranlarındadır. Öğrencilerin yüzde 3,6'sı ise hiçbir anlık mesajlaşma programı kullanmadıklarını belirtmiştir.

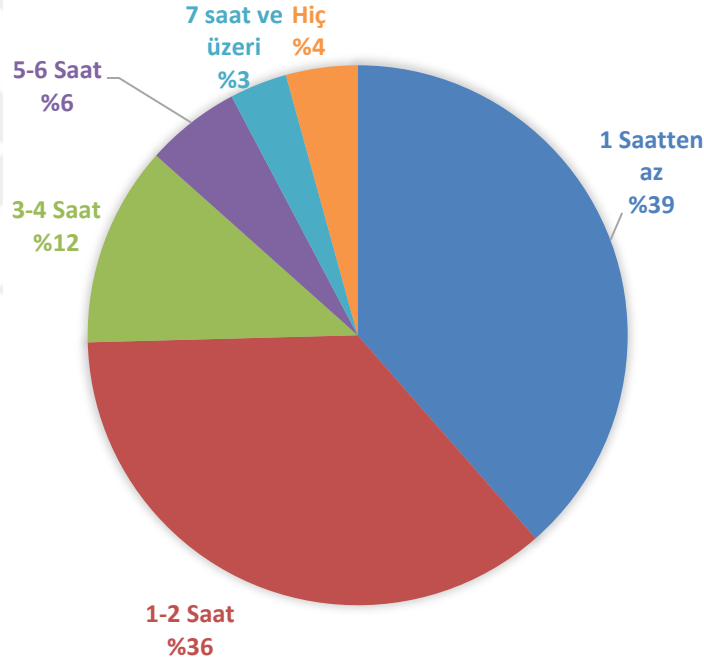
Grafik 13. Öğrencilerin Kullandıkları Anlık Mesajlaşma Programları

Öğrencilerin Anlık Mesajlaşma Programlarını Günlük Ortalama Kullanım Süreleri

Grafik 14’de öğrencilerin anlık mesajlaşma programlarını günlük ortalama kullanım süreleri yer almaktadır. Öğrencilerden anlık mesajlaşma programlarını hiç kullanmayanların oranı yüzde 4 iken, 1 saatten daha az kullananların oranı yüzde 39’dur. 1-2 saat arasında kullanan öğrenciler yüzde 36, 3-4 saat arasında kullanan öğrenciler yüzde 12 ve 5-6 saat arasında kullanan öğrenciler ise yüzde 6 oranındadır. Öğrencilerin yüzde 3’ü 7 saat ve üzerinde kullanım düzeyine sahiptir.

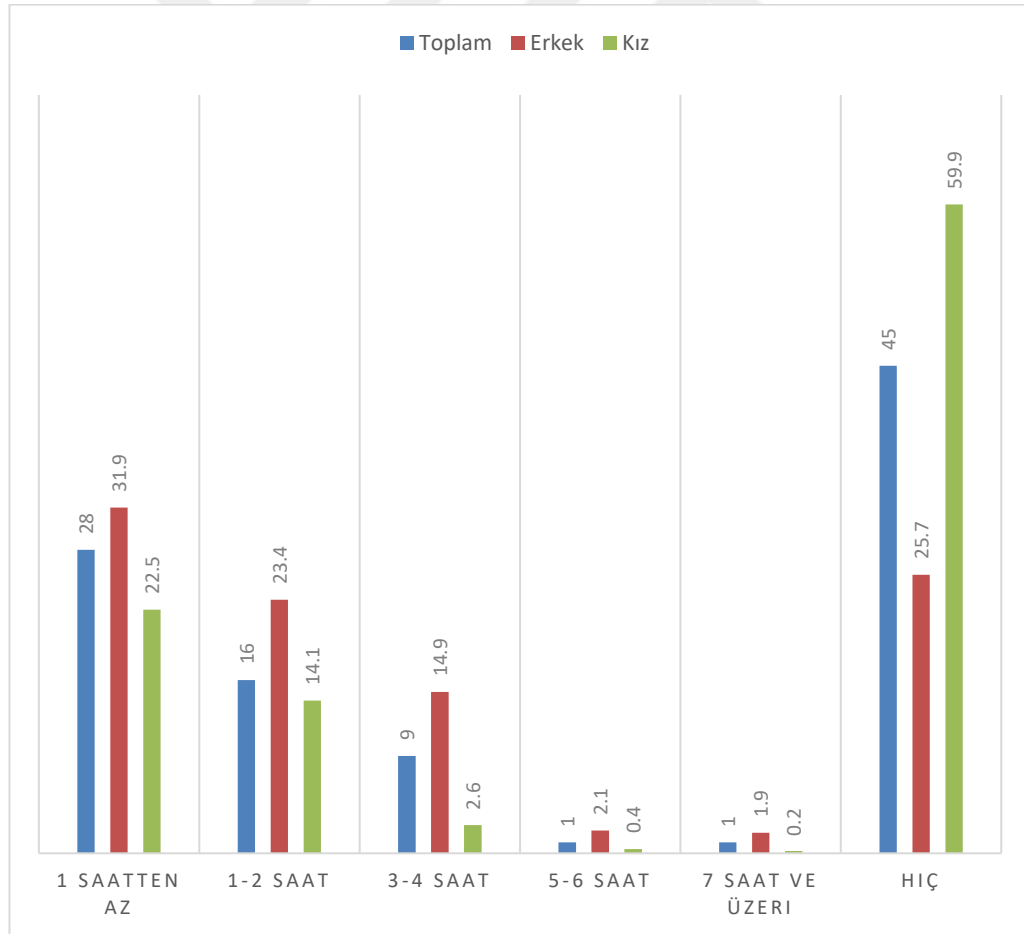
Grafik 14. Öğrencilerin Anlık Mesajlaşma Programlarını Günlük Ortalama Kullanım Süreleri

Öğrencilerin Çevrimiçi Oyunlarda Geçirdikleri Günlük Ortalama Süre

Öğrencilerin teknoloji kullanımına ilişkin son grafik çevrim içi oyunlarda geçirilen süreye ilişkindir. Öğrencilerin yüzde 45'i çevrimiçi oyunları oynamadıklarını belirtmiştir. yüzde 28'lik kısım çevrimiçi oyunlara günlük 1 saatten daha az zaman ayırdığını belirtirken, 1-2 saat arasında zaman ayıranların oranı yüzde 16'dır. Çevrimiçi oyunlara günde 3-4 saatini ayıranların oranı yüzde 9, 5-6 saatini ayıranların ve 7 saat ve üzerinde zaman ayıranların oranı ise yüzde 1'dir. Öğrencilerin çevrimiçi oyunlarda geçirdikleri süre cinsiyete göre karşılaştırıldığında ise erkeklerin kızlara göre çevrimiçi oyunlarda daha fazla süre geçirdikleri görülmektedir.

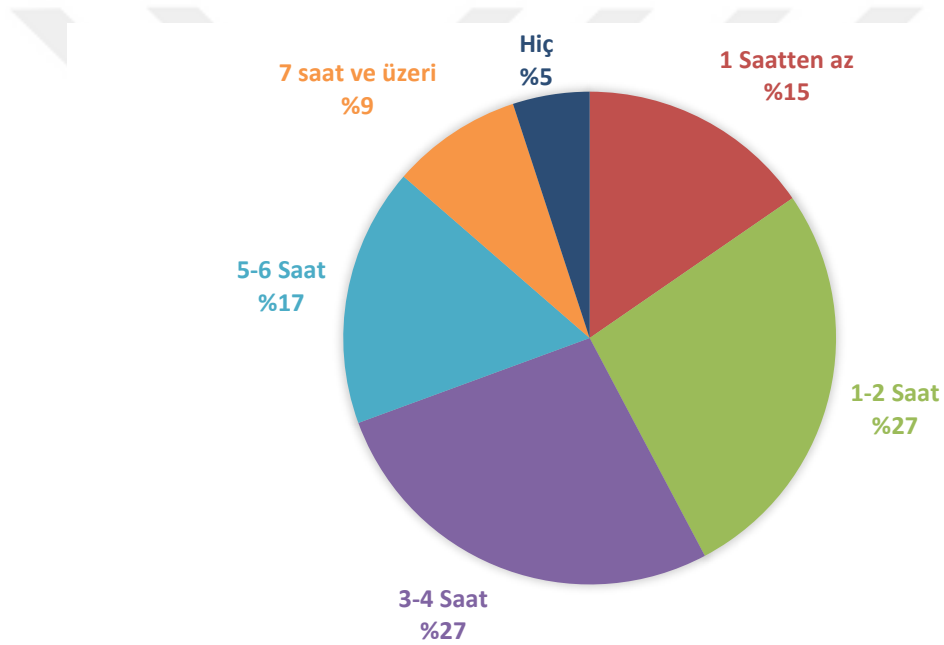
Grafik 15. Çevrimiçi Oyun Süresi

Öğrencilerin Gün İçinde Çevrimiçi Olarak Geçirdikleri Toplam Süre

Grafik 16’da öğrencilerin güç içinde çevrimiçi olarak geçirdikleri toplam süre dağılımı yer almaktadır. Öğrencilerin yüzde 5’i hiç zaman geçirmediğini belirtirken, yüzde 15’i 1 saatten az zaman geçirmektedir. 1-2 saat ve 3-4 saat arasında çevrimiçi zaman geçiren öğrencilerin oranı yüzde 27 iken, 5-6 saat arasındakiler yüzde 17 oranındadır. Son olarak 7 saat ve üzerinde çevrimiçi zaman geçiren öğrencilerin oranı yüzde 9’dur.

Grafik 16. Öğrencilerin Gün İçinde Çevrimiçi Olarak Geçirdikleri Toplam Süre

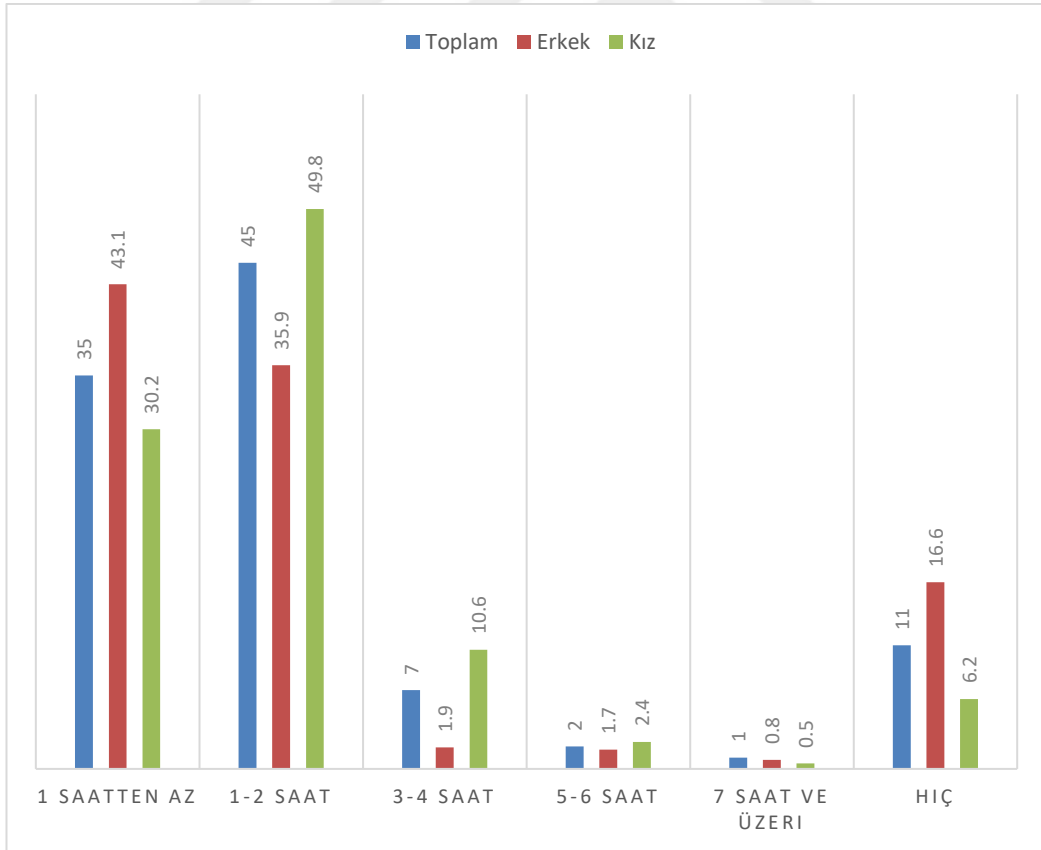

Öğrencilerin Kitap Okumaya İlişkin Görüşleri

Öğrencilerin Okumaya Ayırdıkları Günlük Ortalama Zaman

Grafik 17 incelendiğinde çalışma grubunda yer alan öğrencilerin yüzde 11'i kitap okumaya hiç zaman ayırmadıkları görülmektedir. Günde 1 saatten daha az zaman ayıranların oranı ise yüzde 35'dir. 1-2 saat arasında zaman ayıranların oranı yüzde 45, 3-4 saat arasında zaman ayıranların oranı yüzde 7 ve 5-6 saat arasında zaman ayıranların oranı yüzde 2'dir. Okumaya ayrılan zaman cinsiyete göre karşılaştırıldığında ise kızların erkeklere göre okumaya daha fazla zaman ayırdıkları görülmektedir.

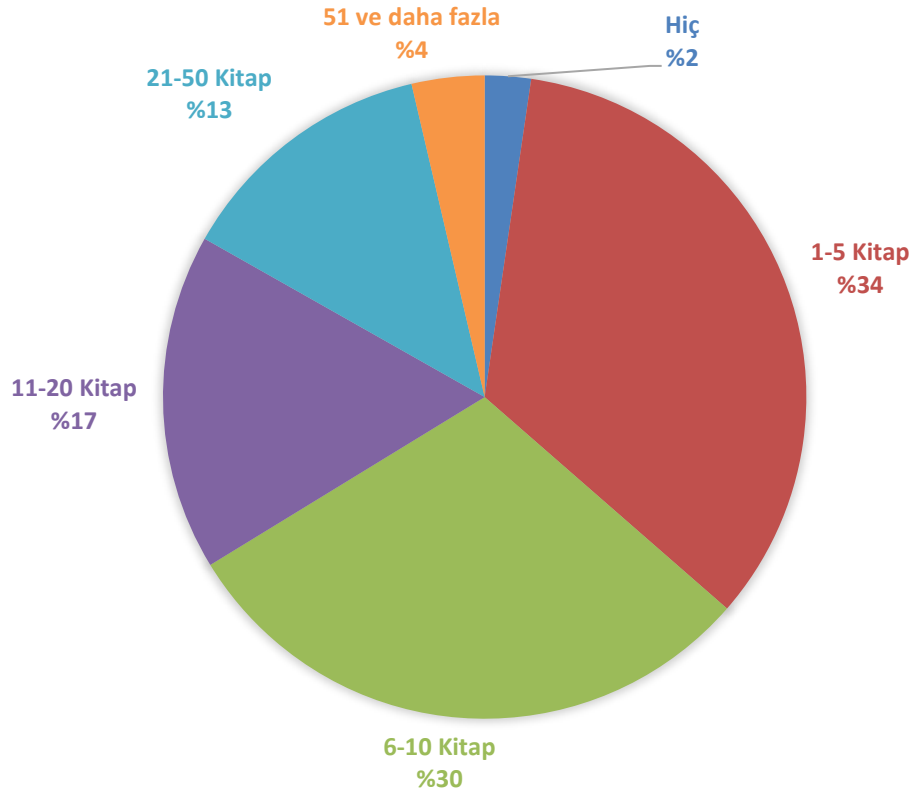
Grafik 17. Günlük Okuma Süresi

Son Bir Yılda Okunan Kitap Sayısı

Grafik 18’de görüldüğü üzere son 1 yılda 1-5 arasında kitap okuma sayısına sahip olan katılımcıların oranı yüzde 34, 6-10 arasında kitap okuyan katılımcıların oranı yüzde 30, 11-20 arasında kitap okuyan katılımcıların oranı ise yüzde 17’dir. Katılımcıların yüzde 13’ü 21-50 arasında kitap okuduklarını belirtirken, 51 ve üzerinde kitap okuyan katılımcılar yüzde 4’lük bir orana sahiptir. Katılımcıların yüzde 2’si ise hiç kitap okumadıklarını belirtmektedir.

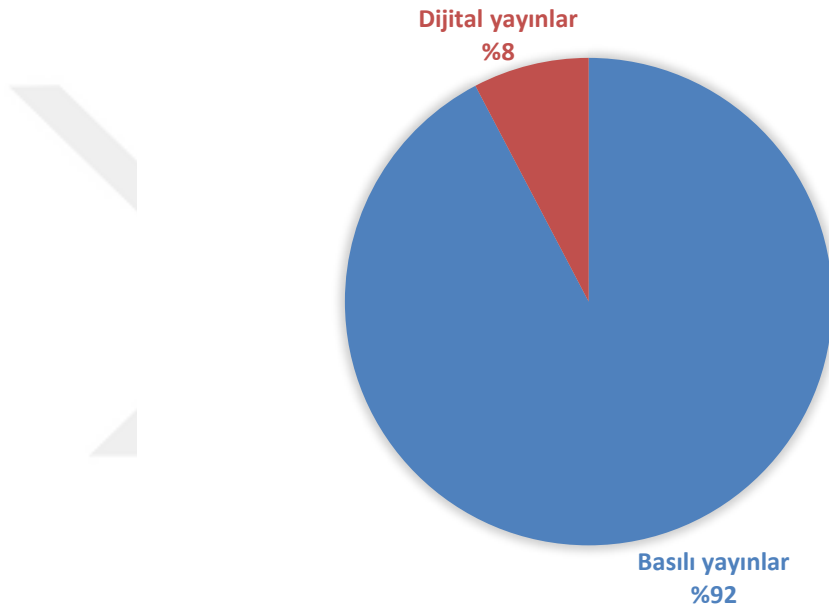
Grafik 18. Son 1 Yılda Okunan Kitap Sayısı

Öğrencilerin Kitap Okuma Ortamları

Grafik 19 incelendiğinde çalışma grubunda yer alan öğrencilerin yüzde 8'nin kitap okuma ortamı olarak dijital yayınları tercih ettikleri görülmektedir. Basılı yayınları tercih eden öğrenci oranı ise yüzde 92'dir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu okumak için basılı yayınları tercih etmektedir.

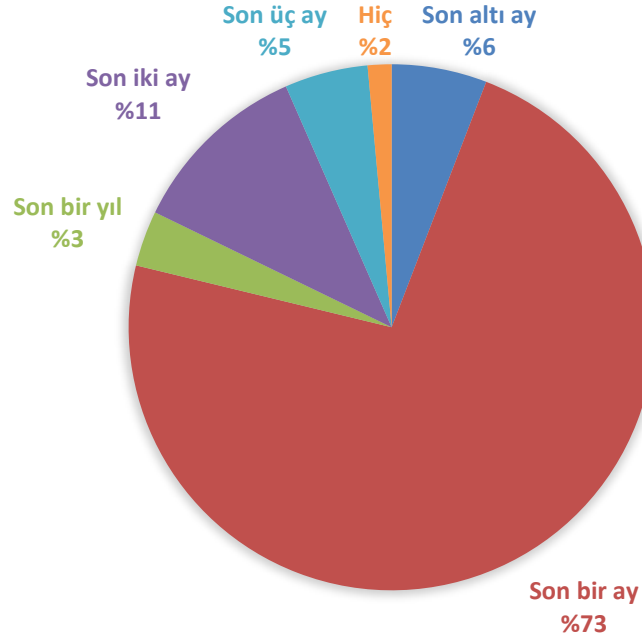
Grafik 19. Kitap Okuma Ortamı

Son Bitirilen Kitap Zamanı

Grafik 20 incelendiğinde çalışma grubunda yer alan öğrencilerin yüzde 73'nün son bir ay içinde bitirdikleri bir kitabın olduğu görülmektedir. Son bitirilen kitabı son iki ayda olanların oranı ise yüzde 11'dir. Son bitirilen kitabın zaman aralığı son altı ay olanların oranı yüzde 6, son üç ay olanların oranı, yüzde 5, son bir yıl olanların ise yüzde 3 oranında olduğu görülmektedir. Son olarak; hiç kitap bitirmeyenlerin oranı ise; yüzde 2'dir. Öğrencilerin önemli bir kısmı her ay ortalama 1 kitap tamamladıklarını belirtmiştir.

Grafik 20. Son Bitirilen Kitap Zamanı

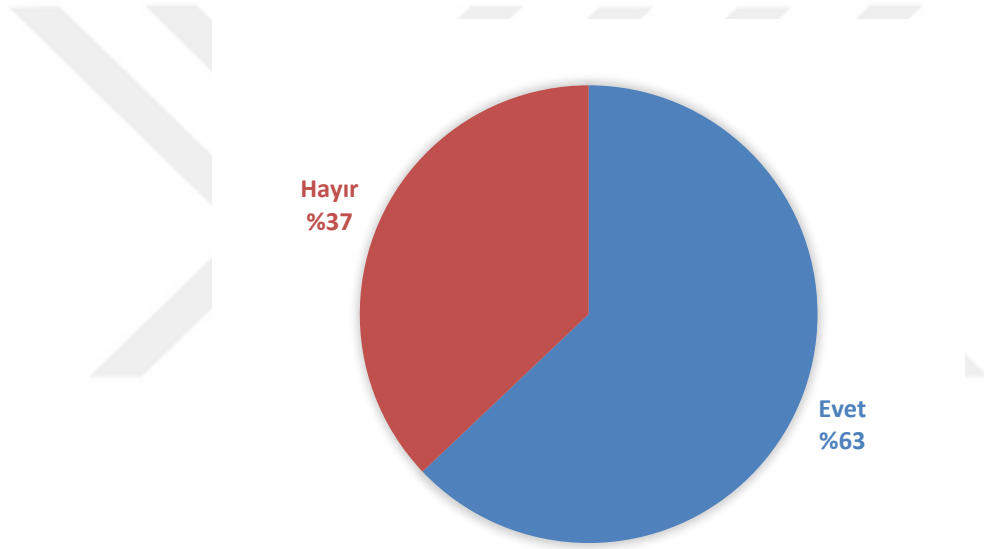

Kütüphane Kullanım Kültürü

Öğrencilerin Kütüphaneye Gitme Durumları

Grafik 21’de görüldüğü üzere çalışma grubunda yer alan öğrencilerin yüzde 63’ünün kütüphaneye gittiklerini belirtmiştir. Diğer yandan kütüphaneye gitmediğini belirten öğrencilerin oranı ise yüzde 37’dir.

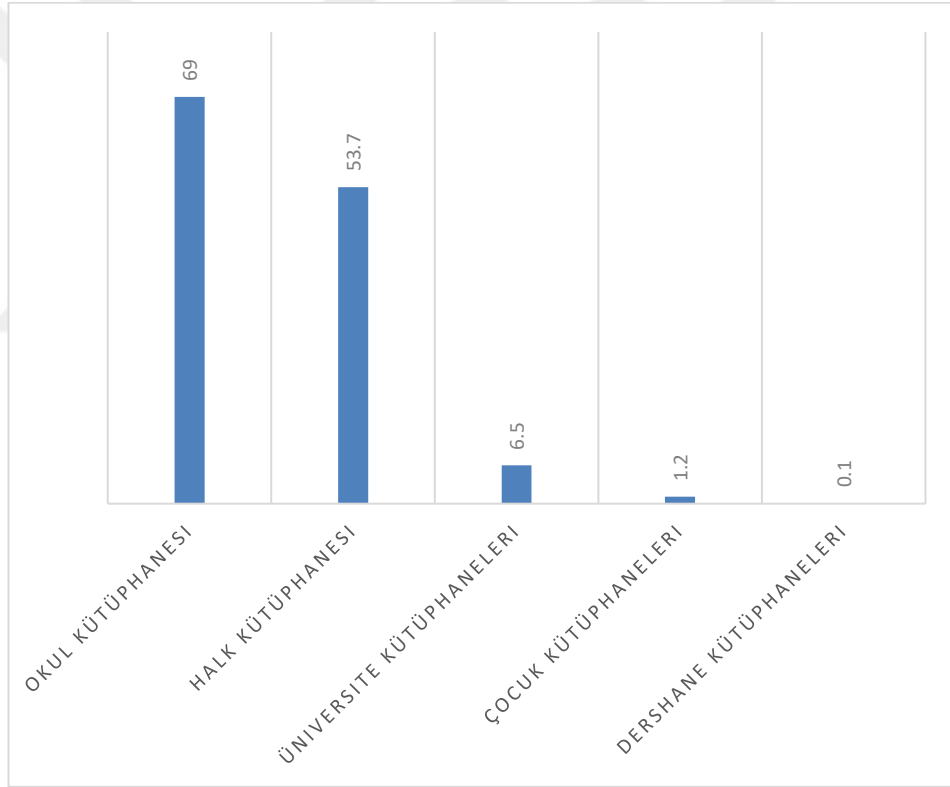
Grafik 21. Kütüphane Kullanım Durumu

Öğrencilerin Kullandıkları Kütüphane Türü

Grafik 22 incelendiğinde çalışma grubunda yer alan öğrencilerin yüzde 69'u okul kütüphanelerini tercih ederken, yüzde 53,7'si ise halk kütüphanelerini tercih ettiklerini belirtmektedir. yüzde 6,5'lik kısım üniversite kütüphanelerini kullandığını ifade ederken, yüzde 1,2 çocuk kütüphanesini, yüzde 0,1 ise dersane kütüphanesini tercih ettiğini belirtmiştir.

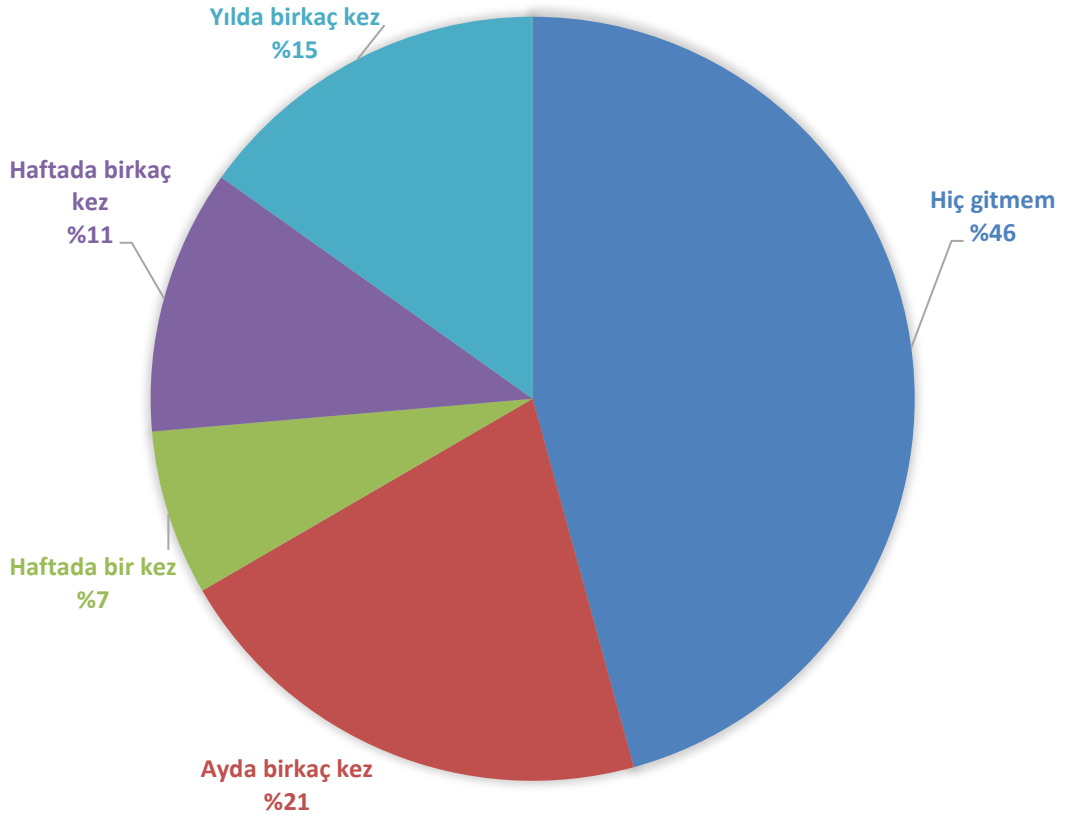
Grafik 22. Kullanılan Kütüphane Türü

Öğrencilerin Halk Kütüphanelerine Gitme Sıklıkları

Grafik 23 incelendiğinde çalışma grubunda yer alan öğrencilerin yüzde 7'lik kısmı halk kütüphanelerine haftada bir kez gittiğini belirtirken, haftada birkaç kez gidenlerin oranı ise yüzde 11'dir. Halk kütüphanelerine gitme sıklığı, ayda birkaç kez olanların oranı yüzde 21'ken yılda birkaç kez olanların oranı ise yüzde 15'dir. Halk kütüphanelerine hiç gitmem diyenlerin oranı ise; yüzde 46'dır.

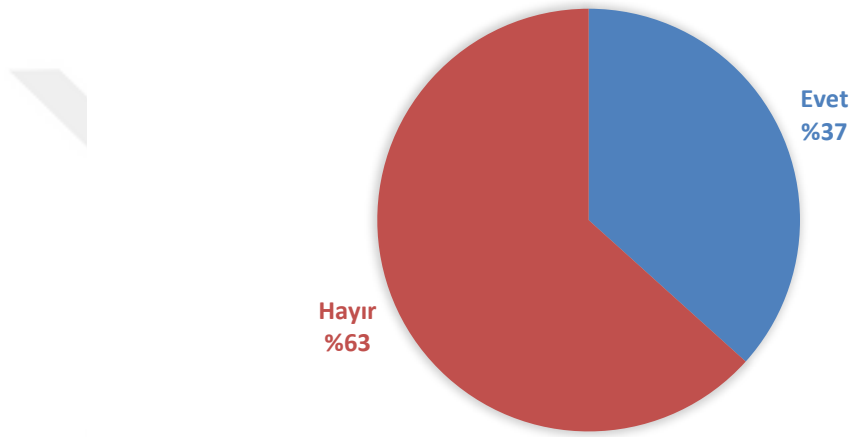
Grafik 23. Halk Kütüphanelerine Gitme Sıklığı

Öğrencilerin Halk Kütüphanesine Üye Olma Durumları

Çalışma grubundaki öğrencilerin yüzde 37'si halk kütüphanelerine üye olduğunu belirtirken, yüzde 63'ü ise üye olmadığını ifade etmektedir.

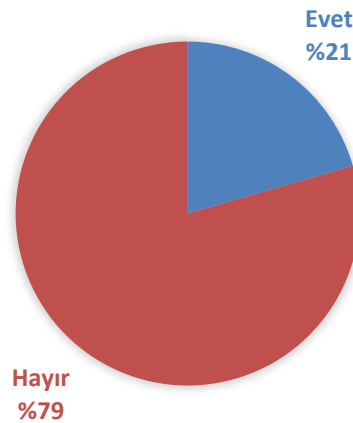
Grafik 24. Halk Kütüphanelerine Üye Olma Durumu

Öğrencilerin Halk Kütüphanesi E-Devlet Üyelik Bilgileri

Grafik 25'de görüldüğü üzere katılımcıların halk kütüphanesi üyeliklerini E-Devlet üzerinden yapabildiklerine ilişkin bilgi olanların oranını yüzde 21 iken, bilgisi olmayanların oranının yüzde 79 olduğu görülmektedir.

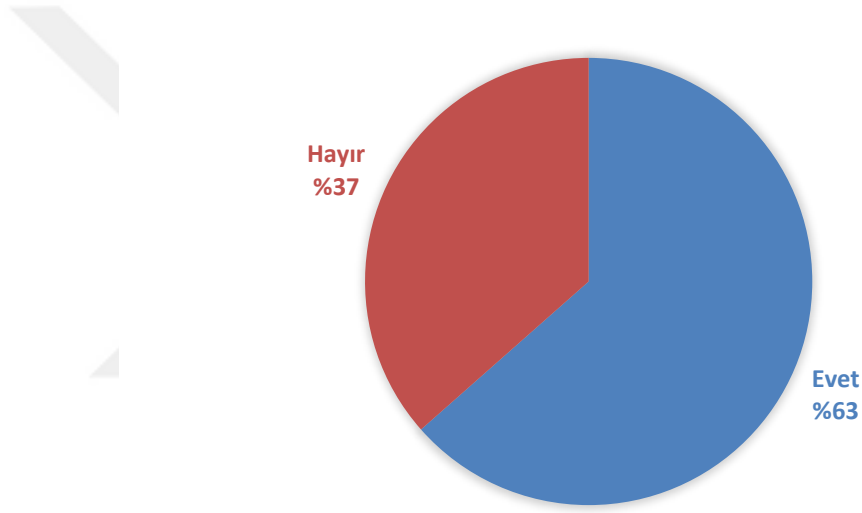
Grafik 25. Halk Kütüphanesi Üyeliği E-Devlet Bilgisi

Öğrencilerin Kütüphane Görevlilerinden Yardım İsteme Durumları

Grafik 26 incelendiğinde çalışma grubunda yer alan öğrencilerin verdiği cevaplara göre kütüphane görevlilerinden yardım alanların oranı; yüzde 63 iken kütüphane görevlilerinden yardım almayanların oranının ise; yüzde 37 olduğu görülmektedir.

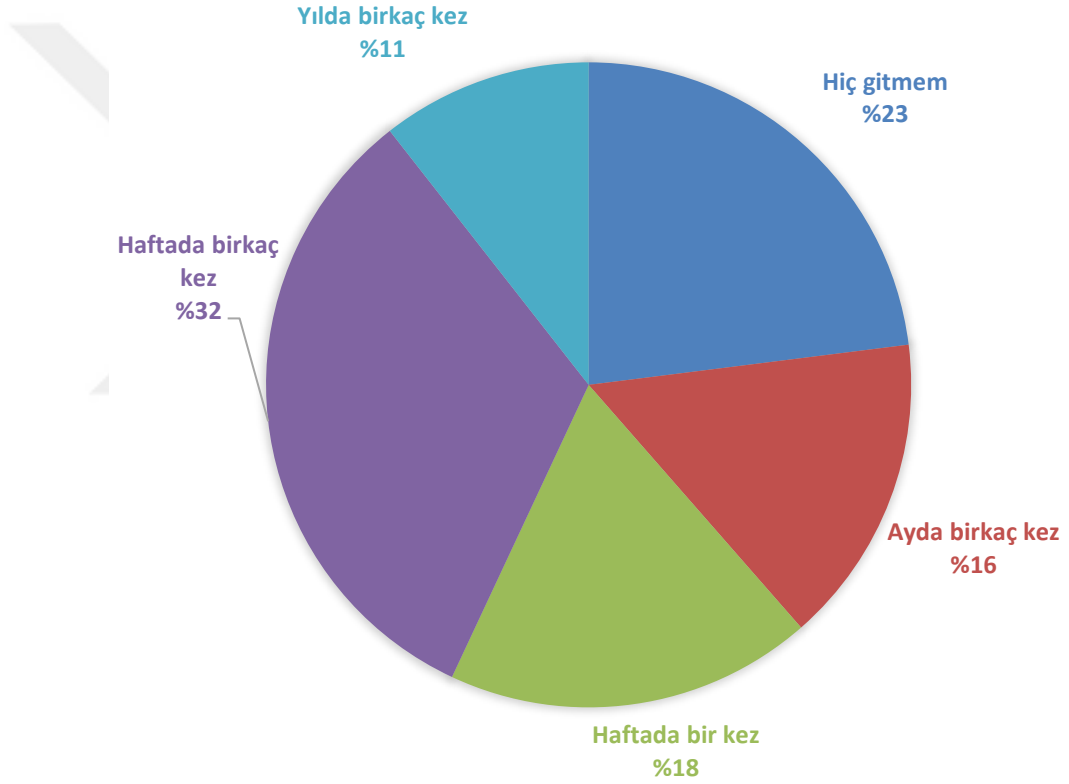
Grafik 26. Kütüphane Görevlilerinden Yardım Alma Durumu

Öğrencilerin Okul Kütüphanesine Gitme Sıklıkları

Grafik 27’de görüldüğü üzere, çalışma grubunda yer alan öğrencilerin yüzde 11’inin okul kütüphanesine gitme sıklığının yılda birkaç kez olduğu görülmektedir. Ayda birkaç kez gidenlerinin oranı ise yüzde 16’dır. Haftada bir kez gidenlerin oranı yüzde 18, hiç gitmem diyenlerin oranı yüzde 23 ve haftada birkaç kez giderim diyenlerin oranı ise yüzde 32’dir.

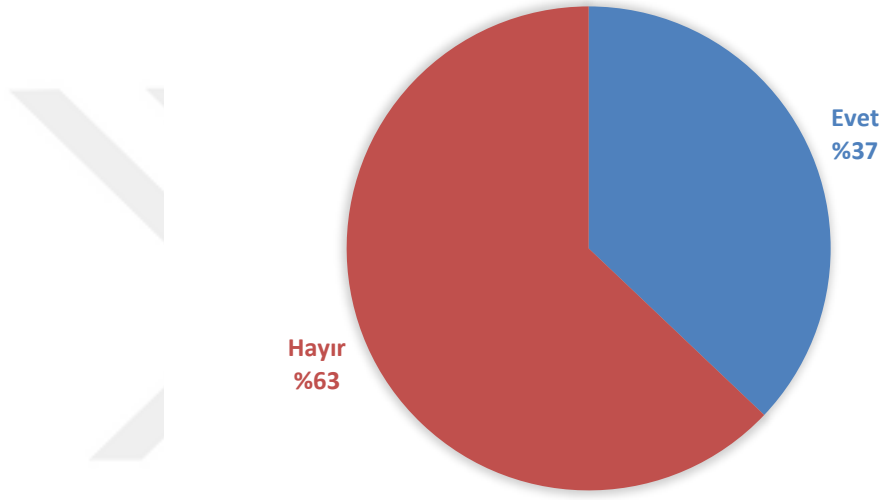
Grafik 27. Okul Kütüphanesine Gitme Sıklığı

Öğrencilerin Okul Kütüphanesine Üye Olma Durumları

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin yüzde 37'si okul kütüphanesine üye olduklarını belirtirken, yüzde 63'ü okul kütüphanesine üye olmadıklarını ifade etmektedir.

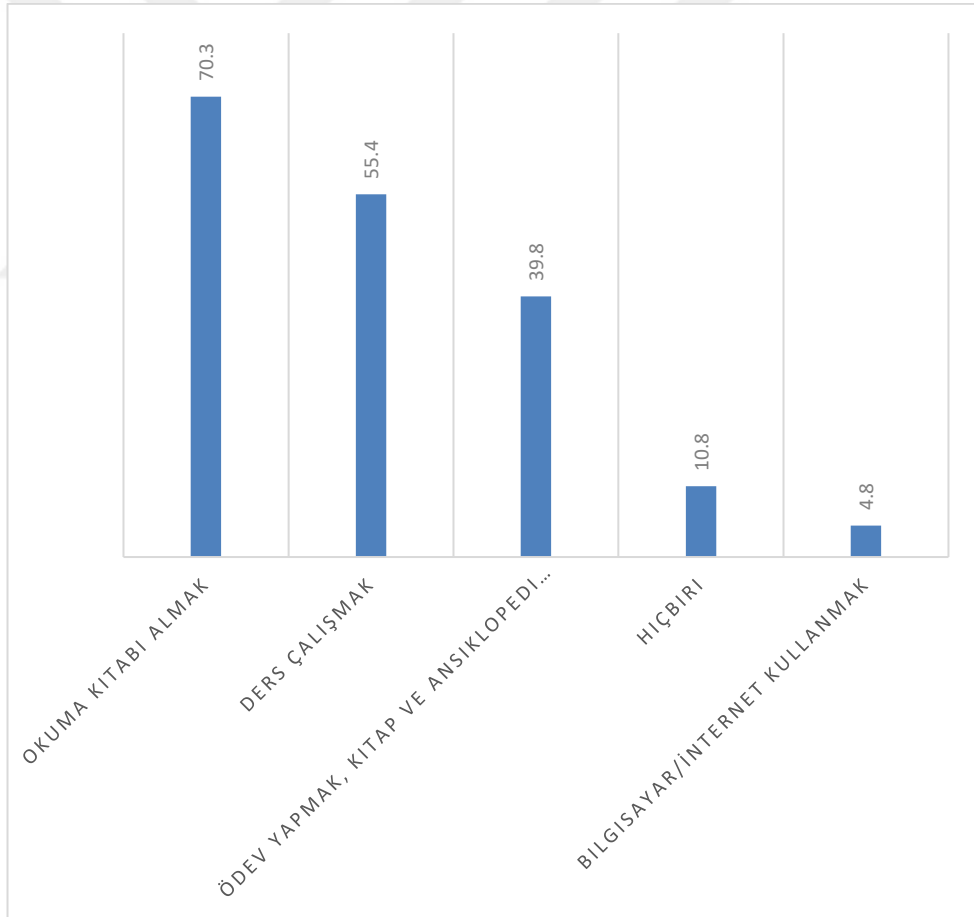
Grafik 28. Okul Kütüphanesine Üye Olma Durumu

Öğrencilerin Kütüphaneleri Kullanım Amaçları

Öğrencilerin kütüphane kullanım amaçları içerisinde en yaygın olan amaç yüzde 70,3 ile okuma kitabı almak şeklindedir. Okuma kitabı almayı yüzde 55,4 ile ders çalışmak, yüzde 39,8 ile ödev yapmak, kitap ve ansiklopedi incelemek gelmektedir. Bilgisayar ve internet kullanmak amacıyla kütüphaneyi kullanan öğrencilerin oranı yüzde 4,8 iken, bu seçeneklerin hiçbiri diyen öğrenciler ise yüzde 10,8 oranındadır.

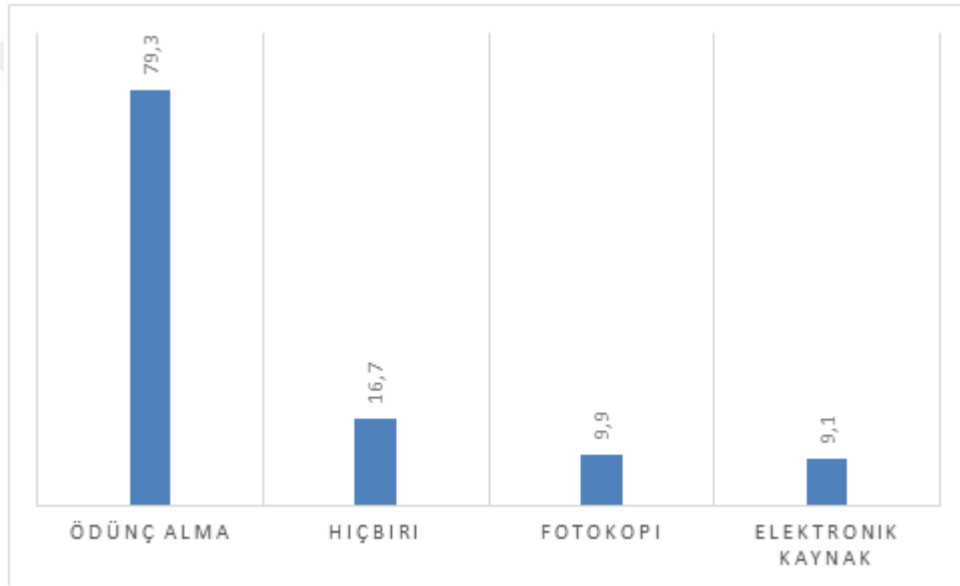
Grafik 29. Öğrencilerin Kütüphaneyi Kullanım Amaçları

Öğrencilerin Kütüphanelerde Kullandıkları Hizmet Türleri

Öğrencilerin kütüphanede kullandıkları hizmet türleri arasında ilk sırada yüzde 79,3 ile ödünç alma hizmetleri gelmektedir. Ödünç alma hizmetlerini yüzde 9,9 ile fotokopi hizmetleri ve yüzde 9,1 ile elektronik kaynak hizmetleri takip etmektedir. Bu hizmetlerin hiçbirinden faydalanmıyorum diyen katılımcı oranı ise yüzde 16,7 oranındadır.

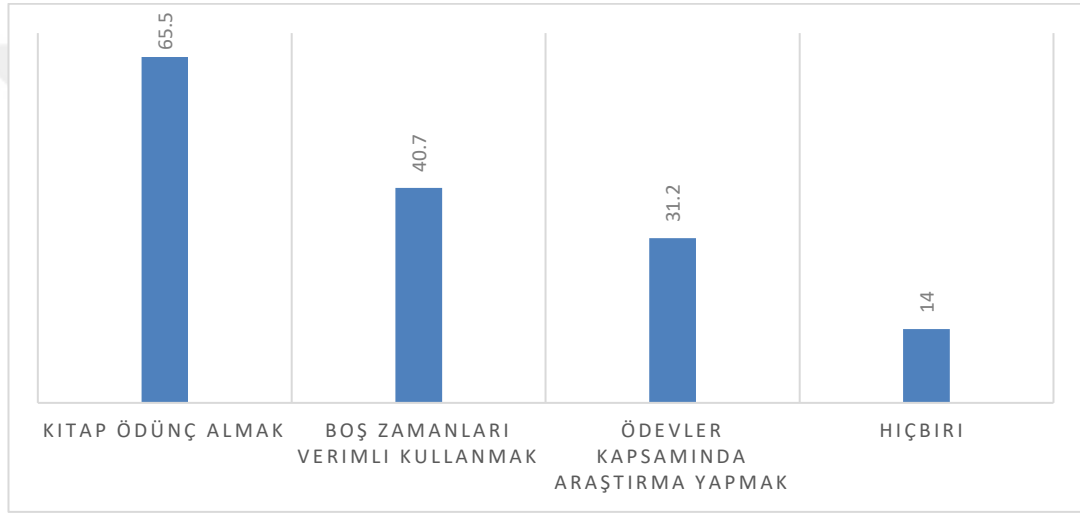
Grafik 30. Öğrencilerin Kütüphanelerde Kullandıkları Hizmet Türleri

Öğrencilerin Okul Kütüphanesine Gereksinim Duyma Sebepleri

Grafik 31’de görüldüğü üzere öğrencilerin okul kütüphanesine yönelik duydukları en önemli gereksinim yüzde 65,5 ile kitap ödünç almak şeklindedir. Boş zamanları verimli kullanmak yüzde 40,7 ve ödevler kapsamında araştırma yapmak ise yüzde 31,2 oranlarındadır. Bu seçeneklerin hiçbiri benim için uygun değil diyenler ise yüzde 14’lük bir orana sahiptir.

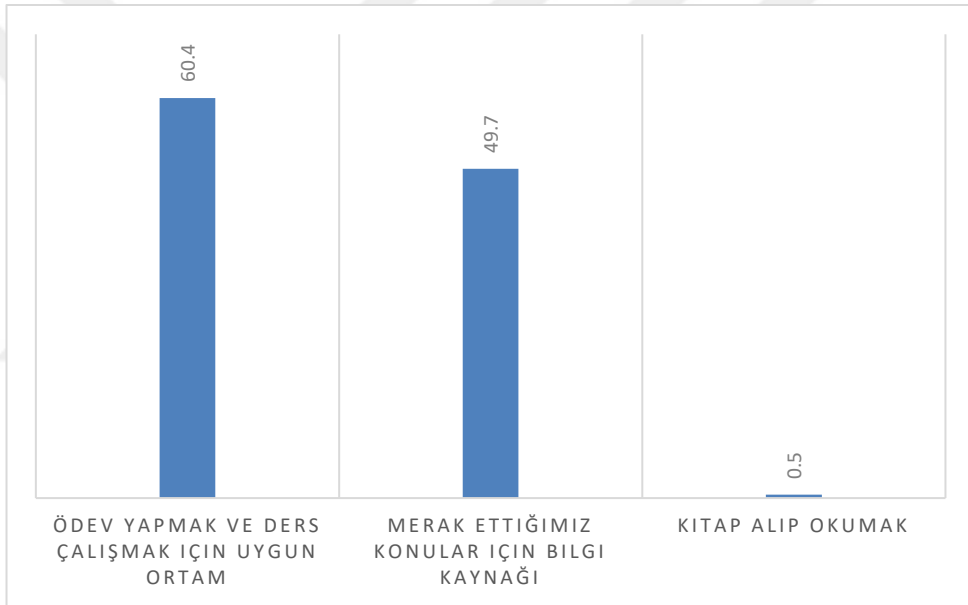
Grafik 31. Öğrencilerin Okul Kütüphanesine Gereksinim Duyma Sebepleri

Okul Kütüphanesini Öğrenciler İçin Önemli Kılan Özellikler

Grafik 32 incelendiğinde çalışma grubunda yer alan öğrencilerin yüzde 60,4'ü kütüphanenin ödev yapmak ve ders çalışmak için uygun bir ortam olmasını önemli olarak görmekteyken, yüzde 49,7'lik kısım ise kütüphaneyi merak ettikleri konular için bilgi kaynağı olmasının önemli olduğunu belirtmektedir. yüzde 0,5'lik kısım ise kütüphaneyi kitap alıp okuma amacıyla kullanmalarının önemli olduğunu vurgulamıştır.

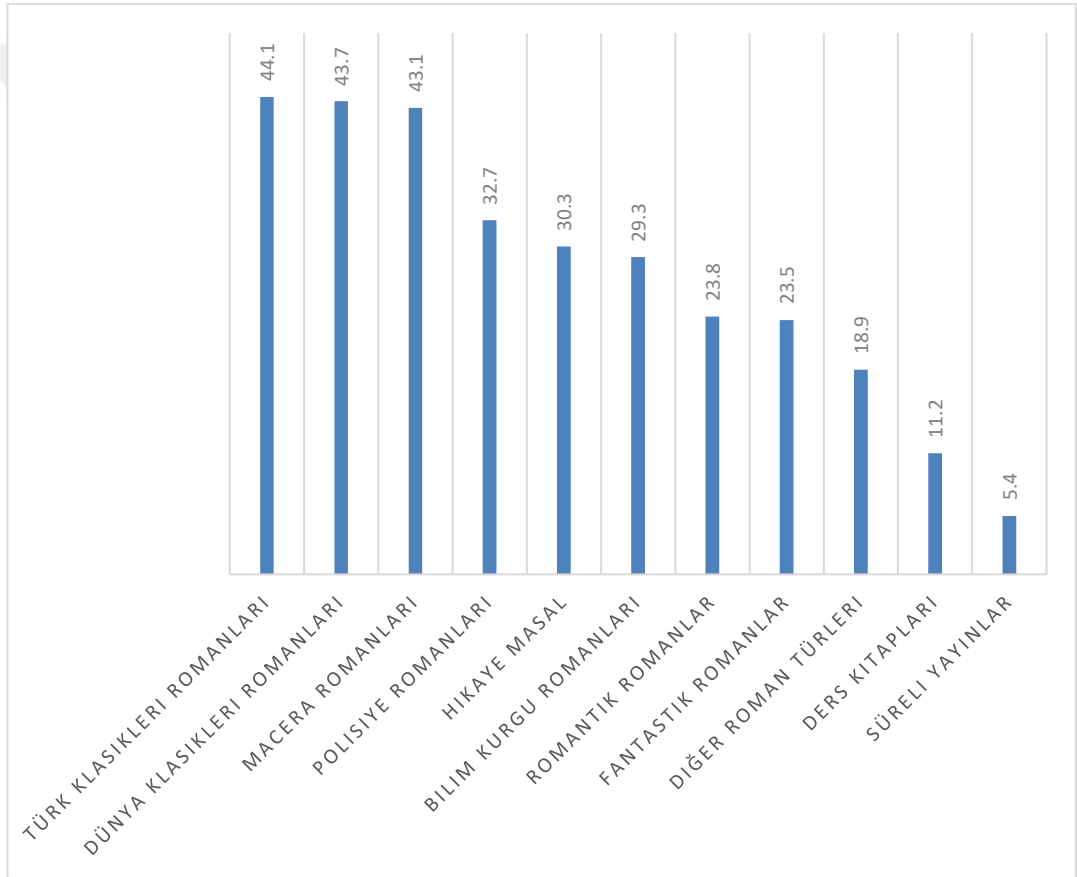
Grafik 32. Okul Kütüphanesini Öğrenciler İçin Önemli Kılan Özellikler

Öğrencilerin Okul Kütüphanesinde Tercih Ettikleri Kitap Türleri

Grafik 33 incelendiğinde çalışma grubunda yer alan öğrencilerin en yoğun ilgisi yüzde 44,1 ile Türk klasikleri romanlarına yöneliktir. İkinci sırada yüzde 43,7 ile Dünya klasikleri romanları gelirken, üçüncü sırada yüzde 43,1 ile macera romanları gelmektedir. Ders kitapları yüzde 11,2 ve süreli yayınlar yüzde 5,4 ile son sıralarda yer almaktadır.

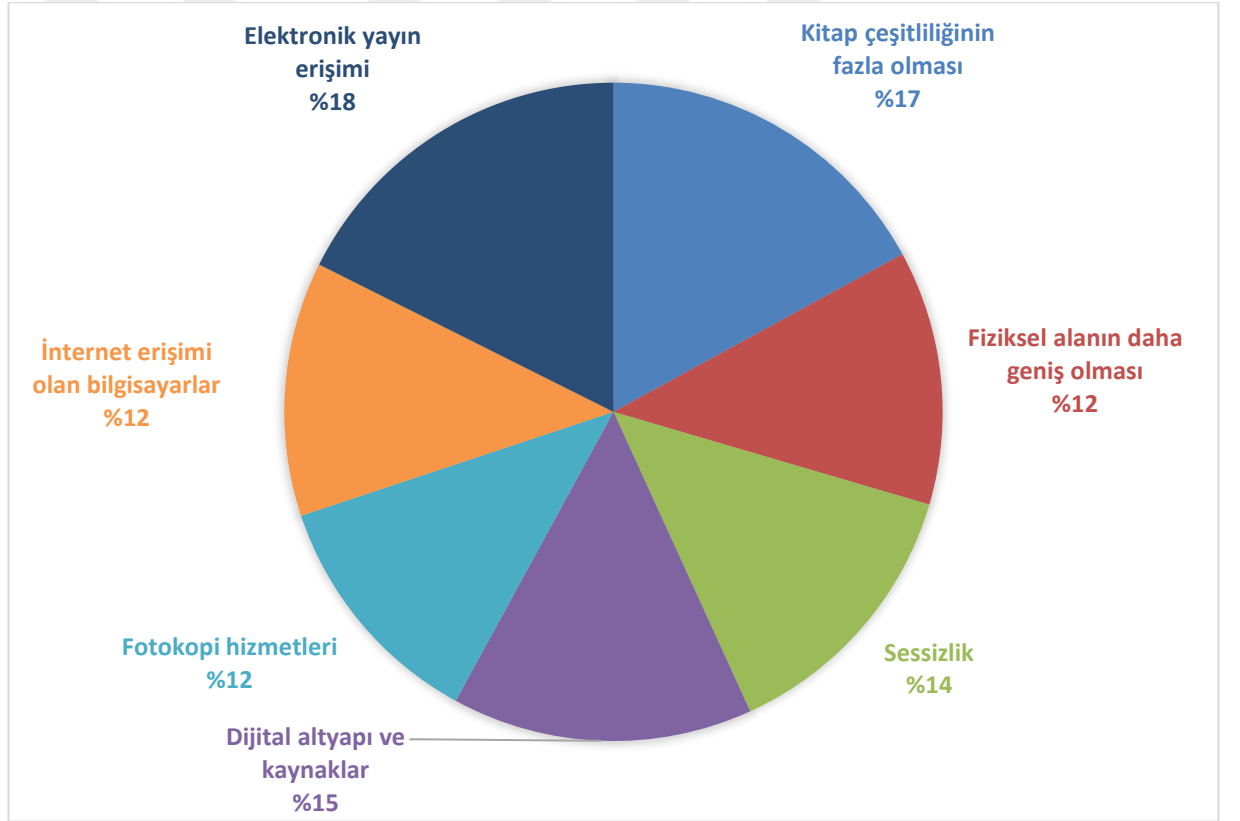
Grafik 33. Okul Kütüphanesinden Tercih Edilen Kitap Türleri

Öğrencilerin Okul Kütüphanesinden Talepleri

Grafik 34 incelendiğinde çalışma grubunda yer alan öğrencilerin okul kütüphanesi talepleri arasında yüzde 12 oranında fotokopi hizmetlerinin olması, internet erişimi olan bilgisayarlar ve fiziksel alanın daha geniş olması talepleri bulunurken, yüzde 14'ü sessizlik talebinde bulunduğu görülmektedir. Dijital altyapı ve kaynaklar yüzde 15 oranında, kitap çeşitliliğinin fazla olması ise yüzde 17 oranındadır. Son olarak, okul kütüphanesinde elektronik yayın erişimi talebinde bulunanların oranının ise; yüzde 18 olduğu görülmektedir.

Grafik 34. Okul Kütüphanesinden Talepler

SONUÇ VE ÖNERİLER

Toplumların sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal açılardan ilerleyebilmeleri için o toplumlara ait, kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarının yapacakları çalışmalar ve bu çalışmalar sonucunda bu kurum ve kuruluşların hazırlayacakları raporların önemi büyüktür.

Bilgi toplumu olma yolunda devletlerin hazırlayacakları ulusal bilgi politikalarının gerekliliği çağımızda vazgeçilmez bir unsurdur. Özellikle ülkemizde son dönemlerde bu konuya önem verilmektedir ve bu önemin boyutu ise giderek artmaktadır. Ulusal bilgi politikalarında, bilgi merkezleri (kütüphaneler, arşivler vb...) ile bilgi teknolojileri arasındaki bağın güçlü olmasının gerekliliği görülmektedir. Özellikle son dönemlerde yaşanan teknolojik gelişmelerle birlikte bilgiye hızlı erişimin önemi de artmıştır. Bu bakımdan bireylerin internet imkânlarına sahip olabilme oranları, interneti kullanabilme becerileri ve kullandıkları internet hız oranları önemli hususlardandır. Bu açıdan **ulusal bilgi politikalarında** bu hususlara yer verilmesi gerekmektedir. Bu araştırmada Türkiye İstatistik Kurumu, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Birleşmiş Milletler'e bağlı olan Uluslararası Telekomünikasyon Birliği ve uluslararası bir sosyal medya araştırma firması olan 'We Are Social'dan elde edilen verilere göre, ülkemizdeki bireylerin internet imkânlarına sahip olma oranlarının yetersiz olduğu görülmekle birlikte, ülkemizin mobil internet hızı alanında dünya ortalamasının üzerinde olduğu, (dünya ortalaması **32.0** Mbps iken Türkiye ortalaması **34.6** Mbps'dir) sabit internet hız konusunda ise ilerlemesinin gerektiği anlaşılmaktadır. Sabit internet hız alanında dünya ortalaması **73.6** Mbps iken Türkiye ise **26** Mbps'dir.

Günümüzde teknoloji vasıtası ile bilgiye erişilebilmesi, teknolojinin olumlu özelliklerinden biridir. Ancak teknoloji kavramı beraberinde teknoloji bağımlılığı ve bilinçsiz internet kullanımı gibi konuları da ortaya çıkarmıştır. Bireyler günde uzun süre sosyal medyada veya çevrimiçi oyunlarda vb... zaman geçirebilmektedir. Bu durum ise bireylerin kitap okuma sürelerini olumsuz yönde etkilemektedir. Bireyler kitap okuyup bilgi hazinelerini genişletememektedirler. Bununla birlikte internet ve

sosyal medyayı bilgi edinebilmek amacıyla kullananların oranı düşük düzeydedir. Bu durum öğrencilere medyayı doğru algılayabilmeleri amacıyla verilen ‘**medya okuryazarlığı**’ dersini anımsatarak, günümüzde de dijital dünyayı doğru ve etkili kullanabilmeleri için ‘**dijital okuryazarlık**’ konusunun önemini göstermektedir. Bu durum ise hem medya okuryazarlığı hem de dijital okuryazarlığı bünyesinde barındıran **bilgi okuryazarlığının** öğrencilere ders olarak verilmesinin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Günümüzde okuma davranışı sadece basılı yayınlardan yapılmamakla birlikte artık bilgisayarlar, e-kitap okuyucular ve tabletlerden de yapılabilmektedir. Bu araştırmada elde edilen verilerden çıkan sonuçlara göre ülkemizde e-kitap okuyucu ve tablet kullanım oranları 2017 yılı itibarıyla düşük seviyededir. Google Tüketici Barometresi’nin 2018 yılında yayınladığı (2017 yılı istatistikleri) verilere göre bu oranlar yüzde 2 (e-kitap okuyucu) ve yüzde 25 (tablet) düzeyindedir. Google Tüketici Barometresi’nin 2018 yılından sonra yaptığı çalışmayı durdurması nedeni ile 2019 yılı verileri ise küresel bir araştırma firması olan ‘Deloitte’ nin sonuçlarından incelenmiştir. 2019 yılında ülkemizde tablet kullanım oranı yüzde 59, e-kitap okuyucu kullanım oranı ise yüzde 8 seviyesindedir. Bu sonuçlara göre tablet ve e-kitap okuyucu kullanım oranlarının her yıl arttığı görülmektedir.

Bu çalışmada dijital kültürün bir diğer unsurları olan dijital kütüphaneler ve e-devlet teknolojisinde dünya ülkeleri arasında konumumuzun iyi olduğu elde edilen verilerden anlaşılmıştır. TÜBİTAK, ULAKBİM çatısı altında hizmet sunan Dergi Park ve YÖK-Ulusal Tez Merkezi Türkiye’deki önemli dijital kütüphaneler arasında gösterilebilir. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Marmara Üniversitesi Kütüphanesi, Koç Üniversitesi Kütüphanesi, Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi ve Ankara Üniversitesi Kütüphanesi gibi üniversitelerin yapmış olduğu dijital kütüphane çalışmaları da son zamanlarda bu konuya verilen önemi göstermektedir. IRCICA Farabi Dijital Kütüphanesi, Salt Araştırma Kütüphanesi, TBMM Kütüphanesi açık erişim sistemi ve İBB Atatürk kitaplığının da yapmış olduğu dijital kütüphaneler projeleri vasıtasıyla çeşitli e-kitap, e-dergi, belgeler vb. erişilebilmesi de bu alandaki önemli çalışmalardan bazılarıdır. Birleşmiş Milletler’in hazırladığı E-Devlet

Gelişmişlik İndeksi Raporu'na göre Türkiye E-Devlet teknolojisinde yüksek gelişmişlik düzeyindedir. Avrupa Komisyonu'nun 2019 yılında yayımlanmış olduğu E-Devlet Kıyaslama Raporu'na göre e-devletin çevrimiçi erişilebilirlik oranlarında Türkiye'nin AB ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir. Yine de bu hususlarda daha da ilerlenilmesi gerekmektedir. Türkiye'de E-Devlet içerisinde kütüphanelerle ilgili erişilebilecek hizmetlerde 19 başlığın bulunduğu tespit edilip, E-Devlet üzerinde daha çok katalog tarama üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. E-Devlet üzerinde dijital kütüphaneler açısından herhangi bir başlık görülmemektedir. Bu nedenle **E-Devlette dijital kütüphanelerin internet erişim adreslerinin listelenmesi** dijital kütüphanecilik ve e-devlet teknolojisi arasında kurulacak bağ açısından önemli bir husus teşkil etmektedir.

Araştırmada kullanılan ölçek maddelerine verilen cevaplara göre teknoloji bağımlılığı ile kitap okuma alışkanlığı arasındaki ilişki incelenmiştir. Teknoloji bağımlılığı ile kitap okumaya yönelik tutum arasındaki korelasyon katsayıları analiz edildiğinde; korelasyon katsayıları teknoloji bağımlılığı puanları arttıkça, kitap okumaya yönelik tutum puanlarının azaldığını göstermektedir. Bu durum araştırmanın 1 numaralı hipotezinin geçerli olduğunu ifade etmektedir (**Teknoloji bağımlılığı ile kitap okuma alışkanlığı arasında negatif yönlü bir ilişki vardır**). Araştırmada teknoloji bağımlılığının cinsiyete göre farklılaşma durumu incelendiğinde ise uygulanan t-testi ve etki büyüklüğü hesaplamalarına göre 0 numaralı hipotezin geçerli olduğunu ifade etmektedir (**Teknoloji bağımlılığı cinsiyete göre farklılaşmamaktadır**). Çalışmada kitap okumaya yönelik tutumun cinsiyete göre farklılaşma durumu incelendiğinde ise uygulanan t-testi ve etki büyüklüğü hesaplamalarına göre 1 numaralı hipotezin geçerli olduğunu göstermektedir (**Kız öğrencilerin kitap okumaya yönelik tutumları erkek öğrencilere göre daha yüksektir**). Araştırmada İnternet kullanım amaçlarının cinsiyete göre farklılaşmasına yönelik tutumlar incelendiğinde anket sorularına verilen cevaplardan kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre interneti eğitsel amaçla daha fazla kullandıkları, erkek öğrencilerin ise eğlence faktörüne kız öğrencilere göre daha fazla zaman ayırdıkları anlaşılmaktadır. Kız öğrenciler internet üzerinden bilgiye erişmek(yüzde 70), ödev yapmak(yüzde 69) ve kitap okumak(yüzde 33,2)

seçeneklerine erkeklere göre daha yüksek oranlarda cevap vermişlerdir Dolayısıyla 1 numaralı hipotezin geçerli olduğu görülmektedir (**Öğrencilerin internet kullanım amaçları cinsiyete göre farklılaşmaktadır**). Çalışmada çevrimiçi oyun oynama süresinin cinsiyete göre farklılaşmasına yönelik tutumlar incelendiğinde ise anket sorularına verilen cevaplardan erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre çevrimiçi oyunlara daha fazla zaman ayırdıkları anlaşılmaktadır. Erkek öğrencilerin yüzde 42,3'ü günde ortalama bir saatin üzerinde çevrimiçi oyunlara zaman ayırırken bu oran kız öğrencilerde yüzde 17,3'tür. Bu nedenle çalışmanın 1 numaralı hipotezinin geçerli olduğu görülmektedir (**Öğrencilerin çevrimiçi oyun oynama süreleri cinsiyete göre farklılaşmaktadır**).

Ortaöğretim 9. Sınıf öğrencilerine yönelik yapılan anket çalışmasına göre öğrencilerin yüzde 53'ü günde 3 saat ve üzerinde internete girmektedir. Günde 3 saat ve üzerinde kitap okuyan öğrenciler ise yüzde 9 oranındadır. Öğrencilerin bilgisayar ve internet ile fazla zaman geçirmeleri 'boş zamanlarınızda en çok ne yaparsınız' sorusu ile de anlaşılmaktadır. Bu soruya verilen cevapta bilgisayarda/internette vakit geçiririm diyenlerin oranı yüzde 73'dür. Kitap, dergi, gazete vb. okurum diyenler ise yüzde 53,5 oranındadır. Öğrencilerin interneti ve sosyal medyayı bilgi edinmek amacıyla kullanmalarının ise yüksek oranlarda olduğu görülmektedir. İnterneti kullanım amaçlarında film/müzik seçeneği yüzde 71,7 iken, bilgiye erişim seçeneği yüzde 68,8 oranındadır. Sosyal medyada ise vakit geçirmek seçeneği yüzde 72,6 iken, bilgiye erişim seçeneği yüzde 71,9'dur. Ancak soruda birden fazla seçeneklerin işaretlenebilmesinden dolayı sohbet, oyun oynamak vb. seçeneklerinde yüksek olması nedeniyle öğrencilerin internet ve sosyal medyayı bilgi edinmek hususunda yeterli seviyede kullanamadıkları söylenebilir. Bu nedenle öğrencilere verilecek **bilinçli internet kullanımı** eğitimlerinin önemi büyüktür.

Araştırmada elde edilen bir başka veriye göre öğrencilerin teknolojik cihaz açısından en çok akıllı telefona sahip oldukları (yüzde 85,7) görülmektedir. Öğrencilerin bilgisayara daha az sahip olmaları (yüzde 47,6) evde internet mevcudiyeti durumunu da etkilemiştir. Öğrencilerin yüzde 25'inin evinde internet imkanı bulunmamaktadır. Öğrencilerin tablet sahiplik oranı (yüzde 28) ile e-kitap

okuyucu sahiplik oranının (yüzde 3,6) ise 2017 yılındaki Google Tüketici Barometresi'nin yayınlamış olduğu sonuçların çok az üzerinde olması nedeniyle e-kitap okuyucu ve tablet kullanım hususunda yeterli düzeyde bir ilerlemenin olmadığını göstermektedir.

Yapılan araştırmada öğrencilerin kitap okumaya ilişkin görüşleri incelendiğinde günde ortalama ne kadar süre kitap okuyorsunuz seçeneğine hiç cevabını (yüzde 11) verenlerin düşük oranda olmasının öğrencilerin **düzenli kitap okuma** alışkanlıklarına sahip olduklarını göstermektedir. Öğrencilerin düzenli kitap okuma alışkanlıklarına olmasına rağmen okumaya ayırdıkları günlük sürenin düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Bu durum öğrencilerin teknoloji kullanımına ayırdıkları sürenin fazlalığıyla ilişkilendirilmektedir. Öğrencilerin yüzde 54'ü günde 1 saatin üzerinde kitap okumaktadır. Bu durum son bitirilen kitap zamanından da anlaşılmaktadır. Öğrencilerin yüzde 73'ü en son ne zaman bir kitap bitirdiniz sorusuna son bir ay içerisinde cevabını vermişlerdir. Son 1 yılda okunan kitap sayıları incelendiğinde öğrencilerin yüzde 34'ü az okuyan okur tipi (1-5 arası kitap), yüzde 47'sinin ise orta düzeyde okuyan okur tipi (6-20 arası kitap) oldukları görülmektedir. Öğrencilerin yüzde 17'sinin ise çok okuyan okur tipi (20 kitap üzeri) oldukları tespit edilmiştir.

Bu araştırmada kütüphane kullanım kültürü incelendiğinde öğrencilerin yüzde 37'lik kısmının kütüphanelere gitmediklerini söyledikleri görülmektedir. Öğrencilerin en çok okul kütüphanelerini (yüzde 69) ikinci olarak ise halk kütüphanelerini (yüzde 53,7) kullandıkları araştırmanın sonucunda görülmektedir. Öğrencilerin halk kütüphanelerini kullanım sıklığının düşük oranda görülmesi çıkan sonuçlardandır. Öğrencilerin yüzde 61'i halk kütüphanelerine hiç gitmem ve yılda birkaç kez giderim seçeneklerini işaretlemişlerdir. Bu durum yüzde 63'lük bir oranla halk kütüphanelerine üye olmamalarından ve yüzde 79'luk bir oranla da e-devlet üzerinden halk kütüphanelerine üye olunacağını bilmemelerinden de anlaşılmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin halk kütüphanelerine üyelikleri hususunda okullarda bilgilendirme çalışmalarının yapılması önemlidir ve bu noktada **öğretmenlere** ve **okul idarecilerine** önemli görevler düşmektedir. Öğrencilerin yüzde 34'ünün okul

kütüphanelerine hiç gitmem ve yılda birkaç kez giderim seçeneklerini işaretlemesi öğrencilerin okul kütüphanelerini kullandıklarının da bir göstergesidir. Öğrencilerin kütüphaneleri kullanım amaçları incelendiğinde ise ödünç kitap almak ve ders çalışmak seçeneklerinin daha ön planda oldukları görülmektedir. Öğrencilerin okul kütüphanesinde tercih ettikleri kitap türlerine bakıldığında ise en yüksek oranların Türk klasikleri ve dünya klasikleri oldukları görülmektedir. Araştırmada öğrencilerin okul kütüphanelerinden beklentileri incelendiğinde ise elektronik yayın erişimi (yüzde 18), dijital alt yapı ve kaynaklar (yüzde 15), internet erişimi olan bilgisayarlar (yüzde 12) seçeneklerinin yüksek olması **zenginleştirilmiş kütüphaneler** projesinin geliştirilmesinin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Öğrenciler; ‘kütüphanede kütüphanecilerden yardım alıyor musunuz’ sorusuna yüzde 63 oranında kütüphanecilerden yardım aldıklarını belirtmişlerdir. Kütüphaneciler öğrenciler açısından bu nedenle önemlidir ve günümüzde kütüphanecilerin bilgi teknolojisi becerilerine sahip, bilgi okuryazarı bireyler olması öğrencilere verebilecekleri faydalar açısından doğru orantılıdır denilebilir.

Yapılan araştırmada, öğrencilerin kütüphane kullanım alışkanlıkları incelendiğinde yüzde 37’lik bir kısmın kütüphanelere hiç gitmem ve yılda birkaç kez giderim demesi, bu öğrencilerin kütüphanelerin imkânlarından az faydalandıklarını göstermektedir. Bu nedenle **Bilgi ve Belge Yönetimi** alanında çalışan uzmanların kütüphaneleri klasik kütüphane anlayışından çıkartarak, teknolojik olanakların yoğun olduğu, etkinlik odaklı, bir cazibe merkezine çevirebilmelerinin önemi fark edilen ayrıntılardandır. Öğrencilerin okul kütüphanelerinden beklentileri de bu durumu desteklemektedir.

KAYNAKÇA

Kitaplar:

- Abreu, Belinha S. De: **Teaching Media Literacy**, Schuman Publications, 2019.
- Ak, Mahmut: **Önsöz, Geçmişten Geleceğe Açılan Kapı İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi 2012-2020**, içinde, İstanbul, Hiperlink Yayınları, 2020.
- Aktan, Coşkun Can: **Bilgi Çağı, Bilgi Yönetimi ve Bilgi Sistemleri**, Konya, Çizgi Kitabevi, 2005.
- İstiklal, Yaşar Vural:
- Alaca, Erdinç: **Halk Kütüphanelerinde Yenilikçi Hizmet Bartın Ulus Kültür ve Sanatevi Halk Kütüphanesi Örneği**, İstanbul, Hiperlink Yayınları, 2019.
- Andro, Mathieu: **Digital Libraries and Crowdsourcing**, Hoboken, John Wiley&Sons Inc Publications, 2018.
- Arıkboğa, Şebnem: **Entelektüel Sermaye**, İstanbul, Derin Yayınları, 2003.
- Aristoteles: **Metafizik, I. Kitap (A)**, Çev. Ahmet Arslan, İstanbul, Sosyal Yayınları, 2014.
- Aslıyüksek, Mehlika Karagözoğlu: **Dijital Kültür Ortamında Bilgi Hizmetleri ve Kütüphaneciler**, İstanbul, Hiperyayın, 2017.
- Avcı, Nabi: **Kitle Kültürü Enformatik Cehalet**, Ankara, Rehber Yayıncılık, 1990.
- Aydın, Mustafa: **Bilgi Sosyolojisi**, İstanbul, Açılım Kitap, 2013.
- Baldini, Massimo: **İletişim Tarihi**, İstanbul, Avcıol Yayıncılık, 2000.
- Bamberger, Richard: **Okuma Alışkanlığını Geliştirme**, Ankara, Kütüphaneler Genel Müdürlüğü, 1990.
- Barutçugil, İsmet: **Bilgi Yönetimi**, İstanbul, Kariyer Yayınları, 2002.
- Bayram, Hakan: **Bilgi Toplumu ve Bilgi Yönetimi**, İstanbul, Etap Yayınları, 2010.
- Bozkurt, Veysel: **Enformasyon Toplumu ve Türkiye**, İstanbul, Sistem Yayınları, 1996.

- Büyüköztürk, Şener: **Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum**, Ankara, Pegem Akademi, 2018.
- Büyüköztürk, Şener:
Çakmak, Ebru Kılıç:
Akgün, Özcan Erkan:
Karadeniz, Şirin:
Demirel, Funda: **Bilimsel araştırma yöntemleri**, Ankara, Pegem Akademi, 2017.
- Brown, Timothy: **Confirmatory factor analysis for applied research**, New York, Guilford Publications, 2006.
- Carlock, Janine: **Developing Information Literacy Skills: A Guide to Finding, Evaluating, and Citing Sources**, Michigan, The University of Michigan Press, 2020.
- Celep, Cevat:
Çetin, Buket: **Bilgi Yönetimi**, Ankara, Anı Yayıncılık, 2003.
- Cengiz, Emine: **Halk Kütüphanelerinde Derme Geliştirme Politikaları: Türkiye İçin Bir Değerlendirme**, İstanbul, Hiperlink Yayınevi, 2019.
- Coatney, Sharon:
Woolls, Blanche: **The School Library Manager: Surviving and Thriving**, California, LISTS Publications, 2018.
- Cohen, James:
Kenny, Thomas: **Producing New and Digital Media: Your Guide to Savvy Use of the Web**, New York, Routledge Publications, 2020.
- Crawford, Richard: **In the Era of Human Capital: The Emergence of Talent, Intellicence and Knowledge as the World wide Economic Force and What It Means to Managers and Inventors**, Newyork, Harper Collins Publishers, 1991.
- Dalkıran, Ömer: **Ağ Kuşağının Bilgi Davranışı**, İstanbul, Hiperlink Yayınları, 2019.
- Davenport, Thomas:
Prusak, Laurence: **İş Dünyasında Bilgi Yönetimi**, İstanbul, Rota Yayınları, 2001.
- Davies, Paul Beynon: **Business Information Systems**, London, Red Globe Press, 2020.
- Drucker, Peter: **Kapitalist Ötesi Toplum**, Çev. Belkıs Çorakçı, İstanbul, İnkılap Kitabevi, 1993.

- Dura, Cihan:
Atik, Hayriye: **Bilgi Toplumu, Bilgi Ekonomisi ve Türkiye**, İstanbul, Literatür Yayıncılık, 2002.
- Erkan, Hüsnü: **Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme**, Ankara, İş Bankası Yayınları, 1998.
- Erkan, Hüsnü: **Ekonomi Sosyolojisi**, İzmir, Barış Yayınları, 2004.
- Erkuş, Adnan: **Psikolojide Ölçme ve Ölçek Geliştirme**, Ankara, Pegem Akademi, 2012.
- Fındıkçı, İlhami: **Bilgi Toplumunda Yöneticilerde Kendini Geliştirme**, İstanbul, Kültür Koleji Eğitim Yayınları, 1996.
- Gere, Charlie: **Digital Culture**, London, Reaktion Books, 2008.
- Giannini, Tula:
Bowen, Jonathan: **Museums and Digital Culture: New Perspectives and Research**, Cham, Springer Publications, 2019.
- Güneş, Ayşenur: Yaratıcı Kütüphane Hizmetleri: Yaratıcı Mekanlar(Makerspace), **Kamusal Alan Olarak Bilgi Merkezleri ve Yenilikçi Yaklaşımlar**, içinde, İstanbul, Hiperlink Yayınları, 2017.
- Hille, R. Thomas: **The New Public Library: Design Innovation for the Twenty-First Century**, New York, Routledge Publications, 2019.
- Hobbs, Renee:
Deslauriers, Liz:
Steager, Pam: **The Library Screen Scene: Film and Media Literacy in Schools, Colleges, and Communities**, New York, Oxford University Press, 2019.
- İbicioğlu, Hasan:
Doğan, Hülisi: **İşletmelerde Örtülü Bilgi ve Önemi**, Ankara, Ekin Kitabevi, 2006.
- Joe, Jennifer:
Knight, Elisabeth: **Social Media for Communication and Instruction in Academic Libraries**, Hershey, Advances in Library and Information Science Book Series, 2019.
- Karasar, Niyazi: **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, Ankara, Nobel Yayınları, 2014.

- Kline, Rex B: **Principles and practice of structuralequation modeling**, New York, Guilford Publications, 2005.
- Kozlu, Cem: **Türkiye Mucizesi İçin Vizyon Arayışları ve Asya Modelleri**, Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1999.
- Kuzucuoğlu, Hamdi: **Bilgi Merkezleri: Sağlık ve Afet Bilgi Yönetimi**, İstanbul, Hiperlink Şeşen, Yasin: Yayınları, 2020.
- Küçükkalkan, Yavuz: **İletişim Çağında Dijital Kültür**, Konya, Eğitim Yayınevi, 2018. Öztürk, Serkan:
- Mantioğlu, İsmail: **Anlayarak Hızlı Okuma ve Öğrenme Teknikleri**, İstanbul, Salon Yayınları, 2017.
- Mengüşoğlu, Takiyettin: **Felsefeye Giriş**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1992.
- Miller, Vincent: **Understanding Digital Culture**, London, Sage Publications, 2020.
- Nicholson, Kirstie: **Innovation in Public Libraries: Learning From International Library Practice**, Cambridge, Chandos Publishing, 2017.
- Nonaka, Ikujiro: **Hitotsubashi on Knowledge Management**, Singapore, John Wiley and Takeuchi, Hirotaka: Sons Pub, 2004.
- Odabaş, Hüseyin: **Bilişim Teknolojilerinin Bilgi Merkezlerine ve Hizmetlerine Etkileri**, Akkaya, Mehmet Ali: İstanbul, Hiperlink Yayınları, 2017.
- Orhon, Nezih: **Medya Okuryazarlığı Üzerine**, Konya, Eğitim Yayınevi, 2019.
- Ögel, Kültegin: **İnternet Bağımlılığı: İnternetin Psikolojisini Anlamak ve Bağımlılıkla Başa Çıkmak**, İstanbul, Türkiye İş Bankası Yayınları, 2012.
- Öğüt, Adem: **Bilgi Çağında Yönetim**, Ankara, Nobel Yayınları, 2003.
- Ötüken, Adnan: **Bibliyotekçinin El Kitabı**, Ankara, Milli Eğitim Basımevi, 1947.

- Öztemiz, Semanur: **Türkiye’de Dijital Kültürel Miras Ürünlerine Açık Erişim**, İstanbul, Hiperlink Yayınevi, 2017.
- Platon: **Theaitetos, Diyaloglar II**, Çev. Teoman Aktürel, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1996.
- Rubin, Richard: **Foundations of Library and Information Science**, American Library Association Press, 2017.
- Sarı, Eren: **Hızlı Okuma**, Antalya, Net Medya Yayıncılık, 2016.
- Songur, Ahmet: **Dijital Nesillerin Teknoloji Bağımlılığı**, içinde, Ankara, Nobel Yayınları, 2019.
- Tabachnick, Barbara G: **Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı**, Ankara, Nobel Akademik
Fidell, Linda S: Yayıncılık, 2015.
- Tekin, Mahmut:
Güleş, Hasan:
Burgess, Tom: **Değişen Dünyada Teknoloji Yönetimi**, Konya, Damla Ofset, 2000.
- Tiwana, Amrit: **The Essential Guide to Knowledge Management E Business And CRM Applications**, PrenticeHall PTR, Upper Saddle River, NJ, 2001.
- Toffler, Alvin: **Üçüncü Dalga**, İstanbul, Altın Kitaplar Yayınları, 1981.
- Türkçe Sözlük, **Türkçe Sözlük**, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2011.
- Türkoğlu, Tanol: **Dijital Kültür**, İstanbul, Beyaz Yayınları, 2010.
- Türkoğlu, Tanol: **Digito Ergo Sum, Dijitalim Öyleyse Varım**, İstanbul, Beyaz Yayınları, 2018.
- Twenge, Jean: **İ-Nesli**, İstanbul, Kaknüs Yayınları, 2018.
- Ülgen, Hayri: **İşletme Yönetiminde Bilgisayarlar**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları, 1980.

- Yeniçeri, Özcan:
İnce, Mehmet: **Bilgi Yönetim Stratejileri ve Girişimcilik**, İstanbul, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2005.
- Yıldız, Nuray: **Eskiçağda Yazı Malzemeleri ve Kitabın Oluşumu**, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2000.
- Yıldız, Nuray: **Eskiçağ Kütüphaneleri**, İstanbul, Marmara Üniversitesi Yayınları, 1985.
- Yozgat, Uğur: **Yönetim Bilişim Sistemleri**, İstanbul, Beta Yayınları, 1998.
- Zaim, Halil: **Bilginin Artan Önemi ve Bilgi Yönetimi**, İstanbul, İşaret Yayınları, 2005.

Makaleler:

- Ajemasu, Madalla:
Inuwa, Yusuf
Mohammed:
Saad, Yusuf:
Jumba, Abdullshi
Adamu: Information and Communication Technology In Libraries: A New Dimension In Librarianship, **Journal of Management and Corporate Governance**, Vol. 11, No: 1, 2019, p. 57-71
- Akkaya, Mehmet Ali: Halk Kütüphanelerinde Halkla İlişkiler ve Narlıdere İlçe Halk Kütüphanesi Örneği, **Türk Kütüphaneciliği**, C. 27, No:1, 2013, s. 168-179.
- Aksaçlıoğlu, Ayşe Gül:
Yılmaz, Bülent: Öğrencilerin Televizyon İzlemeleri ve Bilgisayar Kullanmalarının Okuma Alışkanlıkları Üzerine Etkisi, **Türk Kütüphaneciliği**, C. 21, No:1, 2007, s. 3-28.
- Aktan, Coşkun Can:
Tunç, Mehtap: Bilgi Toplumu ve Türkiye, **Yeni Türkiye Dergisi**, Ocak-Şubat, 1998, s. 118-134.
- Akyazı, Erhan:
Ünal, Aylin Tutgun: İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Amaç, Benimseme, Yalnızlık Düzeyi İlişkisi Bağlamında Sosyal Ağları Kullanımı, **Global Media Journal**, C. 3, No:6, 2013, s. 1-24.
- Akyol, Hayati: Okuma ve Prensipleri, **Çağdaş Eğitim Dergisi**, No: 233, 1997, s. 26-29.
- Anameriç, Hakan:
Rukancı, Fatih: E-Kitap Teknolojisi ve Kullanımı, **Türk Kütüphaneciliği**, C. 17, No:2, 2003, s. 147-166.
- Aslan, Cengiz: Toplam Kalite Yönetimi Perspektifinde Eğitim ve Okul Kütüphanelerinin Organizasyonu Üzerine Bir İnceleme, **Türk Kütüphaneciliği**, C. 31, No:2, 2017, s. 251-258
- Aydoğdu, Hamza: Okuma Alışkanlığı ve Okul Kütüphanelerinin Bireysel Gelişime Etkisi Üzerine Bir Değerlendirme, **Milli Eğitim Dergisi**, C. 49, No: 225, 2020, s. 201-226.
- Aytaş, Gıyasettin:
Kaplan, Kadir: Medya Okuryazarlığı Bağlamında Yeni Okuryazarlıklar, **Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)**, C. 18, No: 2, 2017, s. 291-310.

- Bakırcı, Hasan:
Günbatar, Mustafa
Serkan: Öğretmen Adaylarının Bilgi Okuryazarlık Düzeyleri İle Bilgi ve İletişim Teknolojilerine Yönelik Tutumları, **Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi**, C. 18, No:3, 2017, s.543-563.
- Baydere, Sadık: Değişim ve Teknoloji, **Human Resources**, Eylül, 1997.
- Baz, Fatih Çağatay: Fatih Projesi Üzerine Bir İçerik Analiz Çalışması, **Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi**, C.7, No: 2/1, 2017, s. 93-103
- Bhatt Ganesh D: Knowledge Management In Organizations: Examing The Interaction Between Technologies, Techniques, and People, **Journal Of Knowledge Management**, Vol. 5, No: 1, 2001, s. 68-75.
- Cattell, Raymond, B: The scree test fort he number of factors, **Multivariate Behavioral Research**, Vol. 1, No:2, 1966, p. 245-276.
- Çakmak, Tolga:
Eroğlu, Şahika: Zenginleştirilmiş Kütüphanelerdeki Mevcut Durum ve Uygulamaların Analizi: Ankara'nın Çankaya İlçesindeki 12 Okulda Gerçekleştirilen Araştırmanın Sonuçları, **Türk Kütüphaneciliği**, C. 34, No: 1, 2020, s. 3-28
- Çetintaş, H. Buluthan: Toplumsal İletişim Bağlamında Kütüphaneler: Kavramsal Bir Değerlendirme, **Mediterranean Journal of Humanities**, C.8, No:2, 2018, s. 265-275.
- Çetintaş, H. Buluthan:
Ak, Şirin: Eğitimde Zenginleştirilmiş Kütüphanelerin Yeri ve Önemi: Ahmet Mesut Yılmaz İlkokulu Zenginleştirilmiş Kütüphane Uygulaması, **Milli Eğitim**, 2015, s. 18-32.
- Demirci, Beyza Nur: Sözlü Kültürden Dijital Kültüre Bilgi, Ankara, **Hece Yayınları Dergisi**, No: 234/235/236, 2016, s. 61-62.
- Durna, Ufuk:
Demirel, Yavuz: **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, No: 30, 2008, s. 137-142.
- Erdemir, Erkan:
Koç, Umut: **Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi**, C. 4, No: 2, 2009, s. 160-161.
- Erengül, Bilge: 'Bilgi Yönetimi, Sizin Bilgiden Sorumlu Genel Müdür Yardımcınız Var Mı?', **Human Resources**, C.2, No: 6, 1998.

- Eşitti, Şakir: Bilgi Çağında Problemlı İnternet Kullanımı ve Enformasyon Obezitesi: Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeğinin Üniversite Öğrencilerine Uygulanması, **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, No: 49, 2015. s.75-97.
- Ezer, Merve:
Kıral, Ersin: Türkiye’de Bilgi Toplumunun Gelişimi: İletişim Amaçlı Kişisel İnternet Kullanımı Üzerine Bir Uygulama, **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C. 27, No: 1, 2018, s. 207-222
- Fatiloru, Oluwayemisi
Florence:
Adesola, Oyekola
Adebimpe:
Hameed, Bilkis Alaba:
Adewumi, Oseni Muinat: A Survey on the Reading Habits among Colleges of Education Students in the Information Age, **Journal of Education and Practice**, Vol. 8, No:8, 2017, s. 106-110.
- Gömlüksiz, Mehmet
Nuri: Kitap okuma alışkanlığına ilişkin bir tutum ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 14, No:2, 2004, s. 185-195.
- Guttman, Louis: Some necessary conditions for common-factor analysis, **Psychometrika**, V. 19, No:2, 1954, p. 149-161.
- Güneş, Firdevs: Okuma İlgisi ve Gücü, **Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi**, C.3, No:3, 2017, s. 119-128.
- Güney, Büşra: Dijital Bağımlılığın Dijital Kültüre Dönüşmesi: Netlessfobi, **Yeni Medya Elektronik Dergi**, C. 1, No: 2, 2017, s. 207-213.
- Gürdal, Oya: Bilgi Ekonomisi ve/veya Yeni Ekonomi’nin Reddettikleri, **Bilgi Dünyası**, C. 5, No:1, 2004, s. 48-73.
- Hamutoğlu, Nazire
Burçin:
Güngören, Özlem Canan:
Uyanık, Gülden Kaya:
Erdoğan, Duygu Gür: Dijital Okuryazarlık Ölçeği: Türkçe’ye Uyarlama Çalışması, **Ege Eğitim Dergisi**, C.18, No:1, 2017, s. 408-429.
- Hewitt, Stephen M.: Data, Information and Knowledge, **Journal of Histochemistry & Cytochemistry**, Vol. 67, No:4, 2019, p. 227 –228

- Hopurcuoğlu,
Abdulkadir:
Akaydın, Şenol: Ortaokul Öğrencilerinin Medya Okuryazarlık Düzeyleri, **International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C.11, No:3, 2016, s. 1273-1286.
- Hu, Li-Tze:
Bentler, Peter M: Cut off criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives, **Structural Equation Modelling: Multidisciplinary Journal**, Vol. 6, No:1, 1999, p. 1-55.
- Işık, Recep: Halk Kütüphanelerinde Yenilikçi e-Hizmetler: e-Üyelik, e-Devlet Entegrasyonu, Mobil Kütüphane Uygulaması ve e-Kitap, **Ordu Üniversitesi Bilimve Teknoloji Dergisi**, C.9, No:1, 2019, 64-73.
- İnci, Mehmet Akif:
Akpınar, Ümmühan:
Kandır, Adalet: Dijital Kültür ve Eğitim, **Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, C. 37, No: 2, 2017, s. 493-522.
- İleri, Aydın: Okuma Kültürü ve Okul Kütüphaneleri Raporu 2017/Okul Kütüphanecileri Derneği, **Türk Kütüphaneciliği** C.31, No: 2, 2017, s. 259-262
- İraz, Rıfat: İşletmelerde Bilgi Yönetiminin Yenilik ve Rekabet Gücü Üzerindeki Etkileri, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, C.19, No: 1, 2005, s. 244.
- Jensen, Povl Erik: A Contextual Theory of Learning and the Learning Organization, **Knowledge and Process Management** , C. 12, No: 1, 2005, s. 53-64.
- Karabacak, Zaliha İnci:
Sezgin, Ayşe Aslı: Türkiye’de Dijital Dönüşüm ve Dijital Okuryazarlık, **Türk İdare Dergisi**, C. 91, No: 488, 2019, s.319-343.
- Kılıç, Yusuf: Eski Ön Asya Toplamları Arasında Yazı ve Dil Etkileşimi, **Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, No: 4, 2009, s. 122-151.
- Kurbanoğlu, S. Serap: Bilgi Okuryazarlığı: Kavramsal Bir Analiz, **Türk Kütüphaneciliği**, C. 24, No: 4, 2010, s. 723-747.
- Kurgun, Osman Avşar: Bilgi Yönetim Sistemlerinin Yapılandırılması, **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C. 8, No: 1, s. 274-291.

- Kurulgan, Mesut: Bilgi Teknolojilerinin Kütüphane/Bilgi-Belge Merkezlerine Etkisi: Toplumsal, Yapısal, Yönetimsel ve İşlevsel Açılardan Bir İnceleme, **Türk Kütüphaneciliği**, C.27, No:3, 2013, s. 472-495.
- Küçük, Mehmet Emin: Soydal, İrem: Dijital Kütüphanelerde Standartlar ve Protokoller, **Türk Kütüphaneciliği**, C. 17, No: 2, 2003, s. 121-146
- Lee, Ching Chyi: Yang, Jie: Knowledge Value chain, **Journal of Management Development**, Vol. 19, No: 9, 2000, s. 783-794.
- Mahipal, D.S: Reading Habits of District Public Library Users: A Survey, **International Journal of Library and Information Studies**, Vol. 7, No: 4, 2017, p. 272-276
- Meder, Mehmet: Bilgi Toplumu ve Toplumsal Değişim, **Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, No: 9, 2001, s.73.
- Mete, Gülşah: İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Üzerine Bir Araştırma (Malatya İli Örneği), **Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi**, C. 1, No: 1, 2012, s. 46.
- Odabaş, Hüseyin: Odabaş, Yonca: Polat, Coşkun: Üniversite Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı: Ankara Üniversitesi Örneği, **Bilgi Dünyası**, C. 9, No:2, 2008, s. 431-465.
- Onursoy, Sibel: Üniversite Gençliğinin Dijital Okuryazarlık Düzeyleri: Anadolu Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma, **Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi**, C.6, No:2, 2018, s. 989-1013.
- Oseledchik, Mikhail: Ivleva, Marina: Ivlev, Vitaly: The Fractal Nature of Implicit Knowledge, **Advances in Social Science, Education and Humanities Research**, Vol. 144, 2019, p. 673-676
- Önal, H. İnci: Alaca, Erdinç: Bilgi Erişim Sürecinde Gençlere Okul Kütüphanesi Hizmetlerinin Sağlanması, **Gençlik Araştırmaları Dergisi**, C. 7, No: 2019, s.121-140.
- Önal, H. İnci: Alaca, Erdinç: Okul Kütüphanesi Kullanımında Öğretmenlerin Rolü ve Sorumlulukları, **Bilgi Dünyası**, C. 16, No:1, 2015, s. 105-126.

- Özby, Murat: Bilim ve Kültür Aktarıcısı Olarak Yazı, **Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, No: 2, 2005, s. 67-74.
- Öztürk, Hüseyin: Ortaokul Öğrencilerinin Bir Yıllık Z-Kütüphane Deneyimleri: Bir Durum Tağa, Tahir: Çalışması, **Türk Kütüphaneciliği**, C. 32, No:1, 2018, s. 7-18
- Paletta, Francisco: Professional Librarian Skills Development: A Case Study, **Easy Chair Milanese, Luis: Preprint Publications**, No: 939, 2019, p. 1-20.
- Rosli, Nur Azmin: The Determination of Reading Habits Among Students: A Concept, Razali, Nurul Fadilah: **International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences**, Vol. 7, No: 12, 2017, p. 791-798.
Zamil, Zurin Umaira
Ahmad:
Noor, Siti Nur Farhanah
Mohd
Baharuddin, Mohammad
Fazli:
- Sakib, Nazmus: Cloud Computing: Applications of New Technology In Libraries of Haque, Enamul: Bangladesh, **Indian Journal of Social Research**, Vol. 60, No:2, 2019, p. Farabi, Ehteshamul
Haque: 307-319
- Selvi, Özgür: Bilgi toplumu, Bilgi Yönetimi ve Halkla İlişkiler, **Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi**, No: 3, 2012, s. 191-24.
- Serna, Maite: School library and reading habits on Primary School students, **Ocnos**, V. 16, Rodríguez, Arantzazu: No: 1, 2017, p. 18-49.
Etxaniz, Xabier:
- Solmaz, Taner: Dijital Çağda Medya Okuryazarlığının Önemi, **Tarih Okulu Dergisi**, No: Çimen, Ülhak: 32, 2017, s. 955-971.
Yüksel, Hakan:
- Solmaz, Başak: İnternet ve Sosyal Medya Kullanımı Üzerine Bir Uygulama, **Selçuk Tekin, Gökhan: Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, C. 7, No: 4, 2013, 23-32.
Herzem, Züleyha:
Demir, Muhammed:
- Subaşıoğlu, Fatoş: Dijital Kütüphaneler: Tanımlama Sorunu, **Türk Kütüphaneciliği**, C. 15, No: 1, 2001, s. 45-54.
- Sümer, Nebi: Yapısal eşitlik modelleri, **Türk Psikoloji Yazıları**, C. 3, No:6, 2000, s.49-74.

- Şahin, Abdullah: Türkçe Öğretmeni Adaylarının Kütüphaneleri Kullanma durumları, **Turkish Studies**, C. 5, No: 4, 2010, s. 1448- 1471.
- Tekkol, İlkay Aşkın: Aday Öğretmenlerde Meraklılık ve Bilgi Okuryazarlığı Üzerine İlişkisel Bir Çalışma, **Ege Eğitim Dergisi**, C. 19, No:2, 2018, s. 353-368.
- Tonta, Yaşar: Bilgi Toplumu ve Bilgi Teknolojisi, **Türk Kütüphaneciliği**, C. 13, No: 4, 1999, s. 363-375.
- Tuna, Yusuf: Bilgi Toplumu ve Gelişmekte Olan Ülkeler, **İlim ve Sanat Dergisi**, No: 41, 1996, s.43
- Uçak, Nazan Özenç: Bilgi: Çok Yüzlü Bir Kavram, **Türk Kütüphaneciliği**, C. 24, No: 4, 2010, s. 705-706.
- Ünal, Feyzullah: Türkiye'de E-Devlet Uygulamalarının Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Etkinliği: Adalet Bakanlığı Uyp Bilişim Sistemi Örneği, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Özel Sayı Aralık 2016, s.437-450
- Ungan, Suat: Okuma Alışkanlığımızın Kültürel Altyapısı, **Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 7, No: 1, 2008, s. 218-228.
- Uyar, Mehtap: Medya Okuryazarlığının Değerlendirilmesi: Konular, Sorunlar ve Olasılıklar, Hasdemir, Tuğba Asrak: **ODÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 10, No:1, 2020, s.76-89.
- Uzgören, Ergin: Bilgi Toplumunda Uluslararası Rekabet edebilirlik Avantajının Yaratılmasına Yönelik Stratejik Yaklaşım: Devingen Yaratıcılık (Innovation), **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 1: No:1, 1999, s.1.
- Uzun, Yasemin: Akademisyenlerin Okuryazarlık Algısındaki Değişimler, **Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi**, C. 15: No: 22, 2020, s.125-147.
- Üstün, Ayşe: Teknolojik Gelişmelerin Kütüphane ve Bilgi Merkezlerine Etkisi, **Türk Kütüphaneciliği**, C. 8, No: 3, 1994, s. 217-229.
- Yalçınkaya, Yalçın: Dijital Kültür ve Dijital Kütüphane, **Türk Kütüphaneciliği**, C.30, No: 4, 2016. s. 595-618.

- Yılmaz, Bülent: Türkiye'nin Bilgi Toplumu Politikasında Kütüphane Kurumuna Yaklaşım, **Bilgi Dünyası**, C. 11, No: 2, 2010, s. 263-289.
- Yılmaz, Bülent: Dijital Kütüphane Becerileri Konusunda Türkiye'de Durum: AccessIT Projesi Çerçevesinde Bir Değerlendirme, **Türk Kütüphaneciliği**, C. 25, No:1, 2011, s. 117-123.
- Yılmaz, Bülent:
Köse, Eda:
Korkut, Şelale: Hacettepe Üniversitesi ve Bilkent Üniversitesi Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma, **Türk Kütüphaneciliği**, C. 23, No:1, 2009, s. 22-51.
- Yılmaz, Erol: Dijital Kültürün Okuma Alışkanlığına Etkisi, **Hece Yayınları Dergisi**, No: 234/235/236, 2016, s. 355-367.
- Yılmaz, Erol: Eğitimde Okul Kütüphaneleri: Türkiye'de Durum, **Milli Eğitim Dergisi**, C. 208, 2015, s. 259-286.
- Yılmaz, Malik: **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi**, C. 49, No: 1, 2009, s. 98.

Bildiriler:

- Baydar, Gökçe: Gençlerin Gündelik Yaşamında Sosyal Medya: Aşk.fm Örneği, **Yeni Medya Çalışmaları: Kuram, Yöntem ve Uygulama Kongresi**, Kocaeli, 2013, s. 132-142.
- Çapar, Bengü: Bilgi Politikası, **IFLA 95'e Doğru Türk Kütüphaneciliği Sempozyumu ve I. Türk Kütüphaneciler Derneği Genel Konferansı**, Ankara, Türk Kütüphaneciler Derneği Yayınları, 1997, s. 16-20.
- Dilidüzgün, Selahattin: Çocuğun Edebiyat Eğitimi ve Çocuk Edebiyatı, **İletişim Ortamlarında Çocuk Birey Sempozyumu**, Anadolu Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 1999, s.274.
- Gençer, Mehmet:
Tunalıoğlu, Sinan:
Köksal, Fatih: Merkezlessiz Bir Dünyada Bilgi Paylaşımı: Açık Kaynak, Sayısal Kütüphaneler ve Üniversite İnisyatifleri, **Dumlupınar Üniversitesi Akademik Bilişim Kongresi**, Kütahya, 2007,
<http://www.researchgate.net/publication/242658944> (Erişim Tarihi: 07.07.2018)
- Stenmark, Dick: Information vs. Knowledge: The Role Of Intranets In Knowledge Management, **Proceedings Of The 35th Hawaii International Conference On System Sciences**, 2002, s. 2.
- Polat, Coşkun:
Odabaş, Hüseyin: Bilgi Toplumunda Yaşam Boyu Öğrenmenin Anahtarı: **Bilgi Okuryazarlığı, Küreselleşme, Demokratikleşme ve Türkiye Uluslararası Sempozyumu**, 2008.
- Tonta, Yaşar:
Küçük, Mehmet Emin: Bilgi Çağı ve Teknolojik Gelişmeler Işığında Toplum, Yönetim, Yönetici ve Lider Yaklaşımları **Üçüncü Uluslararası İlişkiler Sempozyumu**, 2005.

Tezler:

- Altun, Ramazan Serhat: **E-Devlet Modelinde Sosyal Güvenlik Uygulamaları**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.
- Aydın, Fatih: **Teknoloji Bağımlılığının Sınıf Ortamında Yarattığı Sorunlara İlişkin Öğrenci Görüşleri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim
- Canata, Fatih: **Ulusal Bilgi Politikaları ve Bilgi Merkezleri**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.
- Çatal, Didem: **Çocuk Hikaye Kitaplarının E-Kitap Olarak İnternet Ortamında Yapılandırılması ve Billur Köşk ile Elmas Gemi Masalı İçin Uygulama Çalışması**, Sanatta Yeterlik Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.
- Davarcı, Nursen: **İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Kitap Okuma Alışkanlığı İle Bilgisayar İnternet Kullanımı Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.
- Güçlü, Gizem: **Yaşam boyu öğrenme argümanı olarak teknoloji bağımlılığı ve yaşama yansımaları**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2015.
- Kılıç, İsmail: **Eğitim Yöneticilerinin Bilgi Yönetimindeki Yeterlikleri (Aksaray İli Örneği)**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.
- Önder, Işık: **Elektronik Kitap Olgusu ve Türkiye’de Durum**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.
- Özdemir, Ayşe: **Bilgi Yönetimi ve Kurumsal Yaklaşım: Çorlu İlçesi Kamu ve Özel Arşivleri İle Bilgi Merkezleri Üzerine Bir Çalışma**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2006.

- Sivrikaya, Nurhak: **İnternet ve Elektronik Yayıncılığın Eğitim Üzerindeki Etkisinin Güzeli Sanatlar Fakültesi Öğrencileri Üzerinde İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 2009.
- Uçan, Ömer: **Dijital Kütüphanelerde Veri Madenciliği Uygulamaları: Akdeniz Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Örneği**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.
- Ünlü, Onur: **Stratejik Bilgi Yönetimi Enstrümanlarından Entelektüel Sermayenin Boyutları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Türk Prefabrik Sektörü Üzerine Bir Araştırma**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Şah Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015.

Çevrimiçi Metinler:

- Soydan, Şerif: **Bilişimin Toplumsal Yönü**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ödevi, 2002, <http://www.odevsel.com/bilim/1844/bilisim-ve-topluma-katkilari.html> (Erişim Tarihi: 03.05.2018).
- Otani, Remi: **What is Digital Culture**, <http://www.slideshare.net/RemingInSydney/what-is-digital-culture> (Erişim Tarihi: 11.07.2020).
- Oxford English Dictionary: <http://www.oed.com/view/Entry/253795?redirectedFrom=cyberculture&> (Erişim Tarihi: 17.08.2018).
- Özdaş, Nimet: **Bilim ve Teknoloji Politikası ve Türkiye**, 2000, <http://www.inovasyon.org/yazardetay.asp?YazarID=5> (Erişim Tarihi: 05.05.2018).
- “Cyberculture”: <http://www.dictionary.com/browse/cyberculture>(Erişim Tarihi: 18.08.2018).
- <http://www.gutenberg.org>(Erişim Tarihi: 07.12.2018).
- <http://books.google.com.tr>(Erişim Tarihi: 08.12.2018).
- <http://fatihprojesi.meb.gov.tr/about.html>(Erişim Tarihi: 26. 06. 2020)
- <http://www.dtarih.com/turkiye-ekitap-arsivleri-dijital-kutuphaneler/>(Erişim Tarihi: 27-06-2020)
- <http://www.turkiye.gov.tr/>(Erişim Tarihi: 02. 07. 2020)
- <http://www.z-kutuphane.com>(Erişim Tarihi: 10. 07. 2020)
- <http://sozluk.gov.tr>(Erişim Tarihi: 13. 07. 2020)

Kurumsal Raporlar:

- Avrupa Komisyonu: **E-Devlet Kıyaslama Raporu**, 2019, s. 23.
<http://www.egovturkey.com/2019-ab-e-devlet-kiyaslama-raporu-incelemesi-23102019> (Erişim Tarihi: 23.06.2020).
- Avrupa Komisyonu: **Medya Okuryazarlığı Raporu**, 2016. <http://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/reporting-media-literacy-europe> (Erişim Tarihi: 21.10.2018).
- Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu: **Pazar Verileri Raporu**, 2019-4, <https://www.btk.gov.tr/pazar-verileri>(Erişim Tarihi: 22.06.2020).
- Birleşmiş Milletler: **E-Devlet Gelişmişlik İndeksi Raporu**, 2018, s.232
<http://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2018>(Erişim Tarihi: 05.12.2018).
- European Commission: **Information Society**, Official Publications, 1996, s.7
- Google Tüketici Barometresi: **Dijital Yönelim Verileri Raporu**, <http://www.consumerbarometer.com/en/> (Erişim Tarihi: 09.11.2018).
- Google Tüketici Barometresi: **Dijital Yönelim Verileri Raporu**,
<http://www.consumerbarometer.com/en/graph-builder/?question=M1&filter=country:turkey>(Erişim Tarihi: 10.11.2018).
- MEB 2019-2023 Stratejik Plan
http://gaziantep.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_12/25134156_GAZYA_NTEP_2019-2023_STRATEJYK_PLAN.pdf (Erişim Tarihi: 11.03.2020).
- TÜİK: **Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması**:
<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30574>
(Erişim Tarihi: 22.06.2020).

Türkiye Cumhuriyeti
Kalkınma Bakanlığı:

2015-2018 **Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı,**

<http://www.bilgitoplumustratejisi.org/tr/doc/8a9481984680deca014bea4232490005>(Erişim Tarihi: 15.04.2018).

Uluslararası
Telekomünikasyon
Birliği:

Bireysel İnternet Kullanım Oranları Raporu,

<https://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Pages/stat/default.aspx>(Erişim Tarihi: 22.06.2020).

We Are Social

Digital In 2020 Report, https://www.slideshare.net/DataReportal/digital-2020-global-digital-overview-january-2020-v01-226017535?from_action=save (Erişim Tarihi: 22.06.2020).

Deloitte

Deloitte Global Mobil Kullanıcı Anketi 2019,

<https://www2.deloitte.com/tr/tr/pages/technology-media-and-telecommunications/articles/TR-GMCS-2019.html#> (Erişim Tarihi: 07.08.2020)

EKLER

Ek 1: Anket Uygulama İzin Belgesi 1

Tarih ve Sayı: 12/05/2020-60350

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı :61559050-300-
Konu :Öğrenci İşleri (Genel) (300)

İLGİLİ MAKAMA,

İlgi :05.05.2020 tarihli dilekçeniz

Enstitümüz Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı 2502140465 nolu Doktora Öğrencisi Ozan KIRTAY Gaziantep ili Şahinbey ilçesinde okuyan ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerine yönelik tez çalışmasıyla ilgili olarak, veri toplamak amacıyla anket çalışması yapabilmesi için gerekli kolaylığın sağlanmasının temini ve gereğini bilgilerinize rica ederim.

e-İmzalı
Prof. Dr. Yasemin İŞIKTAÇ
Enstitü Müdürü

Doğrulamak için:<http://194.27.128.66/envision.Sorgula/belgedogrulama.aspx?V=BE6LH91LJ>

Ayrıntılı bilgi için irtibat : Nuri YAVUZ

Besim Ömerpaşa Cad. Devlet Arşivleri Binası.A blok No:39 34119
Fatih/Vezneciler/İstanbul
Tel : (212) 440 00 00 Faks : (212) 440 03 04
e-posta : sbc@istanbul.edu.tr Elektronik Ağ : www.istanbul.edu.tr

Ek 2: Anket Uygulama İzin Belgesi 2

T.C.
GAZİANTEP VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 34659092-605.01-E.8335359
Konu : Araştırma İzin Talebi
(Ozan KIRTAY)

23/06/2020

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğünün 12.05.2020 tarihli ve 60350 sayılı yazısı.

İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi Ozan KIRTAY'ın "Ergenlerde Bilgi Toplumu ve Dijital Kültür Kavrama Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu anket uygulama isteği kapsamında, İlimiz Şahinbey ve Şehitkamil ilçesinde bulunan ekli listede isimleri belirtilen okullarda öğrenim gören öğrencilere yönelik okul idaresinin gözetiminde ve bilgisi dahilinde araştırma çalışma isteği, ilgi yazıda belirtilmektedir.

Bu kapsamda İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi Ozan KIRTAY'ın anket uygulama isteği, Bakanlığımız Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.01.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı genelgesi kapsamında değerlendirilmiş olup; araştırmacının, araştırmasının bitiminden itibaren 15 gün içerisinde araştırma sonuçlarını 2 kopya halinde CD içerisinde Müdürlüğümüze bildirmesi şartıyla, İlimiz Şahinbey ve Şehitkamil ilçesinde bulunan ekli listede isimleri belirtilen okullarda öğrenim gören öğrencilere yönelik okul idaresinin gözetiminde ve bilgisi dahilinde anket uygulama isteği eğitim öğretimi aksatmayacak şekilde gönüllülük esasına göre uygulanması, Müdürlüğümüz Ar-Ge bürosu bünyesinde oluşturulan komisyonun uygunluk raporu doğrultusunda uygun mütalaa edilmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde; Olurlarınıza arz ederim.

Yasin TEPE
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
23/06/2020

Rızvan EROĞLU
Vali a.
Vali Yardımcısı

Adres: İncili Pınar Mah Yeni Hükümet Konağı Gaziantep Valiliği
İl Millî Eğitim Müdürlüğü 5. kat no 530
Elektronik Ağ: www.gaziantepmeb.gov.tr
e-posta: gaziantepmem@meb.gov.tr

Bilgi için: Müd Yrd. M. Ali TIRYAKIOĞLU Sadullah AYYILDIZ
VHKİDah 4450
Tel: 0 (342) 231 10 58
Faks: 0 (342) 232 24 10

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 8ca0-ab3e-30ea-9900-caca kodu ile teyit edilebilir.

Ek 3: Ölçek İzni

nuri gomleksiz <nurigomleksiz@yahoo.com>

9.03.2020 Pzt 10:13

Kime: Siz

Sayın Ozan Kırtay,
Ölçeği araştırmanızda kullanabilirsiniz.
Çalışmalarınızda kolaylıklar diliyorum.
Selamlar.
Prof. Dr. Mehmet Nuri Gümleksiz

Firat Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü
Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalı
23119, Elazığ

Ek 4: Araştırmada kullanılan anket ve ölçekler

**ORTAÖĞRETİM 9. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN TEKNOLOJİ-KÜTÜPHANE KULLANIMI
VE KİTAP OKUMAYA YÖNELİK DÜŞÜNCE VE ALIŞKANLIKLARINI BELİRLEME
ANKETİ**

“Sevgili Öğrenciler,

Bu anket ortaöğretim 9. Sınıf öğrencilerinin teknoloji-kütüphane kullanımına ve kitap okumaya yönelik düşünce ve alışkanlıklarını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Anketteki sorulara sizi yansıtan cevapları vermeniz önemlidir. Vereceğiniz cevaplar gizli tutulacak, anketler bu araştırma dışında başka bir amaçla kullanılmayacaktır. **Lütfen her soruyu dikkatle okuyunuz ve size uygun olan cevabın yanına çarpı (x) işareti koyunuz.** Bu bilimsel çalışmaya vermiş olduğunuz değerli katkılarınız için teşekkür ederim.”

Ozan KIRTAY

İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Ana Bilim Dalı

Doktora Öğrencisi

A-DEMOGRAFİK SORULAR

1- Okulunuzun adı?

.....

2- Cinsiyetinizi belirtiniz.

Kız Erkek

3- Annenizin eğitim durumu nedir?

Okuryazar değil İlkokul mezunu Ortaokul mezunu Lise mezunu
Üniversite mezunu

Annemin eğitim durumunu bilmiyorum

4- Babanızın eğitim durumu nedir?

Okuryazar değil İlkokul mezunu Ortaokul mezunu Lise mezunu
Üniversite mezunu

Babamın eğitim durumunu bilmiyorum

5-Sizce ailenizin sosyo-ekonomik düzeyi aşağıdakilerden hangisi ile nitelenebilir?

- Düşük Orta Yüksek

6-Boş zamanlarınızda en çok ne yaparsınız? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- Kitap, dergi, gazete vb. okurum
Bilgisayarda/İnternette vakit geçiririm
Sinema veya tiyatroya giderim
Spor yaparım
Diğer (Lütfen yazınız):.....

B-TEKNOLOJİ SORULARI

7- Sahip olduğunuz teknolojik cihazlar hangileridir?(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- Bilgisayar Akıllı Telefon Tablet E-Kitap Okuyucu Hiçbiri
Diğer (Lütfen yazınız):.....

8- Daha çok hangi ortamdan İnternete bağlanırsınız? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- Bilgisayardan Akıllı Telefondan Tabletten
Diğer (Lütfen yazınız):..... Hiçbiri

9-Evinizde sabit internet bağlantınız var mı?(wifi, adsl, fiber internet)

- Evet Hayır

10-Cevabınız evet ise sabit internet hızınız kaç megabittir?

- 10 Megabitten düşük
10 Megabit-30 Megabit arası
30 Megabit-50 Megabit arası
50 Megabit-100 Megabit arası
100 Megabitten büyük
İnternet hızımı bilmiyorum

11- İnterneti en çok hangi amaçlar için kullanırsınız? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- Bilgiye erişmek Ödev Film - müzik Vakit geçirmek Sohbet
 Oyun oynamak Sosyal ağlar Kitap okumak
 Diğer (Lütfen yazınız):..... Hiçbiri

12- Aşağıdaki sosyal ağ sitelerinden hangilerini kullanıyorsunuz? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- Facebook Twitter Instagram LinkedIn TikTok
 Youtube Google Plus Foursquare
 Tumblr Diğer (Lütfen yazınız): Hiçbiri

13- Sosyal ağları hangi amaçlar için kullanıyorsunuz? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- Bilgiye erişmek Vakit geçirmek Sohbet Oyun oynamak
 Diğer (Lütfen yazınız):..... Hiçbiri

14- Sosyal ağlarda günde ortalama ne kadar zaman geçiriyorsunuz?

- Hiç 1 saatten az 1-2 saat 3-4 saat 5-6 saat
 7 saat ve üzeri

15- Aşağıdaki anlık mesajlaşma programlarından hangilerini kullanıyorsunuz? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- Whatsapp Snapchat Skype Hangouts Facetime
 Facebook Messenger Diğer (Lütfen yazınız):.....
 Hiçbiri

16- Anlık mesajlaşma programlarını günde ortalama ne kadar süre kullanıyorsunuz?

- Hiç 1 saatten az 1-2 saat 3-4 saat 5-6 saat
 7 saat ve üzeri

17- Çevrimiçi oyunları günde ortalama ne kadar süre oynuyorsunuz?

- Hiç 1 saatten az 1-2 saat 3-4 saat 5-6 saat
7 saat ve üzeri

18- Sosyal ağ siteleri, anlık mesajlaşma programları, çevrimiçi oyunlar ve diğer internet sitelerinin tümüne, bir günde ortalama ne kadar süre harcıyorsunuz?

- Hiç 1 saatten az 1-2 saat 3-4 saat 5-6 saat
7 saat ve üzeri

C-OKUMA KÜLTÜRÜ SORULARI

19- Günde ortalama ne kadar süre kitap, dergi, gazete vb... okuyorsunuz?

- Hiç 1 saatten az 1-2 saat 3-4 saat 5-6 saat
7 saat ve üzeri

20-Son bir yıl içinde ders kitabı dışında kaç kitap okudunuz?

- Hiç 1-5 6-10 11-20 21-50 51 ve daha fazla

21-Okuma etkinliğini en çok hangi ortamlarda gerçekleştiriyorsunuz?

- Basılı Yayınlar: Kitap, dergi, gazete vb. Dijital Yayınlar: E- kitap, e- dergi, e-gazete vb.

22- En son ne zaman bir kitap bitirdiniz?

- Son bir ay içinde Son iki ay içinde Son üç ay içinde Son altı ay içinde
Son bir yıl içinde

- Hiçbiri

D-KÜTÜPHANE KULLANIM KÜLTÜRÜ SORULARI

23- Kütüphanelere gider misiniz?

- Evet

- Hayır

24- Cevabınız evet ise hangi kütüphane türlerine gidersiniz? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- Halk kütüphaneleri Okul kütüphaneleri Çocuk kütüphaneleri
Üniversite kütüphaneleri
Diğer (Açıklayınız).....

25-Halk kütüphanelerine hangi sıklıkla gidersiniz?

- Haftada bir kez Haftada birkaç kez Ayda birkaç kez Yılda birkaç kez
Hiç gitmem

26-Halk kütüphanelerine üye misiniz?

- Evet Hayır

27-Halk kütüphanelerine e-devletten üye olunabileceğini biliyor musunuz?

- Evet Hayır

28-Kütüphanelerde kütüphanecilerden yardım alıyor musunuz?

- Evet Hayır Kütüphanelere gitmem

29-Okul kütüphanenize hangi sıklıkla gidersiniz?

- Haftada bir kez Haftada birkaç kez Ayda birkaç kez Yılda birkaç kez
Hiç gitmem

30-Okul kütüphanenize üye misiniz?

- Evet Hayır Okul kütüphanemizde üyelik sistemi bulunmamaktadır

31- Kütüphanelerden ne amaçla yararlanıyorsunuz?(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- Ders çalışmak için Ödev yapmak amacıyla kitaplara ve ansiklopedilere bakmak için
Roman, hikâye vs. almak için Bilgisayar/internet kullanmak için Hiçbiri
Diğer(Açıklayınız).....

32- Kütüphanelerde özellikle hangi hizmetleri kullanıyorsunuz?(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- Fotokopi hizmetleri
 Elektronik kaynak hizmetleri (e-kitap, e-dergi, veritabanları vb.)
 Kitap, dergi vb. ödünç alma hizmetleri
 Hiçbiri
 Diğer(Açıklayınız).....

33- Okul kütüphanenize en çok ne için gereksinim duyuyorsunuz?(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- Ödevler kapsamında araştırma yapmak için Kitap ödünç almak için
 Boş zamanları verimli kullanmak için Hiçbiri
 Diğer(Açıklayınız).....

34- Okul kütüphaneniz sizin için neden önemlidir?(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- Ödevlerimiz için kaynak sağlamak ve ders çalışmak için uygun bir ortamdır
 Merak ettiğimiz konularda bilgi edinebileceğimiz bir ortamdır
 Hiçbiri
 Diğer(Açıklayınız).....

35- Okul kütüphanenizden genellikle hangi tür kitapları ödünç alıyorsunuz? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- Ders kitabı
 Süreli yayınlar(dergiler, gazeteler vb.)
 Hikâye, masal
 Roman
Cevabımız Roman ise hangi tür romanlar?(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)
 Türk Klasikleri Dünya Klasikleri Macera Romanları Polisiye Romanlar
 Fantastik Romanlar
 Bilimkurgu Romanları Romantik Romanlar Diğer Roman Türleri
 Diğer
(Açıklayınız).....
.....

36- Okul kütüphanenizde hangi tür hizmetlerin olmasını isterdiniz?

.....
.....

TEKNOLOJİK BAĞIMLILIK ÖLÇEĞİ

			Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Her Zaman
YOKSUNLUK	1.	Bilgisayar, tablet, telefon vb. aletleri kullanmadığım zaman kendimi gergin/huzursuz hissedirim.					
	2.	Kendimi sıkıntılı hissettiğim zamanlarda bilgisayar, tablet, telefon vb. kullanmak beni rahatlatır.					
	3.	İnternet bağlantısı koparsa ya da yavaşlarsa sinirlenirim/öfkelenirim.					
	4.	Bilgisayar, tablet, telefon vb. kullandığım zamanlarda hiç olmadığım kadar mutlu olurum.					
	5.	Günlük hayattaki sorunlarımdan kaçmak için teknolojik aletlerden herhangi birini kullanma ihtiyacı hissedirim.					
	6.	Bulduğum sosyal ortam beni ne kadar mutlu ederse etsin yalnız kalıp bilgisayar, tablet, telefon vb. aletlerle uğraşmak isterim.					
	7.	Birileri bilgisayar, tablet, telefon vb. cihazlarımı elimden alırsa sinirlenirim.					
	8.	Bilgisayar, tablet, telefon gibi cihazlarımdan herhangi birini bir yerde unutursam geri dönüp almak için sabırsızlanırım.					
	9.	Gittiğim yerde bilgisayar, tablet, telefon vb. cihazlardan en az birine ihtiyaç duyarım.					
	10.	Teknolojik cihazlarımdan şarjı bittiğinde/ elektrik kesildiğinde öfke/huzursuzluk duyarım.					

KONTROL GÜÇLÜĞÜ	11.	Bilgisayar, tablet, telefon gibi cihazları kullanmamı sınırlandırmakta zorlanmam.					
	12.	Sabah uyandığımda ilk aklıma gelen bilgisayar, tablet, telefon vb. cihazlarım olur.					
	13.	İstedğim zaman bilgisayar, tablet, telefon vb. cihazların başından kalkamam.					
	14.	Kısıtlı zamanlarda dahi bilgisayar, tablet, telefon vb. cihazları kullanmayı bırakamam.					
	15.	Bilgisayar, tablet, telefon vb. cihazlarımı kullanmadığım zamanlarda dahi bu cihazlarımı kullanmayı düşünürüm.					
	16.	Bilgisayar, tablet, telefon vb. cihazlarımı kullanırken acıktığımın, susadığımın farkına varmam.					
	17.	Teknolojik cihazlarımı değiştirmek/yenilemek için elimden geleni yaparım.					
	18.	Bilgisayar, tablet, telefon vb. cihazlarımla ilgilenmek adına uykumdan ödün vermek zorunda kaldığım zamanlar olur.					
İŞLEVSELLİKTE BOZULMA	19.	Bilgisayar, tablet, telefon vb. cihazlarımı kullanmamdan dolayı ailem ile problemler yaşarım.					
	20.	Teknolojik cihazlara düşkünlüğümün akademik başarımla olumsuz etkilediğini düşünürüm.					
	21.	Bilgisayar, tablet, telefon vb. cihazlarımla daha fazla vakit geçirmek uğruna sosyal etkinliklere ilgim azalır.					
	22.	Bilgisayar, tablet, telefon vb. cihazları kullanmamdan dolayı ev/iş/okul sorumluluklarımı ihmal ederim.					
	23.	Bilgisayar, tablet, telefon vb. cihazları kullanmamdan dolayı ailem ile daha az zaman geçiririm.					

SOSYAL DİŞLANMIŞLIK	24.	Bilgisayar, tablet, telefon vb. cihazları kullanmamdan dolayı arkadaşlarım ile sorunlar yaşıyorum.					
	25.	İnternet ortamında edindiğim arkadaşlıkları gerçek yaşamdaki arkadaşlarıma tercih ederim.					
	26.	Gerçek yaşamdaki arkadaşlarımla dışarıda görüşmek yerine bilgisayar, tablet, telefon vb. cihazlarla görüşmeyi tercih ederim					
	27.	Teknolojik cihazlarımla geçirdiğim zamandan dolayı yaşam kalitemin düştüğünü düşünürüm.					
	28.	Bilgisayar, tablet, telefon vb. benim en iyi arkadaşımıdır.					
	29.	Bilgisayar, tablet, telefon vb. olmayan bir yaşam bana anlamsız/boş gelir.					
	30.	Bilgisayar, tablet, telefon vb. cihazlar kullanmamdan dolayı yüz yüze iletişimde zorluk yaşıyorum.					
	31.	Arkadaşlarım benimle vakit geçirmek isteseler dahi bilgisayar, tablet, telefon vb. cihazlarımı bırakıp arkadaşlarımla vakit geçirmem.					

KİTAP OKUMA ALIŞKANLIĞINA İLİŞKİN TUTUM ÖLÇEĞİ

		Tamamen Katlıyorum	Katlıyorum	Kısmen Katlıyorum	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
1.	Kitap okumayı sevmiyorum.*					
2.	Kitap okuma alışkanlığım yok.*					
3.	Kitap okumanın sıkıcı olduğunu düşünüyorum.*					
4.	Kitap okumayı gereksiz buluyorum.*					
5.	Kitap okumaktan nefret ediyorum.*					
6.	İyi okuyamadığım için okumayı sevmiyorum.*					
7.	Hiç kitap okumuyorum.*					
8.	Boş zamanlarımda kitap okumak hoşuma gider.					
9.	Okumanın öneminin yeterince kavranmadığı inancındayım.*					
10.	İyi bir okuyucu olabileceğime inanıyorum.					
11.	Kitap okumayı gerekli buluyorum.					
12.	Okuma kulüplerinin oluşturulmasını istiyorum.					
13.	Gazete okumayı gereksiz buluyorum.*					
14.	Gazetelerin etki alanının çok geniş olduğuna inanıyorum					
15.	Okuma duyguları ifade etme kolaylığı sağlar.					
16.	Yabancı klasikleri okumayı seviyorum.					
17.	Kitap okuma insanları ve dünyayı daha iyi anlamamızı etkiler.					

18.	Kitap okuma hızlı düşünme alışkanlığı kazandırır.					
19.	Okuma zihinsel kapasitemizi artırır.					
20.	Türk klasiklerini okumayı seviyorum.					
21.	Okuma hayal dünyamızı geliştirir.					
22.	Okuma çok yönlü düşünme becerisi oluşturur.					
23.	Kitap okuma analiz, sentez ve yorumlama becerisini geliştirir.					
24.	Okuma bilmediğimiz dünyaların kapılarını açar.					
25.	Farklı tür kitaplar okumak hayata bakış açımızı etkiler.					
26.	Okuma sayesinde geçmişle günümüz arasında bağlantı kurabiliriz.					
27.	Gelişigüzel kitap okumam, kitap konusunda seçiciyim.					
28.	Okumanın vizyonumuzu geliştirebileceği inancındayım.					
29.	Kendime ait bir kitaplığımın olmasını istiyorum.					
30.	Okuma becerisinin sınavlardaki başarıyı olumlu yönde etkilediğine inanıyorum					

* : Olumsuz tutum cümleleri

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Ozan KIRTAY

Doğum Tarihi : 21.10.1986

Doğum Yeri : Gaziantep

Uyruğu : T.C.

İş Deneyimi : Öğretmen-Milli Eğitim Bakanlığı-2008/2020(Devam Ediyor)

Lise: Gaziantep Lisesi

Lisans: Dokuz Eylül Üniversitesi-Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Yüksek Lisans: İstanbul Kültür Üniversitesi-İletişim Sanatları

Yabancı Dil : İngilizce-Yökdil:71.25(10.03.2019)

E-Posta: ozankirtay@hotmail.com